

ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

מנורת המאור

נר א'

בלשון הקודש
ואידיש

94

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ז לפ"ק

נעזרת השם יתברך

ספר

מנורת המאור

עם פירוש

נפש יהודה

לשון הקודש ואידיש

חברו החכם רבינו יצחק אבוהב הספרדי זצ"ל
זוה המנורה עם שבעה נרותיה כתבניתם אשר מראה בהר,
כלה זהב טהור.

עם פירוש נפש יהודה

לקטו וחברו החכם התורני מוהר"ר משה פרנקפורט דיין דק"ק
אמשטרדאם בעל המחבר זוה ינחמנו, בן להחכם המנוח מוהר"ר
שמעון פרנקפורט זצ"ל, בעל המחבר ספר החיים וספר תנוי. גם
הצגנו בו מראה מקומות הפסוקים והוגה בעיון נמרץ בהנהגה
מדויקת.

ועם העתקה בלשון יהודית אשכנזית עברי טייטש כוללת באור
נכון ופירוש מספיק בלשון נקיה וקלה

חלק ראשון

ווילנא, שנת תרל"ה לפ"ק

הוצאת אמונה

ברוקלין נוא יארק, שנת תשל"ט לפ"ק

סימנים

הנר הראשון

שלא ירדוף אחר המותרות ונחלק לשלשה כללים
הכלל הראשון הקנאה ומהחלק לשני חלקים

מסימן ב' עד סימן י"א

החלק הראשון עונשה בעולם הזה ויש בו שבעה פרקים
החלק השני עונשה בעולם הבא ויש בו שבעה פרקים
הכלל השני התאווה ויש בו שלשה חלקים

מסימן י"א עד סימן כ"ז

החלק הראשון יעושר ויש בו ששה פרקים
החלק השני בעונות ויש בו שני פרקים
החלק השלישי במשגל ויש בו שבעה פרקים
הכלל השלישי הכבוד ויש בו שני חלקים

מסימן כ"ז עד סימן ל"א

החלק הראשון ברבנות ויש בו שני פרקים
החלק השני בשלטנות ויש בו פרק אחד

הנר השני

שלא יפגור פיו בדבור מנוול ונחלק לעשרה כללים
הכלל הראשון שלא יעב כמושב לצים ויש בו שני חלקים

מסימן ל"א עד סימן ל"ה

החלק הראשון בדברי ליצנות ויש בו שני פרקים
החלק השני במלעין על דברי חבמים ויש בו שני פרקים
הכלל השני שלא ידבר שקר ויש בו שני חלקים

מסימן ל"ה עד סימן מ"ד

החלק הראשון בדברים בעלמא ויש בו שלשה פרקים
החלק השני בשבועות ונדרים ויש בו ששה פרקים
הכלל השלישי שלא יתניף ויש בו שני חלקים

מסימן מ"ד עד סימן מ"ה

החלק הראשון בדברי הנופה ויש בו שני פרקים
החלק השני כאונאת דברים ויש בו שני פרקים
הכלל הרביעי שלא יספר לשון הרע ויש בו שלשה חלקים

מסימן מ"ה עד סימן נ"ז

החלק הראשון במה שיש בו ויש בו שלשה פרקים
החלק השני במה שאין בו ויש בו ארבעה פרקים
החלק השלישי בנבלות הפה ויש בו שני פרקים
הכלל החמישי שלא ילבין פני חבירו ברבים ויש בו שני חלקים

מסימן נ"ז עד סימן נ"ט

החלק הראשון בדבר קל ויש בו פרק אחד
החלק השני בדבר חמור ויש בו פרק אחד
הכלל הששי שלא ישיח בשיחת כסילים ויש בו שני חלקים

מסימן נ"ט עד סימן ס"א

החלק הראשון בשיחה בטילה ויש בו פרק אחד
החלק השני בשיחה האסורה ויש בו פרק אחד
הכלל השביעי שלא יחזיק במהלכות ויש בו שני חלקים

מסימן ס"א עד סימן ס"ז

החלק הראשון במילי דעלמא ויש בו שלשה פרקים

החלק השני בדברי הורה ויש בו שני פרקים
הכלל השמיני שלא ימלא שחוק פיו ויש בו שני חלקים
מסימן ס"ז עד סימן ע'

החלק הראשון בדבר ראש ויש בו שני פרקים
החלק השני על תורבן הבית ויש בו שני פרקים
הכלל התשיעי שלא יזכיר שם שמם לבטלה ויש בו שני חלקים

מסימן ע' עד סימן ע"ב

החלק הראשון בדברי הבאי ויש בו פרק אחד
החלק השני בברכה לבטלה ויש בו פרק אחד
הכלל העשירי שלא ידבר בדברי הלול השם ויש בו שני חלקים

מסימן ע"ב עד סימן ע"ט

החלק הראשון בדברי גידוף ויש בו שלשה פרקים
החלק השני בדברי כיעוף ויש בו שני פרקים

הנר השלישי

לקיים המצות ונחלק לעשרה כללים

הכלל הראשון למול הזכרים ונחלק לשני חלקים

מסימן ע"ט עד סימן פ"ד

החלק הראשון בגודל ענינה ויש בו שלשה פרקים
החלק השני בשמחה ויש בו שני פרקים
הכלל השני לגדל את הבן ויש בו שני חלקים

מסימן פ"ד עד סימן צ"א

החלק הראשון בדברים שיש לעשות לבנו ויש בו ד' פרקים
החלק השני לבן חבירו ויש בו שלשה פרקים
הכלל השלישי להתפלל ויש בו ששה חלקים

מסימן צ"א עד סימן קל"א

החלק הראשון בדברי התפלות ויש בו עשרים וחמשה פרקים
החלק השני בבית התפלה ויש בו שלשה פרקים
החלק השלישי בענין הברכות ויש בו ארבעה פרקים
החלק הרביעי במצות ציצית ויש בו שלשה פרקים
החלק החמישי בקדושת תפילין ויש בו שלשה פרקים
החלק הששי בגדולת ספר תורה ויש בו שני פרקים
הכלל הרביעי לכבוד המועדים ויש בו שבעה חלקים

מסימן קל"א עד סימן קס"ב

החלק הראשון בראש חודש ויש בו שני פרקים
החלק השני בימי חנוכה ויש בו שני פרקים
החלק השלישי בשמחת פורים ויש בו שלשה פרקים
החלק הרביעי בחג המצות ויש בו חמשה פרקים
החלק החמישי בחג השבועות ויש בו שלשה פרקים
החלק הששי בחג הסוכות ויש בו תשעה פרקים ובפרק ההשיעי יש בו ענין יום טוב בכלל

החלק השביעי בכבוד שבת ויש בו שבעה פרקים
הכלל החמישי בכבוד אב ואם ויש בו שני חלקים

מסימן קס"ב עד סימן קס"ז

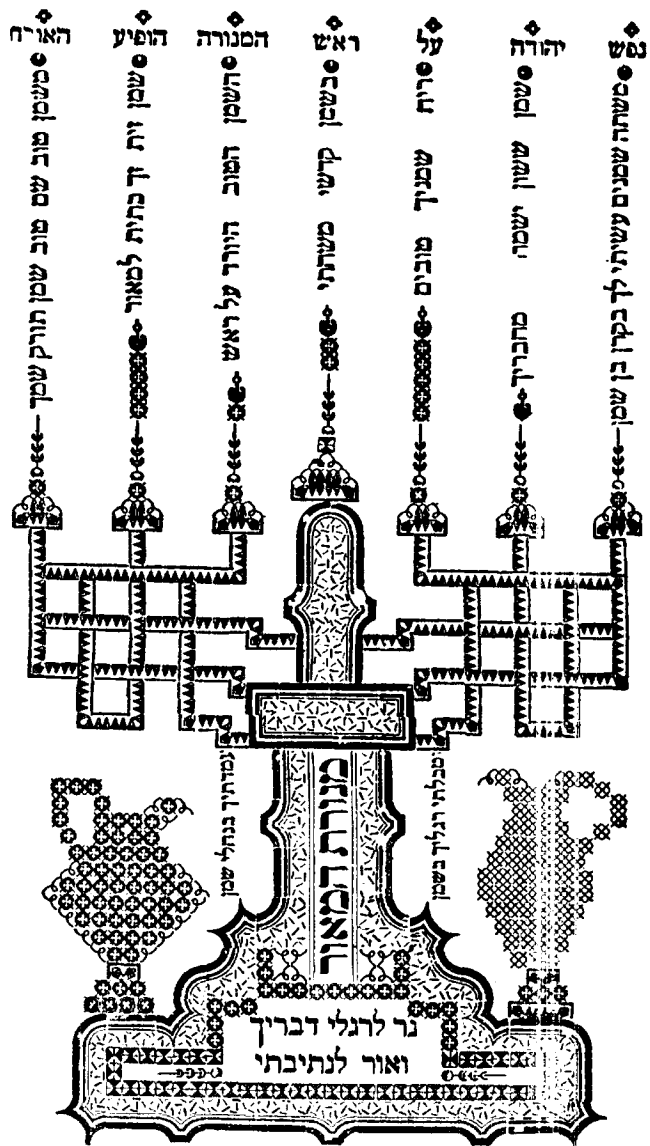
החלק הראשון בכבוד ומורא אב ואם ויש בו שני פרקים
החלק השני בענין איכותו ויש בו שני פרקים

הקדמה לנפש יהודה

אמר הצעיר משה בן כהנא ר' ישראל יהודה ז"ל הכנים נפש אבותם הנקראים בשמותם בשם ישראל יהודה בנפשותם נפש אחד לכלם בשם ה' אלהי אבותם נקראים נפש יהודה ששמו כולו על שם ה' נקרא ונפשו בנפשו קשורה ובאורו מאירה כנר בפתילה וישמן במנורה ליהודים היתה אורה וישן ושמתה וצחק עשה לנו אלהים במנורת רבינו יצחק אשר לו יש חק במנורה העליונה ושם יצחק בשמי שחק שם שם לו משפט וחק וכל השומע לו ישרק ושם נסחו מנורת אור תורתו העליו וכן נגידים הושיבוהו וכו' מלאכי אש אורו וכן חברים הצב משכבהו ונפש נבנה על קברו :

ויקח משה משמן המנורה ויצק במנורה עליונה לעלות נרותיה עד שלהבת עולה מאילה להעלות נר תמיד נר ה' נשמת אדם נפש יהודה באור המנורה כנר מצוה ואור התורה לעולם מאירה כאשר צוה ה' את משה כן עשה את המנורה :

כמו שכתוב בהקדמת אור תורתו והנה הלך לעולמו ולא נתקיים פעולתו ונשארת לבדה בלא טוב פירוש עורתו ע"כ עלה ברעיוני להאיר עיני לרשום לי בכתב אמת פירוש מעט האיות ורב הכמות להיות מאירות נגד פני דרכים הכתומים ואינם מובנים בלא פירושים הגונים וחפשי בנרות שיפה לבדיקה בכל מקום שצריך בדיקה בחורים ובסדקים ובדברים עתיקים בפירוש רש"י והוספות ומרש"א ומשאר מפרשי הגמרא ומפרשי מורה הנבוכים בהיות שרוב עניני חכונה שבספר הזה נלקחים ממנו ומפרשי הרמב"ן ז"ל על התורה שרוב עניני הקבלה בספר הזה נלקחים ממנו ומעט מועד שהוספתי משלי כמעט קט למען שיהיה לי הספר הנ"ל ע"י הפירוש כוכן לפני ללמוד וללמד בו . ועתה בקשו המדפיסים להדפיס הספר הנ"ל באו אלי לבקש פני לאמר אם יש את נפשך תן לנו אחות חבר באמרם כי המנורה כולה מקשה ונר המערכי שמנה חסרה על כן היא כבה ואין עולה שלהבת ואמרתי עת לעשות לה' הפרו תורתך והישיבה משמך לזכות את הרבים נפשותם להשיבם ונפצתני להם נתיציתי בנפשי שלא להשיבם ריקם וחפשי . ונתתי להם משמך נפשי להאיר במנורה אור צדיק ורוע לפירוש קבוע והמשכילים יוהירו כוזרי הרקיע וכוכבי עשיתי ציונים טובים כרביבים בלולה בשמן המנורה אור התורה התעורה והתמודה לנפש יהודה . ועתה אתה המעיין כי תבא לראות את פני המנורה תראה עין בעין אם בעל נפש אתה ולראות היטבת לנוכח יביטו עיניך ועפעפיך יישירו לנגדך והשכיל בעיניך שהמחבר היה בקי בעל פה בכל התורה כולה ובתיקון המנורה לא היו לו כל ספרי התורה כאשר הוא עצמו מעיד בהתנצלותו בהקדמתו על כן כתב הרבה דברים בלא ספרים וניבא כנבואה בסגנון אחד נשמתה והלשונות בפנים שונים משונים משהאמר ודברים צדיקים וכנים ואף שהביא המדרש והגמרא מצוינים בסימנים פעמים אין משמעות המאמר מכוונים ושלא כסדר מוכנים הניחן למעלה ניתנין לכמה והניתן לכמה ניתנין למעלה וחזק למקומו ובחסר ויתיר וזה על שלא היו לו ספרים מוכנים ועל שהם ישרים בכננו לנבונים וכלם בקנה אחד עולים ושונים וחלתי ואירא מלשונות ולחסר ניצוץ אחד ממנורת אור הנורה כי אמרתי פן ואולי היו לפניו ספרים כהרבתו כי בספרים ישנן הנדרסות משתנים רק מה שראיתי שהוא מעות מוהלש שהדפוס קלם ופלט כי אי אפשר משניאת המניחים בדפוס להכליל כל אלה הקנתי ודבר על אופנו העמדתיו ואת ועוד אחרת עשיתי שהמחבר ז"ל עשה סימנים בנרות וכל נר לכללים וכל כלל לחלקים וכל חלק לפרקים וצריך חיפוש רבים ואינו מספיק לנפש רעבים למצוא להם בקל דברים שהם האיבים על כן הקלתי להם קילא גדולה ועשיתי סימנים שעל דרך א"ב מצוינים עולים מראש הספר עד סוף הכללים שמיד בלי טרחא מבוקשו אליו נגלים . ואבקש את שאהבה נפשי אם ימצא בביאורי דבר שאין זה כוונת המחבר אל תבהל לדבר כי הסכה לזה הוא שאיוה פעמים הכדפסים משמימים שורה אחת או תיבות שלמים וע"כ כשמעות הפירוש משתנים לכמה אופנים אשר ממני לא יצא כזה בשום פנים ופן ואולי בהביתך בזה תראה צמאך והנחו דעתך ואם באלה לא יגאל נפשי תלמד משם הנעלמות מפורשות ויהיה לך הנגלות לנורה שוה לסתומות והנעלמות ואחד בנין אב לכלם ותדון נפשי לזכות ולשלום והנני מוכן לבטל את נפשי ספני נפשך ואציגה לפניך התנצלות נפשי שדבר המלאכה היה נחוץ והמדפיסים אצוני ולחצוני ולחזור עליה ליכנס למצאת בכי טוב כי טרדת הזמן לא הניחוני לחזור ולעין עליו היטב ליכנס למצאת בכי טוב כי המלאכה רבה בחיפוש בספרים הרבה אין קץ למאבדים המפורזים בכפריים חדשים וגם ישנים כאשר ענין תחיית משרי' והמדפיסים אצים לאמר כלו מלאכתכם דבר יום ביומו למה ידינו תרפינה על כן אל תשים אשם נפשי ואם תמצא פירוש בשני פעמים קח לך את אשר ייטב בעיניך כשפט

וזה מעשה המנורה הספר הנרמז הזה מנורת המאמר אשר כל עניני דרך ארץ ודברי מוסר בו מאיר לאדם כני נהור מודלק מאור התורה של חכמינו ז"ל אשר עליהם אור השכינה היה שורה וראו באספקלריא המאירה ותורתם היתה להם ברורה ובפיהם סדורה ועל לשונם שגורה וברבות העתים ונברו החתים ונהמעטו הכרתים והפלתים יושבי תרעתים שמעתיים מוכתים ונשאר התורה תתום וסתום בכפריים לא קראתים :

עמדו יבחינו ופרשו לנו כשמה פירוש כל מלה ומלה כמו שהיתה יזם מסיני בקבלה כל התורה כולה בנגלה נתבו על המגלה ורש"י ראש המפרשים הגדיל למעלה בשבת ועילה ועשה לנו בפירושו רב חדה וגילה והנה המחבר המורה היה בדעתו בפירוש להוציא לאורה

הקדמה לנפש יהודה

וזאת אשר דבר . אבי המחבר . לכבוד נפש יהודה מרבר :

נאם שמעון בן מהור"י ישראל יהודה וצ"ל מק"ק שווערין במדינת פולין גדול בראותי הפירוש הזה על מגורת המאור אשר עשה בני משה כי טוב הוא וכי תאורה הוא לעינים ונחמד להשכיל וטוב למאכל ואקח מפיו ויהיה נפש יהודה וכל הקרוב לנפש משיב נפש וכל אשר לאדם יתן בעד נפש ואוכל מפיו והיה למשיב נפש וחזי מהוק מרבש בפי ורך משמן לחבי והפקחנה עיני ואמרת ראו נא כי אורי עיני כי טעמתי מעט רבש הזה מערת דבורים בני ראה ריח בני כריח השמן אשר ברכו ה' וזאת הברכה אשר ברכך משה יוסף ה' אלף פעמים ככה ויברך אותה ואמר כה :

*שמעוני בני ישראל ויהודה וזר צדיק לברכה :
*מעלות כבוד רבינו יצחק מגורת המאור ערכה :
*עלות הנרות ככפתור ופרת וקנה עד ירכה :
*ועזרה על כנה ותצבה עמודיה שבעה סמכה :
*נרותיה לעסו ורחה אשרי העם שלו ככה :
*בני חכם לבך ישמח גם לבי כמוכה :
*ראו באור נפש יהודה במגורה צלחה למלוכה :
*ישראל ויהוד' יושק במגור' בהאיר' שבעת' כדרכה :
*שמן ששון נפש יהודה מלאת קנה ופכה :
*ריח שמניך טובים לטובים שמורה בכל ועזרה :
*אורייך וחמייך יאירו באור ה' לכו וגלכה :
*לראות באור פני מלך אלהים חיים תזכה :
*יאר ה' פניו אליך ויחנך לנפש המחכה :
*האור שושי היתה נבוכה נפש יהודה שככה :
*ודברי נפ"ש משמין רכה וחלק משמן חכה :
*דגל נפש יהודה במגורה מערכה מול מערכה :
*הודו לה' כי נעשה המגורה ברחבה וארכה :
*מעשה המגורה עשה כתבניתה לנסכה במסכה :
*צפה הצפית וכתבן לקבל נכרשתא ובשמן רככה :
*לעיני ישראל עשה משה המגורה והשלם המלאכה :
*ברוך ה' אשר עזרני עד כה :

משפט הבחירה לפניך ועל הטוב לך תברכני נפשך וחיתה נפשי בגללך נפש יהודה :

ישמתי לזכרון נגד עיני אחי הגדול ממני הנפטר לעולמו רך בשנים כבר אריה יהודה וצ"ל והניח אתיו בן קטן שמו יוסף וכמעט שנה אחר פטירתו לקח אותו אלהים והילך איננו ואני אנה אני בא כי קפצה עלי רוגזו של יוסף להוסיף צער על צערי כי לא הניח אתיו יותר זרע להיות שארי ואמרת הכי אחיך הייתי בהיוהך עמי על אדמתי ובמה משכרתך ובמה עבדתך אחי מותך אם לא אבנה לך שם לקרות שמך לזכרון נפשך לעשות ספר אחד בעבורך לקרות עליו שמך והנני מן השמים וכני להדפיס זה הפירוש ממני אשר כבר קראתי שמו נפש יהודה מטעמים ההגידה אמרתי לנפשי מה זה אשר יקרה ה' היום לפני שגם שמי היה לי בו לזכרוננו הנה הגיע עתי לעשות הרבה שקבלתי בדעתי כי להדפיס עתה לא פללתי ומן השמים היו בסייעתי לקרא גם שם לנפש יהודה אחי וראש לבנות נפש על קברו צדיק לברכה לזכרו נפש יהודה בצרור החיים תהא צרורה באור התורה לראות באור פני מלך חיים :
ואשר נפשי פדה והיה בסעדה אתן שכח יהודה לברכו בשיר וקול תורה בשירות להנפיעה כאז ישיר משה שירה חדשה לא ינשה ועם גויתי נפשי ובפי לחשי ושפתי רחשי עד אצא לחפשי אליך אשא נפשי :

*מאנה הנחם . . .
*שובה למנוחיו . . .
*הגלי את ה' . . .

על כן קראתי שמו נפש יהודה .
*ברכי את ה' . . .
*רבת ה' ריבי . . .
*שובה ה' חלצה . . .
*מלטה אנה ה' את . . .
*עלי תשתוחחי . . .
*ויישרים יבקשו את . . .
*נחומיך ישעשעו . . .

נפש יהודה
*נר *פתיל *שמן צמורה . בנוף בנפש ונשמה אחרה :

הקדמה למחבר מגורת המאור

השגתי חכמה . ולא דעת ומומה . לתת לפתאים ערמה . למדתי מעט בנמרא אשר היא לכל עורה . ליכנס בשערי אורה וראיתי המדרשים מפורשים . בכל אחד מהספרים . דברים ישרים וברים . חכמות ומדות ומוסרים . אשר דרשו הקדמונים . אשר היו בישראל לפני . וקבלום פנים בפנים . שדרשו תורה לכמה פנים . שהם רבוב כל אורה . וחדשו בגודל הפארה . שבעים פנים לתורה . על כל מקרא ומקרא . ובראותי כי התלמוד אשר הוא יסוד ועמוד . נשאר בעונותינו גלמוד . מאין קורא ושונה . איש לאהל פונה ואין עונה . ואם מעטים בו שונים . עוסקים בו ימים או שנים . לישא וליתן בדינים . לדעת חקים ומשפטים . רבים או מעטים . אותיות הפרטים המטים . ועוזבים הכללים האמתיים . פוסחים על שתי הסעיפים . שונים שנים או שלשה דפים . נרפים הם נרפים . ומבלין ימיהם בתוספות וחדושים . ובקישויות ותירוצין מתורשין . ובטיב ניסין וקדושים . ובהזרות שבועות וגדרים . וברני שאר הסדרים . פעמים וחדשים לבקרים . עשרה שלימים אשר הם בעיר . עוסקין בהלכות ושלח את המבעיר . ובפרק המבעה והמבעיר . מניחין אבנים טובות ומרגליות . ומוציאין ימיהן בקישויות . של עדיות וחזויות . ואין מוציאין פסק הלכה . תופשין כלה בלא ברכה . למחלתם לא עלה ארובה . ועמלים ללחום ולצבא צבא . על דברי רבי עקיבא . ובהיות דאביי ורבא . וזה נאה לתלמידים . אל דבר ה' חרדים . בראשיתם ובתחלתם . לפלפל את שכלם . אבל אינו טוב להם . להוציא בזה כל ימיהם . ואף על פי שכינות

חסד האל מעולם ועד עולם . לדורשי תורתו התמימה יסוד היא לכל אהבה ויראה . רצונים בה דברי מוסר וחכמה . בסני נתנה לעם הקדוש ביד משה וזאת היא התרומה . וסודה רשומה למכנים יבאר בהם כל תעלומה . רשות כל איש כסודה היא בידו אשר יבחר בתכמה או במרמה . ישובון הנשמות החכמות במושכלים למעלה משמימה צדויות בצרור החיים למעלה . ראויות לשוב כל אחת למקומה . תשא ועון נשמות הסכלות הן מסבכות מיתות כבהמה . קדוש עולם בחרנו לחלק מן העמים הקדמונים הבדילנו ברומה . אלהי נגדך כל תאוותי זכור נא לי בטובה השליטה . בתכמה גם בבינה גם בדעת לסודות מעלת קדש פנימה . ושלא אכשל בדבר הלכה . הוא העונג לנפש ולנשמה . חור וכבוד לעוה"ו ולעוה"ב . הם אנדות רבות ותנחומה . במקרא אף במשנה שליכות גדול בקדושה נעמה :

נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי . נר ה' נשמת אדם חופש כל חרדי בטן . כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות כ"ס . ששע עצה וקבל מוסר למען תחכם באחריתך . כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוספו לך . פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם . כי האיש החפץ חיים . יתן עליו מים חיים . תורת חכם מקור חיים . כי סמנו תוצאות חיים . ולקח גם מעין החיים ואכל וחי לעולם . במצות האל הנעלם . ויזכה לעלות בסולם . ותלמוד תורה כנגד כולם :

ציעור אני בסברא . ובעומק כל מיצא . על כן וחלתי ואירא . גם לא

ועילים • וכללים נחלקים לחלקים • וחלקים לפרקים • מהם נסים ומהם דקים • למען ירוץ כל קורא • ויהי לו למורה • גם ברכות יענה מורה • ולא יהיה סדר ומורה • ויהי לו לאזכרה • ללכת בדרך ישרה • בלב נדבה ורוח גשברה • ולזכור הסיד הכדרשים • אנה ואנה הם מפורשים • כאשר אוהבים הפרושים • אשר דבר ה' הם חורשים • ולירד כלל הצעות • בתיבות נשחוחות • ועונשן ושכרן • ויסודן ועיקרן • וכלל הדברים ומעלות • והגמולם באחריות • וכונתם והקונם ומעמם והנאמם ואיך יוצאים מסמך הפסוקים • כאשר דרשו המעתיקים • הם חכמי ישראל הצדיקים • ומעשים שאירעו לאבותינו • ודברים שהיו בימי רבותינו • כאשר הם כתיבים במדרשנו • כי מהם הצאת תורה • חכמה ועצה מפוארה • מוכר ודרך ישרה • שיבור לו האדם • אע"פ שהוא בשר ודם • אם ידרוש מתבונן • ואם ידריך במעמדם • כי זה כל האדם • ואע"פ שהתבונן אצל היו לפני • וכל אשר לא ראו עיני • מהינים וההוראות • הכפוזרים בכל פאות • הם שלמים ומפוארים • כדברים ברים וישרים • אין לשעלה מהם • ואין מוסף עליהם • כיון שהתהלתי לדבר • והסכמתי לחבר • בדברי מדרש ואגדתא • לא סיב להניח שפעא • צויעקת עלי • ומתעמקת על מעללי • שאם ענין זה החבור • הוא טוב לדרוש בצבור • לפתות בו הגבוכים • ולהישיר להם הדרכים • וללמוד כללי הדברים • להבין לבות נגמרים • ולירד במצות הדרם • וגדולתם ומתן שברם ומצות השמעיות • והבנות השכליות • גם צריך לידע התורניות • והמצות והמעשיות • ולירד פירמי הדברים ללמד ולאשר העוברים ודרך עשיותיו וסדר הנחתן • ואיסורן והיתרן • וחיובן ופטורן • ומתכונתם ושעורם • ולהוציאם מעיקרם • ומיסורם והדרם • כמשניות התנאים • ומסורות האמוראים • הראשונים והאחרונים • ומביאורי הגאונים • על כן בקוצר דעתי • ובחולשת השגת כחי • כמאסף אחרי הקציר • וכמלקט אחרי הבציר • נכספתי לחבר כזה • גם זה לעומת זה • יסרתיהו על הדברות • אשר הם אמרות מהורות • הכתובים על הלכות • מכתב אלהי הרוחות • וחלקתי כל דבור למאכרים • היוצאים מעשרת הדברים • וכל מאמר להלכות • מהם קצרות ומהם ארוכות • שיהיו כסדר ערוכות • מדברי משנה וגמרא • אשר הם כל הלכה ברורה • בבלי וירושלמי ביחד • לחבר אחד אל אחד • ואמר דבר בשם אומרו • באיזה מקום דבר • באיזה פירוש ומסכתא • על כל שמעתא ושמעתא • כל דבר בענינו • וכל ענין באופנו • ולפי עההלכות הם חמורות • לירד מהם הגויות • ופסקי הענינים • אשר הם מסכתא פנים • אכתוב דעת הגאונים • ופירושי הפרשנים • אותם שראיתי ואזכה לראות • בימים שעברו ובאות • דבר התלמוד לפניהם • והביאורים סביב חונים משני עבריהם • מזה ומה כתובים הם • וקראתיו ארון העדות • לשום לי עדות • לזכרון בין עיני • להיות המיד נגד פני • במה צריך בוטנו • עתה בעונותינו • שתרב מקדשנו • עד שיבוא משיענו • במדה בימינו • וחלק ממנו הברלתינו • ושלחן הפנים קראתיהו • לשנים עשר פנים חלקתיהו • ומים התלמוד משייתיהו • לסדר בו סדר ברכות • הקצרות והארוכות • והתפלות הצריכות • בפי התלמוד ערוכות • ובסדר ההלכות • להורות בהם ליוצרנו • ולפאר בהם לבוראנו • ולהלל בהם למלכנו • ולבקש בהם כל צרכנו • ולברך על כל הנאתנו • שהם בית שער לכל בנין • מבוא לכל ענין • ושליוכות לכל מנין • ילשה כתרם הם • שאין כלי שרת עליהם • והשכינה עולה על גביהם • כתר שלחן וכתר מגורה • וכתר ארון התורה • ואבנה המגורה בראשונה • שהיא מבוא לאמצעות ולאחרונה • על כן נדיב עמים • המתאווים למצמצמים • חדלו לכם מן הרעמים • אשר על הדמים הרמים • האירו עיניכם במאורות • אשר יאירו שבעת הנרות • וכביאור הלוחות הגבוהים • כתובים באצבע אלהים • ולכו לחמו בלחמי • כל אנשי שלומי • ושתו ביוין מסכתי • בשלחן אשר ערנתי • לסדר לו לחם הפנים לפני • בשלחן אשר לפני ה' ;

שבונות קצתם טובה • לקנות בו העולם הבא • טוב פת חרבה • תורה וחכמה ושליוה בה • תפצי ותפציץ לא ישו בו • ויש עוסקין כל ימיהם • ומצויאין כל זמניהם • לירד עיקר הפסקים • להורותם ברחובות ובשוקים • לכל אחד מהדקים • ועוובים אחרי גיום • האגדות והתעודות והסודות • המשלים והחידות • אשר הם מזהב המורות • חכמות עליונות וברות • נעלכות ונבהרות • אמרות ה' אמרות מהורות • טוב אשר האחוז בזה • וגם אל הנח ירך מזה • שלא תהא דבר ה' בזה • והחשוב בטובן מזה • כי בגלל הדבר הזה • הגה אלהינו זה • יבורך בפי כל חוזה • אשר מחזה שדי יחזה • זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם • ראשית לחכמה יראת ה' בתחלתם • ערב ובקר וצהרים הפלהם • דברי אלהים ידועתם • חכמה ותבונה אהבתם • השגת האמת כל חבתם • לירד המושכלות כל האותם • למען יחבמו באחריות • עוסקים במקרא ובמשנה בכל יום ועונה • מדי שנה ושנה • וגם בהלכות חמורות • בעסקי המצות ההורות • ובהגדות מהורות • עמוד איש דת עומד עליהם • וחכמתם האיר בפניהם • וארון ברית ה' נוסע לפנייהם • זאת היתה מעלת החכמים • אשר היו בכל שלמים • יזכו לשני עולמים • על כן חברו בגמרא • כל הלכה תמורה • וכל הגדה מהורה • וכל חידה מסותרה • וכל חכמה מפוארה • וכל עצה נבחרה • וכל שיתה ברורה • וכל מדה מעומרה • אני הצעיר **אס"כ** :

אני הצעיר מצעירי התלמיד • הקטן מן השרירים • בהיותי בבית המלומדי • מצאתי מהורות והדינים • מסידרים בכמה פנים • וקדים מכלים שונים • אין בחבור שום דבר לרוע • עליו אין להוסיף וכמנו אין לרוע • הראשונים • גם השניים • אלו ואלו דברי אלהים חיים • אבל עזבו המרגליות • המתוקים לבל פיות • הבנוי לתלפיות • מפורדים בזויות • על כן העירוני רעיוני • בבשת פני • לשאת ברכה מאת ה' לחבר דברי חכמי חרשים • אשר מצאתי במדרשים • אשר הם לכל דבר ראשים • ולכל ענף שרשים • והנחתו הדברים הנסותרים • אשר הם גבוהים וחמורים • משלים מדלגים על ההרים • ליחידים הראשים לפתות שערם • ואחת • ברברים מסתקים • מחמדים גדולים וחזקים • חקים ומשגמים צדיקים • וחלקתם לשבעה חלקים • וסדרתי כל חלק בעצמו • כל אחד ואחד על טעמו • אשר ישכן בסקומו • להיות כל איש שורר בצלמו • ויהי קונה עולמו • למען יבינים היודעים • על פי ה' נוסעים • ולא יהיו עוד הועים • בצאן אשר אין להם רועים • ולפי שחבורי זה יאיר • לכל אשר חפץ באור • להבריל בין חשך לאור • קראתיו כנורת המאור • כתובים בו ענינים ומלים • מאירים כזוככי נגללים • וכאראלים וכחשמלים • דברים גדולים וחזקים • מנופת צופים מתוקים • למלאות דעות הריקים • ולתת ערמה לפתאים • ושלמות למלאים • ולהחיות לב נדכאים • הוא בנוי מהכללים • להיות סיוע לגדולים • והמשכת לב לאוילים • והבטחות טובות למתחילים • ומבוא לשאינים יבולים • להכנים לבם בסדרה • במלחמתה של תורה • ובעוסקה של הלכה • אשר היא מארץ ארוכה • ורחבה מני ים • למלאות כל כאיים • נותנת עצה לקטנים ולנערים ולזקנים • ולשלמים ולריקנים • בארבע רוחות חונים • תוכחת לאנשים ולנשים • ושמיעת און לחרשים • ואזהרה לעורים • המסמשים • זה ספר המגלה • אשר בה תוכחה מגולה • מנרת זהב כלה • להאיר חתן וכלה • ועל ראשה גולה • להיות בו לסגולה • ונרותיה עליה • והאיר אל עבר פניה • ושישה קנים יוצאים מצדיה • באהל כועד מחוץ לפרוכת • שבע נרות במערכת • כסדר ז' כוכבי לכת • הממונים לעשות בכל מלאכת • כי נר מציה ותורה ואחזה • ובשת וענה • ותעזוב נאווה • וכפופת דרוה • ודחוקה דרוה • והסר מערה • ועזוב מטהא • וקרב לתשובה • ולשלום ואהבה • להאיר לילה ויום • מפי אל נורא ואיום • למצוא אחרית פדיו • ועל כן קראתי לחלקים • נרות מאירות • ומעמקים • עד רום עבי שחקים • כי זה מעשה הסגורה • כלה זהב מהורה • נרובה בכל ושמורה • זאת תועיל ביום עברה • להמלט מכל צרה • וחלקתי כל נר לכללים • מהם קטנים ומהם גדולים • בו יורדים

גרסינן במסכת שבת פרק ר"ע דף פ"ח א"ר יוחנן מאי דכתיב (תהלים סח) ה' יתן אומר המבשרות יצא רב כל דבור ודבור שיוצא מפי הקב"ה נתחלק לשבעים לשון: תא דבר ה' ויחזק (תהלים סח)

[illegible][illegible]

רבינו מיר לערנן אין מסכת שבת אין
וואש מינט דר פסקי ה' יתן אומר
ו' זאג וואש עס האט איין בשורה ג'
מיינסטאט יבר דיבר וואש גאט האט
בצג לשונות • די בני ישיבה פון ר' יש
אין פסקו הלא כה דברי כאס נאם ה' ונפטי
י' איין האבד צו ק' אפם דעם שטיין
אן תורה ווערן צו מיינט אויף פיל ערל
מסכת עירובין עש שטייט אין פסקו
רייזילט זאגט רב הסדא פון ווערן בר
ען קען דרשנען אויף איטליכן שטרייכ
זרד ח' ה'ס גאנצע הויפן פון הלכות
לכות וואש זיינן גישריבן ביי די מצו
ה' זיין מיט זיי און האמשע זיי שטייען
נין זייא דאך ווארן איבער גיעמפען
שה רבינו ע"ה אזו וויא מיר לערנען
לערינט וויא אזו איז גיווען דער סדר
שה האט גלערינט די תורה פון גאט •
אט משה מיט אים גלערינט זיין פרק
עצט אויף דר לינקר זייט פון משה •
שה מיט זייא אויף גלערינט דעם פר
ט האט זיך אלעז גיעעצט ביא דר
יא דר לינקר זייט פון אדרן • רבי יהו
יא דר רעכט זייט פון משה • דר גאט
ט זיי אויף דעם פרק גלערינט • דען
זיי זייט גיגאנגן • אזו זיינן כל ישראל
אויף דעם אייגענס פרק גלערינט • א

הקדמה למגורה

נפש יהודה

מועיל וזקק למי שיתחבב ספר זה :
בקהל אלה מפי אלה עד מהר רבינו כל המלות
אלה לא כתוב בספרים כחומר : לא חסור
מדברי חכמים ככל אשר יזכור : כלה מדברותיו
חל מדבריו עד שהגיע אל נגעים ואהלות שכן
הלכות עמוקות : אלא אחד לכסא דכתיב על

הואת מפה אל פה עד שנכתבה באורך זמן כדי שלא תשכח מפי ישראל במשיניות כבריות תוספתות
ובספרא ובספרי ובגמרות הירושלמי והבבלי עד שנגמר התלמוד והקדמונים אע"פ שהיה להם יקבלה
עניני המצות והדינים השתדלו להוציאם מכת הפסוקים בפירוש או בא' מ"ג מדות : או באמרו קרא
אסמכתא בעלמא ואין רשות לשום אדם להרהר אחרים כדכתיב : לא חסור וגו' והפנים האחרים
שרתורה נדרשת בהם אינם נראים מפשטי הפסוקים בפירוש : וכשדעת רבותינו היתה נוחה לדבר בהם

והוציאם מכת הפסוק היו דורשים הפסוק בענין נוסח הוין מהפשת הנראה לנו לזכירה בעלמא כדי שיהא יותר שגור בפי התלמידים מכת
הרמזים או הסימנים או הדימויים או הדימויים שום פסוק בצד זה היו אומרים דרש פלוני : וג"כ כשהיה רצונם לדבר בכללי המצות ובשכרם והבטוחותם ובכונשם
ממעם אחר וכשהיו מפרשים שום פסוק בצד זה היו אומרים דרש פלוני : וג"כ כשהיה רצונם לדבר בכללי המצות ובשכרם והבטוחותם ובכונשם
ובפחדם היו מאריכים לדבר בו ע"ד כלל לפי שהוא צורך גדול ויסוד האמונה לאיים לרשעים שיסורו מדרך רעה ולהבטיח להולכים בדרך טובה
אולי יכנסו מיראה לאהבה : ומכונות קבול שכן יבאו לעשותם לשמה כשישינו האמת : וג"כ כשהיו מדברים בחכמות עליונות כשהיו בקיאים
רבים מדם כמו שאמרו על ריב"ז תלמיד קטן של הלל הזקן שלא הניח דבר גדול ודבר קטן : דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויות דאביי
ורבא : ובדבר גדול כזה היו מדברים בו ברמז לחכם ומכין מדעתו : והיו שנקרא סתרי תורה : וכראות רב אשי מחבר התלמוד בכלי את כל
הענינים הגדולים כאלו שהיה להם על פה זולתי קצת דברים שהיו כתובים בזכירות ומפורשים בדפין ובעלים : כי כמו שהיה צריך לחבר השמעתות
לביאור המצות והדינים כך היה צריך לזכור הדרשות והמעשיות שאירעו בומוי קדמונינו הראויים ללמד מרם הלכות ומוסרים ומדות ונסים
והבטחות וענינים גדולים הצריכים לקיים האמונה ועיקרים רבים שהם שרשה ועיקרה חכמה : ויהיו אחרים בקיאים באגדות יותר מבהלכות כדגרסינן כהניגה פרק אין דורשין
לעולם ועד : ויהיו לזכרון לכל מעיין במסכת מגילה פרק הקורא קמא דף י"ט ובדברים רבה פ' עקב א"ר יוחנן מ"ד (ש"ט) ועלירם ככל הדברים
הובל נית : בקבלה כדגרסינן במסכת מגילה פרק הקורא קמא דף י"ט ובדברים רבה פ' עקב א"ר יוחנן מ"ד (ש"ט) ועלירם ככל הדברים
מלמד שהיה הקב"ה למשה בסיני דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים : ומה שסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה : ומפני שהיו
בקדמונינו תנאים שהיו בקיאים בהלכות יותר מבאגדות : והיו אחרים בקיאים באגדות יותר מבהלכות כדגרסינן כהניגה פרק אין דורשין
דף י"ד על פסוק (דניאל ו') חזה הוית עד די כרסון וגו' תניא אחד לדין ואחד לצדקה דברי ר"ע : א"ל רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך
אצל הגדות יכלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות : אלא אחד לכסא ואחד לשרפה מלמד שאע"פ שהיה גדול הדור שאמרו עליו שהיה

ווערן פון די ישראל דורך וייערע צדוה וואש זיי האבן גיהאט דרום האט
מען אויף גישריבן די משניות און די ברייתות און די תוספתות און דעם
ספרא און ספרי און אויך די גמרא וואס איז גילערניט גיווארן אין קבל
און אין ירושלים ביז די גאנצע גמרא איז פארשיט גיווארן : און די תלמידי
החכמים הקדמונים האטשע זיי האבן גיהאט בקבלה די מצות און דינים
האבן זיי דאך גיזעקן זיי ארויס צו געפינן פון פסוקים בפרוש און זיי צו
אפ לערנן גוט איינס פון די דרייצעקן זאכן וואש די תורה ווערט גירדשט
מיט זיי און צו צייטן האבן זיי דעם פסוק גיבראכט פער עפעס אסמכתא צו
אין זאך און קיין שום מענטש מאר גיט גיבראכטן נאך וייערע רייד צו
אפ ווענדן זיי אזו וויא אין פסוק שטייט דא ואלשט גיט אפ קערן פון די
רייד פון דיא חכמים אזווא וויא וויא וועלן דיר לערנן : און די אנדערע
אויפנים וואש די תורה ווערט גירדשט מיט זיי האבן זיי די חכמים גיט אן
גיזוין פון פסוקים בפירוש גייערשט ווען דר פר שטאנד פון די חכמים האט
מיט גיבראכט צו ריידן אין די זאכן און צו אויש ציהן זיי פון דעם פסוק
האבן זיי דעם פסוק גירדשט גיט וויא זיין פראסט פשט איז : נאר צווא
אדראמאנאג ברי די תלמידים זאלן דאס בעסר גיריינקן און עש זאל זיין
גוואונמלך אין וייער טייל דורך די רמזים און סימנים וואש דיא חכמים
האבן זיי גיגעבן אין דעם פסוק אדער דורך דעם וואש זיי האבן פרעכניט
וויא פיל דאש ווארט במדעפט אדער דורך וואש פר איין אופן זיי האבן
גיגענט דעם פסוק דרשנן מיט עפיש איין סמך אזו האבן זיי אים גירדשט
און די זאך האבן זיי גיהאט בקבלה איש מפי איש ביז משה רבינו און
עש איז ביי זיי גיזעקן גיוויס אז די זאך איז אזו און וייער שכל האט אזו
מיט גיבראכט און ווען זיי האבן איין פסוק מפורש גיווען אין אזו איין אופן
אזו האבן זיי גיזאגט דרש פלוני דער תלמיד חכם האט אזו גירדשט : און
ווען זיי האבן גיוואלט ריידן אין די זאכן פון די מצות און אין וייער שבר
און אין וייער פאר זיכרונג און אין וייער עונש און אין וייער פארקט אזו
האבן זיי פיל דר פון גיט ווייל דאש איז וייער גיימיג און דאש איז דר
גראד פון אונז גלויבן דרי מען זאל די רשעים איין מורא מאכן דר מיט
דאש זיי זאלן אפ קערן פון דעם ביינן וועג און צו פאר זיכערן צו די וואש
גייען אין גוטן וועג דאש זיי וועלן פיל גוטש האבן סאמר וועלן זיי פר
טרא אריין צו דינן גאט מאהבה און דורך דר פונגה וואש זיי וועלן האבן
צו געבן שבר וועלן זייא קיין צו טאן דיא מצות פון גאטש ווען מאהבה
ווען זיי וועלן דר גייען דעם אמת : יום כן און אויך ווען זיי האבן גירעט
אין הויזע חכמות וויא פיל לייט עש זיין דרינן בקי גיווען אזו וויא מען

האט גיוואגט אויף רבי יוחנן בן זכאי דר קלענשטער תלמיד פון הלל הזקן
דאש ער האט גיט איבר גילאזט איין גרוישע זאך און אויך גיט איין קליינע
זאך וואש ער האט עש גיט גילערייט איין גרוישע זאך דאש איז מעשה
מקדשה און איין קליינע זאך דאש איז גיימיגט אלע זאכן וואש אביי און
רבא האבן גיפרעגט אין דר גמרא און אין אזו איין גרוישע זאך האבן
זיי נאר גירעט אויף איין וואונק און נאר מיט איין קלוגן מענטשן וואש
קען די זאך פאר שטיין מיט זיין פר שטאנד אללין און דאש ווערט גרופן
סתרי תורה די פר בארגנע סודות פון דער תורה : וכראות רב אשי און רב
אשי וואש ער האט מחבר גיווען די גמרא וואש מען האט גילערייט אין
בבל וויא ער האט גיזעקן די דאזיגע אלע גרוישע זאכן וואש זיי האבן
גילערייט בעל פה אויש גינמען איין טייל זאכן וואש זייען גיווען אויף
גישריבן צו גיריינקען און זייען גיווען צו שפרייט אויף בלעטער דען אזו וואול
וויא רב אשי האט גיראפט צו מחבר זיין אין איינס די זאכן וואש ריידן
פון מצות כדי צו פשיידן די מצות און די דינים אזו אויך האט ער גיראפט
צו דר מאנן די דרשות און די מעשיות וואש האבן זיך אין דיא פריערדיגע
צייטן גיבראכט וואש זיי זייען ראוי מען זאל זיך פון וויא אפ לערנען
הלכות און מסר און מדות טובות און נסים און פאר זיכערונג אין גאט
און גרוישע זאכן וואס מען דארף וויא גיימיג צו פפעסטן דאס גלויבן
און פיל זאכן וואס זייא זייען איין עיקר און איין שורש צום גלויבן :
דיא אלע זאכן האט רב אשי בהעפט צווישן די הלכות אין דער גמרא
און זייא ווערין גירופין אגדות : פרי וויא זאלין גיט פאר געסין ווערין
ביז אייביג און זיי זאלן זיין צו איין גירעכנעש צווא איטליכין וואס וועט
לערנן אין זיי ער זאל פר שטיין פון וויא וויא פיל ער וועט קענען נאך דעם
קראפט פון זיין פר שטאנד און דאס ער זאל קענען דרשנן צו די ישראל צו
פירין זיי אין רעכט וועג און זיי ווערן גרופין אגדות : והכל און אלץ איז ווארן
גיגעבן בקבלה אזו וויא מיר לערנן אין דר גמרא מגילה רבי יוחנן זאגט וואס
מיינט עש דר פסוק אויף די לוחות זייען גיווען אלי רייד דס לעריינט און דאס
הקב"ה האט גיוויזן צו משה רבינו אויף דעם בארג סיני אלץ וואס מען
קען אין דער תורה מדקדק זיין און אלץ וואס די חכמים וועלן מדקדק זיין
אין דער תורה און וואס זיי וועלן דער נאך מחדש זיין דאס איז מען
זאל די מגילה לייגען ופשי און ווייל דאס צווישן די תנאים די קדמונים
זייען גיווען אנדערע בקי אין הלכות מער וויא אין אגדות און אנדערע זייען
בקי גיווען אין אגדות מער וויא אין הלכות אזו וויא מיר לערנן אין תנאים
אויף דעם פסוק וואס דניאל האט גיזאגט איך האב גיזעקן דאס צווייא
שטולין

הקדמה למנורה

כפתחו של היכל יי אמות מאן ראשונים ר'ע אחרונים רבי אלעזר בן שמוע. איכא דאמרי ראשונים ר"א בן שמוע אחרונים רבי אושעיא ברבי. ואנו כמלא נקב מחט סדקית. אמר אביו ואנו כמיכתא בגודא *לגמרא* (ס' כיהא דא שמועין אוחו כחול נקב דא ונכנס כחול) אמר רבא ואנא *כאצבעא בקירא לסברא* (כלומר כחלצא שמכניסין אותו בשער קפה) אמר רב אשי ואנו כאצבעא בבירא לשכחה (כלומר כחלצא דא שמועין נוח ליכנס כפי הטר כן אנו מהירין לשכח ולחנך) והאחרון מדם שרדיה רב אשי ובני זמנו אמרו זה מרוב ענותנותם. וכ"ש אנחנו שבכונותינו ההכמה רחוקה מכנו והכינה והדעת אפסו הזכרון נשכח כמת מלב השכחה מהרה לבא. *יבזה נכנס ובוז יוצא* במרס תחיל ילדה. קורות הזמן מונעים אותנו מלישב לקרות. חדלו מלמדים בישראל חדלו. ותהי השקירה נעדרת כל אדם רעב למאכל וצמא ליון. ולא לשמוע את דבר ה'. כלם מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה ומוציאים כל ימיהם לאסוף הון לאחרים. ואולי לנושא אלמנתו. ואינם מוציאים מעט ממנו *להכין צדה לדרך* ע"כ בראותי עצלות בני אדם מלעין בחכמים הגדולים שכתובים בספרים כל ענין ומלחפש אחר האגדות המפורות בתלמודנו ומדרשים אחרים המתוקים להכי העמלים ולהעיר לבות הישנים ולהביאם לחסות תחת כנפי השכינה. ומתוך שלא לשמה באים לשמה. ע"כ לקחתי מהמצות הכללים ומהאגדות והמדרשים הדברים שיותר מועילים לקצר הדרך למפוללים ולהישייר לבות האוילים ולמול קושי לב הערלים והנחתי מסודר כל אחד במקומו כל תנא ואבורא בשמו על ענינו ועל עצמו. ועל זה נאמר מילתא דשוויא לתרייכו בשמעתא ובאגדתא. *אומדנא רב שרירא נאון דל במגלת סתריה על ענין האגדות הני מילי דנפקי מפסוקי מקרא מדרש ואגדה* (כתב גימורא) ואמרו עליו כי. דבר זה על קצת מהמדרשות שאמרו האחרונים כגון רבי תנחומא ורבי אושעיא ועל דברים מעטים מדברי אגדה שבתלמוד שכתובים באומד כגון מה שאמרו בריש פרק הזורק במסכת שבת דף צ"ז ת"ר מקושש זה צלפהד וכו' והדומים לזה. אבל רובם הם סודות והכמות עליונות ומוסרים ומדות טובות והנהגות בני אדם ותיקון הגוף והנפש. ואין ראוי *להניח הרוב בשביל המיעוט* כי גם ומדות טובות והנהגות בני אדם ותיקון הגוף והנפש. ואין ראוי *להניח הרוב בשביל המיעוט* כי גם

נגדים והוא דק ביותר: יקרא רבי קיסר רני אכזה כיה תבוי כנית קיסר: לגמרא כן אין אלו יכולין להכין מה ש'נו שומעין כי אם מעט וכקוצי: כאצבע בקירא יותר קשה ליכנס מסיכתא בגודא ואפילו לסברא קשה לנו מה ש'נו שומעין והסודות התחילו להתמעט: בזה נכנס כשנכנס בלחץ אחר יוצא כפי כלומר מהר לשכחה וכו' כשארם זה נכנס ובוז לנו כזה אחרת: גור ויאלץ מהם כחלצא שחלצו מתחילתם כחלצו כן פתחם גזרו עליו כפי גזירות קשות: להכין צדה לדרך לעשה"כ: אבורא שכל טוב וישר ונפול עליו לומר שכן הוא הדבר הישר והנכונה: להניח הרוב שם דברי סודות והכמות עליונות כמו שאלה כביל המיעוט שם הפסוקים כמו שאין רחמי להניח דברי רבים ולשמות כחור: ונכתבו דברי יחיד ודברים שאין הלכה כן להוציא האמת מתוכם לומר דין לדרוש כן ויש לרוב כן אצל האמת כן כמה הדלות כדורות אחרות שאלו לזה לא נכתבו כן יעמוד אחד בדור אחר וילמד כמו שאלה דא שאין הלכה כמותו ואין מי שיועץ להכניס כדלות אחרות ויסתק כלם כן ע"כ כתבו כל הדעות והעצמות לדעת שאין הלכה כן: לחם אלו בעלי תלמוד שם למדן על כוונתם כשכיתא לחם: פירש

גופי התורה הנדרשים בייג מדות ויש כהם דברי יחיד ודעות שהוא דבר ברור שאין הלכה כמותם. יונתבנו להוציא האמת מתוכם. וכבר נשאל מרבינו האי גאון: "ל מה דפרש יש בין המדרש והאגדה הכתובים בתלמוד ובין הכתובים חוץ לתלמוד והשיב כל מה שנבקע בתלמוד הוא מחוור ממה שלא נבקע על כן במדרשות שאינם כתובים בתלמוד אחותי מרם דברים מעטים הצריכים יותר לכוונת החבור ובמדרש שמצאתי כתוב בתלמוד אחותי ולא ארפנו. וזלתי בדברים מעטים שלא ראיתי תועלת לחוכמים בחבור זה כפי כוונתי שיהיה להועיל לכל המעיין בו". ולפי שנמשלו דברי התלמוד בכנוי להם ודברי האגדה בכנוי מים כדגרסין פרק אין דורשין דף י"ד כי אתא רב דימי אמר (ישעיה ג') כל משען ילחם אלו בעלי תלמוד וכל משען מים אלו בעלי אגדה שמושכין לבו של אדם כמים וכמו שהאדם במונו צריך פעמים ביום הלחם והרבה פעמים המים לקיום גופו וברירות. גם כן לקיום הנפש צריך מעניני המצות בזמנים ידועים 'מעניני האגדות בכל עת לפי שהם צריכים לשניהם להתמיד הנפש ולקיום הגוף. וגם דברי אגדה צריכים להמשיך לבו של אדם לכל עצה טובה. כדגרסין במסכת שבת פרק ר'ע דף פ"ז רבי אומר בתהלה פירש ענשה דכתיב וישב משה דברים שמושכין דעתו של אדם (פי' שומעין מלקבל כמו וילך שוב). ולבסוף פירש מתן שכרה דכתיב ויגד משה דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה. וכן דרשו במדרש

גמרא אנו אין די מדרשים וואש ויי ויינן ויס צו דעם גומען וואש לערניט ויי און ויי קענן דר וועקן די שלאפירדיגע הערצער צו בריינגען ויי אונטער די פליגל פון דר שכינה. און אפילו ויי וואלטין לערנן גיט לשם שמים וואלטין ויי דורך דעם קימן צו לערנן לשם שמים. דרום האב איך ארויס גינאן פון די מצות די פללים און פון די אגדות און מדרשים האב איך גינאן. די זאכן וואש נוצט צו קירצן דעם וועג קען זאל ויך גיט דארפן מכללל ויין און גלייך צו מאכן דאש הארץ פון די נאָרן און צו פארשניידן דאש הארטיקייט פון די פארשטאפטע הערצער. און איך האב איסליכע זאך גשטעלט אויף ויין ארט מיט אסדר און איסליכר תלמיד הכם וואש האט עפיש גזאגט האב איך עש גשטעלט פון זיינע וועקן. און דש איז איין זאך וואש נוצט פאר אלע לייט דען עש ויינן דריין דא הלכות און אגדות אין איינים: ולפי און ווייל דא רייד פון דער גמרא איז ווארן גינליכן מיט זייער נאמן צוא ברויט און דא רייד פון אגדות איז ווארן גינליכן צוא וואש און וויא מיר לערנן אין פרק אין דורשין. רב דימי האט גזאגט דאש וואש עש שטייט אין פסוק אלע אן לעהנג פון ברויט דאש זיינן דא וואש לערנען גמרא און אלע אן לעהנג פון וואשער דאש זיינן די וואש לערנן אגדות דאש ויי ציהן צו דעם מענטשניש הארץ און וויא וואש און וואל וויא ברויט דארף דר מענטש נאר צוויי מאל אין טאג האבן צו עסן וואשער דארף ער פיל מאל זאבן צו דר האלטן דאש גיוונדקייט פון ויין גוף און אויף דארף די נשמה גייט צו איר בשמאנד צו ווישן אלע דינים פון מצות אין גיוונדקייט צייטן אפר די זאכן פון אגדות דארף זיא גייט אלע צייט ווייל ויי דארף מען האבן צו בייידע צו דר האלטן די נשמה און צום קיום הגוף. און אויף דארף מען די רייד פון אגדה צו ציהן דעם מענטשניש הארץ צו אלע גומע עצות און וויא מיר לערנן אין מסכת שבת. רבי זאגט פריער האט משה גזאגט צו די ישראל דעם ענש עבירות וואש דאש איז אועלכע רייד דאש וואש דער מענטש

אלעזר בן שמוע און די לעצטע איז גימיינט רבי אושעיא ברבי און אונז פאר שטאנד איז און קליין און ווי די לאך פון איין קליינע נאדיל. אפיי זאגט מיר ויינען שווער אונז צו פארשטין און ווי איין פלאקין גייט שווער אריין אין איין אייגער לאך אין דער וואנט. רבא זאגט מיר ויינען שווער איין זאך צו פארשטין און וויא מען וויל איין פינגער אריין שטעקן אין הארטיק וואנט. רב אשי זאגט מיר פאר געסן גרינג אונזער לערנן און וויא מען קען גרינג איין פינגער אין איין גרוב אריין שטעקן. והאחרון און דר הינטערשט פון די חכמים איז גיוונען רב אשי און די לייט פון ויין צייט האבן דם זאגט פון וועגן זייער פיל ענוות און מ"ש מיר דאס דורך אונזער זינד איז די חכמה ווייט פון אונז און דר פאר שטאנד און וויסן שאפט האבן ויך אויס גלאזין. דר ופרץ איז פאר געסן וויא איין מת פון דעם הארץ. דאש פאר געסונג איילט צו קומ'אין איין אויער גייט אריין דאש לערנן און דורך דעם אנדערן אויער גייט עש וויידר ארויש. איי זיא ווייטגט גיוונט ויא דאש איז גימיינט פלוצלונג קומן אויף אונז צרות און וויא איין אשה וואש גיוונט פלוצלונג איי זיא האט וויינעש. די סבות פון זמן פאר מידן אונז פון צו ויצין אונז לערנן. די וואש פלעגן דא ישראלי תורה לערנן ויינן אויס גזאגן און די התפדה האט אויף גיהערט. איסליכר איז הונגריג צו עסן און דארשטיג צו טרינקן וויין אפר גיט צו הערן גאטש רייד. אלע לאזן שטיין דאש אייביגע לעבן פון יענעם עולם און ויינען עוסק אין דעם קירצין לעבן פון דר וועלט. און ויי בריינגן אויש אלע זייערע מען איין צו זאמלן גוטש פיר אנדערע לייט. און עש קען ויין דאש ער זאמלט איין דאש גוטש פאר דעם וואש וועט נעמן ויין אלמנה. און ויי פענעצין גיט וייער צייט אין געלד אן צו גרייטן ויך שפייז אויף דם אייביגין וועג: על כן דרום ווייל איך האב גיזעהן דש די פענעצין ויינן פויל צו לערנן אין די גרויסע ספרים וואש אין ויי שטייט איסליכע זאך בפרטות און ויי ויינן ווייט נאך צו וזכן די אגדות וואש ויינן פארשטייט אין דר

הקדמה למנורה

כן קבלו עליכם : פסוק זה שלא להניח פסולת
ה' אם לא למד אנדרות : זה סקרא דכתיב לנו
למנו בלחמי : וירכבונו על במתי ארץ : נגד
מן הארץ כלומר קודם כניסת הארץ : ויאכל סייט
כלית להם שמללה זו הכוונה ודורס הסקורס
סכר ולי סדר הלימוד : כיון שחמיס טוב יותר
מאכלה כמו שחמיס למשל מקור לו האנדרה :
דכתיב צדקה ולדקה היא מעשרת שנה : ונחמי
לא וגו' : אם לא וגו' : והקדמותי לכם נכדע עד גלי
די ומעשר סייט : דקה : כבוד חכמים מתוך שני
דורשין דכתיב אנדרה ומחשכין את הלכ ככל מחשכין
לדור : עתיד נכסין כמו מי שחול עשיר נכסות
וכחמים וזיתים הכרחין לבנייה וגם עתיד סומני
עובר הנלוו בגון שיש לו סכנה כחמות שהכל
יוועין כן כן בעל אנדרה שדורס כל מקום כריס
נכתי מדשדוש שדורס נישום טוכים והכל נאסין
לכמות ויש בו קול חכמה וכל להשמיטן שמתוך
שלין אנדרה לזיוני עיון וכול לדורס כל מקום :
עתידי סלעין שולמי שמתכר חמיר נמיני
מכשנות ועל שמתענות לסניו חמיר על הכלתן
נקה סלחתי : עתיד תקוע ים מפרשים שיש לו
נחם סכנה ומשכר כן חמיר ומקרי סכי על
שם ויעקב קעץ את חלוא ופי' רש"י לי נחלא
כדאמרינן נמחות הקוע אלף לבית הקע עיר
חול ומכס סניו מביאין שכן למנחות אלף סמון
למקוע הוא שר ואלוף לכל הסמן נדמה למענות
ולשון את הפסול על שם שמדורס ים ויום חמיר
בסלפנו טעמים סכנה כמו נמנעות ועמי
נכסין שמיאין מתקיע : עתיד משח אכסי
מדות מתגמלין לזכר דמכתן עתיד דכר המדור
כגון הכוונה שכן מתכסין כה חמיר אלף
מכסין חולו ואלף : ולכשניע עץ מדורס אז
יכנסה ויכנסה ויכנסה חמיר כחם כמו כחם
עמדי חמורס נאורו דכר שמתכסין לו זה בעל
שמועות סודע כלכות ומימרות סאנדרין ולכשניע

תהלים מימור כ"ה לדוד אליך ה' אקרא בפסוק כי לא יבינו אל פעולות ה' וגו' רבי יהושע אומר אלו
האגדות לימד שנקראו פעולות ה' וכל מי שאינו מעיין בהם לישבם לדרשם נאמר עליו יפסוק זה
וג' בכפרי פרשת עקב תשמעון דרשו (דברים ח) כי לא על הלחם לבדו וגו' יזה מקרא כי
על כל מוצא פי ה' אלו הלכות ואגדות ושם נאמר רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם
למוד אנדרה שמתוך כך אתה מכיר ותדבק בדרכיו : וגם בספרי פרשת האזינו יירכבונו על
במתי ארץ זו תורה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו וגו' יירכבונו על דרכיך ויניקוהו דבש מסלע
זו משנה : ושמן מחלמיש צור זו תלמוד : חמאת בקר והלח צאן עם חלב כרים אלו ק"ו וגו' ודינין
ותשובות : עם חלב כליות חמה אלו הלכות שהם גופי מקרא : ודם ענב תשתה חמר אלו הגדות שמושכין
לבו של אדם יכין ודרשו בפ"ק דבב"א דף ט' על דורף צדקה וחמר ימצא חיים צדקה וכבוד : ריב"ל
אומר וזכה לבנים בעלי תורה בעלי חכמה בעלי עושר בעלי הגדה : בעלי חכמה דכתיב ימצא חיים
וכתיב נבי חכמה כי מוצאי מצא חיים : בעלי עושר ידכתיב צדקה : בעלי הגדה דכתיב וכבוד כתיב
הכא וכבודי וכתוב דתם יכבוד חכמים ינחלו : הא למדת שכבוד החכמים והדרם היא ידיעת האגדות
ועוד כדי שידריכו בהם לדמון ומושכים את לבם לדך ישרה ע"כ אמרו בכתרא פרק מי שמת דף קמ"ה
ת"ר יעתיב נכסין עתיד פומבי עושר הגלוי זהו בעלי פלפול יעתיב שדורס ברבים יעתיב סלעין (פי' שולמי)
עתיד תקוע (פי' כיום וי"א שכן) זהו בעלי פלפול יעתיב שדורס ברבים יעתיב סלעין (פי' שולמי)
(דבר שמימין לאור כמו כיום עמדי) זהו בעלי פלפול יעתיב שדורס ברבים יעתיב סלעין (פי' שולמי)
שורכל הוא מצוי בתלמוד ולפי שהתגדות המה נפוזות בתלמוד ועל ענין אחד נכתב קצתו במקום אחד
וקצתו במקום אחד ויגיע בני אדם מלבקשו בכל מקומותיו : ויש ענין שכתוב אות באות בב' או בג'
מקומות באחד לטופיה ובאחרים אנב גרר : וגם יש דברים נאים וצריכין לתיקון האדם שהם כתובים
במדרשים אחרים שהוא יותר נאות כפי שכתת הזמן לסדרם על ענינם ולהביאם במקומם כפי צרכם
ע"כ מלאני לבי לתת חלק אחד מאותו הזמן שעד ינה הייתי מתעסק במדרשות העולם להגות בדבר הזה
שיהא קרבן בעדי ימכל ימי ביטולי כיון שהוא מקבל קרבן מנחת קמח בקרבן פר : אחד הכרבה ואחד
הממעט ובלבד שיכיון לבו לשמים והוא יודע בכוונתי כי לא הברתי חבור זה להתגדל ולא לקנות שם
אלא כדי שיהא לזכרון בין עניי להגות בו ולהקור עליו ממה שאוכל בקוצר דעתי כעור הכושמש
בדברים הנעלמים הכתובים בו : וגם לעיין בו בקוצר ובלי עמל כשאצטרך לדורס ברבים : ואם אשיג

עת הולך יגלה שמועותיו : גמרא סוגיות סתומות והיוצא משנות ונתייחסת וזהו עיקר הגמרא שאלו אין הגמרא אין להורות הלכה מתוך חכמה : בכל ימי ביטולי דל מתימם שיש

אגדות לערן : שכבוד חכמים דען דר כבוד פון חכמים און ויער שיינקייט
אין ראש ויין וייסן אגדות : און אויף איז זיי נוציג די אגדות כדי זיי
זאלן קענן דורך זיי מדרש זיין ראש נמינע פאלק און צו צידן ויער הארץ
צום רעכט פארמינן וועג : דרום האבן די חכמים גאנגט אין בבא ברא
דער וואס דרשן אגדות הייסט ער איין עושר מפורסם וואס אלע
זעהן זיין רייכקייט און זיינע נישער : דר וואס איז זיך מפרל אין דינים
הייסט ער איין רייכר חלפן וואס בייט אמטבע אויף אמטבע און ווערט
רייכר אזו ווערט דר בעל פלפול אימר רייכר אין סכרות און טעמים : און
איין עושר אין תבואה הייסט דר וואס לערנט דינים אין דר גמרא ראש
דארפן אלע לייט ניימיג צו ווישן אזו וואס אלע לייט דארפן ניימיג תבואה
דאבן דען אין דר גמרא שטייען אלע דינים : ולי און ווייל די אגדות זיינן
פר שפרייט אין דר גמרא און איין ענין איז גשריבן אטייל פון אים אין איין
ארט און אטייל אין איין אנדר ארט און די לייט ווערן מיד זיי אויף צוזוכן
אין אלע ארט : און אמאל שטייט איין נאך אין עטליכע ערט און באוהי
אויף זיינן דא איין טייל שיינע זאכן און זיינן ניימיג צום אויספערשן דעם
מענטשן און זיי שטייען אין אנדרע מדרשים און זיי זיינן מער נוצליך צו
גשריבן ווערן ביי אנאנד אטייליש אויף ויין ארט וואס עש איז ניימיג :
על כן דרום האבן זיך מיין הארץ דר פילט צו געבן איין חלק פון מיין צייט
וואס איך האב ביי אדער פר פראכט אין וועלט זאכן זאל איך היינט דר
פון געבן איין חלק צו שרייבן דעם ספר כדי עש זאל זיין איין קרבן פאר
מיד אויף די אלע מענע וואס איך האב מבטל געווען פון דר תורה : דען נאט
געמט דעם קרבן פון מעל וואס איין עני בריינגט גלייך מיט דעם קרבן
פון איין אקס וואס איין עושר בריינגט דען פיל אדר ווייניג איז ביי נאט
גלייך אן גנגן ווען נאר זיין פיונה איז צו השי' : און השי' ווייס מיין
פיונה דאס איך האב דעם ספר נישט גמאכט מיד דר מיט גרויט מאכן און
אויף נישט קונה שם צו זיין נייערט עש זאל זיין איין גרעכענש פאר מינע
אויגן איך זאל אין אים לערנן אנדר גיין אין די פרבארגענע זאכן וואס
זיינן גשריבן אין אים וואס מיין קליינער פרשטאנד וועט קענן משיג זיין

אין עס יום גערן צו הערן און דר נאך האט ער זיין גאנגט דעם שטר פון
דאס כפי' וואס דאס ציהט צו דעם מענטשניש הארץ אזו וואס אנדרה :
יכו און אזו אויף האבן זיי גדרשט אין מדרש תהלים אין סומור כ"ה דאס
זיי פון שטייען נישט צו גאטש מעשים יאגט רבי יהושע ראש איז גמיננט
די אגדות זיי ווערן גרופן גאטש מעשים און דר וואס לערנט זיי נישט צו
דרשן וואס רעכט איז אויף דעם איז ווארן גאנגט דר פסוק ראש ער ווייל
נישט פר שטיין די מעשים פון גאט : אויף שטייט אין ספרי אויף דעם פסוק
כי לא ער הלחם לבדו ויהי האדם דאש איז גמיננט דר מענטש האט נישט
גינג ווע' ער לערנט נאר פסוק נייערט ער מוז לערנן אלע רייד וואס
זיינן ווארן אויף נצויגן פון גאטש מיל דאש זיינן הלכות און אגדות :
אויף שטייען דארטן ווען דא וויילט דר קענן גאט וואס ער האט מיט
זיין זאג די וועלט פשאפן אזו ואלשטו לערנן אגדות דורך דעם וועלט
אים דר קענן און וועלט דך בהעפנט אין זיינע וועגן : אויף שטייט אין
ספרי איין דעם פסוק ער האט אים גמאכט רייפין אויף דער הויף פון דר
וועלט דאש איז די תורה וואס זיא איז העכר און פריער פשאפן פאר דר
וועלט איז וואס איין פסוק שטייט גאט האט מיד תורה פשאפן פר זיין וועלמי
און ער האט געעסן די פרוכט פון דעם פעלד דאש איז גמיננט פסוק : און
ער האט אים גמאכט זיינן האניק פון שטיין דאש איז משניות און בוימיל
פון דעם שטארקן שטיין דאש איז גמרא : די ופומער פון דירינד און די
מילך פון די שאף מיט דעם פעטקייט פון די נישטאפעט שאף דאש זיינן
די קל וחמרות און די גזירות שזות און אלע דינים און שאלות און
תשובות : מיט דעם פעטקייט פון די גירן פון דר ווייץ דאש זיינען די
הלכות וואס שטייען בפירוש אין פסוק : און פון דעם פלגט פון די וויין
סרובין וועלטו מרינקן וויין דאש זיינען די אגדות וואס זיי ציהן דעם
מענטשניש הארץ צו זיך אזו וואס וויין : אויף האבן די חכמים גדרשט
אויף דעם פסוק דער וואס יאגט נאך צו טאן צדקה און חסד דער וועט
געפינן לזבין און צדקה און פבור רבי יהושע פן לוי זאגט עש איז גמיננט
ער איז זיך צו קינדל לומדים און חכמים און עשירים און דאש זיי קענן

הקדמה למנוחה

שום כוונה שיסבול הענין ושייתבאר הדבר יותר קרוב אל הדעת אפרשנו. ומה שלא אפרש מבפנים אכתבנו בצד הדף וארשום בו נ"ל. וכדברים שאמצא בו דעת מבואר משום פרשן ג"כ אכתבנו וארשום י"א. וכדבר שאראה שצריך לכתוב בו להבין לשון הענין פירוש רבינו שלמה ארשום בו פ"ק ומי שיריני לכתוב זכות המקום ידינהו לכתוב זכות :

גרסינן בפ"ק דע"ג דף י"ט מכריז רבי אלכסנדר ואמר מאן בעי חי' בו. אתו כ"ע נביה אמר להם מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב וגו' נצור לשונך מרע וגו' סור מרע ועשה טוב וגו' בא ללמדנו שהיו העולם תלואים כאלו הג' עיקרים. הא' סור מרע כי לפי שראשית תאוות האדם היא לחטוא כאשר רמז הכתוב באמרו 'לפתח הפאת רובין וכל האברים נמשכים אחר הדברים' שהם חליי הנפש ע"כ היסוד הראשון. הוא סור מרע. והעיקר הב' 'להרגיל בטוב כי אע"פ שיסור מרע אם לא ידבק בטובה האמיתית ישאר ככהמה שאינה חוטאת ואינה צודקת ע"כ הוצרך לומר ועשה טוב. והעיקר הג' 'לבקש שלום אע"פ שיעשה טוב הוא לבדו לו. ולפי שהאדם מדיני בטבע צריך לדרוך אחר בקשת שלום ועונה כדי שיהא שלום בכל וישיע. לקיום אנשי המציאות ע"כ הוסיף לומר בקש שלום וודפחו. והעיקר הראשון שהוא סור מרע מתחלק לשני חלקים. הראשון 'בפעול שמתארה תהלה' והשני בדבור כמו שהקדים לומר נצור לשונך מרע. והעיקר הב' שהוא ועשה טוב מתחלק לשלשה חלקים. הראשון בקיום המצוה שהוא מעלות המדות שצריכין לחנוך ולתיקון הגוף. והשני בתלמוד תורה להשיג האמת שהוא מעלות השכליות. והשלישי בדרכי תשובה כי אין צורך בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ישכן תחייב טבע המציאות. ועל כן צריך לחזור בתשובה. והעיקר השלישי שהוא בקש שלום מתחלק לשני חלקים. הראשון בדרכי שלום. ואחרת. והשני בדרכי הענוה כי בזה ימצא שלום עם כל אדם יהיה שלם ועניו. נמצא שהם שבעה חלקים ומחשלה עקרם הם מתחלקים והם שבעה נחות המנוחה הששה מהצדדים הם הפארה להאיר אל מול פני המנוחה לאמצעות שהוא תלמוד תורה אשר היא כחמה ברה והיא באמצע לשבעה כוכבי אורה. ועל אלו הג' עקרם שהם יסודו של עולם העולם קיים כדגרסינן בסוף פ"ק דאבות דף ו' רשב"ג אומר על ג' דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום הדין הוא קיום לבטל הרע ולסיר את עושהו. זה עיקר האחד שהוא סור מרע. האמת היא. הטוב

רע ולא ינצל הרע. דמכיו וכל בעש יאמרו ולא יזיונו עוד לנפול בדבר כזה סוד. הטוב האמיתי שזכר לעזר בשלם סוד :

בטבע מה לעבן צווישן מעגטן מו' עד על כן נאך וזכן שלום. אינ מו' זיין איין ענין פדי צו זיין שלום מיט אלעמן און זאל שטיצן דעם קיום פון די מעגטן אויף דר וועלט דרום זאגט ער ווייזט און פסוק בקש שלום ורדפו בקש דעם שלום און יאג אים נאך דען שלום איז אקיום העולם. והעיקר הראשון און דר ערשטער עיקר (ראש דר מעגטן מו' אפ קערן פון ביין) ווערט צו טיילט אויף צוויי חלקים. דר ערשטער חלק איז במעשה דש דר מעגטן מו' אפ קערן פון צו מאן פיינע מעשים וואש צו זיי גלוקט ער פון זיין אן הייב אן. און דר אנדער חלק איז בדבור דאש ער מו' זיך אפ הייבן פון פיינע רייד צו ריידן אזו ווי אין פסוק שמיים היט דיין צונג פון ביין. און דר אנדער עיקר (ראש דר מעגטן מו' טאן גוטש) ווערט צו טיילט אויף דריי חלקים. דר ערשטער חלק איז מקיים צו זיין די מצות פון די מדות טובות וואס מען דארף אין זיי איינגיזאונגן דעם גוף צום גוטש. און דר אנדער חלק איז תורה צו לערנן און דעם שכל צו גיין דעם אמת פון דר תורה. און דר דריטער חלק איז תשובה צו מאן דען עש איז נישט דא קיין צדיק אויף דר וועלט וואש זאל נאר גוטש טאן אינ זאל קיין קאל נישט זינדלן דען דר נאטור פריינט אזו מיט דאש דר מעגטן זאל זינדלן דרום מו' ער תשובה טאן. און דר דריטער עיקר (ראש מען מו' נאך זוכין שלום) דס ווערט צו טיילט אויף צוויי חלקים דער ערשטער חלק איז צו לעבן מיט מעגטן בשלום און זיי צו ליבן און דר אנדער חלק איז צו פירן זיך מיט ענוות דען דורך דעם וועט ער שלום האבן מיט אלע מעגטן. און וועט זיין אשלים און איין עניו. נמצא דס די דריי עקרם ווערן צו טיילט אין זיבן חלקים. און דס זיינן די זיבן ליכט פ' דר מנוחה. ועקס ליכט פון די זיבן פון דר מנוחה אויף איטליכר זייט דר ליכט. וואש זיי זיינן איין שיינקייט צו לייכטן אנטקענין דר מיטלישטע ליכט פון דר מנוחה דש איז תלמוד תורה וואש זי איז לויט און ווי דין. און זיא איז דר מיטלישטער שטערן פון די זיבן ליכטגע שטערן און אויף די דריי עקרם וואס זיא זיינן דר יסוד פון דר וועלט. אויף זיי שטייט די וועלט ווי מיר לערנן אין פרקי אבות רבי שמעון בן גמליאל זאגט אויף דריי זאכן שטייט די וועלט. אויף דין און אויף אמת און אויף שלום. דין דר האלט די וועלט ווייל דין צו שטערט דאס ביי און שטראפט דעם וואס מוט ביי. דאש איז דר ערשטער עיקר דאש מען זאל אפ קערן פון ביין. און אמת איז נמינט דש

אמת

הס בעל ולא עסק בתורה : לפתח הפאת רובין כשנולד הולך עמו סוף הרע כל אלו : שהם חליי הנפש בכל מה שזאת מהם : לנפול בדבר ענינה הוא מחלה לנפשו : הוא סור מרע ככב וכל תעשה מנות לא תעשה : להרגיל בטוב בקום וטעם מנות עשה : לבקש שלום והם דברים שיטוב ממנו אחרים כי המדות שזכר לבין ספקים נחמה לנפשו ולעמו אלו מה שטוב לבני אדם יס לו שר מנות ונחמה לבני אדם : שהאדם מדיני בטבע שרעב טון כן שיכא האדם מחזק עמו לנפשו ולרוע שטוב יחד במדות ובעיר ולספק עמם ולא לרוע לנפול במדות האדם על כן צריך לו להיות שלם עומס : לקיום אנשי המציאות על ידי שטוב שלם בין הנפשות הוא קיום לאנשים המלאים בעולם וכן נבחרים להיות קיימים בעולם יחד כשלמות : בפועל שלא יעשה מעשה רע כלום חזק כי למלאות האלו להנחות נפשו : לחינוך שיתקן עמו לעשות טוב ולתקן גופו שיזכר מו' טוב וס' מרע : שכן יתחייב טבע המציאות שיהיה שלם חוטא וזיך לעשות טובה כ"ל שיהיה אחר מעיו וכל יפלא חטא ויש עליו ויטוב : ואהבה ללבוש את הכחות כדרכי נאמנה לרע כמון שזו בורא יסיר לו שלום עם כל אדם אין זה אלא כבידה עניו : תלמוד תורה ברה וזיא שכן יעשה מעשה רע כלום לכל המדות טובות : באמצע כוכב האמצעי מו' כוכבי לכת קרוב המה לסדר שמי' תכליל כדרכי נאמנה וזיא כוכב לכת : והתורה נקראת אור שזמר כי נר מלוא וזכר אור וזה הכחות לאמנע שיהא האור : ולסיר לנפול

וויא אבליגדר מאפס אין פינטקערנעס. און ויידר פדי איה זאל לערנן אין אים בקיצור אן יגיעה ווען איה וועל דארפן צו דרשן פר לייטן. און ווען איה וועל עפיש דר גיין ארכטיגע פיונה אין איין ענין וואס דר שכל וועל עס מציב זיין וועל איה עס שרייבן און וואש פר איין פירוש איה וועל נישט שרייבן אין ספר וועל איה אים שרייבן ביי דר ווייט און וועל דר ביי שרייבן דאש איז נאר נאך מיין מיינונג. נאך און אין די זאכן וואש איה וועל ביי זיי נפין איין גלייבן פירוש פון איין מפורש וועל איה עש איה שרייבן און וועל דר ביי שרייבן דאש אנדערע לייט זאגן אזו. און אין דר וואש איה וועל ווערן דאש מען דארף דר ביי צו שרייבן דעם פירוש פון רש"י פדי מען זאל עש רעכט פר שטיין. וועל איה דר ביי שרייבן פ"ק דאש איז דר ערשטער פירוש. און ווער עש וועט מיד דן זיין לכתב זכות דעם ואל נאט איה דן זיין לכתב זכות : גרסינן מיר לערנן אין מסכת עבודת גילולים רבי אלכסנדר האט אויש גירופין ווער פגערט לעבן זיינן אלע נקמן צו אים בעטן לעבן. האט ער זיי גיזאגט דעם פסוק וועלכר מאן עש פגערט לעבן און האט ליב גוטע מען דר זאל היטן זיין צונג פון צו ריידן ביין און זיינע לעפען זאל ער היטן פון צו ריידן פאלשקייט מיט זיי קער אפ פון ביין און מו' גוטש. דער מיט לערנט ער אונדאש דאש לעבן פון דער וועלט היינט פון דריי עקרם. איינש איז דאש דער מעגטן מו' אפ קערן פון ביין דען דאש ערשטע גלוקסינג פון דעם מעגטן איז צו זינדלן אזו וויא דר פסוק בעמערקט צו דער מיר טוט די זינד ווען דאש איז גמיינט וויא בא"ד דר מעגטן קומט אויף דר וועלט אזו קומט דער יצר הרע צוא אים. אינ אלע גילדן זאגן זיך נאך זאכן וואש זיי זיינן איין קריינק צו דער נשמה דאש זיינען די עבירות. דרום איז דער ערשטער גרונד דאש דער מעגטן מו' אפ קערן פון ביין. און דער אנדער עיקר איז דאס דער מעגטן מו' זיך גייווינען גוטש צוא מאן דען ווען שוין דער מעגטן מוט זיך אפ פון ביין ווען ער בהעפט זיך נישט אן די ריכטיגע גוטש און מעשים טובים וועט ער בלייבן ווי איין בהמה דאש זי זינדלנט נישט אינ מוט איה נישט קיין גוטש דרום זאגט דר פסוק דש דר מוט אויף גוטש טאן. און דר דריטער עיקר איז דאש דר מעגטן מו' זוכן שלום דען ווען שוין דר מעגטן מוט גוטש אזו מוט ער עש נאר פר זיך אליין און אנדערע האבן דר פון קיין הנאה נישט אינ ווייל דר מעגטן

הקדמה למנורה

וזהו חסדו של הקב"ה הוא אמת ומורה שיהיה
הוא ויהיה : שלום בואך מדה כבוד מדה
נצחית שיהיה לו שלום עם כל אדם ועם כל
יוסף להדבק בשכינה הנקראת שלום שנאמר
ויקרא לו ה' שלום :

השלום. וזהו השלום קיום בני אדם וחתימת ברכת כהנים והיא אחרית טוב למי. והוא כשעבר מן העולם הזה בשלום ויוכה שיאמרו לו מלאכי שלום ישלום בואך. כדכתיב יבוא שלום יגורו על משכבותם. וכל אלו השלשה עקרים שדם שני צדי המנורה ואמצעותה מסודרים אל השבעה נרות עם כלליה וחלקיה ופרקיה שדם כל כלי המנורה כלה מקשה אחת זהב מהור מווקק שבעתים אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות:

אִיזוֹ נִישׁ דא צווישן אלע מצות קיין מצוה וואס מען זאל דארפן נאך יאנא
נאך איר אז וויא נאך שלום אונ דר שלום איז דר באשטאנד פון ריא
מענטשן אונ דר אויש לאז פון ברכת כהנים אונ עש איז איין גוטער סוף
פאר דעם מענטשן ווען ער שטאנדט מיט שלום אונ ער וועט זוכה זיין
דש די מלאכי השלום וועלן אים זאגן דיין קוקן זאל זיין מיט שלום אזוי ווי
אין פסוק שטייט דר צדיק זאל קומן מיט שלום אונ זיי ואלדן רעטן. אויף
זייער גילענער אונ אנשטענדיג די דריי עקרים וואש זיי זיינן די צווייא
זייסן פון דר מנורה אין איר מיטן אנטשענדיג דעם זיינן מסודר די זיבן
גרות פון דעם ספר מיט אלע בללים אונ חלקים אונ פרקים דש זיי זיינן
אלע בלים פון דר מנורה דורך אזים אין איין שטיק פון דיין גאלד וואש
אין ווארין גלייטערט זיבן מאל אנטשענדיג דר מיטעלשטער ליכט פון דר
מנורה וועלן לייכטן די זיבן ליכט ;

אָמטע נומש פון עולם הבא וואש דאש היינט אן אין תורה און אין מצות
דען עש איז נישט דא קיין נומש אויף דר וועלט וואש עש זאל דרייען נישט
זיין קיין שולעכטעס נאר דאש נומש פון עולם הבא אליין . און דאש איז
מיוק אין דעם ווארט אמת וואש דאש ווערט גשריבן מיט דריי אותיות
אמת דאש ערשטע אות פון דעם א"ב און דאש מיטלשטע און דאש
הנעמד שטעט דאש ערשטע אות ווייזט אויף מצות צו מאן וואש דש איז
דאש ערשטע גיוויינגט וואש מען דארף איין קינד גיוויינען . און דאש
מיטלשטע אות ווייזט אויף תורה צו לערנן וואש דאש איז אמטיל צוא
וויסן גאטס וועג . און דאש הנעמדשטע אות ווייזט אויף השובה צוא
מאן וואש דאש איז צום סוף ווען ער זינדט . און דאש איז דר אמת
פון דר וועלט און דש נומש און זיין באשטאנד און דר תמיכה פון הקב"ה .
שלום איז דאש דר מענטש מוז נאך יאנן שלום און ליבשאפט . און עש

בעזרת השנים בלילות - השם יודע המאורות - אבאר אלו הספרות - בהעלותו את הכחות - שאליו מועפין בזהות - עד רוס גלגל ערבות - ואם אחריו בכללי הדברים - אקצר בעשרים ובשפיעים - בתחבים ובפוערים - ובחודי סעי ועקר הרים - כי כבר הם מכנים - בכל פסקים ודבורים - ובספיקים אחרים - כי אין אלו דברים להאריך בהם דברים - אם יהיו בני דקלים - לא יסיו מתעסקים - לרין בחובות וקלא - ואם יתרו סבת את מלאכה - ואינו עמלים לידם הסבה - לדברים על שיעור הדין - תחוק על כל הבלגות - וחיות חסות ועמנו - ואסור אכל חמץ דמיו - ואין לנו קבצנות - ולא כל' מתנות - ואלה דרוש וקבל שבר - ולא יסיו כי אל כבר - וחזרו את כוראך - בימי בחורותך - ולזה תרץ שכל דברים - ומצא ובסמך ודענו - והבננו חמץ כמפי הסכנה - על כן ספריו רעיו - מימי נעורי מקדמות - וקראתי בשם - אל השער לך - דקלים ויבאו - כי בפרשתו ובסבו - חמשים בו יתענו - וחשיך ידעו - ודוכי' אל ידברו - ואוהבי קורא יהללו - את הכל ראיתי בעלי - בני חמץ - לבי שמח יודע מתי - אל קוב ומה נעים גולי - את אחריו מעד רגלי - בקור דעתי וסבלי - חסדך - אל יסעני

בסקויד אשיה ואביסה אורחותיך : בל עיני ואביסה נפלאות כחורתך : דרך סקויד הביני ואשיה בנפלאותיך :
הדריכי בנתיב מצותיך כי בו חפצתי : מוב שעם ודעת לסדני כי בסצותיך האמנתי : תהי ידך לעזרני כי סקויד בחרתי :

הנר הראשון

שלא ירדוף אחרי דעותיו במסור מרע בפועל ונחלק לג' כללים • הכלל הא' קנאה • הכלל הב' תאוה • הכלל הג' הכבוד :

א הקדמה לנר זה

שנינו במסכת אבות פ' בן זומא רבי אלעזר הקפר אומר *הקנאה *והתאוה *והכבוד *מוציאין את האדם מן העולם *כל אחת מן מדות הללו הן *מסככות להפסיד אמונתו של אדם וממיתות אותו קודם זמנו *ומורדין אותו מן העוה"ב * כי המקנא בחברו היא מדה מגונה ובא מרוע הלב כי דומה לו תמיד מה של חברו הרבה ומה שלו מעט ובכל טובה שיבא לחברו הוא למקנא כעס וקנאה נמצא תמיד כועס במעשה השם ית' והקנאה גורמת הכעס ושנאת הנס וכל מדות רעות ואין חייו חיים וגורם לעצמו חליים רעים ונאמנים שנאמר (משלי יד) ורקב עצמות קנאה *ובמסכת שבת ס"פ שואל אדם דף קנ"ב דרשו פסוק זה לאחר פטירתו כל שיש קנאה בלבו עצמותיו מריבין וכל שאין קנאה בלבו אין עצמותיו

שנינו במסכת אבות מיר האבן גילערינט אין דר מסכת אבות אין פרק ג'
וומא רבי אלעזר הקפר זאגט הקנאה די קנאה וואש איין מענטש
איז ליימקן מקנא און די פארה וואש איין מענטש האט תאוות עולם הזה
און דר כבוד וואש מענטש וועט נאך • די דאווינע זאכן מוציאין את האדם
בריינגן אויפ'דעם מענטשן פון דר וועלט • און אימליכע מדה פון די דאווינע
דריי זיינן גורם דאש איין מענטש ווערט אן דורך זיי זיין גלייבונג אן השי •
און זיי מייסן דעם מענטשן פ'ר זיין צייט און פאר יאנן אים פון עולם הקא •
דען דער וואס איז זיך מתקנא אן זיין תבר דאס איז איין מיאוסע מדה און
דאס קומט פון איין ביזוי הארץ דען עס דאכט זיך אים תמיד דאס וואס זיין
תבר האט אזוי פיל און דאס וואס ער האט אזוי ווייניג און יעדע גוטסקייט
וואס עס טרעפט זיין תבר ברייקט עס דעם בעל מקנא • איז ער איז זיך
מתקנא אין אים און האט פירדריס נקמא צעריינט ער תמיד אויף גאטש

א הקנאה שם לאדם על חנינו: היתאוו
מנעמן את תלמודם בטוב: לילוף
ול לשא: ענינום בלעלמן: ורובד: שרוד
אחר הכדור ורובד שיכדורו בני אדם: מצינו
את האדם מן העולם כי מן הקדש כדור
שם כחש: חולל שרוד מרובד: מרובד
שרוד מרובד לכל ואין לו מרובד: מרובד
שרוד: אחר הכדור שרוד: מרובד: מרובד
מחולל ומחולל ומחולל: מרובד: מרובד
הטוב: מרובד: מרובד: מרובד: מרובד:

מַעֲשִׂים נֶאֱדָר וְדָאס גַּאט גִּיט יִעֲנֵם דָּאס גּוֹט'ש און דִּיא קִנְיָה אִיז גוֹרם צום
 בַּעַל מִקְנָה דָּאס ער נִזְלָה פֿרעמדע געלט. און אויך אִיז זי אים גוֹרם
 שְׂנָאָה חֵם דָּאס ער האט זיין חֵבֶר פֿיינט אום וואָס. און אַלע מוֹתוֹת רַעוּת
 אִיז אים די קִנְיָה גוֹרם און זיין לעבן אִיז קיין לעבן גיט וואָרום ער לעבט
 אַלץ אִין צער אַיבֶר זיין קִנְיָה און ער איז זיך גוֹרם פֿיינע קראַנקהייט דען
 אַז שְׁמִיטִים וויבֿ עמלוֹת קנאה די קִנְיָה פֿר פוֹילן דעם בַּעַל מִקְנָה זייענע פֿיינער.
 און אִין דער מַסְכַּת שֶׁבֶת הָאָבֵן אינזערע חֲכָמִים גִּירָשָׁת דעם פֿסוק אויף נֶאֱדָר
 דֶם מַעֲשִׂי'שֵׁן מוֹתִים דר וואָס אִיז אַבֶּל מִקְנָה ווערן זייענע פֿיינער פֿר פוֹילט
 נֶאֱדָר זיין מוֹתִים און דר וואָס אִיז גיט אַבֶּל מִקְנָה ווערן זייענע פֿיינער גיט פֿר
 פוֹילט. און גיט גִּינֵג וואָש די קִנְיָה אִיז אים גוֹרם אַלע מוֹתוֹת רַעוּת גִּיעֲרֵם
 זי אִיז אים נֶאֱדָר גוֹרם דָּאש ער שטאַרבעט פֿר זיין צייט. און דער
 וואָש אִיז זיך מִחֲקָנָא אָן זיין חֵבֶר גִּיעֲרֵם זיין חֵבֶר דר הויפֿן און ער

הקדמה לנר הראשון

מקריבין • ולא די שנורמט לו כל מדות רעות אלא שמוציאין אותו מן העולם קודם זמנו וכל המקנא בחבירו תבירו עולה והוא יודע כי כן מצינו בשאול שהיה מקנא בדוד נתרב שאול ומלך דוד • ומצינו במדרש מנין שאסור להתקנאות זה בזה שנאמר (איוב ה') כי לאויל יתרנ כעס • ופותרה תמית קנאה על • הקנאה חרב שאול את נוב עיר הכהנים על הקנאה הלשינו הכשדים את חנניה מישאל ועזריה ונהפכה עליהם דכתיב (דניאל ג') יגבריא אלך די הסיקו לשדוך מישך ועבד נגו • קמיל הימון שביבא דנורא • על הקנאה הלשינו הכשדים את דניאל ועליהם נהפכה דכתיב (שם ו') ואמר מלכא והיתיו נובריא אלך ידי אכלו קרצוהי די דניאל ולגוב אריותא רמו ונזילא ממו לארעית נובא עד די שליטו בחון אריותא וכל גרמיהון הדיקו וכמה היתה המדה הזאת רעה בעיני משה עד שאמר ליהושע (במדבר יא) • דמקנא אתה לי דברי הקנאה נחלקים יש אדם שמקנא במי שחולך בדרך טובה לפי ששונא השם והעוסקין בעבודתו ועושיין רצונו וזאת היא הרעה שבכלם • ויש שאינו שונא השם אבל לפי שאינו הולך בדרך ההיא אינו חפץ שילך בה חברו לפי שלא יהיה טוב ממנו גם זה אינו עושה מעשה ה' לפי שאינו אוהב ומתקרב לאוהביו ויש מקנא בחבריו שהם חכמים יותר ממנו ובקנאותו בהם טורח ומוסרף על חכמתו ומרבה להיטיב וללכת בדרך ישרה אף ע"פ שמדה זאת גורמת לו להיטיב כמו שאז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה טוב היה לו לעשות הראוי בנדבת לבו ומאהבה ובלב שלם מעשותו בקנאת אדם • וע"ז אמר שלמה בחכמתו (קהלת יד) וראיתי אני את כל

ושורדין אותו מן העולם הבא מפני שסם דברים המספרים את הכלל פושט וזכר נקלה נשע • פותרה שופס • הקנאה קנאה שאלו דודו סרג טכ וט • גובריא אלך סלשס סגבורים קשזו לחנויה מיטל ועוריס והסליכוס לכבשן • קטיל הימון שביבא דנורא סגף חותם כח שניב סלס • די אכלו קרצוהי סגר הלשינו עליו • ולא כטו לארעית גובא לא סניעו לתחית סבור עד שסלכו כסס סלריות וכל סלמחוס סדיקו • המקנא אתה לי כסנילי • וחצי תאותו בידו יס לו מנה סמחוס עוד סלחוס • אל יקנא לבך בחטאים כי סלס סמחוס סירלס ס' מנדח לכך לא מנד סקנא • ר"ל שכל הקנאות דם רעות ומה סלמח סלכוס אל יקנא לכך סמחוס • וכו' דמסמח סמחור לסקנאות סירלס ס' ס"ק אל יקנא לכך כסוס דבר וסליות

עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח ר"ל שגם עושי המצות בכשרות אם בקנאת אדם יעשנה זה הבל כנגד מי שעושה אותה מאהבה ויש מי שמקנא בחבריו העשירים לפי שהוא שונא הבריות ואינו חפץ שיהיה עשיר שום איש וולתו וזאת הרעה שבכלם ויש שמקנא בראות עשירים גדולים ממנו ברצות שיהא גדול שבכלם וזאת המדה המיתנו קודם זמנו כי אפילו שירבה בעושר כל היום ימצא תמיד גדול ממנו וזכר ירקבו עצמותיו • וכבר אזל אין אדם נפטר מן העולם • יוחצי תאותו בידו • ויש שמקנא להיות עשיר אע"פ שיהיו אחרים גדולים הימנו ואין זאת הקנאה רעה כמו הראשונות • ועל כל אלו הוזהיר שלמה ואמר (משלי כג) • אל יקנא לבך בחטאים כי אם תגו • ירצה לומר שכל הקנאות דם רעות •

והתאווה היא מתחלקת ג"כ יש מתאווה למאכלים רעים או למאכלים נסים או לרבו יינות או ללכת כל היום במשתאות או להשתכר עם הריקים וכל אלו התאוות יסבכו לו חללים רעים וממיתין אותו קודם זמנו כדכתיב (שם כ"א) תאות עצל המיתנו ויש מתאווה לנשים

הקמה • פון דעשט וועגן וואלט בעסר גיווען ער זאל פאן דאש וואש מען דארף מיט זיין גומן ווילן און פון וועגן גאנץ ליבשאפט איז מיט זיין גאנצן הארצן איין צו פאן דאש דורך קנאה פון איין מענטשן און דרויף האט שלמה המלך גאנצט וראיתו אני און איך האב גיזעקן די רעכט פארמיגע מעשים וואש זיי ווערן גמאן דורך דער קנאה פון איינעס אן דעם אנדערן אבער דאש איז אויך נאדירש איין איין צו בראכן גימיט פלוצר אפילו די וואש מוען מצות בכשרות ווען וויא מוען זיי נאר דורך דר קנאה פון איין מענטשן איז דאש נארעש און גלישט געאכט אנמקען דעם וואש מוט גומש פון וועגן גאנץ ליבשאפט • און עש איז פר האנדן איינר איז זיך מקנא אן וויינע חברים דיא עשירים דען ער האט פיינט לייטן דרום וויל ער גיט דאש איין אנדערער זאל זיין איין עושר חוץ אים דאש איז די ערגשטע קנאה צווישן אלע קנאות (אין געלד זאכן) • און עש איז פר האנדן איינר איז זיך מקנא אז ער וועט גרעשער עשירים פון זיך דען ער וויל זיין דער גרעשטער עושר צווישן אלע און די דאזיקע מדה מיינט דעם מענטשן פר זיין צייט דען אפילו ווען ער וועט שוין זיין וויינער רייך וועט ער דאך המיד גפינען גרעשער עשירים פון זיך און וויינע ביינר וועלן פוילן פון דר קנאה • און אונזרע חכמים האבן גיאנצט קיין מענטש גייט גיט אונזעק פון דר וועלט וואש זאל גינאסין האבן פון דר וועלט אפילו אדעלפט פון וויפיל ער האט גיוועלט • און עש איז פאר האנדן איינר איז זיך מקנא דאש ער וויל רייך זיין און עש ארמ אים גיט אפילו ווען עש זאלן זיין גרעשער עשירים פון אים • די קנאה איז גיט אזו שטעכט וויא די פריערדיגע • און אויף דיא אלע קנאות האט שלמה המלך אן גיאנצט אל יקנא לכך וכי פלוצר אלע קנאות זיינן שלעכט זאלסט זיך פון אלע הימין •

גידעט אראפ פון זיין גרוילה דען אזו גפינען מיר ביי שאול המלך דאס ער האט זיך מתקנא גיווען אן דוד • איז שאול גיהרנט גיווארן און דוד איז איין מלך גיווארן • און מיר גפינן איין מדרש פון וואנן איז גדרונגן דאש מען קאר זיך גיט מתקנא זיין איין מענטש אן דעם אנדערן • דען עש שטייט ופותרה המית קנאה די קנאה מיינט דעם נארן וואש איז זיך מתקנא אן יענעס • איינר קנאה וואש שאול האט זיך מתקנא גיווען אן דוד האט ער גהייסן הרנגן אלע לייט פון נוב עיר הכהנים איינר קנאה האבן די פשדים מלשיין גיווען אויף חנניה מישאל ועזריה און דאש בייז איז פאר קערט גיווארן אויף זיי אזו וויא איין דניאל שטייט דאש די מענטשין די גבורים וואש האבן אריין גיווארפן חנניה מישאל ועזריה אין קאלף אייבן האט זיי פר ברענט איין פונק פון דעם פיינער און חנניה מישאל ועזריה זיינן גיצול גיווארן • איינר קנאה האבן די פשדים מלשיין גיווען אויף דניאל און עש איז פר קערט גיווארן אויף זיי דען אזו שטייט ואמר וכו' און דר מלך דרויש האט גהיישן בריינגן די דאזיקע לייט וואש האבן מלשיין גיווען אויף דניאל און מען האט זיי אריין גיווארפן אין לייבן גרוב און זיי זיינן גיט גקוסן צום סוף פון דער גרוב בוי די לייבן האבן גיוועלטיגט אן זיי און האבן זיי צו ריסן און האבן אלע וויינערע ביינר צו בראכן און צו ריבן • מיר זענן וויא משה רבינו האט גירעכניגט די קנאה פר אמרה רעה דען ער האט גזאנצט צו יהושע המקנא אתה לי ווילשטו דען פון מיינע וועגן לייטן מקנא זיין • דברי הקנאה נחלקים די זאכן פון קנאה זיינן גלייך • עש איז פר האנדן איין מענטש וואש ער איז זיך מתקנא אן דעם וואש גייט אין גומן ווען ידש איז וויל ער האט פיינט גאט די ויש זיינן עוסק אין גאנץ דיקשט און וואס מוען זיין ווילן • און די קנאה איז די ערגשטע פון אלע קנאות • און עש איז פאר האנדן איין מענטש וואש ער האט גיט פיינט גאט נאר ווייל ער גייט גיט אין גומן ווען דרום וויל ער גיט אז זיין חבר זאל גיין אין דעם ווען פרי זיין חבר זאל גיט בעסר זיין פון אים • אזו איין מענטש מוט אויך גיט גאנץ ווילן וויל ער האט גיט ליב און איז זיך גיט מתקרב צו גאנץ ליב האבר און צו וויינע דער • און עש איז פר האנדן איינר איז זיך מקנא אן וויינע חברים דאש זיי זיינן גרעשער חכמים פון אים און דורך זיין קנאה אן זיי איז ער זיך מברית און מערע צו לערנן אז צו פאן נמש און צו גיין אין גומן ווען און ראמשע די דאזיקע קנאה איז אים טרעם ער זאל נמשט פאן אזו וויא די חכמים האבן גיאנצט קנאת סופרים חרבה חכמה די קנאה וואש קען איז זיך מתקנא אין חכמים זיי מערע

והתאווה היא מתחלקת ג"כ און די תאווה ווערט אויך צו טיילט אויף פיל טיילן איינר גלוסט צו שלעכטע שפיז אדר פיל צו עסין אדר פיל וויין צו טרינקן אדר צו גיין גאנצע מען אויף סעודות אדר צו שפוזרין מיט די ריקים די אלע תאוות זיינן גורם צום מענטשן ביינע קראנקהייט און זיי מייטן אים פר זיין צייט אזו וויא עש שטייט תאות עצל המיתנו די תאווה פון דעם עצל מוט אים מייטן • און איינר גלוסט צו וויינער דרויף האט שלמה המלך גיאנצט וואש זאלן געבן זיין פח צו די וויינער • און איינר גלוסט צו האבן גבור און שררה שאפט און קען עש גיט גרייך און אפילו ווען ער קען עש יוא גרייך קען זיין דאש זאל זיין איין סבה

אים

ועו'א עלמה(שם לא)אל תתן לנשים חילך ויש מתאוה לכבוד ושררה ואינו משינו ואפי' שיוכל להשינו יאולי תהיה סבה למרדו מן העולם וכל יתאווות הראויות ידם בחכמה מצד שהיא השנת האמת ושורש לעבודה האלהית וי'ש דוד המלך ע"ה (ההלים ל"ח) ה' נגד כל תאוותי ר'ל כל הנאותי לא היו אלא בדברי עבודתך וכן מצינו בשמואל הרמתי שלא היה רוצה ליהנות משום אדם בשום דבר כדגרסינן בפ' דברכות דף י' אמר אביי ואית'א רבי יצחק יהוצה ליהנות יהנה יכאלישע יושאנו רוצה ליהנות אל יהנה יכשמואל הרמתי דכתיב שמואל א' ו' ותשובתו הרמתי כי שם ביתו וא"ר יוחנן יכל מקום שהלך לשם ביתו עמו וכן מצינו ברכינו הקדוש שבשעת פמירתו זקרי' אצבעותיו כלפי מעלה ואמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי ולא נהניתי אפילו באצבע קמנה שלי יהי רצון מלפניך שיהא שלום מנותתי יצתה בת קול ואמרה (ישעיה כ"ז) יבוא שלום ינוחו על משכבותם וגו' כדאיתא בכתובות בפרק הנושא דף ק"ד ובפרק ד' מהלך גמילות חסדים אכתוב מעשה זה כלו בא ללמדנו שאע"פ שהיה עשיר וגדול לא רצה לקבל הנאה אלא לשם שמים ולבריות הנוף לקיום הנפש לעבודת הכורא יתברך וגו' כמצינו ברכי טרפון שנצטער כל ימיו לפ' שנהנה פעם אחת על פקח נפשו בעוה"ז בהשתמשו בכתרה של תורה כדאיתא במסכת כלה פ' ו' יהודה ובגדרים פ' קנים יין דף ס"ב אבל כל הנטבע בקנאה בוערת על עושר או על כבוד יבא להכנס בסכנתו ובין כך ובין כך ירקבו עצמותיו והלהות בתאוות יחלה וימות ואם ידאג על עושר או על כבוד אם ישינו יקנאו בו בני אדם וישנאוהו או לשינוהו ויהרגוהו ועוד כי מעולם לא ישבע עינו ולא יגיע להצי' הכבוד שיתאוה כי לעולם יראה אחר גדול ממנו עד שירד לבאר שחת בדאגה ואנחה ומוסרין על זה יאמר עולמו הנצחי כי בקנאתו בהכלי העולם ירדוף אחריהם ואם לא ימצאם בחיור יבקשם באיסור ויגע כל ימיו בזה וואע"פ שלא יבקשם באיסור מבלה ימו בהכלי העולם ולא יכול להשיג בעמלו טובה הנצחית ונשאר במל' מן הדבר שנבאר בעבורו ולא די שזה ההכל אשר רץ בעבורו לא ימצאנו ומה שמבקש אין נותנים לו אלא שאפילו מה שבירד נוטלין הימנו שכן אירע לחוטאים כדגרסינן במסכת סוטה בפרק קמא דף כ' תנו רבנן סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה ימה שבקשה לא ניתן לה יומה שבידה נטלו ממנה יכן מצינו יבנחש הקדמוני שנתן עינו במי שאין ראוי לו מה שבקש לא ניתן לו ומה שבירד נטלו ממנו אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי ייהא מלך על כל בהמה וחיה ועתה אחר אתה מכל

דאריבר • אנו וייעצ ביינך וועלן דר וויילע פוילן דורך קנאה • אנו דער וואש איז להוט נאך תאוות דר ווערט קראנק און שטארבט • אנו ווען איין מענטש זארגט אויף עשירות אדר פבור אפילו ווען ער וועט שוין ראש גרייכן וועלן מענטשן מתקנא זיך ויין אין אים און וועלן אים פיינט האבן איבר דעם אדר זיי וועלן מלשין ויין אויף אים און וועלן אים דרגן און ווירד כי מעולם לא ישבע עינו דאש ויין אויג וועט זיך קיין מאל נים ועטיגן אין עשירות און ער וועט נים גרייכן אהער פט פבור פון וויפל ער גלוסט • דען ער וועט שטענדיג זעהן איין אנדערן וואש איז גרעסר פון אים • אנו וועט אזוי נידעריג אין טיפין גרוב ביט זארגן און זיפן • אנו נאך מער • ער פארקירט נאך דורך דעם ויין אייביגע ווערט דאס איז עולם הבא דען ויין קנאה אין די הכלי העולם שט ער נאך זאגן נאך זיי • אנו ווען ער קען זיי נים גפילן בהער זוכט ער זיי באיסור און מאסרם זיך דרינגן צייט ויין לעבן • אנו אפילו ווען ער זוכט זיי נים באיסור פון בריינגט ער זייער מען אין הכלי העולם און קען נים גרייכן מיט זיין וגייער דאס אייביגע נמשט פון עולם הבא און עס בלייבט ביי אים נים די נאך וואס ער איז פון דאס וועגן פשאפן גיווארין • דאס הייסט עולם הבא און נים גנג וואס ער וועט נים בקומן די נארישקייט וואס ער לויפט איר נאך און מען נים אים נים וואס ער זוכט • נייערט אפילו וואש אין ויין האנט איז נעמט מען אויך ארועק פון אים דען אזוי האט זיך גטראפן צו פיל זינדיגע אזוי וויא מיר לערנן אין מסכת סוטה • איין סוטה האט גגעבן אירע אויגן אין דעם וואס איז נים ראוי צו איר דהיינו אין טאף וואש זי האט פגערט איז נים גגעבן גווארן צו איר דען זיא איז אסור צום נואף • איז וואס אין איר האנט איז גווען האט מען צו גנגן פון איר דען זיא ווערט צו איר מאן אויך אסור • אנו אויך אזוי גפילן מיר בייא דעם שלאנג דאס ער האט גגעבן וייעצ אויגן אין דאס וואס איז נים ראוי צוא אים דהיינו אין חיה דען ער האט איר גוואלט נעמן וואש ער האט פגערט איז נים גגעבן גווארן צו אים און וואס אין ויין האנט איז גווען האט מען צו גנגן פון אים דען נאט האט גוואנט איך האב גטראכט ער זאל ויין אסוף איבר אלע בהמות און חיות דען דרום האב איך אים גטראכט קליער פון אלע • אבר היינט זאל ער ויין פון שאלשין מער פון אלע בהמות און

והם כיון שגילו נפשו בהם שאלח סוף דני טרפון וזהו מטעם על זה כל ימיו • ירקבו עצמותיו כאלו ורק עצמות קנא • מה שבקשה לא ניתן לה שם שבידה נטלו נטלו • הנה לא סוטה מים סוטה מים ואלו הנה לאסוף לנפשו והפסידה כמנסה • נחש הקדמוני נתן עינו נחש וכל עולם • נטלו ממנו קנא זקופ • יהא מלך על כל

אדם אדם צו בריינגען פון דער וועלט • דרום גיהער מען נים גלוסט דר צו • נייערט אלע תאוות דארפן נאר ויין אין דר חכמה פון דר תורה וייל דורך איר קען דר מענטש דר גרייכן דעם אמת און זיא איז איין שורש צו נאכט דירשט • אנו דאש האט דוד המלך גזאנט ה' נגד כל תאוותי אנגקען דיר גאט ויין אלע מיני תאוות • פאסר אלע מיני תאוות אנו תאוות ויין נאר אין די זאכן פון דין דירשט • אנו אזוי גפילן מיר בייא שמואל הנביא דאש ער האט נים גוואלט קיין הנאה האבן פון קיין שום מענטשן אין קיין שום נאך אזוי וויא מיר לערנן אין מסכת ברכות דף ו' וואש וייל הנאה האבן פון לייטן מען הנאה האבן אז וויא אללישע הנביא האט הנאה גהאט פון לייטן ושאנו רוצה ליהנות און דר וואש וייל נים הנאה האבן פון לייטן מען קיין הנאה נים האבן אז וויא שמואל הנביא וואס ער פלעגט ארום פארין צו משפחין די ישראל און פלעגט פירן ביט זיך ויין נאכעצ הוין ווירטשאפט כדי ער זאל נים דארפן הנאה האבן פון לייטן • אנו דאס הייסט נים קיין גאון וואס ער וייל פון קיינס קיין הנאה האבן • אנו אויך גפילען מיר בייא רבינו הקדוש בשעת ויין שטארבן האט ער אויך גדייבין וייעצ צעהן פינגער ארויף צו אנו האט גזאנט רבנו של עולם עש איז אנטפלעקט און בוואוסט פאר דיר דאש איך האב מיד גמירט מיט מייער צעהן פינגער און האב קיין הנאה נים גהאט פון דר וועלט אפילו מיט מיין קלענסטן פינגער עש זאל ויין דין רצון דאש מיין ראוונג זאל ויין בשלום • איז ארויש איין בת קול אנו האט גזאנט ער זאל קומען בשלום און זאלן רוען אויף וייער גילעך • דאש לערנט אנו תאמשע רבי איז גיווען איין עושר און איין השקבר מאן האט ער דאך נים גוואלט הנאה האבן פון דר וועלט נייערט לשם שמים צו דער האלטן ויין גיוונט פון וועגן נאכט דירשט און מיר גפילען ביי רבי טרפון דאש ער האט זיך כל ימיו מצער גיווען וייל ער האט איין מאל הנאה גהאט אויף דר וועלט דורך דעם וואש ער האט זיך געגעבט מיט דעם פבור פון ויין תורה תאמשע עש איז גיווען פקח נפש דרינגן • וייל ער האט עס אבר גיקענט פאריקטן מיט געלד אז וויא אין מסכת גדרים שטייט • אבר דר וואס לאזט זיך אריין אין די ברענדיגע קנאה אייף רייכקייט אדר פבור • וועט ער קיין זיך צו שטעלן אין סכנות

הברכה וגו' *אני אמרתי ילך בקומה זקופה עכשיו על גחונך תלך אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם עכשיו עפר מאכלו שנאמר (בראשית ג') ועפר תאכל כל ימי חיך * הוא אמר יהרג אדם וישא תנה עכשיו ואיבה אשית וגו' וכן מציינו בבקין *וכבר *ובלעם *ודואג *ואחיתופל *יונהו ואבשלום *יזאדניה *יעוזיה *והמן *שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם מה שבקשו לא נתנה להם *ימה שבידם נטלו מהם וכן אירע לכל הרודף אחר תאוותיו לא ישיגם כרצונו ויפסיד *עולמו התמידי ובשיפטר מן העוה"ז מה יזכר בעדו ומה יטעון בעדו אוי לו לאותה בושה אוי לו לאותה כלימה כשיעמוד ביום הדיןמה יאמר במה הוציא ימיו כבשג הנאות ובביטול תורה * כי ראשית דינו של אדם הוא על דברי תורה כדגרסינן בפ"ק דסנהדרין דף ד' אמר רב רמננא אין *תחלת אדם של אדם אלא *יש דברי תורה שנאמר (משל י"ו) *פוסר מים ראשית טדון וזה האמר אפי' במי *שלא נתנה באימור אלא שנשאב במל מן המנוה כיש *אם בגדול קנאת ולמלאות תאוותיו ולטול שררה שאינה ראויה לו נטבע בעבירות עד שנטרד מן העולם הזה וכן העולם הכא כמו שמצינו שאירע לקרה דתן ואבירים שרדפו אתר ג' מדות הללו קנאה ותאוה וכבוד עד שבאה להם בסבתם מיתה משונה ונשארו הרפה לדורות הפך מכה שאירע לאהרן כי לפי שלא קנא באחיו וזה לחשן המשפט כדגרסינן במסכת שבת פרק רבי אליעזר דתולין דף קל"ט א"ר מלאי בשכר (ויטות ד') וראך ושמח בלבבו *וכה אהרן לחשן המשפט על לבו על כן כל אשר יש לו עינים לראות יביט בכני אדם החסידים והעניים ונמוכים יותר ממנו וינהם את לבו עמהם ויודה לאל שעזרו ונתן לו להם לאכול ובגד לעבוש אפי' ליום או ליומים ולא יאמר מה אוכל למחר אלא יבטח בבוראו כדגרסינן במסכת סוטה פרק ג' שבת ערופה דף מ"ה תניא דבי אליעזר *אמר כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר דרי זה מקמני אמנה והיינו דאמר רבי אליעזר מ"ד (יבירה) כי מי בז ליום קטנותו נגרם להם לצדיקים *שיתבוננו שלהנם לעולם הבא *קטנות שרתיה כמה שלא האמינו בהקב"ה וע"כ אל יצר ביום מחר כי לא ידע כמה ילך יום וכ"ש אם הננו כוראו ביותר כמה שהוא צריך לכפוף שהיב להלל כל ימיו במה שהננו *בנשים ובנפלאות שעושה עמו בכל יום ובכל שעה ומוצילו ממאורעות קשות האפשריות לבא עליו * ואל יבקש בגדים מרוקמים וכלי כסף וסעודות נאות אלא כמה שצריך בהכרח לפתתתו ויש לו לאדם היודע דעת

עליו עומד מלך : איז אמת'ן יוד' בקיבוץ
זקנה של ארבע חנויות וזוהר מן
אלה מן קלחיו בשמין לים וכו' (אמת'ן)
בזרע חלק גבי שלש מחזר בדרוכיו וכו' :
קין בן עינור בראשית ויחיה שבעה עס הכל
בני האדם עולו וכו' ויחיה דרובו את אצור
את כל בני האדם שני דברים : קרן על הכוונה
והכל : כלבים נמשכו אל בלך גדי לקל את
ויצא ויהיה נשחין בלך ליעזר בכר בן אלף
שנה משה' על ידו : דואג אומר כדעו
וגדל המלחמה' הם ותקף כחם משה' וכן
דבר וזה אמת'ם וזהם עס כלבים דרוב
לחיות בן ימי וגו' ואמר בן חלק כל הסכס
דלף אצור בל' : ואחר-הכל קין עינור
באורם בלחמין בלך בל' עס אמת'ם
וכוונה משה' לחלק : יחיה נמשכו על נשחין
ואמת' : אמת' כלבים וזהו : עינור
בכרם וזהו אמת'ם בל' : וזה שיש
בכל ברה לא יאמן וזהו : עולמו החמור
עלי' : החלתי בן לעצור בל' : ער דבר
היה בל' פס' בפרס : פוסט עס משה'
פרס מליו בל' דרובו מזהו פרס משה'
לום בל' פס' בל' לא לום : וזה
לחמן בל' פס' בל' עס בל' עס אמת'ן
גדל משה' וקום לו עולם בל' על אמת'
בכרם בל' עולמו בל' עס אמת'ן וזהו
נשחין בל' מלום בל' פס' בל' עס אמת'ן
קרקע אמת' : שיבוש שולחם לל' בל' אמת'
מחלקן בל' עס אמת' בל' עס אמת'
בל' אמת' : בל' עס אמת' : אמת' :

דעם וואס זיינע דנאות זיינן ניט גווען באיסר • נאר ער האט דורך זיין
בעמל גווען פון תורה ומצות • מכל שכן ווען דורך זיין גרויס קנאה און
הורף זיין ווכין צו דר פילין זיינע האות און צו נעמן שררה שאבט וואס
איז ניט ראוי פאר אים איז ער דורך דעם איין גיוונקן גיווארין אין גבירות
בזיו ער איז פארשמוסן גווארין פון דר וועלט און פון יענער וועלט • דעמאל
בושה איז בודאי זייער גרויס אזויזי מיר גיין וואס ער האט זיך געטראפן
צו קלח דתן ואבירים ראש זיי האבן נאך גיאנט נאך דריי מדות קנאה און
האמה און כבוד בזיו זיי זיינן געטראפן דורך זיי מיט איין מיתה משה
און זיינן געליבן צו שאנד צו אלע דורות • פאר קערט וויא עס איז גווען
מיט אהרן הכהן ווייל ער האט זיך ניט מחבט גווען אין דר גרויהפון משה
זיין ברודר האמשע דר כבוד האט געארפט גיהערין צו אהרן ווייל ער איז
עס טר גווען • דר פאר ווייל ער האט זיך ניט מחבט גווען האט ער זוכה
געווען צו טראגן דעם תושן המשפט • על כן דרום אימליכער וואס האט אויפן
צו זעהן זאל קוקן אן די מענטשן די חסידים וואס זיינן אריינר און נאכער
פון אים איז זאל טרייסטן זיין הארץ מיט זיי און זאל נאט דאנקען וואס
ער האט אים געהאלפן און האט אים געגעבן ברויט צו עסן און איין קלייד
צו אן קליידן אפילו ווען עס איז נאר אויף איין טאג אדר אויף צוויי טעג •
און ער זאל נישט זאגן וואס וועל איך מארגן עסן • גייערע ער זאל זיך פאר
זיכערען אויף זיין בשעפר אזוי ווי איין דר מסכת סוטה שטייט • רבי אליעזר
זאגט דר וואס האט ברויט אין זיין קארב און זאגט וואס וועל איך מארגן
עסן דר האט ווייניג אמנה אין נאט • איז דאס האט ר' אליעזר גיאנט
ווער האט גורם גווען פיל צדיקים דאס ווער מיט (דאס הייסט ווער שחר)
לעולם הבא זאל גינגערט ווערן • דאס איז ווייל זיי האבן גיהאט ווייניג
במחשון אין נאט • ועיז און דרום געהער איין מענטש זיך נישט מצער זיין אויף
מארגנדאגן טאג דען ער ווייט נישט וואס דר באט קען גבאדין • און מכל
שכן ווען נאט האט אים גלייט געלייגט מער וויא זיינע ברעפניש איז ער
געבנדיא מחיב צו לויבן אים אלע זיינע מעג דר פאר און אויך פאר דיא נסים
און גפלאות וואס ער מוט מיט אים אלע טאג און אלע זעה אים איז אים
מציל פון די שלעכטע געגעניש וואס זיינן מנגליה צו קוקן אויף אים • און
דר מענטש זאל נישט געערן קיין מיינער גיוועכטע קליידר און זיכערע פליס
און טרוישע סעודות גייערע וואס ער בדארף האבן גיימיג צוא זיין פרנסה
און דר מענטש וואס האט שכל געהער זיך אפ צו לערנן פון דעם וואס
די פאר צייטנע חסידים האבן זיך גורט גווען דאס זיי האבן זיך גיאנט
בגוונען

היות' איך האב גטראכט ער זאל גיין מיט איין אויף געשטעלטע הויך גלייך וויא איין מענטש' אבר היינט זאל ער גיין אויף זיין בייך' איך האב גטראכט זיין שפיין זאל זיין מענטש'ן שפיין' אבר היינט זאל זיין ערד זיין שפיין צייט זיין לעבן' ער האט זיך גטראכט אדם זאל נהרג ווערן אונז ער וועט נעמן תורה' אבר היינט וועל איך נאט מאכן אפיגטשאפט צווישן דיר אונז דר אשה' איז און גיפן מיר ביי קון דאש ער האט געבן זיינע אויגן אין דר איבריגער נקבה וואס מיט זיין ברודר הכל איז נבארן גווארן דען מיט קון איז איין נקבה גבארן גווארן אונז מיט הכל זיינן צווייא נקבות גבארן גווארן אונז דרום האט ער גהרגת זיין ברודר הכל' איז ער דרייבן אים געסן פון דר וועלט' אייך קבת האט גוואלט זיין איין בלוי גדול איז ער איין גיוונקן גווארן' בלעם האט גלוסט צו נעמן שער פון בלק פר די פיר אונז צוואנציג טווייגט מאן וואש זיינן גיפאלן פון דיא ישראל הויך זיין עצה' איז ער גהרגת גווארן' דאנא האט זיך משקנא גווען אן דור' אונז אחיתופל האט מירד גווען אן דור הכלה דען ער האט גמינט דאש ער וועט קניין האבן זיי דרייבן זייערע האלבע יארין מיט אויש גלעבט' גהוי האט גלוסט צווא נעמן דאש געלט פון געבן איז ער מצורע גווארן איבך דעם' אכשלים האט גלוסט אוועק צו נעמן די מלוכה פון פאטר דור' איז ער גיהרגת גווארן' אדוניה האט גלוסט צו נעמן אכישג השונאים פר איין ווייב וואס וואס איז מיט ראוי גווען צו אים איז ער גהרגת גווארן איבך דעם' עמיה סלה יהודה האט גוואלט מאן די עבודה האן בית המקדש וואס דאס איז מיט ראוי נאר צו איין בלוי איז ער מצורע גווארן דרייבן' קען האט גוואלט מען זאל אים הרגן אלע יודין איז ער גהרגת גווארן' די אלע האבן געגעבן זייערע אויגן אין דעם וואש איז מיט ראוי גווען צו זיי וואש זיי האבן געקענט איז מיט געגעבן גווארן צו זיי אונז וואש איין וויינערע הענט איז גווען האט מען צו גנומן פון זיי' וכן יאנע אונז און שרעפט זיך צו אים ליבן וואש יאנעס זיך נאך תאוות גרייכט ער זיי מיט ווי ער וויל אונז ער פרלירט נאך זיין אייביגע וועלט' אונז און ער וועט אוועק גיין פון דר וועלט וואש וועט ער רייידן פר זיך אונז וואש וועט ער מעגן פר זיך ווייא צו אים אויף דר בושא וויי צו אים אויף דר שאנדר' און ער וועט שטיין צום יום הדין אויף יענער וועלט וואש וועט ער זאגן' אין וואש האט ער אויש גבראכט זיינע יארן' נאר ווכענדיג הנאות אונז תאוות אונז אין במלל תורה' דען די ערשטע זאך משפט מען דעם מענטשן צום יום הדין איבך במלל תורה און וויא די גטרא האט אין סנהדרין אונז דאש איז גוואלט גווארן אפילו ביי

ללמוד ממה שהיו נוהגים חסידים הראשונים שהיו מחתפים בלחם צר ומים לחץ וקצתם שלא היו מוצאים זה אלא מיניע כפם כמו שאמרו על רב יוסף שהיה גדול הדור במסכת גיטין ריש פרק מי שאחזו קורדיקים דף ס"ז רב יוסף עסיק ברחי"א רב ששת *עסיק בבשורי אמר גדולה מלאכה שמחממת את בעליה וגם כן על הלל הזקן כדגרסינן במסכת יומא פרק אמר להם הממונה דף ל"ה ת"ר עני ועשיר ורשע באין לדון עני אומרי' לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר עני היה וטרוד במונותיו אומרים לו כלום היית עני יותר מדלל הזקן אמרו עליו על הלל הזקן שככל יום היה משתכר *בטרפעיק הציו נהג *לשומר בית המדרש וחציו לפרנסתו ופרנסת ביתו פעם אחת לא מצא להשתכר ולא הניחו שומר בית המדרש ליכנס עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלהים היום כפי שמעיה ואבטליון אמרו ע"ש ותקופת מכת היה ירד עליו השלג כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר אמר שמעיה לאבטליון אחי בכל יום הכית כאיר והיום אפל שמא יום המעונן הוא * הציו ענייהם רואו דמות אדם בארובה עלו ומצאו עליו רום שלשה אמות שלג *פרקוהו והרחיצוהו והושיבוהו כנגד המורה * אמרו ראויו זה לחלל עליו שכת * עשיר אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר עשיר הייתי וטרוד בנכסי הייתי אומרים לו כלום היית יותר עשיר מרבי אלעזר בן תרסום אמרו עליו על רבי אלעזר בן תרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים וככל יום ויום נטל נאד של קבת על כתפיו ומדלך מעיר לעיר וממדינה למדינה. ללמוד. תורה ומימיו לא הלך לראותם אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה פעם אחת מצאווהו עבדיו ועשו בו *אנגריא אמר להם הניתני שאני הולך ללמוד תורה אמרו לו היי ר'א בן תרסום אדונינו אין אנו בנינים אותך ולא א"ל כלום רשע אומרים לו מפני מה מרוד ביצרי הייתי אומרים לו כלום היית נאה יותר מיוסף אמרו על יוסף הצדיק שככל יום ויום היתה אש *שהלבישה לו שתיית לא הלבישה לו ערבית ערבית לא הלבישה לו שחירת אמרה לו השמכא *א"ל לאו א"ל (תהלים קמ"ו) ה' מתיר אסורים הריני כופף קומתך א"ל (ש) ה' זוקף כפופים הריני שמכא *ענין א"ל ה' ולא שמע אליה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה בעולם הבא נמצא הלל מחייב עניים *ור"א בן תרס מחייב את הרשעים ועל זה זכה הלל לעלות לגדולה ולהיות נשוא ישראל כדגרס' בפסחים ר"פ אלו דברים בתירא שפעם א' חל י"ד להיות בשבת ושכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אד לאו אמרו להם אדם א' יש כאן שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש גדולי הדור שמעיה ואבטליון וידע

אִיעֲסִיק בְּכַשְׁדֵּי לִשְׁאֵת קִרְוֹת וּמִתּוֹלֹת וּקִ"ק
 דִּלְגָּהּ חֲמֵשׁ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אֶלָּא בְּכִינִי דִּמְסֵה
 זָכָר כְּבִיל רִשְׁוֹה דְּכִרְתָּהּ נִחָ" וְאֶפְסֵר וְאֶפְסֵר
 שְׁנֵינִי מִתּוֹ עוֹד רִשְׁוֹה ע"י מִלְּלוֹת וּמִבְּקִים
 וְאֶפְסֵר לִוְחֵר שָׁלֹשׁ אֶלָּא מִן חֲמֵן לְשׁוֹת וְלִשְׁוֹת
 ע"י מִלְּלוֹת וּמִבְּקִים וְאֶפְסֵר לִחֵל אֲחֵרִים אֶלָּא לְרֵוֹ לִישׁוֹת
 אִלָּא מִיַּעַד כֶּסֶם : שְׁמִיעֵיךְ כֹּסֶם מִדֵּינֵה שְׁוֹת
 מִלִּי דִוֵּה : שׁוֹמֵר בֵּית הַדְּרָשׁ שְׁמֵם כִּשְׁוֵי
 מִן מִדְּרָשׁוֹת שְׁמֵם לֵב הִסֵּס וְלֵב אֲרִיז שְׁמִיעֵי
 אִי כִּי מִלִּי וְחִינִי כִּלֵּם לִפְסֵי דְחִינִי
 כֶּסֶם מִלֵּת הַשָּׂה שְׁמֵי דִלִּי כְּבִינִי וְלִ"ח שְׁלִיךְ
 חוֹב כְּבִינִי לֵב וְכִסֵּה לִינִי הַתֵּה עֲשִׂינִי וְלִ"ח
 חֲמִידִי וְכִן אֲחִינִי בִּתְּחֵם אֶתֵּלֵךְ כִּיֹּם לִקְרֹב
 לְמִשְׁכַּן בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְחֵמָּה שְׁוֹת לְתַלְמִידֵי כִּיֹּם :
 חֲרִיקוּקֵי קִרְוֹת כִּשְׁוֵי : שְׁמֵם עֲשִׂינִי : אֲחִינִי
 עֲשִׂינִי עֲשִׂינִי עֲשִׂינִי עֲשִׂינִי עֲשִׂינִי עֲשִׂינִי עֲשִׂינִי
 מִכִּיֹּם כְּכִיֹּם שְׁוֹת מִיֹּבֵטִי שְׁמִיעֵי מִלִּי
 שְׁמִיעֵי דִלְגָּה אֲחִיךְ מִשְׁתַּלֵּם עֲשִׂינִי : מִשְׁרָלִית
 מִשְׁתַּלֵּם : שְׁלִבְשֵׁה לִי כְּבִינִי : לְהַשְׁבִּיחַ וְ
 דִּלְגָּה וְחֵמָּה אֶת הַכֶּסֶם : בְּנֵי בִּינְרָה דְּכִרְתָּהּ

לום. רשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר נאה הייתי הצדיק שבעל יום ויום היתה אשת פוסיפר ימשדלתו ברכרים ובגדים ואתה לא השמע לי א"ל לאו אמרה לו הריני חובשך בבית האסורים פופים הריני מכמא עיניך א"ל ה' פוקח עורים נתנה לו אלק כבר כסף הלל מחייב עניים וז"א בן תרכום מחייב את העשירים ויוסף הצדיק יכדנסי בפסחים ר"פ אלו דברים דף ס"ז ת"י יהלכה זו נתעלמה ממנו השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם י' הדור שמעיה ואבמליון יודיע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו

תַּרְסִים • דִּי תַּרְסִים הָאֵבָן נִזְאָנְט אויף רַבִּי אֱלֶעזֶר בֶּן תַּרְסִים דאַט
פֿאַמִּיר דאס אים גִּילאַזן מוויינִט שְׁמַעֲט אויף דר יבֿשה אונט מוויינִט שְׁפִין אויף
דעם ים אונט פֿון דעשֶׁט וועגן פֿלעגט רַבִּי אֱלֶעזֶר נעָמן אלע טאָג איין
לֶאגִיל מיט מעל אויף זײַנע אָקסלן אונט פֿלעגט גיין פֿון שְׁטאַט צו שְׁטאַט
אונט פֿון איין מְרִיגָה צו דר אַנְדֶּרֶר צו לעַרנן תּוֹרָה אונט איז אין זיין לעבן
גַּם גִּנְאָנְט צו זעהן זײַנע גיט־ראַיִן מאל האָבן אים זײַנע קנעכט גִּפְתָּן אין
זײַנע אַשְׁמָט אונט האָבן גאַרבעט מיט אים דר אַרבעט וואָס רי אייַנוואַנֶד
דאַרפֿן טאָן פֿר דעם האַר פֿון דר שְׁטאַט דען זיי האָבן נִמְיִטֶּט ער איז אַיַנֶר
פֿון די שְׁטאַט לײַט • האָט ער גִּזְאָנְט צו זיי לאָזט מײַך גיין דען אײַך גיִיא
תּוֹרָה לעַרנן האָבן זיי גִּזְאָנְט צו אים מיר שווערן בײַ דעם לעבן פֿון רַבִּי
אֱלֶעזֶר בֶּן תַּרְסִים אַיַנֶר האַר דאס מיר וועלן דײַך גיט לאָזן מײַדן דו וועסט
אַפֿ אַרבעטן דײַן טאָג אונט ער האָט זיך דאָך גיט גלאָט דר קעגן צו זיי •
רשע איין רשע וואָנט מען צו אים אויף יענר וועלט פֿר וואָס האָסטו קיין תּוֹרָה
גיט גלעריגט ווען ער וואָנט אײַך בײַן גוֹעֵן איין שײַנֶר מעַנְטש אונט דר יצֵר
דער האָט מײַך דוּרְךָ דעם פֿרפֿירט צו זינדיגן וואָנט מען צו אים בײַשטו דען
שׁענֶר גוֹעֵן פֿון יוֹסֵף הַצַּדִּיק דאס חֲכָמִים האָבן גִּזְאָנְט אויף יוֹסֵף הַצַּדִּיק
דאָס אלע טאָג פֿלעגט דאָס ווייב פֿון פּוֹמִיפֶּר אים צו צײַגן מיט גוטע
רײַד אונט זיא פֿלעגט אלע פֿרייז אונט פאר נאָכט אָן קלײַדן זיך אין אַנְדֶּרע
קלײַדֶר כּדִּי יוֹסֵף וואָל ליכט קריגן צו איר • אונט זיא האָט גִּזְאָנְט צו אים
גױט מיט מיר • האָט ער גִּזְאָנְט גיין • האָט זיא גִּזְאָנְט צו אים אײַך וועל
דײַך בִּגְדֵיך אײַן חֲפִיפָה • האָט ער גִּזְאָנְט צו איר ה' סחור אסורִים נאָט בִּגְדֶיך
אויף די גבֿוֹרֶתֶיךָ האָט זיא גִּזְאָנְט צו אים אײַך וועל איין בײַגן דײַן דוּדִיך
האָט ער גִּזְאָנְט צו איר ה' וּפּוֹק כּוּפּוֹסִים נאָט ריכט אויף די איין גבֿוֹרֶתֶיךָ
האָט זיא גִּזְאָנְט אײַך וועל בלײַנד מאַכן דײַנע אויגן • האָט ער גִּזְאָנְט
ה' פּוֹק עֵירוֹס נאָט מאַכט זעהענדיג די בלײַנדע • האָט זיא אים גִּבְאָטן
מוֹזײַנִט צענְדֶּר וילבֿר אונט ער האָט דאָך גיט גוואַלֶט לײַן בײַ איר אויף
דר וועלט כּדִּי ער וואָל גיט טון זיין מיט איר אויף יענר וועלט • נִמְצָא
אזי הָלַל מַחֲבִיב אויף יענר וועלט די אַרְבֵּעַ לײַט פֿר וואָס זיי האָבן קיין
תּוֹרָה גיט גלעריגט אונט רַבִּי אֱלֶעזֶר בֶּן תַּרְסִים איז מַחֲבִיב די עֲשִׂירִים •
אונט יוֹסֵף הַצַּדִּיק איז מַחֲבִיב די רֶשֶׁעִים • ועל זה אונט אַיַנֶר דעם האָט
הָלַל וְזֶכֶה גוֹעֵן עולה לגִּדּוּלָה צו זיין אונט צו זיין איין נשׂיא אַיַנֶר דאָס

בנוגע לזוהר אור חיים ויחידי ויאשר • אור איין מיל פון זיי האבן
דאש אויך גיט בקימם נייערעם דורך יגיעה פון זייערע הענט אזו ווי די חכמים
האבן גואנט אין מסכת ניםין אויף ר' יוסף דאש ער איז גווען איין גדול
הדור און האט דאך גארעמט אין איין מיל • און רב ששת האט געזאגן
באלקנט און האט גואנט מלאכה איז זייער גוט דען זיא דר ווארנט איר
מייסער • און אויך אזו גפון מיר ביי הלל הזקן אין מסכת יבא ווען איין
ארימאן איז אין עושר און איין רשע קימם צום דין אויף יענע חעלט •
איין ארימאן זאגט מען צו אים פר וואש האטו קיין תורה גיט גלעדיגט •
ווען ער זאגט איך בין גווען איין ארימאן איז בין גווען מרוד אין מיין
פרנסה זאגט מען צו אים בישטו דען גווען ארימאן פון הלל הזקן • אונזער
חכמים האבן גואנט אויף הלל הזקן דאש ער פלעגט אלע טאג פר דיין
אין האלבין גילדין פלעגט ער העלפט פון אים געבין צום הימל פון בית
המדרש ווין לוינ פיר דאס הימין און די אנדערע העלפט פלעגט ער פר צערן
מיט ווין הוויז גוידר איין מאל האט ער גיט גפון קיין ארט צו פר דיין האט
אים דער שומר גיט גילאזט אריין גיין אין בית המדרש • איז ער
גינאנגען און האט זיך אן גיהאנגען אנטקעגן דעם פענסטער כדי ער זאל
הערן נאמט רייד פון דער תורה פון שמעיה און אבטלונס מויל און דאש
איז גווען אום ערב שבת און אין תקפת מבת וואש דענשט מאל
איז זייער קאלט און דר צו האט גינדערט אויף אים שנייא אנאנצע
נאכט • איז אז דר סארטן שטערן איז אויף גנאנגן האט שמעיה גינאנט
צו אבטלון • מיין ברודר אלע טאג איז דאש הוויז ליכטיג און היינט איז
פינסטער אפער איז היינט איין וואלקיגדיגער טאג • האבן זיי אויף גוידן
זייערע אויגן איז האבן גזעהן אלשטמאלט פון אבענשטן אנטקעגן פענסטער
זיין זיי אויף גנאנגן אויף דעם דאך (דען זייערע פענסטער זיין גווען
אין דאך) • און האבן גפון אויף אים דריי איילן הויד שנייא • האבן זיי
אראפ גווארפן דעם שנייא פון אים און האבן אים גינאשין אין ווארימע
וואשר און האבן אים גזעמט אנטקעגן אפייער • און האבן גואנט דער
מאן איז ווערט מען זאל פון זיינט וועגן מלל שבת ווין • עשר איין
עושר זאגט מען צו אים פר וואש האטו קיין תורה גיט גלעדיגט ווען
ער זאגט איך בין גווען איין עושר איז בין מרוד גווען אין מיין מלא
ומתן • זאגט מען צו אים בישטו דען רייכער גווען פון רבי אלעזר בן

הקדמה לנר הראשון

וקראו לו ואמרו כלום אתה יודע אם פסח דוחה את השבת אם לא אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת יאלה יותר ממאתים פסחים בשנה שדוחין את השבת אמרו לו כנין לך א"ל נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ועוד ק"ו ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת לא כ"ש מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם והיה יושב ודורש בהלכות הפסח כל היום כלו התחיל ימקנטרן בדברים אמר להם מי גרם לכם שאעלה מכבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שדחתה בכם שלא שמתם שני גדולי הדור והם שמעיה ואבטליון אמרו לו רבי שכח יולא הבוא מכין מע"ש מהו א"ל הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם יבני נביאים הם ילמדו מי שפסחו מלה תוחב לו י"הסכין כצמרו מי שפסחו גרי תוחב לו הסכין בין קרניו מיד ראה מעשה וזכר הלכה א"ל כך וכך שמעתי מפי שמעיה ואבטליון וכו' הכי קא מיבעיא ליה דבר שיש לו היתר מן התורה ודבר שבות יכלאחר יד עומד לפניו לעכבו יבמקום מצוה מאי א"ל הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים הם א"ר יהודה אמר רב כל המתיר את חכמו מסתלק ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו החכמה מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר ליה הלכה זו שמעתי ושכחתי הנבואה מדבורה שנאמר (ישעיה' ה) 'עד שקמתי בדבורה וגו' וכתוב 'עורי עורי וגו' וזכה עוד עליהם שכינה כמשה רבינו ושלשים מהם ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון עשרים בינונים גדול שבכולן יונתן בן שבכולן רבי יוחנן בן זכאי אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים והמורים ג'ש תקופות גימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים במשלות כוכסין משלות שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול כעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר (משלי ה) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר שקטן שבכולם כך גדול שבכולם עאכ"ו אמרו עליו על יונתן בן עזיאל כשעה שיזשב ועוסק בתורה כל עוף שפורה עליו מיד נשרף.

להיות גדולי ישראל תלמידיו כדגרסינן בסוכה פרק הישן דף כ"ה ת"ר שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהם ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו ושלשים מהם ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון עשרים בינונים גדול שבכולן יונתן בן שבכולן רבי יוחנן בן זכאי אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים והמורים ג'ש תקופות גימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים במשלות כוכסין משלות שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול כעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר (משלי ה) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר שקטן שבכולם כך גדול שבכולם עאכ"ו אמרו עליו על יונתן בן עזיאל כשעה שיזשב ועוסק בתורה כל עוף שפורה עליו מיד נשרף.

האם ער אריין גשמעקט דעם מעסר אין דער וואל און ווער עש האט גיהאט איין ציקעלע האט ער אריין גשמעקט דעם מעסר ציוויען זיינע הערער און וויא הלל האט דאש גזעקען האט ער זיך דר מאנט דאס ער האט אז גהערט פון שמעיה און אבטליון אינ פון דאנן לערנן מיר אפ ווען איין חכם האלט זיך בגאנה ווערט זיין חכמה אפ גטאן פון אים דען ווייל הלל האט זיך איבער גנומן מיט דעם וואש זיי האבן אים גמאכט פון איין נשיא און האט זיי אן גיהויבן צו דר צרנן מיט רייד האט ער דרום פון געסן דעם דין פון דעם מעסר און ווען איין נביא האלט זיך גרויש ווערט די נבואה אפ גטאן פון אים דאס לערנן מיר אפ פון דבדחה דען ווייל זי האט זיך בארימט און האט גזאגט עד שקמתי בדבורה ששקמי אס בישראל ביו איך דבורה בין אויף גלשטאנען צו זיין איין מוכר צו דיא ישראל דרום האט זיך די נבואה אפ גטאן פון איר אונ זיא האט גמאכט פועטן די נבואה זאל זיך וויידר דר וועקן פייא איר : וזכה עור און וויידער האט הלל זוכה געווען דאש די גרוישע חכמים פון ישראל זיינן געווען זיינע תלמידים אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סוכה דאש הלל הזקן האט גהאט אכצני תלמידים דרייסיג פון זיי זיינן ראוי געווען די שכינה זאל אויף זיי רוען אזו וויא אויף משה רבינו און נאך דרייסיג פון זיי זיינן ווערט געווען די זון זאל בלייבן שטיין פון זייער זכות וועגן אזו וויא צו יחזשע בן נון און צוואנציג זיינן געווען מיטיל מעסינע חכמים דער גרעסטער פון אלע איז געווען יונתן בן עזיאל און דר קלענסטער פון אלע איז געווען רבי יוחנן בן זכאי די חכמים האבן גזאגט אויף רבי יוחנן בן זכאי דאס ער האט גיט אויסן גלאזין צו לערנן קיין מקרא און משניות און גמרא און הלכות למשה מסיני און אגדות און וואס עש איז דא צוא מרברק זיין אין דר תורה און אין די רייד פון די חכמים אינ קל ותפירות און גזרות שוות אינ דעם חשבון פון תקופות און גימטריאות און די רייד וואס עס פאסט מיר די מלאכי השרת און מיר די שדים און מיר די בויער און די משלים פון דיא וועסער און די משלים פון די פוקסן דאס הייסט ער האט געוואקסט אלעמענס נאמור און יעדנס כאראקטער אויך אלע גרוישע זאכען ודיינע צוא דרשנן מעשה מרכבה אינ אלע קליינע זאכען דייניג דיא קשיות און דיא פלפול פון אביי מיט רבא אין דר גמרא אן ר יוחנן בן זכאי איז מקיים געווארן דר פסוק להנחיל אוהבי ישעם איז אן גיבריים עולם הבא צו מאכן ירשנן מינע ליב האבן ווייל וייערע אצורות זיינן פול מיט תורה און חכמה און ווען דר קלענסטער תלמיד פון אלע איז אזו גרויס געווען אפשיטא שוין דר גרעסטער פון זיי די חכמים האבן גזאגט אויף יונתן בן עזיאל בשעת אז ער איז געסן און גלערינט תורה וועלכע

סיו : והלא יותר ממאתים פסחים בשנה שדוחין את השבת אמרו לו כנין לך א"ל נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ועוד ק"ו ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת לא כ"ש מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם והיה יושב ודורש בהלכות הפסח כל היום כלו התחיל ימקנטרן בדברים אמר להם מי גרם לכם שאעלה מכבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שדחתה בכם שלא שמתם שני גדולי הדור והם שמעיה ואבטליון אמרו לו רבי שכח יולא הבוא מכין מע"ש מהו א"ל הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם יבני נביאים הם ילמדו מי שפסחו מלה תוחב לו י"הסכין כצמרו מי שפסחו גרי תוחב לו הסכין בין קרניו מיד ראה מעשה וזכר הלכה א"ל כך וכך שמעתי מפי שמעיה ואבטליון וכו' הכי קא מיבעיא ליה דבר שיש לו היתר מן התורה ודבר שבות יכלאחר יד עומד לפניו לעכבו יבמקום מצוה מאי א"ל הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים הם א"ר יהודה אמר רב כל המתיר את חכמו מסתלק ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו החכמה מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר ליה הלכה זו שמעתי ושכחתי הנבואה מדבורה שנאמר (ישעיה' ה) 'עד שקמתי בדבורה וגו' וכתוב 'עורי עורי וגו' וזכה עוד עליהם שכינה כמשה רבינו ושלשים מהם ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון עשרים בינונים גדול שבכולן יונתן בן שבכולן רבי יוחנן בן זכאי אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים והמורים ג'ש תקופות גימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים במשלות כוכסין משלות שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול כעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר (משלי ה) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר שקטן שבכולם כך גדול שבכולם עאכ"ו אמרו עליו על יונתן בן עזיאל כשעה שיזשב ועוסק בתורה כל עוף שפורה עליו מיד נשרף.

ישראל אזו וויא מיר לערנן אין מסכת פסחים דאס דיא בנזי בתירא האבן פון געסן דעם דין ווען ערב פסח גפאלט אום שבת אויב דר קרבן פסח איז דוחה שבת מען זאל מעגן מקריב זיין אום שבת אדר ניש האבן זיי גפרענט אויב עש איז דא אפענטש וואס זייס דעם דין האט מען זיי גזאגט דא איז דא אפענטש וואס ער איז אויף גינאנגן פון בבל און הלל הבבלי איז זיין נאמן און ער האט גילערינט פייא די ציוויא גדולי הדור שמעיה און אבטליון ער מה ווישן אויב דער קרבן פסח איז דוחה שבת אדר ניש האבן זיי אים גשיקט רופן אינ האבן אים גפרענט אויב ער ווייס אויב דער קרבן פסח איז דוחה שבת אדר ניש האט ער גזאגט צו זייא האבן מיר דען נאר איין קרבן פסח אין יאר וואש ער איז דוחה שבת מיר האבן דאך מער פון צוויי הונדערט פסחים (פלמיר קרבנות) אין יאר דאש זיי זיינן דוחה שבת דען אימליכן שבת איז מען מקריב מיר שאף ציוויא אויף קרבן המידין און ציוויא אויף מיספין האבן זיי אים גפרענט פון וואגן ווייסט אפ צו לערנן דעם קרבן פסח פון דעם קרבן המיד האט ער גזאגט צו זייא עש שמיט מועדו ביי דעם קרבן המיד לערן איך אפ איין גיידה שוה אזו וויא דר מועדו וואס פייא דעם המיד איז דוחה שבת אזו דר מועדו וואס פייא דעם פסח איז אויף דוחה שבת און וויידר עש איז נאך איין קל וחומר מה דאך דר קרבן המיד ווען מען איז אים מבטל איז מען ניש חייב כרת איז ער דאך דוחה שבת דר קרבן פסח ווען מען איז אים מבטל איז מען דאך יוא חייב כרת איז שוין איין פל שכן דאס ער איז דוחה שבת אינ וויא די בנזי בתירא האבן געקן זיינע למדות האבן זיי אים געזעצט אויף דעם העכשטן ארט און האבן אים אויף גינומן פון איין נשיא איבער זיך און דר הלל איז געעסן און האט גדרשט אין הלכות פסח דעם גאנצן טאג דר נאך האט ער אן גיהויבן צו צארנן זיי מיט רייד אינ האט זיי גזאגט ווער האט אייך גורם געווען דאס איך זאל אויף גיין פון בבל און זאל זיין איין האר איבער אייך נאר דאס פויליקים וואס אין אייך איז געווען דאש איר האט קיין תורה ניש גלערינט ביי די צוויי גדולי הדור שמעיה און אבטליון האבן זיי אים וויידר גפרענט ווען מען האט פון געסן און מען האט גיט גיבראקט דעם שעקט מעסר פון ערב שבת אויב מען מעג אים בריינגן אום שבת האט הלל גזאגט צו זיי דעם דאזיגן דין האב איך גיהערט און האב אים פון געסן נאר לאזט צו רוא די ישראל ווען זיי זיינן אליין גיט קיין נביאים זיינן זיי קינדער פון נביאים וועלן זייא בוראיי וויסן וויא צוא טאן קארנן פריא ווער עש האט גיהאט איין לעמעלע אויף איין קרבן פסח

צנא דמלחא סל ונחמו מלח: כל העולם
בצער שמקשים מים לשדוטים: וחנינא בנחת
שלי יושב כניסו ואזני לרין לגמלים לפי שאין
לי שדות: מאי אהניא ליה צלותא דכחן
גדול כשסיה מתפלל מפלי קריה ביום ספורים
סיה לומר אל יכנס לפניך מפלג עוברי דרכים
ד' חנינא מעל ליה ללוחים דכסן גדול שאף
על פי כן שמת סקביה מפלגו וספק מיערל:
שחונה חמה: אם שחונה תהא גשומה
כסיה חמה לריכס ספק לגמלים מלך ומדור:
תפלת עוברי דרכים שמתפללים שלא יכנסו
גמלים שלא יעברו דרך: בק: חרובין מע"ש
לע"ש כל כשנה סיה ניזון כן חס: לחס סיה
ומתגלגל סיה בחורנין: ושדיא אקשרתא דג
שמעל עין קיסור סכנן: משום כיסופא
סכיו סכנותיה חסות עיסה לכבוד שבת וסיה
לויס עוסס כלום: אינדרונא חדר: ואגנא
דמליא לישא ספל מלא עיסה: כרעא דפתורא
דדבא רגל מסוקן של זכס: בי שימשי עיכ

וע"ז פירש רש"ם בבבא בתרא פרק יש נוחלין • ואע"ג דלמשה נמי עמדה חמה כדאמרין מאחל אחל
בפרק סדר תעניות מיהו משום דאלו קמנים מן הראשונים תלו הענין ביהושע • תלמוד סברת המשינות
כגון שאנו אומרים לא שנו או חסורי מחסרה • הלכות הלכה למשה מסיני אגרות תנחומא ובראשית
רבה ויקרא רבה ודקדוקי תורה כגון וא"ו וזה לכם הטמא דמרבין מיניה דם השרץ ודקדוקי סופרים כגון
גזירות שגורו כדי שלא יבואו לידי איסור תורה • קלות והמורות שאדם דן מעצמו • וג"ש כגון דילפינן
קיוחא קיוחא משדה עפרון • תקופות כגון מולד הלבנה • וגיסטריאות כגון יהיה בגיטטריא תלתין •
וגיסטריקין כגון ירט יראה ראתה נטתה • או כגון אנכי אנא נפשאי כתבית יהכית שיחת דקלים שבני
אדם רגילים לדבר על הדקלים כדכתיב בשלמה וידבר על העצים וגו' • ופירש בערוך שהיו פורשים
סדינים על הדקלים ומשביעים אותן כדי לגלות העתירות על ידן • ושיחת שדים ג"כ להשביעים • ונפקא
מיניה לעשות קמיע לרפואה ושיחת מלאכי השרת להשביעים • ממשלות כובסין וממשלות שועלים
צורך יש בהן ללמוד ד"ת דכתיב תקן משלים הרבה וכתוב להבין משל ומליצה • מעשה מרכבה לדרוש
פרשת מרכבה שביחזקאל • דבר קטן הוויית דאבי ורכא שהקשו משינות ובריינות טובא ותירצו
לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש י"ש עולמות מ"ט מפני שאוצרותיהם מלאים כל מוב תורה וחכמה
כל עוף שהיה פורח עליו מיד גשרף מפני שמלאכי השרת באין לשמוע ממנו הדרשה • וג"כ מצינו
ברבי חנינא בן דוסא בהיותו אדם גדול שהיו נוזנים בני העולם בזכותו והיתה פרנסתו בדוחק ומוזנותיו
בנסים • כדגרסינן בפרק סדר תעניות אלו דף כ"ה רבי חנינא בן דוסא קא אויל באורהא והוה דארי • צנא דמילחא ארישיה אתא מיטרא
אמר לפניו רבש"ע • כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מטרא • כי מטא לכיתיה אמר לפניו רבש"ע כל העולם כולו בצער • וחנינא
בנחת אתא מיטרא אמר רב יוסף • מאי אהני ליה צלותא דכחן גדול לגבי דרבי חנינא בן דוסא דתנן היה מתפלל תפלה קצרה בבית החיצון
שלא להבעית את ישראל מאי מצלי רב יהודה אמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו • שחונה וגשומה מעלייתא היא אדרבה
גריעותא היא אלא • אם שחונה תהא גשומה • ואל תכנס לפניך • תפלת עוברי דרכים רבי אחא • סמים הכי ולא יעדי עביר שולמא מדבית
יתודה ולא יהיו עמך צריכין לפרנסה זה מזה ולא מעם אחר • אמר ר"נ • אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו לא ניזון
אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו • בבבא חרובין מע"ש לע"ש • כל מעלי שבתא הות גילה דביתיה דמחכמא תנורא • ושדיא אקשרתא
בתנורא • משום כיסופא • הות לה הדיא שכבתא בישתא אמרה מכדי ידענא דמידי לית לה איזיל ואחזי מאי האי אזלא וטרפא אכבא איכנסא
ועיילא • לאינדרונא איתעביד לה ניסא ואשכחתיא לתנורא דמלי ריפתא • ואגנא דמליא לישא אמרה לה פלניתא פלניתא אייתי מסא
דחריכא לך ריפתין אמרה לה אף אנא להכי עייל תנא אף היא להכי מרדה נכנסה שמלומדת בנסים הוה • אמרה ליה דביתיה עד אימת
ניזיל ונצמער כולי האי אמר לה מאי נעביד אמרה ליה מטיבותא דגניא • לצדיקי בעלמא דאתי בעא רחמי דניתבו לך מידי כעא רחמי
צתה כמין פסת יד ויהבו ליה חד • כרעא דפתורא דדבא הוא בחלמא דכולהו עלמא אכלי אפתורא דתלתא כרעי ואנן אכלינן אפתורא
דשקול חד מינייהו אמרה ליה דביתיהו בעא רחמי דלישקלינהו מנך בעא רחמי ושקולה • תנא גדול היה הנס האחרון יותר מן הראשון
דגמירי דמן שמיא מיהב יחבי מישקל לא שקלי חד • בי שימשי חויה לברתיה דהות עציבא א"ל אמאי עציבת אמרה ליה דאיחליף

גיס פון אנדרע פלעקער גייערש גאט זאל געבן די ברכה אין די ארבעט
פון גייערע הענט: אמר רב יהודה אמר רב רב יהודה האט גינאנט פון וועגן
רב אלע סאג גייט ארויף איין בת קול אונ זאגט • דיא גאנצע וועלט
ווערט גשפייזט גאר דורך דעם זכות פון רבי חנינא סייין זון אונ רבי
חנינא לאזט זיך בנגון מיט איין מאס בקשרין פון איין ערב שבת ביו
דעם אנדרן • אלע ערב שבת פלעגט דאס ווייב פון רבי חנינא הייצין
דעם אויבן אונ פלעגט אריין ווארפן אין אויבן אזו איין זאך וואס בריינגט
פיל רויך כדי די שכינים זאלן סייגן דאס ויא קאכט אונ באקט אויף שבת
ווא זאל גיט מבוילש ווערן • האט ויא גראט איין שלעקטע שכינה האט ויא
זיך אקאל אב גרופן איך ווייס דאך דאש ויא האט גאר גישט צו קאכין
אונ צו באקין איך וועל גיין אונ זעהן וואס רויכט זיך עש אין איר
אויבן • איז ויא גינאנט אונ האט אן גיקלאפט אין מיר • איז די ווייב
פון רבי חנינא אונעס גנאנט אין איין קאכר • איז גווארן איין גס דאש
דך אויבן איז ווארן פול מיט ברויט אונ די בעקן זייגן ווארן פול מיט
סייג האט די שכינה גינאנט צו איר בריינג איין לאפטיטע דען די ברויט
ברענט זיך צו • האט ויא איר גענטפערט איך בין טאקע וועגן דעם אריין
אין קאכר • אונ ויא איז אין אקט טאקע גינאנט אין קאכר בריינגען
אלפטיטע דען ויא איז גוואונט גיווען דאס גסים זאלן איר גשעקן: אמרה
ליה דביתיה האט דאס ווייב פון רבי חנינא גזאנט צו אים ביו וויא לאנג
נאך וועלן מיר אזו לייך דעם צער פון אריינקייט האט ער גינאנט צו איר
וואס זאלן מיר טאן האט ויא גזאנט בעט גאט ער זאל דיר עפיש געבן
פון דיין חלק עולם הבא האט ער געעפן גאט איז ארויס גינאנט אין האנט
פון דעם הימל אונ האט אים גיגעבן איין פוס פון איין גילדערנס מיש •
האט ער געזען אין חלום דאס אלע צדיקים עסין אויף איין טיש מיט
דרייא פיס אונ ער עסט אויף איין טיש מיט צווייא פיס האט ער גזאנט צו
זיין ווייב איז דיר ניהא דאס אלע צדיקים זאלן עסין לעולם הבא אויף
איין טיש מיט דרייא פיס אונ מיר זאלן עסין אויף איין טיש וואס איין

פויגל עש איז גיפלויגן אייבר אים איז באַלד פּר פּרענט גווארין פון די
פיייערדיגע מלאכים וואס פלעגן קומן הערין זיין דרשה • וג"כ אונ מיר גפינן
אויך ביי רבי חנינא בן דוסא דאש ער איז גווען זייער איין חשודר מאן דש
די גאנצע וועלט איז גשפייזט גווארין דורך זיין זכות אונ זיין פרנסה אליין
איז גווען ברויך אונ דורך גסים אזו ווי מיר לערנען אין מסכת תענית
דרי חנינא בן דוסא איז גנאנט אין וועג איך האט גמראנן איין קאכר מיט
זאלין אויף וויין אקסיל • איז גנאנטן איין רעגין • האט ער גזאנט רבזנו של
עולם די גאנצע וועלט איז אין נחת דען זיי ווייגן גערין דעם רעגין אונ איך
חנינא בין איין צער אייבר דעם רעגין • האט אויף גיהערט דר רעגין • אז ער
איז גיקומן אהיים האט ער גזאנט רבזנו של עולם די גאנצע וועלט איז אין
צער ווייל דר רעגין האט אויף גיהערט אונ איך חנינא בין אין נחת דען
איך האב גיט קיין פעלדן איך זאל דארפן דעם רעגין • איז ווידר גינאנטן
דר רעגין • אמר רב יוסף האט רב יוסף גזאנט וואש האט גיהאלפן די תפלה
פון דעם בלן גדול אום יום כפור אנטקעגן רבי חנינא בן דוסא דען
מיר האבן גלעריגט דאס דר בלן גדול אז ער איז ארויף גינאנטן אום יום
כפור פון קדשי קדשים צדיק אין היכל האט ער תפלה גטאן אקורצע
תפלה (אונ דרום האט ער מקצר גיווען אין דר תפלה כדי גיט אייבער
צו שרעקן די ישראל מיט דער אריכות טאכר ווילן זיין סייגן דאס ער
זאכט זיך ווייל עס האט זיך אים דארטן ח"ו גיטראפן אספה) אונ דאס
איז גיווען זיין תפלה • עש זאל זיין דר ווילן פון פר דיר גאט אונדן גאט
אויב דאס יאר וועט זיין פיל היץ זאלסטו געבן פיל רעגין אונ עש זאל
גיט אריין גיין פר דיר דאס געטע פון די עוברי דרכים וואס זיי בעטין
עש זאל גיט גיין קיין רעגן האט די תפלה פון בלן גדול גיט גיהאלפן
אנטקעגן רבי חנינא בן דוסא דען דר רעגן האט דאך אויף גיהערט דורך
זיין תפלה • רבי ארא זאגט דער בלן גדול האט יום כפור אויך תפלה
ניטאן דאש עס זאל גיט ווערן אפ גיטאן איין גיוועלטיגער פון שבת יהודה
אונ די ישראל זאלן גיט דארפן מפרנס זיך זיין אייגער פון אנדרן אונ אויך

הקדמה לנר הראשון

לי כאנא דמישהא במאנא דחלא יורמאי בשרנא א"ל מי שאמר לשון וידליק יאמר לחומץ וידליק .
 תנא היה דולק והולך עד שהביאו מכנו אור להבדלה הויין ליה הני עיני אתו יאמרי ליה קא מפסידין
 ארעתא אמר אי קא מפסידין יניבליננו דובי ואי לא ליתו איננו דובי בקרנייה לאורתא כל הדא וחדא
 אייתי דובא בקרנתא . הויא ליה ההוא שבבתא אמרה ליה אית לי ביתא יולא ממו כשורי א"ל מה
 שמך א"ל איבו א"ל איבו איבו ילומטי כשורך ממו כשורתא . ויא סניפין עשאן (פ' סוף משנה)
 סקודוס אלא נחמכו כהחיות (קודוס) תנא פלימו אמר אני ראיתי אותו הבית והיו קורותיו יוצאות אמה לכאן
 ואמה לכאן ואמרו לי זהו הבית שקורה רבי חנינא בן דוסא בתפלתו . נראה מכאן שלא רצה רבי חנינא
 בן דוסא לקבל בעוה"ז חלק ממה שהיה גנוז לו לעוה"ב ושם לבני דחמי ושקלהו בראותו מוכת העוה"ב
 שהיא לאין תכלית וטובת העוה"ז שהיא הכל ורעות רוח . כמו שאמר החכם בפ"ד ממסכת אבות יפה
 שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז יגם בן אירע לרבי אלעזר בן פדת כדאמרין עלה
 ר"א בן פדת הוה דחיקא ליה מילתא טובא עבד מילתא (פ' קידושין דס) ולא הוה ליה מידי למטעם אשכח
 ברא דהומא (פ' ערוב של טז) שדא לפומיה יחלש ליביה אול לכיתיה וגאמי עיול רבנן לשוילי ביה חזיה
 דבכי וחייך ונפק יצוציתא דנורא מאפותיה (פ' מלאכים ממלאכי) כד איתער א"ל רבנן מ"ט בכח מר וחיך
 ונפק יצוציתא דנורא מאפותיה א"ל דחזאי שכניה ואמרי קמיה עד איכתי אידבר ואיזיל בהאי דוחקא
 א"ל ניהא לך דאחריה לעלמא והדר איבריה . אפשר למיכריה בשעתא דמוזני אמרי קמיה ריבונה
 דעלמא יכולי דאי ואפשר אמרי ליה שני דחיות נפישא או דחיינא . אמרי לי דחיות יא הכי לא
 בעינא אמרי ליה לעלמא דאתי מה ירבת לי אמר לי ירבינא לך תליסר נדרתא דמשהא אפרסמונא
 דכיא דמתענגת כהו אמרי קמיה ריבונה דדאי עלמא כולי דאי יתו ליכא . אמר לי להבדך מאי
 ניתב לכו אמרי ריבונה דדאי עלמא יומכרנא דלית ליה קא בעינא יומחין באסקוטלא אפותאי .
 לאמר לי אלעזר ברי יאגרי בך גירי . וגם כן מצינו שאירע לרבה בר אבהו כדנרסין במציעא פרק
 הכיבול דף ק"ד רבה בר אבהו אשכחיה לאלוהי דקאי בבית הקברות של עובדי כוכבים וסולות א"ל

כח וכו' סמוך לשבת : ורמאי בשרנא שריתו
 ליתן שמן כנר שילוק ונחמק לי שנתה חומץ
 כנר : א"ר ליה קא כספרי עיך ארעתא
 שולית מן סירק כנננו של חמץ : ניבליננו
 דובי יאלו חומץ וזכיס : ולא ממו כשורי
 א"ל סקודוס מניעות מכותל לכותל : למטעם
 כשורך יאלינו הקודוס : וגם כן אירע לרבי
 אלעזר בן פדת שלא היה ליכנות משכרו כלום
 כח : עלמא ודמנשכ ואלו : חלש ליביה
 נתעף : יצוציתא ניוץ : אפשר למכריה
 בשעתא דמוזני כמול של מוזני דחיי ומוזני
 ונני לא כוכיתא מילא אלא כמולא : כולי דאי
 ואפשר דחמיס ללחמדי עלמא בעית עלי ועדין
 אפשר לחמיס וזכיתו כן ספקא דילמא לא מתרמי
 בשעתא דמוזני : דחיות כפי שא ימי חיי שחייתו
 ככר הס רבס משה שלי עתיד לחיות : או
 דחיינא או לחמיס עור יותר ממה שחייתו ככר :
 אמר דחיות מה ככר חיות מניעות ממה שחיתו
 עתיד לחיות ויזינו דקא כפי מטי שלמיה לו
 שכניה כחייו מניעות ככר חי ממה שחיתו
 לחיות וטעמא דחייך ממוס י"ב כחות ליה
 כסס ולעיל כסס מוח לוח : אי הכי לא בעינא
 דחורמית לעלמא : ותו לא וכו' א"ל חמץ עומק
 לי דכיס חמץ : ומגברא דלית ליה קא
 בעינא חמיס מנקס מה שחיתו כחורמית
 א"ל חמיס מנקס דלית ליה וכו' ליתן לו
 חלק כשור' כהן : לו חלקו לפי מה שחיתו
 חלק כשור' כהן עין וכו' טעם חלק הגדול
 שגויס : ומחין באסקוטלא גדול כלומר
 נלכננו : איגרי בך גירי חמיס חלק כן כלומר

נלכננו : איגרי בך גירי חמיס חלק כן כלומר

אין גרוישר ארימאן און ער האט זיך בלוט גילאן און האט גיט גיהאט
 דר נאך וואס צו עסן האט ער גיפונן איין בלאט פון איין קנאביל און
 האט אים גנימען אין מיל אריין האט עש אים אן גנימען ביי דעם
 הארצן איז ער שוואך גיווארן איז ער גיגאנגן אהיים און האט איינגעלאפן
 זיין די רבנים אריין גיגאנגן אים כבקר תולה צו זיין דאבן זיי גיזעהן
 דאס ער וויינט און לאכט און עס איז ארויס גיגאנגן איין פונק פייער
 פון זיין שטערן . אז ער איז איינגעשטאנן האבן די רבנים אים גיפרעגט
 ווארום האטו גיוויינט און גילאכט און עש איז ארויס גיגאנגן איין
 פונק פייער פון זיין שטערן האט ער גיאגט צוא זיין איך האב
 גיזעהן דא שכינה האב איך גיאגט רבנו של עולם ביו וויא לאנג
 וועל איך זיין אין דעם דחקת האט די שכינה גיאגט צו מיר איז דיר
 גיגאן איך זאל די וועלט תרוב מאכן און זיין ווירד פשאפן איבער גייעש
 אפשר וועסטו אין איין בעסר מיל גיפארן ווערן האב איך גיאגט רבנו
 של עולם אזו פיל ווילסטו כאן פון מייןט וועגן און עש זאל נאך זיין
 איין ספא אויב עס וועט מיר בעסר ווערן טא זאג מיר וועלכע יארן
 זיינן מערער אויב די וואס איך האב שוין אפגייעכט אדר די וואס איך
 וועל נאך לעבן האט די שכינה מיר גיענטפערט דא האלט שוין מער
 יארן אויש גילעכט וויא די וואס דא האסט נאך צוא לעבן האב איך
 גיאגט וויא באלד איך האב שוין די מיניסטע יארן אויס גילעכט וויל
 איך שוין גיט די וועלט זאל איבער גמאכט ווערן איבער מיין ביסיל יארן
 האב איך ווירער גיאגט צו דר שכינה וואס וועסטו מיר געבן אויף יענער
 וועלט האט די שכינה גיאגט איך וועל דיר געבן דרייצעהן טייכן פון
 ריינס בוימל אפרסמן וואס דאס שטעקט וויער דא זאלסט זיך תענגנס
 אן טאן אין זיי האב איך גיאגט רבנו של עולם איך מער וועסטו
 מיר גיט געבן האט די שכינה גיענטפערט און וואס וועל איך געבן צוא
 דיינע חברים די צדיקים . האב איך ווירד גיאגט רבשע בעט איך דען
 פון איין מענטשן וואס ער האט גיט איך בעט דאך דאס פון דיר גאט .
 דא קענסט דאך אלעמן געבן נעגו . האט די שכינה מיך איין קלאפ
 גיגעבן מיט דעם פינגער אויף מיין שטערן . און דאש וואס איך האב
 גיאגט איין פונק פייער פון מיין שטערן . און דאש וואס איך האב
 גיוויינט איין וויל ער האט מיר גיאגט דאס איך האב שוין אויש גילעכט
 די מיניסטע יארן . און דאש וואס איך האב גילאכט איז דאס איך האב

פום פעלט פון אים האט זיך גאגט צו אים נוא בעט גאט מען זאל צוא
 געמן די פום פון דיר . האט ער גבעטן גאט האט מען ווירד צו גנימען
 די פום . און דר אנדרר גס איז גרעשר גיווען פון דעם ערשטן דען מיר
 האבן איין קבלה דאס פון דעם הימל גיט מען אבר מען געסטגיס ציריק .
 איין פרייטאג שפעט פאר נאכט האט ער גיזעהן זיין טאכטער איז
 טרויעריג האט ער גיאגט צו איר ווארום פישטו טרויעריג האט זיך גאגט
 צו אים איך האב גיוועלט בוימל אריין גיסן אין לאכס און האב מיך
 טועה גיווען און האב אריין גיגאסן עסיס . האט ער גיאגט . דער גאט
 וואס האט גיאגט דאס בוימל זאל ברענגן דר זאל אויך זאגן דאס עסיס
 זאל ברענגן . האט דר לאכס גיפרעגט איין גאנץ שבת ביו מען האט אן
 גיצונדן פון אים איין ליכט צו הברלה : הויין ליה הני עיני ער האט גיהאט
 ציגין האבן מענטשן גיאגט צו אים דאס די ציגן טוען שארין פעלדער
 האט ער גיאגט אויב זיי טוען שארין אזו זאלן וועלף זיי אויף עסן איז
 אויב גיט זאגן זיי בריינגען וועלף אויף וויערע הערנר פאר נאכט האט
 איטליכע ציג גיבראכט איין וואלף אויף אירע הערנר הות ליה ההיא שבבתא
 ער האט גיהאט איין שכינה האט זיך גיאגט צו אים איך האב גיבויטעט
 איין דויו און די באלקן זיינן צו קורץ האט ער גיאגט צו איר וויא הייסטו
 האט זיך גיאגט איר הויס איבו האט ער גיאגט איבו זאלן דיינע
 באלקין לייגער ווערן . זיינן די באלקנים לייגער גווארן . און אטייל זאגן די
 באלקנים זיינן גיט לייגער גווארן גייערש זיך האט גיהאט קליינע שטיק
 באלקנים זיינן זיי בהעפט גווארן צו די גרוישע שטיק דורך זיין תפלה און
 עס איז גווארן לאנגע באלקנים . פלימו זאגן איך האב גיזעהן דאס הויז
 און זיינע באלקן זיינן ארויש גיגאנגן איין אייל אויף איטליכר זייט און
 לייט האבן מיר גיאגט דאש איז דאס הויז וואס רבי חנינא בן דוסא
 האט גבעלקט מיט זיין תפלה . נוא זעהט מען פון דאגן דאס רבי חנינא
 בן דוסא האט גיט גיוואלט מקבל זיין איין הנאה אויף דר וועלט פון זיין
 חלק עולם הבא און האט גאט גיבעטן מען זאל די גילדענע פוס ציריק
 געמן ווייל ער האט גיזעהן דאס גושל פון עולם הבא איז אויף אייביג
 און דאס גושל פון דער וועלט איז נארישקייט און נישטניקייט אזו וויא
 דר תכם האט גיאגט אין מסכת אבות עש איז בעסר צו האבן איין שעה
 נחת רוח אויף יענער וועלט מער פון גאר דעם לעבן פון דר וועלט : ייג
 און אויף אזו האט זיך גטראפן צו רבי אלעזר בן פדת דאס ער איז גיווען

הקדמה לנר הראשון

נפש יהודה יב

מנין שמכרין לבעל חוב (ר"ל לקח מוטעין די מחציתו אחר יוסף לו על פי כ"ד) א"ל גמר מיכה מיכה מערכין (נבי מרכי כחיו ואל מר הוא מרכיך נבי ב"ח כחיו וכו' יוסף אחר) * מנין לערם שלא יתרום דכתיב (דברים כג) ואלא יראה כך ערות דבר א"ל יולא כהן ניהו מר ומ"מ קאי מר בבית הקברות א"ל לא מתני מר סדר מדרות התניא דשכ"י אומר קברי עובדי ע"ז אין מסמאין שנאמר (יחזקאל יד) ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרוים אדם ואין עובדי כוכבים ומזלות קרוים אדם * א"ל יבארבעה לא מצינא יבשיתא מצינא * א"ל ואמאי אמר ליה דחיקא לי מילתא טובא (סבס מונוה) דבריה ועייליה לנן עדן * א"ל פשוט גלימך כפי ושקול מהני טרפי ספא ושקל (פי' ספי לקוט * טרפי פי' פלים) כי הוה נפק ואזיל שבע דקאמרי מאן קריב ואכיל עולמיה כרבה בר אבתי נפץ גלימא ועדינהו (פי' נפץ הכחיש למלכותו ונסתו היטב ונפץ פוטס פלים) סחמ גלימא ריחא (פי' סחמס ריח בעליו בעליו וסחמס פוטס) יבניה בתריסר אלפי דינרי ופלגינהו לתתנותיה ולפי טבע המציאות היה יותר קשה להם מציאות המונוה מנסים ונפלאות ולא היו מדרתים אחר מדותיו של מקום כדגרסינן במסכת שבת פרק במה ברובה יוצאה דף נ"ג ת"ר מעשה באדם אחד שמתה אשתו והניחה לו בן להניק ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונפתחו שני דדיו כשני דדי אשה והניק את בנו אמר רב יוסף בוא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה * א"ל אבבי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשחטו עליו סדרי בראשית * אמר רב יהודה אמר רב בוא וראה כמה קשין מונותיו של אדם שנשחטו עליו סדרי בראשית * אמר רב נחמן תדע דמתרחיש ניסא לא איברו סווי (פי' אין פושין ס' סווא מונוה לדיקס גימס סווא סווא סווא) ונ"ב מצינו בחכמים אחרים שהיו נצרכים ושמהים בחלקם * ולא היו מקנאים בעשירים שבדורם אלא שהיו שבעים במתת חלקם אם מעט ואם הרבה לפיכך אל יקנא אדם בעשירים כי ימרה נכסים מרבה דאגה בחצי ימיו יעייבו ואפילו שיגיעו עכו עד יום מיתתו לא ילכו להליץ בעדו ליום דינו בביתו ישארו לאחרים יאולי לשונאיו ויש לו לאדם לעיין ולשים בלבו מה שאמר שלמה בחכמתו אחר שקבץ כל עושר ונתגדל בחכמה ובכל גדולה * וראה היאך הוא הכל בכלל היתרונות שתחת העמש ר"ל לעולם הזה ואמר (קהל כ') אמרתי אני בלבי לכה נא יאנסכה בשמחה וראה כמוב ונהה גם הוא הכל יתרחי בלבי ילמשוך ביין את בשרי יולבי נודה בחכמה

נוד * און אין סדר מדרות שפיינן דינים פון מוסאף און מדרה וואס עס איז איצט גיט נוד * האט אליהו גיפערענט און ווארעם קענשטו גיט בקי ויין אין דעפיר סדרים * האט אים רבה געענטפערט ווייל מיין פרינסה קומט מיר אן וייער שווער * האט אליהו אים גיפערט און האט אים אריין גבראכט אין גן עדן איז האט גאנגט צו אים שפרייט אויש דיין קלייד איז קלייבט אויף און געט דרינגן פון די בלעכער וואס דא ליגן יאמט ער אויף גקלייבט און האט גנוקן פון די בלעכער אין זיין קלייד אריין * וויא עראזי ארויש גאנגן פון גן עדן האט ער גהערט וויא מען גאנט * ווער האט ניד גפערט און האט אויף געסן זיין עולם דאך אויף דר וועלט אז וויא רבה בר אבהו * וויא ער האט דאש גהערט האט ער פר שפרייט זיין קלייד און האט ארויש גווארפן די בלעכער פון דעם קלייד * האט דאש קלייד בקיין וייער איין שיינס ריח פון די בלעכער * האט ער עס פר קויפט כדי ער זאל קיין הנאה גיט האבן פון דעם ריח איז האט גנומן דר פר צוועלף טויזנט גילדן און האט דאס געלט צו טיילט צו זיינע איידיקס דאס לוסדים דען ער אליין האט גיט גוואלט קיין הנאה האבן פון דעם געלט * ולי און נאך דער טבע וויא ער האט זיך געפירט איז זיי צו שווערער גיווען צו בקיין פרינסה וויא צוא האבן גיטס און זיי האבן דאך גיט מדררר גיווען נאך נאמט מרת אז וויא מיר גיפיינען אין מסכת שבת אמעשה וויא ביי איינס איז זיין ווייב גשטארבן און האט אים גלאזט אויפדינע קינד און דר מאן האט גיט גיהאט קיין געלט צו דינגן איין זיג אס * איז אים איין גס גשעה דאס זיינע צווייא פריקט זיין ווארן געפיינט און אנגעפילט מיט מילך אז וויא די פריקט פון איין אשה און ער האט אויש גיפיינט זיין זון * זאגט רב יוסף קום זעה וויא חשוב דר מאן איז דאס עס איז גיטאן גיווארן צו אים אז איין גס * האט אבבי גיוואנט צו רב יוסף אדרבה וויא שלעכט דר מענטש איז דאס עס האט גימיוט איבר אים פר ענדערט ווערן דר סדר פון מעשה בראשית * און ווען ער וואלט גיווען פרום וואלט אים גאט צו נשיקט געלד צו דינגן איין אס * זאגט רב יהודה קום און זעה וואס פאר איין שווערקיט דעם מענטשליכן פרינסה איז דען גאט האט פאר ענדערט דעם סדר פון מעשה בראשית כדי צו געבן דעם קינד זיין פרינסה * זאגט רב נחמן זעה איין ראה צו דעם דאס עס מרעפט די צדיקים פיל גיטס און עס מרעפט אבר קיין מאל גיט אגס דאס עס זאל באשאפן ווערן פיר אצדיק פרימיע שפייז * גיט און מיר גפיין אויך בייא אנדערע חכמים דאס זיי האבן גיהאט דוחק און

האבן

זיך גיפרייט צו זעהן די דרייצען טייכן פון בויסל אפרסמן * ג"ה אויף גפיין מיר ראש רבה בר אבהו איז אויך גווען איין ארימאן אז וויא מיר לערנן איין קסבת ברא מצינא דאש ער האט גפיין אליהו שטייט אויף איין בית הקברות פון ביתים האט ער גאנגט צו אהיה פון וואגן לערנען מיר אש דאש ווען בית דין געסט אונזע פון איינס זיינע זאכן פר חבות וואס ער איז שולדיג דאס זיי מוזן אים איבר לאזן וואס ער האט גייטיג צו זיין חייני האט אליהו גיוואנט מיר לערנן אפ איין גיורה שיה פון ערנין דהיינו גיט איין סענטש זאגט וויא פיל איך בין ווערט זאל איך אזו פיל געבן איין בית דמקדש אריין * שטייט דרויף איין קצבה אין דר תורה נאך זיינע יארן נאך * און אויב ער פר מאנט אבר גיט צו געבן אז וויא די קצבה וואס שטייט אין דר תורה אז זאל אים דר פון שאצן נאך זיין פר קיין נאך * און דאס וואס ער האט גייטיג צו זיין חייני האט געמט דר פון אים איבר לאזן איז דר ועלפג דין איז אויך ביי אבעל הב האט ער גייטער גיפערענט צו אליהו פון וואגן לערנן מיר אפ אז איין נאקישר יאר גיט אפ שייידן קיין תרומה האט אליהו גאנגט ווארעם עס שטייט אין דר תורה ולא יראה בד ערות דבר ווען דו וועשט ריידן הייליגע ווערטער טאר ביי דיר גיט גיזעהן ווערן אשענדליכע נאך * און דר וואס שיידיט אפ תרומה מוז דאך מאכן אפרכה טאר ער דאך גיט מאכן אפרכה נאקישר הייד האט ווייטער רבה בר אבהו גאנגט צו אהיה דוא גיט דאך איין פון דען פינהם הבין איז אהיה און ווארעם שטייט אויף איין בית הקברות האט אליהו גיוואנט ווארעם האט גיט גילעדינט סדר מדרות דען דרינגן שטייט דאס ר' שמעון בן יוחאי זאגט דאס די קברים פון די וואס דינגן פריקים און מזלות זיינן גיט מסמא האט רבה בר אבהו אים געענטפערט ווען איך קען גיט מלאר ווערן אפילו אין די פיר סדרים גמרא וואס וייערע דינים זיינן נודה היינטע צייטן (דהיינו סדר מעד וואס דרינגן זיינן די דינים פון שבת און יום טוב * סדר נשים * די דינים פון נשים * און סדר גויקדינדיג פון געלד זאכען * סדר קדשים דינים פון קרבנות * האמשע דאס איז דאך גיט טרג איצטער * איז דאס פארט אנרויסע סצה צו לערנן * דען דער וואס לערינט דינים פון קרבנות איז גלייך וויא ער וואלט זיי מקריב גווען אין בית דמקדש וויא אזו זאל איך בקי זיין אין אלע עקס סדרים וואס דא אנדערע צוויי סדרים זיינן וייערע דינים נודה * אין דר דייטטיג צייט דהיינו סדר ורעים דרינגן שטיינען דא דינים פון תרומה און מעשר און דער גלייכן דינים וואס איז איצט גיט

הקדמה לנר הראשון

ולאחוז בסבלות עד אשר אראה אי זה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חייהם הגדלתי מעשי בנתי לי בתים נמנעתי לי כרמים עשיתי לי גנות ופרדסים ונמנעתי בהם עץ כל פרי עשיתי לי יברכות מים להשקות בהם יער צומח עצים קנתי עבדים ושפחות ובני בית היה לי גם מקנה בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלים כנסתי לי גם כסף וזהב וסגולת מלכים יהודים עשיתי לי ישרים ושרות ותענוגות בני האדם ישרה ושרותי וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלים אף חכמתי עמדה לי וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי בהם לא מנעתי את לבי מכל שמהה כי לבי שמה מכל וגו' ופנתי אני וגו' ואין יתרון תחת השמש וכל זה אמר החכם שלמה כשהגיע ובא לידו כל חכמת העוה"ז ובהן וראה בו כי הכל הבל ורעות רוחי יסיו כצל עובר ראית בו ואיננו ואמר שאין יתרון בכל מה שאדם עמל בדברים שהם יתחת השמש ואם שלמה הבלך כשהשיג כל שררות ומעדני עולם אמר זה מה יש לומר לכל באי עולם שלא יגיעו לאחר מני אלף ובא ללמדנו שהעמל הנכון הוא במה שלמעלה מן השמש להשיג הטוב החמדי שאין בו רע ולא העדר כלל שזהו מה שעמדה לו ונשאר מכל עמלו כמו שאמר אף חכמתי עמדה לי ועל זה אמרו ז"ל בראותם כי אדם לעמל יולד אשרי מי שעמלו בתורה ומכאן אתה למד שאין לו לאדם לקנאות בכל טובות שבעולם הוזה וגם לא באנשי ירשע וכדרכיהם ועדונם שאם כן נראה שכופף ומתאוה בדרכם ועל זה אמר שלמה (משלי ג') אל תקנא באיש הבס ואל תבהר בכל דרכיו ואמר אל תקנא באנשי רעה ואל תתאוה להיות אתם אבל מותר וגם יש דבר הנקרא קנאה שהוא מצוה מן המצוות כשיראה החסיד לרשעים שמהללים השם בפרהסיא לשון נפשו בכפו ויקנא קנאת השם להוכיחם ולסרם בכל יכולתו כמו שעשה פינחס בקנאתו קנאת השם שהרג זמרי נשיא שבט והיתה כבה להשכיח המת האל יתברך מעל עמו ישראל ונתן לו הקב"ה שכרו משלם ככתוב (דברים כ"ה) הגני נותן לו את בריתי שלום וכו' היו רגילים הנביאים והחסידים הראשונים בכל זמן וזמן והיו מוסרין עצמן למיתה בהוכיחם את העם כמו שעשו רבי אליעזר בר"ש ורבי ישמעאל בר' יוסי כדגרסינן במסכת נצי"א ריש

מתנגלל בחכמה להחזיק בתורה : ברכות מים כמין יבירים של דגים בחופרין בקרקע : סגולת מלכים גנו מלכים והב וספק ואכן יקרה שחלקים מסגולת נגמיות : והחידושים סגולת כל סוגים : שרים ושרות מני כל זמר : שרה ושרות מנכונות מני עגלות : וכלשון גמול יס שיהיה מניח ומגדל : לא אצלתי לא יומקני להכל מהם וכן ואלל מן הדוח וגו' : תחת השמש כינו כל מה שנגלה לתר הבסם סוי הכל לכל המורה מנגלה קורם השם בזה

האבן ויה גיפריים מים וייער חלק וואם גאט האט זיך געגעבן און האבן גיט קנא גיווען די עשירים פון וייער דור וייערט זיי ויין גיווען זאט מיט דעם וואס גאט האט זיי געגעבן פיל אדר ווייניג : דרום גיהער אין מענטש גיט קנא זיין אין עשירים דען ווער עש האט פיל עשירות דער האט פיל זארג און אפט מאל פאר לאזט אים דאס געלט אין זיין האלבן לעבן און אפילו ווען דאס געלט בלייבט פילא אים פון ער שטארבט קעגן זיי דאך גיט זיין מסלף צו זיין פרא אים צום יום הרין וייערעט עש בלייבט איבער אין זיין הויז צו אנדערע לויט און אפשר צו זיינע פריינט : און אין מענטש גיהער צו באכראכטן און געבן זיך צום הארצן וואס שלמה המלך האט גאט מיט זיין חכמה נאך דעם דאס ער האט אין גיוואמלט גרויש רייכקייט און איז גיוואקבן מיט גרויש חכמה און מיט פיל גרויה : האט ער געזעהן ווי אזו אלץ איז נארישקייט און אלע נאכן ויין איבער און און וועלט און ער האט גאט איך האב מיר גיטראכט אין הארצן איך וועל גיין און וועל מיר פירן אין שפחה און וועל גיטן די גוטס פון דר וועלט אבר דאס איז איך נאריש : איך האב מיר גיטראכט אין הארצן צו זיך אריין צו לאזן אין וויין : סוף גוף צו טאן תענוגים און מין הארץ זאל זיך פירן מיט חכמה און זאל איך גיט אפלאן די נארישקייט פון דר וועלט ביו איך וועל דר גיין וואס עס איז בעכער פאר דעם מענטשן וויא זאל טאן אויף דר וועלט אין דר צייט פון וייער לעבן : איך האב גיטראכט מינע מעשים איך האב מיר גיטראכט הייזר און האב מיר גיטראכט וויין גערטער און האב מיר גיטראכט גרעטער און בויס גערטער און האב גיטראכט און וויא בוימער פון אלערליי פרוכט און האב מיר גיטראכט שאווקעס וואשער און צו טרינקען פון זיי דעם וואלד וואס אלערליי בוימער שפראצן אין אים : איך האב מיר גיטראכט קעקט און דינסטן און האב גיהאט פיל הויז לייטע : פיל הויז גיטער אויף פיל ריגער און שאף האב איך גיהאט מערער פון אלע מלכים וואס ויין גיווען פרא מיר אין ירושלים : אויך האב איך מיר איין גיטראכט וילבער און גאלד און קיניליקע אוצרות און וועלט ברימטע אוצרות : איך האב מיר גיטראכט וינגער און זינגרישט און אלע מענטשליכע תענוגים קארעטן און איך האב מער גטאן און פיל גרעסער פאר אלע מלכים וואס ויין גיווען פרא מיר אין ירושלים : אויך מין חכמה איז מיר ביי געשטאנן : און אלץ וואס מינע אויגן האבן בערעט האב איך גיט אפ גיטיר פון וויא און איך האב גיט פאר מיטן מין הארץ פון אלערליי פרייד דען מין הארץ איז גיווען פרייליך פון מינע אלע ארבייט און איך האב ויך גיטראכט צו בעטראכטן נאר מינע ארבייט און מאטעריעס האב איך גיטראכט דאס עס בלייבט נאר גיט פון די אלע נאכן וואס ווערן גיטאן פרא די וועלט וואס איז אונטער דר זון : און דאס אלץ האט גאט

דר הכס שלמה וואס ער האט גיטראכט אלע גלוסטע וואס פון דר וועלט איז האט גיטראכט און האט געזעהן דאס אלץ איז נארישקייט און שערליך פרא דעם נפש : דעם מענטשליכע טעג ויין גלייך אזו וויא אין שטאט פון איין פרא ביי גיטראכט נאך : דא ווערט מען אים און פאלד איז ער גיטא : האט שלמה דארויף גיטראכט דאס עס בלייבט נאר גיטע דעם מענטשן פון זיינע אלע גיטע וואס ער מאטעריע זיך אויף די נאכן וואס גיטראכט צו דר וועלט וואס איז אונטער דר זון : און ווען שלמה המלך וואס ער האט גיטראכט אלע שררה שאפט און אלע תענוגים פון דר וועלט האט ער דאס גאט וואס זאגן זיין וואס אלע אנדערע מענטשן ווס זיי דר גיטראכט צו איין טוועלט חלק דר פון : און שלמה לערנט און דאס די רעכטע גיטה פון מענטשן דאך זיין נאר פרא יענע וועלט וואס זיז איז העכער פרא די זון : פרא צו דר גיטראכט דאס אייביגע גוטס וואס עס איז אין איר גיטא קיין שערעט : און וואס זיז איז און איין אויפהערונג : דען נאר דאס אריין איז אים ביי געשטאנן און פראבליבן פון אלע זיינע מאטעריעס אז וויא ער האט גיטראכט אף חכמתי עמדה לי נאר מין חכמה איז מיר פראבליבן : און דרויף האבן אינגער חכמים גאטאן אז זיי האבן געזעהן דאס דר מענטש איז נאר גיטראכט צו גיטה : דאס וואלד איז דעם מענטשן וואס זיין גיטה איז אין דר תורה : און פון דאנן קען מען אפ לערנן דאס איין מענטש האט זיך גיטראכט צו זיין אין אהראם גוטס פון דר וועלט און אויף גיט אין די שלעכטע מענטשן איז אין וייערע וועגן און אין וייערע תענוגים דען ווער עס איז זיי קנא ווייט ער אים דאס ער גלוסט צו גיין אין וייערע וועגן : און דרויף האט שלמה גאטאן דאס וואלט גיט קנא זיין אין דעם בעכערער און גאטאן דאס ער וואלט גיט אים דר וויילן אין אלע זיינע וועגן און נאך האט ער גאטאן דאס וואלט זיך גיט מעקא זיין אין די שלעכטע מענטשן און וואלט גיט גלוסט צו זיין מיט זיי : אבר עס איז מיר מעקא צו זיין אין די וואס גייען אין גלייבן ווען און האטשע עס איז בעסר מעקא צו זיין דאס שלעכטע און צו וויילן דאס גוטע נאר לשם שמים און גיט דורך קנאה : פון דעשט וועגן ווייל ער גוואנט זיך צו גוטן האטשע ער מוט עש גיט גאנץ ערשט פון נאשט וועגן וועט אים דר גוטער וועג גוואנט ער זאל עס טאן פון נאשט וועגן : און עס איז נאך דא אויף וואס זיז ווערט אן גרופן קנאה און דאס איז אמצוה מן המצוות דרייט ווען אהרסיר זעקט רשעים דאס זיי זיין מחלל השם בפרהסיא איז אמצוה ער זאל זיך שטעלן אין סבנה און זאל זיך מתקנא זיין פון נאשט וועגן זיי צו שטראפן ווי ער קען אזו ווי מיר זעהן דאס פינחס האט זיך קנא גווען פון נאשט וועגן : און האט גיטראכט דאס ער האט אפ געקעט גאטש צארן פון ישראל און גאט האט אים גיטעבן

גיטעבן

הקדמה לנר הראשון

נפש יהודה יג

יש לו שם טוב בעמלו : בארבע שנים שהיו שנת סעודה וסכל כנסין כחמיות וסועדיו : גבא הוא ולכן כולו יסן שישור גלילה לארץ טובני דרכים ולו לחתור כמים : פרונוקא טלית : קוצים רשעים : יבא בעל חברים כקד' כי כס' ס' נלחם בית ישראל : קרי עליה דסווא כונס : תותי זקופא חתם כען : נערה מאורסה שהוא נסקלה וכל נסקלן נמלין : ודאות שלכם נמקס שיש

פרק השומר את הפועלים דף פ"ג רבי אלעזר בר' שמעון אשכחיה לפרהונא דמלכא (פי' כחמיות של מלך דכוס קא חפס נכח) אמר ליה היכי יכולת להו (פי' איך מנין חמיונותיכם) וכי לאו כהיותא נמשלו (כחמיותם ניום נחמיותיכם) דכתיב בהו (ההלים קיד) בו תרמוש כל חיתו יער איכא דאמרי מהאי קרא א"ל (שם) יארוכ במסתר כאריה בסוכו ודילמא שקלת צדיקי ושבתק רשיעי א"ל היכי איעביד הורמנא דמלכא הוא (פי' מנחם כמלך ואני מחנא מלכיותא מאחר שאני מנחם גם שום נד גיבית) א"ל תא אנמך היכי תעביד אמר עייל לחנותא דחמרא יבארבע שעי קב"א ואי חיות אינש דקא שתי חמרא וקא מנמנמ שאל עלוהי אי צורכא מרבנן הוא קדומי קדים לירסיה (פי' הכסים צמוד לילה לקרות ולכן כולו מנמנמ) אי פועל הוא קדומי קדים לעבדתיה אי עבדתיה בלילה רדודי רדודי (פי' מנחם חמיונותי נחמנח ונחמנח לעשות מחסות ואם כן נחמנח נכיס קול הכסים מהא רדוד) דלא הכי והכי תפסיה

ידגנבא הוא אישתמע מילתא בי מלכא אמרי קרינא דאיגרתא איהו להו יפרונוקא אתיוה לרבי אלעזר בר' שמעון וקא תפסין גנבי ואזיל פנע ביה רבי יהושע בן קרחה אמר ליה הומין בן יין (פי' רשע בן נשים) עד כתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה אמר ליה יקוצים אני מכלה בן הברם אמר ליה יבא בעל הברם ויכלה את קוציו יומא חד פנע ביה ההוא כוכס קרייה חומין בן יין אמר מודאית ביה עוות פנים כולי האי שמע מינה רשע הוא אמר להו תפסוה לכו דאיתותב דעתיה בעי לפרוקיה ולא מצי הוה קא מצטער מוכא אבתריה יקרי עליה (משלי כ"א) שומר פיו ולשונו וגו' אסקוה בזקופא קם יתותי זקופא וקא בכי א"ל רבי אל ירע בעיניך שהוא וכו' בעלו ינערה ינערה סורסה ביוהכ כבאותה שעה הניח ידיו על בני מעיו ואמר שישו בני מעי שישו ומה ספקות שלכם כך יודאות שלכם עאכ"ו מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם אפ"ה לא מיתבא דעתיה אשקוה סמא דשינתא (פי' משקש משקין אלס שייקן) ועייליה לביתא דשישא (פי' נכית של שיש) וקרעו לכריסיה ובפקי מיניה דיקולא דתרבא (פי' פליס מלחם שומן שבים ר"ל כר"ס שמן מאר) ואותביה בשמשא דחמוז ואב ולא מסרח * (פי' נכסות אס סרית וירוס מולגס לנחם ט סימן לאחר מיתב) אמרי כל תרבא נבי לא מסרח כל תרבא לא סרית (פי' כל מלך שאין בו כשר אינו מסרית) כל תרבא דאית

(* הגדה פי' שלא יסלסו ט רמה ותולעס אמר סממנר ו"ל כי גוף מדיקן סביב תפסיה קדומה רלוי כולו שלא יכלוס כר טרסה ותולעס כמו שאלמדו בסוף פרק קמא דברכות חנו רבנן כעסה לא שלטו כרס כרס ותולעס ואלו כן שלטו אכזר מלסן מרס ונכנימין בן יעקב :

די שאלאן האט רבי אלעזר גזאגט צי רבי יהושע איך ראט אים ריא דערער פון דעם וויין גארטן דען איך ראט נאר אים די רשעים פון ישראל וואס זיי ווערן גרופן גאטס וויין גארטן : האט רבי יהושע געענטפערט לאו קוסען דר בעל הבית פון דעם וויין גארטן איז לאו אליין אים ראטן די דערער בלומר לאו גאט אליין פר דארבן די רשעים אבר דוא האסט גיט קיין רשות דארויף : איין טאג האט אנוועסער באגעגענט רבי אלעזר און האט אים גרופן חומין בן יין בלומר דוא ביסט איין רשע בן צדיק : האט רבי אלעזר גזאגט ווען דר וועסער איז אזוי איין עוות פנים מוז ער גוויש זיין איין רשע און האט אים גהייסן פאנגען : נאך דעם אז זיין פנים איז אים גשמילט נוארן האט ער גיוואלט אים לייזן דעם וועסער האט ער אבר גיט געגעט : האט רבי אלעזר גלייגענט דעם פסוק אייף דעם וועסער שומר פיו ולשונו שיסר מצות נכשו דר וואס היט זיין מיל און זיין צונג דר היט אפ זיין נפש פון צרות : האט מען דעם וועסער אויף גהאנגן אויף איין תליה האט רבי אלעזר זיך גשטעלט אינער דר תליה און האט גוויינט ווארום ער האט מרא גהאט מאמר האט ער אים אים ויסט גלאזט מביית זיין : האבן די ליים גזאגט צו רבי אלעזר זיי זיך גיט מצער ווארום ער איז איין רשע דען ער איז זיין גילען ביא איין נערה המאורסה אים יום כסיר : האט רבי אלעזר תיבא ארויף גלייגט זיינע הענט אויף זיינע גרערים און האט גזאגט פרייט אייך מיניע גרערים ווען אייערע ספיקות זיינן אז דען דר וועסער איז ביא מיר איין ספק גיווען אויב איך טוא רעכט בין איך גיוואר גווארן דאס ער איז איין רשע מכל שכן שוין אייערע ודאית דהיינו דיא וואס איז דא אבענוויי דאס זיי זיינן גנבים טוא איך בוודאי רעכט וואס איך לאו זיי אין הפיסה נעמן : איך בין כמות אין גאט דאס קיין ווערים וועלן גיט גוועלטיגן אין אייך מיניע גרערים : און פון דעשט וועגן איז רבי אלעזרס דעה דאך גיט גיווארן גשמילט דען ער האט מרא גיהאט מאמר האט ער איינס גלאזט מיט אים רעכט אום בריינגן האט ער גהייסן מען זאל אים אן סרינגן אשלאף כרונק און מען האט אים אריין גבראכט אין איין הויז פון סארמאר שטיין און מען האט אים אויף גשניטן זיין בויק און מען האט ארום גינגן פון דארטן קערב מיט שמאלץ דען רבי אלעזר איז גווען זייער איין פערסער מענטש און מען האט גשטעלט דאס שמאלץ אויף דר זון אין תסו און אין אב וואס דענסט מאל איז די זון זייער הייס און עס איז גיט פר שטונקן גווארן : און דאס האט רבי אלעזר גפרובט ער זאל ווישין אויב זיין פלייש וועט נאך זיין טויט פאר שטונקן און ווערסדיג ווערן : פרענט די גפרא וואס איז דאס פאר איין הידוש אלע פענקייט ווערן גיט פאר שטונקן : ענטפערט דא גמרא אלע פענקייט

גיגעבין זיין שטר פאר פול אזוי וויא דער פסוק זאגט גון גיב איך. מין פרשפרעכין דאס ער זאל האבן פרידן : וכוה היו רגילים און אין דעם זיינן גינען גוואנט די נביאים און די פר צייטיגע חסידים וואס זיינן גווען אין איסליכר צייט און פלעגן זיך מוסר נפש זיין צו שטרפאן דאס פאלק אזוי וויא רבי אלעזר ברבי שמעון און רבי יעקבאל ברבי יוסי האבן גטאן אזוי וויא אין מסכת בבא מציעא שטייט : רבי אלעזר ברבי שמעון האט גפוגן איין גמנה פון דעם מלך וואס ער איז גווען גינעצט צו חתאן גנבים : האט רבי אלעזר גזאגט צו אים וויא אזוי קענשטו זיי ביי קומן זיי זיינן דאך גילליכן צו דיא חיות פון וואלד דאס זיי בהאלטן זיך בייא טאג אין זייערע פר בארגנע ערטר אזוי וויא דר פסוק זאגט בו תרמוש כל חיתו יער ביי נאכט טוען ווידמינן און ארויס קריכן פון זייערע בהלשניש אלע חיות פון דעם וואלד : און איין טייל זאגן פון דעם פסוק האט אים רבי אלעזר גזאגט דען עש שטייט יארוכ במסתר כאריה בסוכו ער מיט לויטען אין פאר בארגנש אזוי וויא דר לייב אין זיין ביידיל : און מאמר געשטעט צדיקים און לאזט אויב די רשעים : האט דר מסינה גזאגט צו רבי אלעזר וויא אז דען זאל איך טאן דעם באפעל פון מלך : האט רבי אלעזר געענטפערט קום און איך וועל זיך לערנן וויא אזוי דוא זאלסט טאן : דוא זאלסט אריין גיין אין איין וויין האגל אין דער פערטער שעה אייף דעם טאג וואס דענשט מאל איז די צייט פון עסין איז אז דוא וועסט זעהן איין מענטש טרינקט וויין און שלאפט אין מיטן זאלסטו פרעגן וואס פר איין מענטש ער איז אייב ער איז איין ללדן איז ער גיוויס פריא אייף גשטאנען צו לערנן דרום שלאפט ער : און אויב ער איז איין ארבעט טאן : איז ער גיוויס אויף גשטאנן פריא צו זיין ארבעט און אפילו ווען מען האט אים גיט גהערט ביי נאכט ארבעטן מאמר איז ער איין דראס צייד צו מאכן דרום טפילקש און גארלין דעם הערס מען גיט : ווען ער איז אבר גיט קיין לסמן און אויך גיט קיין ארבעט טאן דעם זאלסטו פאנגן דען ער איז גוויס אנגב און איז ביי נאכט אויף פרי צו גנבן דרום שלאפט ער איצטער איז רבי אלעזרס עצה גהערט גיווארן בייא דעם סוף האבן זייא גזאגט קריינא דאגרתא איהו להו יפרונוקא דר וואס קען וואל לייגען די ברב דר זאל זיין איין שלית צו טאן וואס עס שטייט אין זיי אויך רבי אלעזר פר שטייט זיך אויף די גנבים זאל ער אליין זיי פאנגן : האט מען גיבראכט רבי אלעזר ברבי שמעון און ער האט גיטויר די גנבים פאנגן האט אים גענעגט רבי יהושע בן קרחה און האט גזאגט צו אים דוא ביסט דר עסיק וואס קוסט ארויס פון וויין : בלוקס דיין פאטער איז גווען אצדיק און דוא ביסט איין רשע : ביי וויא זאגט וועסטו איבער ענטפערן גאטש פאלק מען זאל זיי

הקדמה לנר הראשון

כיה שורייקי סומקי מסריח (פי) נחמס חומס סמס מן סנסר) והאי אף עד גב דאית ביה שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה (תהלים ס"ז) אף בשרי ישכון לבסוף ואף רבי ישמעאל בר' יוסי מטא ליה כי האי מעשה לידיה פגע ביה אליהו א"ל עד מתי אתה מוסר עמו של אליהו להרגה א"ל מאי איעבד הורמנא דמלכא הוא וכו' וגם כן מצינו בר' שילא שמסר עצמו על קנאת השם בדגריסנין בפרק הרוואה דף נ"ח רבי שילא נגדיה (פי) סגנן) להחוא גברא דבעל כותית שעבדה כוכבים ומזלות אול אכל קורצא ב' מלכא (פי) סגנן) אמר איכא חד גברא ביהודאי דדאין דינא בלא הורמנא דמלכא שדר עלויה פריסתקא (פי) ממונה) כי אתא א"ל מאי טעמא נגדתיא להחוא גברא א"ל משום דבעל חמרתא א"ל אית לך סהרי אמר להו אין אתא אליהו ואדמי להו כאינשי ואסחיד אמרו אי הכי בר קמלא הוא א"ל אנן מיוכא דגלינן מארעין לית לן רשותא למיקמל פתח רבי שילא ואמר (ד"ה א' כ"ט) לך ה' הגדולה והגבורה ותתפארת א"ל מאי אמרת א"ל הכי קאמינא בריך דחמנא דיהב מלכותא בארעא מעין מלכותא דרקינא אמרי הויאל וחשבינן עליוכו לידון האי כולי דינא יהבו ליה קולפא דפרזלא (פי) מקל נדונה) א"ל טוב אפתחא דקרתא ודון דינא כי הנה נפק א"ל ההוא גברא ומי עבדי דחמנא ניסא ששקרי א"ל רשע ולא חמרי איקרי דכתיב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר בקורסו בשרם חויה דהוה קא אויל למימרא להו דקריננו חמרי אמר האי רודף הוא ודתורה אמרה הבא להרגנן השכם להרגו מחיה בקולפא וקמליה אמר הויאל ואיתעביד לי ניסא בהאי קרא דרשינן ליה נפק לבי מדרשא ודרש לך ה' הגדולה והגבורה וגו' כדאיתא בסוף הלך רביעי בחג המצות ועל כן החסידים הראשונים היו מוסרים עצמם בקידוש השם לבער קוצים מן הכרם ולהכות וליכר להולכים בדרך לא טובה והיו מתגרים עמם על מילי דשמיא בדגריסנין בפרק קמא דברכות דף ז' ובפ"ק דמגלה אמר רשב"י מותר להתגרות ברשעים בעוה"ז שנאמר (משלי כ"ח) עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ואם לחשך אדם לומר הא כתיב (תהלים ל"ז) לדוד אל תתחר במרעים אמור לו ימי שלכו נוקפו אומר כן אל תתחר במרעים להיות במרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות בעושי עולה וכו' ואמר ג"כ שלמה (משלי כ"ד) אל תתחר במרעים ואל תקנא ברשעים על כן יש לו לאדם לקנאות במעשיהם להתגרות בהם על פשעם ולא יקנא בכל מה שיראה בהצלחתם כי בודאי נפרעין מהם באחריתם כי כבר דבר דוד המלך ע"ה במשל בקנאת בני אדם בשלום הרשעים שאמר (תהלים ע"ג) ואני כמעט נמיו רגלי כאין וגו' כי קנאתי בהוללים וגו' וסיים הענין במתירן ואמר עד אבוא אל מקדשי אל וגו' ר"ל לזכותם באחרית העוה"ז ולבלותם בעולם הנשמות ועל זה העיון שיש בעניני בני אדם אמר החכם שלמה יש דרך ישר לפני איש ואחריתו דרכי מות ואם האל יתברך מאריך להם טובה ושלוה בעוה"ז הוא לנכות כל זכותם בעוה"ז שהוא כלה ואבד כדי שיתן להם עונשם משלם לעוה"ב כדגריסנין בפרק קמא דתענית דף י"א אל אמונה כשם שהקב"ה משלם שכר טוב לצדיקים על מצות קלה שעושים בעוה"ז לעוה"ב כך ימשלם לרשעים בעוה"ז על מצות קלות שעושים בעוה"ז ואין עול

שם נדבר כגון הך דיימי כמנחא : כי האי מעשה מינוהו המלך לחסידים גביו ולסטים : כי שלכו נוקפו הינה מעבדות שגדו אומר כן מפני אל תתחר במרעים אל תתקוטט וכו' א"ל כן אלא אל תתחר להמאות כמעשים לומר אע"פ כן גס א"ל : דכתיב אל יקנא לבך בחסדים כי אם ביראת ה' כל היום ולי אספר לומר אל תתקוטט עם רשעים כי אם ביראת ה' אל על כרחק אל יקנא לך לעשות כמותם : משלם לרשעים בעוה"ז כדי לטרוס מן העוה"ב כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פיו להאזינו :

סימן ווען דאס ער האט רשות צו טאן משפט און זיי האבן אים גזאנט זעץ דין ביי דעם מויער פון שטאט און משפט אלע משפטים וויא ער איז ארויס גינגען פון מלך האט דר מענטש וואס האט אים אנגיקלאנט גזאנט צו רבי שילא טוט דען גאט נסים צו לינגירש אויף דען דו האסט ליגן גיזאנט דאס איך בין גילענן ביא איין אייזל . האט רבי שילא גיזאנט צו אים רשע ווערן זיי דען נישט אן גירופן אייזל עס שטייט דאך אין פסוק אשר בשר חמורים בשרם אייזל פלייש איז וייער פלייש . האט רבי שילא גוערן דאס ער וויל גיין זיי זאגן דאס ער האט זיי גירופן אייזל האט רבי שילא גזאנט דר איז דאך ארונדף מיד צו אים פריינגן און די תורה האט גזאנט דר וואס קומט צו הרגנן דין מענטשן ויך פערדן צו הרגנן אים . האט רבי שילא אים איין קלאפ געגעבן מיט דעם אייזערנען שמעקן און האט אים גהרגט . האט רבי שילא גזאנט ווייל עס איז מיר גיטאן גיזאנטן איין גס דורך דעם פסוק וועל איך אים הרגנן . איז ער ארייש גינגען אין בית המדרש און האט אים גדרשט אזו וויא ווייטער אין פירטן חלק שטייט . ועל כן און דרום פלעגן די פיר צייטיגע חסידים ויך מוסר נפש זיין אויף קידוש השם צו אויס ראמן די דערנר פון דעם וויין גארטן פלוצר אים צו ראמן די רשעים פון דר וועלט און צו שמראפן די וואס גייען נישט אין איין גוטן וועג . און וויא פלעגן ויך רייצן מיט וויא פון וועגן געמליכע זאכן אזו וויא מיר לערנן אין גקרא פרבות רבי שמעון בן יוחאי זאגט עס איז מותר צו רייצן ויך מיט די רשעים אויף דער וועלט דען אזו זאגט דר פסוק עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם די וואס פיר לאזן די תורה די לויגן דעם רשע און די וואס היטין די תורה דיא רייצין ויך מיט די רשעים . און ווען אגענטש וועט דיר פרגען דאס דוד המלך האט דאך גזאנט דו זאלסט ויך נישט רייצין מיט די שלעכטע . זאלסטו אים זאגן דעם וואש ויין הארץ קלאפט ווייל ער פילט ויך דאס ער איז אחזא דר לערינט אזו דעם פשט פון פסוק אבר דר אסתר פשט איז דו זאלסט נישט רייצין דיין תארה אן די שלעכטע מענטשן צוא טאן אזו וויא וייערע מעשים אל חקא בעושי עולה און זאלסט דין נישט קנא ויין אין די וואס טוען אום רעכט צו טאן אזו וויא זיי . און שלמה המלך האט אויך אן גזאנט אל תתחר במרעים דו זאלסט דיין תארה נישט רייצין אן די שלעכטע צו טאן וויא זיי טוען און דו זאלסט נישט קנא ויין

פעטקייט ווען קיין פלייש איז נישט דא דרינגען ווערט עס ווא נישט פאר שטונקען אבר ווען רויטע פלייש אדרן ויין אין דעם ווערט עס פאר שטונקען אבר ביי רבי אלעזר ויין גיווען רויטע אדרן און עס איז דאך נישט פאר שטונקען גיווארן האט רבי אלעזר גילייענט אויף ויך דעם פסוק אף בשרי ישכון לבשר אויף מיין פלייש וועט רוען אין קבר ויכר פון די ווערים : ווא און רבי ישמעאל ברבי יוסי איז אויך אזו איין מעשה צו האנדל גיקומען דאס ער איז געווען גיווארן צו האפן גבבים . האט אים פגעניגט אליהו הנביא און האט אים גיזאנט ביו וויא לאנג נאך וועסטו איכר ענטפערן גאטש פאלק צו פייטן האט רבי ישמעאל גזאנט וואס זאל איך טאן דאס איז דאך דר באפעל פון קיניג וכו' : וג"כ און מיר גפייען אויך ביא רבי שילא דאס ער האט ויך מוסר נפש גיווען מקנא ויך צו זיין פון גאטש וועגן אזו ווי אין דר ססכת פרבות שטייט רבי שילא האט גישלאגן צו איין יהודי ווייל ער איז גיווען צו זאמן מיט אפותית וואס זיא האט גידינט צו פוכבים ומזלות איז דר יהודי גינגען און האט אים גימסרעט ביא דער ממשלה און האט גזאנט עס איז דא איהודי וואס ער איז דן איין דין אן דעם רשות פון דעם מלך . האט דער מלך גישיקט איין מסנה צו פריינגן רבי שילא אז ער איז גיקומן האבן זיי גיזאנט צו אים ווארום האסטו דעם דאזיגן מאן גשלאגן האט ער זיין גענטפערט ווייל ער איז גילענן ביא איין אייזל . האבן זיי גיזאנט צו אים האסטו עדות דרויף האט ער גזאנט ווא איז גיקיין אליהו הנביא און האט ויך פר שטעלט פאר איין מענטש אונקאט עדות גיזאנט . האבן זיי גיזאנט אז עש איז יוא אזו איז ער דאך חייב מיתה און ווארום האסטו אים נישט גהרגט . האט רבי שילא גזאנט צו זיי פון דעם טאן אן וואס מיר ויין ווארן פרי מריבן פון אונז לאנד האבן מיר קיין רשות נישט צו הרגנן אבר איר מענט אים טאן וואס איר ווילט און דו ווייל וויא דר מלך מיט וייער לייט האבן פאטראכט אין ויין דין האט רבי שילא אן גיהרגן צו זאגן דעם פסוק לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת האבן זיי אים גפרענט וואס ער זאגט האט ער זיי גענטפערט איך זאג גלויבט איז גאט וואס ער האט גיגעבן איין מלכות אויף דר ערד צו טאן משפט אויף איין ארם וויא אין הימל האבן זיי גזאנט צו רבי שילא ווייל מיר ויין אזו חשוב ביי איך גיבן מיר דיר רשות און דו זאלסט משפטן אלע דינים האבן זיי אים גיגעבן איין אייזערנען שמעקן פון איין

הקדמה לנר הראשון

אלוף נעורי אתה ושמה תאמר כי
בְּקוֹץ ב' כי אכן מקור תועק וכפּים
ד' (תהלים צ"א) כי מלאכי יצוה לך
שששרוי בחיקו של אדם הוא אומר
נבי במסכת עירובין פרק עושין
יכול כאדם שנושא משאוי על
ראו לצדיקים והיינו דאריב"ל מאי
מבאן מפורש בתורה כי אויבי השם
זה נפרעים מדם ומזרעם שנאמר
דכתיב (יחזקאל ל"ג) חי אני נאם ה'

שנאמר (בראשית ח') כי יצר לב האדם רע ואל תבטחו באלוף ואין אלוף אלא הקב"ה שנאמר (ירמיה ג) מעיד בי אניכי' ביתו וקורות ביתו של אדם ורהיטי ביתו (פס' תמיסת ענין) של אדם מעדיד בו שנאמר מעץ יענה' וכפיס פ' תמיצט עץ) רבי שילא אומר שני מלאכי השרת דמליין לו לאדם מעדיד בו שנאמר וגו' רבי חיזקא אומר נשתנו כל אדם מעדיד בו שנאמר (מכילת ז') משוכבת חיך שמור וגו' איזהו דבנתו וזו נשמה ותכמים אומרים אף אבריו של אדם מעדיד בו שנאמר (ישעיה מג') אתם עדי נאם ה' וגרסינן בפסין דף כ"ב (דברים ז') ומשלם לשונאי' אל פניו אריב'ל אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו פניו ומבקש להשליכו מבנו לא יאחר לשונאו אמר רבי אילא לשונאי' הוא דלא יאחר אבל מאחורי דכתב' אשר אנכי מצוך היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום ליטול שכרתך לאומרו יאברו בן העוה"ב וגו' שנאמר להאבידו ואמר דוד- (תהלים לז') ואויבי ה' כיך כרים וגו' ומוסף (במדבר י"ד) פוקד עון אבות על בנים וגו' לשונאי' ויש מדם שמאריך השם שלותם אולי יחזור בתשובה

[illegible]

די רשעים צו טאן אזו וויא זיי: על כן דרום געהער איין מענטש צו רייזן זיך מיט זיי אויף זייערע זינד און ער זאל זיך נישט מקנה זיין אין זייער הצלחה ראש ער וועט עהרן דען מען וועט בודאי גיצאלט נעמן פון זיי צום סוף. און דוד המלך האט שוין גרעט פון דר קנאה וואס מענטשן ווייזן זיך קנא אין דעם שלום פון רשעים און האט גזאמט וואי כמעט נסיו רגלי און גייא מיר האבן זיך כמעט מיינע פיס אויס געלייזט פון גוטן וועג דען איך האב מיר מקנא גווען אין די לעצט וויא זיי ווייזן גלוקליך. און אין דעם שלום פון די רשעים וואס איך זעה אבר צום סוף לאזט דוד אויס און זאגט ער אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריהם ביז איך בין גקומן צו די מקדשים פון גאט האב איך פר שטאנן זייער סוף דאס גאט גיט אפ די רשעים זייער גוטש אויף דר וועלט כדי צו פר לענדן זיי פון יענער וועלט. און אויף דעם בליינדיקייט וואס דר גליק פון די רשעים פרגלענט מענטשן די אויגן האט דר חכם שלמה גזאמט יש דוד ישר לפני איש עם איז דא איין רעכט פארטיגער ווע ער דעם מענטשן דאס עם גייט אים וואל אבר צום סוף איז עם פר אים דר וועג פון מוים. און ווען גאט גיט די רשעים גוטש און שלוח אלגנע צייט אויף דר וועלט איז דאס כדי אפ צו רעכנן זיי זייער זכות אויף דר וועלט וואש זיא ווערט כלה און פר לארן. כדי צו געבן זיי זייער עונש פר פול אויף יענער וועלט אזו וויא מיר לערנן אין גמרא תענית אל אמונה גאט איז איין בלייבטער גאט אזו וואל וויא גאט בצאלט אויף יענר וועלט די צדיקים אגומין שבר אפילו אויף די קליינע מצות וואש זיי טוען אויף דר וועלט אזו אויף בצאלט ער איין גומין שבר צו די רשעים אויף דר וועלט אפילו אויף די קליינע מצות וואס זיי טוען דא וויא גיל און גאט טוט קיינס קיין אום רעכט גיט דען אזו וואל ווי גאט נעמט גיצאלט פון די רשעים אויף יענר וועלט אפילו אויף די גרינגע עבירות וואס זיי טוען אויף דר וועלט אזו נעמט ער אויף גיצאלט פון די צדיקים אויף דר וועלט אפילו אויף די קליינע עבירות וואס זיי טוען דא. צדיקושר הוא ער איז גירעכט און רעכט פארטיג. אונזער תכמים זאגן בשעת אז דר מענטש שטארבט ווערין אלע זיינע מעשים גייריבן פר אים. און מען זאגט צו אים אזו האסטו גטאן אין דעם און אין דעם טאג און ער זאגט יא. זאגט מען צו אים רחמתי זיך דרויף. תחתך ער זיך. דען אזו שטייט גביר כל אדם יתחם מיט. אימליכון מענטשנס האגט טוט גאט תתמן אימליכונס זינד. און נאך מער דאס דר מענטש מאכט גירעכט אויף זיך זאגט דין און זאגט דו האסט מיר רעכט דן גווען דען אזו שטייט דו גאט בלייבסט גירעכט מיט דיינע רייד און מיט דיינע משפטים. וגרסינ און מיר לערנן אויף אין מסכת תנינה

די רשעים צו מאן אזו וויא זיי: על כן דרום נהער איין מענטש צו רייזן
 זיך מיט זיי אויף זייערע זינד און ער זאל זיך נישט מקנה זיין אין זייער
 הצלחה וראש ער וועט זעהן דען מען וועט בוורא גיצאלט זעמן פון זיי
 צום סוף. און דוד המ' ד' האט שוין גרעט פון דר קנאה וואס מענטשן
 זיינן זיך קנאט אין דעם שלום פון רשעים און האט גואנאמאני כמעט נטיו
 הגל און זיין מיר האבן זיך כמעט מיטען פיס אויס גינליצט פון גושן וועג
 דען איך האב מ'ך מקנא גווען אין די לציון וויא זיי זיינן גליקליך. און
 אין דעם שלום פון די רשעים וואס איך זעה איבער צום סוף לאזט דוד אויס
 און זאגט עד אבא אל מקדש אל אבינה לאהריהם ביז איך בין נקימן צו די
 מקדשים פון גאט האב איך פ'ר שטאנן זייער סוף דאס גאט נישט אפ די
 רשעים זייער גוטש אויף דר וועלט כדי צו פ'ר לענדן זיי פון יעדן וועלט.
 און אויף דעם בלינדיקייט וואס דר גליק פון די רשעים פרבלענט מענטשן
 די אויגן האט דר חכם שלמה גאנאט ישר דוד ישר לפני איש עס איז דא איין
 רעכט פארמינער וועג פ'ר דעם מענטשן דאס עס גייט אים וואול אבער
 צום סוף איז עס פ'ר אים דר וועג פון מיט. און ווען גאט נישט די רשעים
 גוטש און שלחה אלאנגע צייט אויף דר וועלט איז דאס כדי אפ צו
 רעכנן זיי זייער זכות אויף דר וועלט וואס זיא ווערט פ'רה און פ'ר לארן.
 כדי צו געבן זיי זייער עונש פ'ר פול אויף יעדער וועלט אזו וויא מיר
 לערנן אין גמרא תענית אל אמונה גאט איז איין בלייבט גאט אזו וואול
 וויא גאט בצאלט אויף יעדן וועלט די צדיקים אונטן שבר אפילו אויף
 די קליינע מצות וואס זיי טוען אויף דר וועלט אזו אויף בצאלט ער איין
 גושן שובר צו די רשעים אויף דר וועלט אפילו אויף די קליינע מצות
 וואס זיי טוען דא ווי אז און גאט טוט קיינע קיין אום רעכט נישט דען
 אזו וואול ווי גאט נעמט גיצאלט פון די רשעים אויף יעדן וועלט אפילו
 אויף די גרינגע עבירות וואס זיי טוען אויף דר וועלט אזו נעמט ער אויף
 גיצאלט פ'ן די צדיקים אויף דר וועלט אפילו אויף די קליינע עבירות
 וואס זיי טוען דא. צדיקייטש הוא ער איז גירעכט און רעכט פארטיג.
 אונזער חכמים זאגן בשעת אז דר מענטש שטארבט ווערן אלע זיינע
 מעשים גיטריבן פ'ר אים. און מען זאגט צו אים אזו האסטו גטאן אין
 דעם און אין דעם טאג און ער זאגט יא. זאגט מען צו אים תתבעו דין
 דרויף. תתבעו ער זיך דען אזו שטייט גידי כל אדם יתווס מיט איינליכין
 כענטלעכע האגט טוט גאט תחבנן איינליכנס זינד. און נאך מער דאס
 דר מענטש מאכט גירעכט אויף זיך גאטס דין און זאגט דאס האסטו מ'ך
 רעכט דן גווען דען אזו שטייט די גאט בלייבסט גירעכט מיט דינע רייד
 און מיט דינע משפטים: וגרסינן און מיר לערנן אויף אין מסכת תהינה

הקדמה לנר הראשון

אלהים אם אחפון כמות הרשע וגו' וע"כ אמר אך אפס ר"ל לצדיקים ולרשעים כדגורסין בפרק חלק דף ק"א (שמות ל"ד) וימחר משה ויקד ארצה וישתחו ומה ראה רבי חנינא בן גמליאל אמר אך אפס ראה ורבנן ואמרים יאבת ראה תניא כמ"ד אך אפס ראה דתניא בשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב אך אפס אמר לפניו רבש"ע אך אפס לצדיקים א"ל אף לרשעים אמר ליה רשעים יאבדו אמר ליה השתא חיות דאיבעית לך בשעה שחטאו ישראל יאמר ליה לא כך אמרת לוי אך אפס לצדיקים אמר ליה לא כך אמרת לוי אף לרשעים והיינו דכתיב (בפרק ל"ה) ועתה יגדל נא כח ה' וגו' וגרסינן נמי במסכת בבא קמא פרק שור שנגח את הפרה דף ג' אמר רבי תנא ואיתימא רבי שמואל מאי טעמא כתיב אך אפס ולא כתיב יאך אך אפס לצדיקים ולרשעים ויש שמאריך שלותם בזכות אבות כדגורסין בפרק קמא דברכות דף ז' אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא י"ד דברים בקש משה רבינו כלפני הקב"ה ונתן לו בקש שתשרה שכינתו על ישראל ונתן לו שנאמר (שמות י"ג) ובמה יודע אפוא כי מצאתי הן בעיניך וגו' בקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים ומוזלות ונתן לו שנאמר (שם) ונפלינו אני ועמך מכל העם וגו' בקש יהודיע דרכיו ונתן לו שנאמר (שם) הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו רבונו של עולם מפני מה יש צדיק ומוב לו ריש צדיק ורע לו ויש רשע ומוב לו ריש רשע ורע לו רשע בן צדיק רשע ורע לו צדיק בן צדיק רשע בן צדיק יענשו על רשעים ויכשלו ולא יקמו כדכתיב (משלי כ"ז) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה ר"ל הצדיק אע"פ שבאות עליו תלאות הזמן ינצל מהם בזכותו אבל הרשע משיתחיל ליפול לא יוכל לקום שאין לו זכות לתקן בעדו (שם ט"ו) ואמר כל פעל ה' למענהו וגם רשע וגו' ר"ל שאינו יכול להנצל ממנו ונפרעין ממנו בבת אחת אבל מהצדיק מעט מעט כדי שיוכל לסבול ולהנצל ממנו כמו שעושה הבעל חוב לאוהבו שנפרע ממנו מעט מעט כדגורסין בפרק קמא דע"ג דף ד' משהבח להו רבי אבהו למינאי ברב ספרא דאדם גדול הוא שבעו ליה מכסא דתליכר שני יומא חד אשכחיה אבהו ליה כתיב (שם ט"ז) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו' מאן דאית ליה יכסיא בישא יברהמיה מסיק ליה לא היה בידיה רמו ליה סודא בצואריה וקא מצערי

רשע בן רשע ויש שמאריך להם קצת ימיהם ובסוף ימיהם יענשו על רשעים ויכשלו ולא יקמו כדכתיב (משלי כ"ז) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה ר"ל הצדיק אע"פ שבאות עליו תלאות הזמן ינצל מהם בזכותו אבל הרשע משיתחיל ליפול לא יוכל לקום שאין לו זכות לתקן בעדו (שם ט"ו) ואמר כל פעל ה' למענהו וגם רשע וגו' ר"ל שאינו יכול להנצל ממנו ונפרעין ממנו בבת אחת אבל מהצדיק מעט מעט כדי שיוכל לסבול ולהנצל ממנו כמו שעושה הבעל חוב לאוהבו שנפרע ממנו מעט מעט כדגורסין בפרק קמא דע"ג דף ד' משהבח להו רבי אבהו למינאי ברב ספרא דאדם גדול הוא שבעו ליה מכסא דתליכר שני יומא חד אשכחיה אבהו ליה כתיב (שם ט"ז) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו' מאן דאית ליה יכסיא בישא יברהמיה מסיק ליה לא היה בידיה רמו ליה סודא בצואריה וקא מצערי

ג' בעטן פון גאט און גאט האט אים זיי געגעבן ער האט געעטן דאס גאטס שכינה ואל רענן אויף די ישראל און ער האט געט אים גאטן דען אזו שטייט וכמה יודע אפוא כי מצאתי הן בעיניך אני ועמך און מיט וואש וועט דען פוואוסט ווערן דאס איד און דיין פאלק האבן געפונן הן אין דייער אויבן הלא בלכת עמך פאר וואר מיט דיין גיין מיט אונז דאס דיין שכינה ואל רענן אויף אונז ויודר האט משה געעטן דס די שכינה ואל גיט רענן אויף די עובדי פוכבים ומוזלות און ער האט געט אים גאטן דען אזו שטייט ונפלינו אני ועמך און מיר זאלן זיין אפ נשייד איד און דיין פאלק פון אלע פעלקר די עובדי פוכבים ומוזלות וואס זיינן אויף דר ערד דאס דיין שכינה ואל גיט רענן אויף זיי נאר אויף אונז ישראל ויודר האט משה געעטן דאס גאט ואל אים געבן צו פר שטיין זיינע דרכים וויא ער פירט די וועלט און גאט האט געט אים אויף גיטן דען אזו שטייט דאס משה האט גיזאגט צו גאט הודיעני נא את דרכיך כאך מיד וויסן דייער דרכים ווארום איז דא איין צדיק און עס גייט אים גוט און עס איז דא איין צדיק און עס גייט אים ש'עכט עס איז דא איין רשע און עס גייט אים גוט און עס איז דא איין רשע און עס גייט אים ש'עכט האט אים גאט געענפערט דר וואש איז איין צדיק בן צדיק דעם גייט גוט און דר וואש איז איין צדיק בן רשע דעם גייט ש'עכט אויך דר וואס איז איין רשע בן צדיק דעם גייט גוט אויף דר וועלט פון ווערן דעם זכות פון זיין פאטער דעם צדיק און דר וואס איז אבר איין רשע בן רשע דעם גייט ש'עכט ויש און עס זיינן דא איין טייל רשעים וואש גאט דר ליינגערט זיי וייער שלוח איין טייל פון וייערע יארן און אין סוף פון וייערע יארן ווערן זיי גישטראפט פון וייער ביז און ווערן גישטרויכלט און קענן גיט אויף שטיין אזו וויא עס שטייט דאס זיבן מאל פאלט דר צדיק און שטייט ויידר אויף און די רשעים ווערן גישטרויכלט אין ביז און קענן מער גיט אויף שטיין דען דר צדיק אפילו ווען עס קומן אויף אים פיל צרות ווערט ער דאך ניצול פון זיי דורך זיין זכות אבר דער רשע איז ער הייבט אן צו פאלן קען ער שוין גיט אויף שטיין ווארום ער האט גיט קיין זכות עס ואל מ'זין זיין אויף אים און דר פסוק זאגט אויך כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה גאט האט אלן גיווערקט און פשאפן פון זיין לויב וועגן און אויך דעם רשע האט ער פשאפן אין אן גברייט צום ביזיין טאג דאש מיינט מען ער וועט פון זיין שטראף גיט קענן ניצול ווערן און עס וועט פון אים גיטן ווערן גיצאלט אויף איין מאל אבר פון דעם צדיק נעמט גאט גיצאלט פיסליק ווייס פרי ער ואל קענן דר ליידין דאש ביז און ואל ויידר

סכולו סכת הוא העולם : מה ראה על ארץ מרה של י"ג מדות ראה והסתחו : אמת ראה כדדעו סקלה אמת ונחיתה שמתחיתו ישראל עליה חס הוא דן אותם בדין נמוך ומיכר להם כל עולם שלא יאכל דן אותם לפי מעשיהם : רשעים יאבדו ואל יאכל דן אף לרשעים עליהם : א"ל הקב"ה לא כך אמרת אך חסם לצדיקים ואל לרשעים : אך אף שמעתי מאריך רוח ומתחין מליצתך אך חסם ממעט שני רשעים : אחר של טובה ואחר של רעה לצדיקים מלשם : שני טוב לאלה ולרשעים מליצת מהם לאלה : שלשה דברים בקש משה ונתן לו שבעי לסיף כיצב גם אל הדבר הזה אבר רבית חסם : להודיע דרכיו מנהג מדת ממשויו כגון מפני מה צדיק וטוב לו וכו' : שבעו ליה מכסא הניחו לו מכסא מלשם עברה שם : ידעתי אלהינו כמו יודע ה' דר צדיקים וכמו ואלך בכם : סוסא ועס : ברחמיה כסיק מעלתו על אורכיו והס וועטס מתגמלין וכל אינן נספין לשון אחר

רשע בן רשע ויש שמאריך להם קצת ימיהם ובסוף ימיהם יענשו על רשעים ויכשלו ולא יקמו כדכתיב (משלי כ"ז) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה ר"ל הצדיק אע"פ שבאות עליו תלאות הזמן ינצל מהם בזכותו אבל הרשע משיתחיל ליפול לא יוכל לקום שאין לו זכות לתקן בעדו (שם ט"ו) ואמר כל פעל ה' למענהו וגם רשע וגו' ר"ל שאינו יכול להנצל ממנו ונפרעין ממנו בבת אחת אבל מהצדיק מעט מעט כדי שיוכל לסבול ולהנצל ממנו כמו שעושה הבעל חוב לאוהבו שנפרע ממנו מעט מעט כדגורסין בפרק קמא דע"ג דף ד' משהבח להו רבי אבהו למינאי ברב ספרא דאדם גדול הוא שבעו ליה מכסא דתליכר שני יומא חד אשכחיה אבהו ליה כתיב (שם ט"ז) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו' מאן דאית ליה יכסיא בישא יברהמיה מסיק ליה לא היה בידיה רמו ליה סודא בצואריה וקא מצערי

געמט גיצאלט פון זיי און פון וייערע קינד דען אזו שטייט מוקד עין אבות על כנים גאט בפעל די זינד פון די עלטערן אויף וייערע קינד ויש און איין טייל זיינן וואס גאט דר ליינגערט וייער שלוח כדי טאמער וועלן זיי תשובה מאן אזו וויא עס שטייט ח' אני וגו' אזו וויא איד לעב זאגט גאט דר האר אויב איד וויל דר רשע ואל שטארבן וייערע ער ואל תשובה מאן און ואל בלייבן לעבן : און דרום זאגט דר פסוק איד אפס גאט דר ליינגערט און האלט אויף זיין צארין צו צדיקים און צו רשעים אזו וויא מיר לערנן אין סנהדרין פרק חלק עש שטייט אין פסוק וימחר משה ויקד ארצה וישתחו משה האט גיאילט און האט גיקניט צו דר ערד און האט זיך גיבוקט וואש האט משה דען גיזענן וואש ער האט זיך גיבוקט : זאגט רבי חנינא בן גמליאל ער האט גיזענן די מרה פון ארץ אפס דאס גאט דר ליינגערט און האלט אויף זיין צארין דרום האט ער זיך גיבוקט : איז די רבנן זאגן דאס ער האט גיזענן די מרה פון אמת האט ער זיך גיבוקט און מתפלל גיזענן דאס גאט ואל גיט משפטין די ישראל מיט דעם אמתין דין נאר מיט חסד איז אין איין ברייתא האבין מיר גילערינט וויא רבי חנינא דען מיר האבן גלערינט אז משה איז אויף גיגאנגן אויף דעם הימל האט ער גפונן דאס גאט שרייבט אין דר תורה ארץ אפס האט משה גזאגט צו גאט רבונו של עולם נאר צו די צדיקים דר ליינגערט דין צארין האט גאט גזאגט צו די רשעים דר ליינגערט איד אויך מיין צארין זאגט משה אדרבה לאון די רשעים פר לארן ווערן זאגט גאט עס וועט זיין איין צייט וואס דו וועסט עס דארפן און אז די ישראל האבן גיזיגרינט מיט דעם עגל האט משה געעטן גאט ער ואל דר ליינגערט איז אויף האלטן זיין צארין צו זיי האט גאט גזאגט צו אים דו האסט דאך גזאגט איד ואל נאר דר ליינגערט מיין צארין צו די צדיקים אבר די רשעים זאלן פר לארן ווערן האט משה גזאגט דו האסט דאך אבר גזאגט צו די רשעים דר ליינגערט איד אויך דיין צארין און דרום האט עס משה גזאגט ועה יגדל נא כח ה' כאשר דברה און היינט ואל ווערן גגרויסט גאטס כח אזו ווי דו האסט גרעט אבר גיט אזו וויא איד האב גרעט און אזו לערנן מיר אויך אין מסכת בבא קמא : וואס איז דר מעם וואש עס שטייט ארץ אפס (אפס) איז לשון רבים) און גיט ארץ אף (אף) איז לשון יחיד איין פעס) צו ווייזן דאס גאט דר ליינגערט זיין פעס צו די צדיקים און זיין פעס צו די רשעים ויש און עס זיינן דא איין טייל רשעים וואס גאט דר ליינגערט וייער שלוח זון ווערן זכות אבות אזו וויא מיר לערנן אין מסכת ברכות רבי יוחנן האט גזאגט פון ווערן רבי יוסי בן זכרא דר"י זאבין האט משה רבינו

הקדמה לנר הראשון

[illegible]

ער איז איין גריכט מיט קנאה און תאנה און רדיפת הקבוד און דאס
אז ווייל ער קען נישט זעהן די אמתע ליכט ווארום ער איז גשלאגן מיט
בלגדוקייט און מיט אפרסומיקרע הארץ. און איבער דעם רעכנען די
רשעים דאס פינסטערניש פון דר וועלט צו ליכט און די ליכט פון זענער
וועלט צו פינסטערניש און אויף זיי זאגט דר פסוק ווייז גשרעין אויף די
וואש זאגן אויף ביז עס איז גוט און אויף גוט זאגן. ווי עס איז ביז
שמים חושך לאור ואור לחושך זיי טוען דאש פינסטערניש צו ליכט און די
ליכט טוען זיי צו פינסטערניש און דאס אלץ פרעפט זיך ווייל ווייל ווייל
זיינן להוט נאך דר ניוסטיקייט פון דר וועלט וואס דאס איז דר שורש
פון אלע קנאות און תאוות און עבירות און דר אויס בראך פון אלע מצות
און דרום האבן אינדער חכמים גאנצט דאס דר דבור לא תתמוד וואס
שמיים אין די עשרת הדברות איז שקול אנשקענין אלע עשרת הדברות
אין אנשקענין דר גאנצער תורה דען די גאנצע תורה איז אין כלל פון דיא
עשרת הדברות. ווארום ווען דו וועסט נישט גילוסטן קיין אום רעכט
וועסטו דר קעגן און וועסט וויסן דאס נאט איז איהר און ער איז דיין
נאט. און וועסט נישט לויפן צו קיין אנדער זאך און אז דו וועסט נישט
גילוסטן קיין נאט רעכט וועסטו אויך נישט גילוסטן צו דיין קיינס חוץ נאט
און אויך נישט אלע זאכן וואס זיינן גלייך צו עבודת פוכבים ומזלות מיט
אירע בדינונג. און אז דו וועסט נישט גילוסטן קיין אום רעכט וועסטו נישט
שווערן פארש בייא גאטש נאמן כדי צו באקומן דיין חברם געלט. און
אז דו וועלט נישט גילוסטן קיין אום רעכט וועסטו רעכט היטן שבתות
און ימים טובים. און וועלט נישט טאן אין זיי קיין מלאכה. און אז דו
וועלט נישט גילוסטן קיין אום רעכט וועסטו ערליך האלטן דיין פאטער
און מוטער און דיין רבי און וועסט מורא האבן פון ווייז. און אז דוא
וועסט נישט גילוסטן וועסטו נישט פון גיסן קיין ריין בלוט. און וועסט דיין
חבר לויב האבן אזו וויא זיך אליין און וועסט דיין ברודר נישט פיינד האבן
און וועסט זיך אין קיינס נישט נוקם זיין און וועסט קיינס קיין שנאה נישט
נאך טראגן אין דיין הארצין דען די אלע זאכן און די זאכן וואש זיינן
גלייך צו זיי. די זיינן גורם דעם מענטשין צו טאן ביז. און אז דו וועסט
נישט גילוסטן צו ווייבן וועסטו נישט מנה זיין מיט אזו איין אשה וואס זיא
איז אסור צו דיר. און אז דו וועסט נישט גילוסטן וועסטו נישט גנבן און
נישט זולגן און וועסט נישט גילוסטן קיין פרעמד געלט און וועסט נישט נעם
קיין שותף און הוהים און אלץ וואס איז אסור צו דיר. און אז דו וועסט
נישט גילוסטן קיין אום רעכט וועסטו אויף דיין חבר קיין פאלש עדות נישט
זאגן און וועסט נישט גיין זאגן רכילות און וועסט נישט ריידן לשון הרע פון
צו באקומן דורך דעם פרעמד געלט און וועסט היטן דיין צונג פון צו ריידן
ביז און דיינע לעפצין וועסטו היטן פון צו ריידן פאלשקייט. און אלע מצוות
פון דר תורה זיינן צווייגן צו די זאכן. דרום דר וואס וויל דאס לעבן פון

דער

פרק א נר א כלל א חלק א

מן כסותה חנה מספקת (לחיות עד שנים מוריקות ועיניו נולעות : כאכל בהמה בעורם : משים בה פנים להפטר ממנה : כמשאון כחמץ : בעיניו מרר ע"י עינו מרר נטולו : שאול בצוארו דהויב ויגבה מל העם מלכמו

לפיכך צפרניה נשורות' היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל ברמה' היא השקתו יין משוכח בכוסות משוכחות לפיכך כהןמסקה אותה מים המרים במקדה של חרס(פ' פחות שכלי חרס) היא עשתה בסתר יושב בסתר ימשים בה פנים שנאמר (איוב כ"ד) ועין נואף שמרה נשף וגו' . דא היא עשתה בסתר הקב"ה מפסמה בגלוי שנאמר (משלי כ"ו) חכמה שנאה יבמשאון תגלה רעתו בקהל (פ' שחכמה כשנאה כסתר להסתר . חכמו טובה כוח סתגלה רעתו) וגרסינן התם שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו אבשלום נתנאה בשערו לפיכך נתלה בשערו ולפי שבה על עשר פילגשי אביו כדכתיב בשמואל ויעזוב המלך את עשר נשים פילגשים לשמור הבית לפיכך נתנו בו עשר לונביאות (פ' חסידות) שנאמר (שמואל ב' י"ח) ויסכו עשרה נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום וימיתוהו . ולפי שגנב שלש גנבות (פ' רש"י לב אהיו ולב ב"ד דכתיב חללם נה ואלם חת נדרי וסכין חת אבשלום כלנו מלחים חס קרואים וסוללים לחומם . וחמירין כסותם ירושלמית משמע קרואים מדוד שעי' ממום דוד כלנו עמו חמר לו כסות לו שילכו עמי שנים שאבחר וכתב ויהי מלחם חוממו כל דוד לשנים וסוללים לחמיו וכן לשנים אחרים עד שנים מלחים וכלם חסדי סתגלות כרי לב אהיו ולב ב"ד ע"כ פ' רש"י) ולב כל ישראל שנאמר (שמואל ב' כ"ז) ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל לפיכך נתקעו בו ג' שבכ"ים שנאמר (שם כ"ח) ויקח יואב שלשה שבמים בכפו ויתקעם בלב אבשלום עודנו חי וגו' . תנו רבנן שמשון יבעינו מרר שנאמר (שופטים י"ד) ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר (שם ט"ז) ויאחזהו פלשתים וינקרו את עיניו . וגרסינן התם דף ט' תנו רבנן חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולם לקו בדם . שמשון כבחו בשאול בצוארו אבשלום בשערו צדקיהו בעיניו אכא ברגליו (פ' לא מיימי רחיים חלל דכין לקו) שאול בצוארו דכתיב (שמואל א' ל"א) ויקח שאול את ההרב ויפול עליה (פ' כמקום שדוגמא כחכמוהיטו נחל) שמשון כבחו דכתיב (שופטים ט"ז) ותגלה וגו' ויסר כחו מעליו . אבשלום בשערו דכתיב (שמואל ב' י"ח) ויחזק ראשו באלה . צדקיהו בעיניו (פ' לא ידענה מ"ל דשחם לנחם וכן חלל כרגליו חלל כך שמשון מרגו) דכתיב (פליכס ב' כ"ה) ואת עיני צדקיהו עור . אכא ברגליו דכתיב (שם א' ט"ז) לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה מלמד שאחותו פודגרא (פ' סס חולי שחמה כרגלים שקרין סוקי נטי כרגלי) א"ל מר זוטרא כריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי פודגרא א"ל כמחטא כבישרא דחייא כנא הוה ידע איכא דאמרי מיהש הוה חייש ביה ואיכא דאמרי מריה הוה גמירא ליה ואי בעית אימא (תהלים כ"ה) מור ה ליראיו . דרש רבא מפני מה נענש אכא (פ' ללחם) מפני שע"ה אנגריא (פ' ספוטם סמך) בתלמידיו חכמים שנא' (מלכים א' ט"ז) והמלך אכא השמיע (פ' ספוטם סמך) את כל יהודה אין נקי

צו אנדרע ביו ער האט איין גאמילט מיט זיך צווייא הוגדערט כאן חשוכע לייט ראשי סנהדרות פרי ער זאל קענן מרר זיין אין זיין פאטער . נוא האט ער דר מיט גנבת און כרמה גיווען דאס הארץ פון זיין פאטער און דאס הארץ פון די סנהדרין . און נאך האט ער גנבת און כרמה גיווען דאס הארץ פון כל ישראל און האט זיי איין גרעט מיט גוטע רייד זיי זאלן אים וועלן מאכן פון זיין מלך דען אזו שטייט אין פסוק דאס אבשלום האט גנבת דאס הארץ פון כל ישראל . און דרום זיינן אריין גישטאכן גווארן אין אים דרייא איינרע ריטער דען אזו שטייט אין פסוק דאס יואב האט גנוכן דריי איינרע ריטער אין זיין האנט און האט זיי אריין גשטעקט אין הארץ פון אבשלום בשעת ער האט נאך גלעבט : הנו רבנן די רבנים האבן גלערנט שמשון האט מיט זיינע אויגן מרר גיווען אין גאט דען ער האט גיוואנט צו זיין פאטער נעם מיר די מאכט פון די פלשתים פון זיין ווייב ווארם זיא אז מיר וואל געלן אין מייע אויגן . דרום האבן די פלשתים אים אויס גישטאכן זיינע אויגן און אזו שטייט אין פסוק דאס די פלשתים האבן אים גיהאפט און האבן אים גישטאכן זיינע אויגן . און נאך האבן די רבנים גילערנט פיר פיר מענטשן זיינן בשאפן גיווארן יעדער מיט איין מעלה העכר פון אלע מענטשן און ווייל זיי האבן זיך גרויש גיהאלטן דרום זיינן זיי גשטראפט גווארן מיט די אייניגע זאכן . שמשון האט גיהאט מער פון אונדער מענטשן און ווייל ער האט גיווארנט שטייט אין פסוק דאש זיין ווייב דליקה האט אים אפ גיהאלט זיינע האר און זיין פת אזי ווארן אפ גיטאן פון אים . שאול אזי פון זיין האלד אן און ווייטער העכער גיווען פון אנדערע מענטשן . אזי ער מיט איין שווערר גישלאגן גיווארן אויף זיין האלד . אבשלום האט געהאט שיינע האר . אזי ער גלייבן היינגן אן זיינע האר אויף איין בויס . צדקיהו האט געהאט שיינע אויגן שטייט אין פסוק דאס נבוכדנצר האט אים בלינד גמאכט זיינע אויגן . אכא אזי בשאפן גווארן מיט ווייטער שיינע פיס . אזי ער אויף זיין עלטר קראנק גווארן אייף זיינע פיס און האט געהאט דאס קראנקייט פאדאגרא . מר זוטרא האט גוואנט צו רב נחמן וויא אזו און דאס ווייעניש פון דעם פאדאגרא . האט אים רב נחמן גוואנט אזו גלייך וויא מען שטעקט מיט איין נאדיל אין איין לעבדיגן מענטשניש פלייש . פרעגט די גמרא פון וואגן האט עס רב נחמן גוואוסט . זאגן איין מייל דאס ער האט גיהאט דאס קראנקייט . און איין מייל זאגן ער האט עס גיהאט בקבלה פון זיין רבי אקער ער האט עס פון זיין שכל גוואוסט דען עס שטייט סוד ה ליראיו נאט אזי מדיע זיין סוד צו זיינע פארקמינע לייט . רבא האט גדרשת פאר וואס אזי אכא גשטראפט גווארן ווייל ער האט גיארבעט מיט תלמידי חכמים דען אזו שטייט

נימאסמין האט מען איר ווידר ציריק גמאסטן . זיא האט זיך גישטעלט אויף דר כ"ד פון איר הויז פרי זיא זאל ווערן גיווען צום נואף . דרום האט איר דר פון גשטעלט אין בית המקדש אין שער נקוד פרי אלע זאלן ווערן איר זאגן . זיא האט פון שפרייט איין שיינע הויב אויף איר קאפ דרום האט דר פון אראפ גיומקען איר הויב פון איר קאפ און האט זיא גיליינט איר אירע פיס איר קאפ אזי גיבל'ן אויף גידעקט . זיא האט אירע האר שייין גיפלאכטן דרום האט דר פון אירע האר גיפלאכטן . זיא האט זיך גיציקט און גינארטילט מיט איין שיינע גארטיל דרום האט דר פון גיומקען איין שטריק און האט איר אן גיקניפט אייב אירע בריסט . זיא האט גיציקט איר פנים דרום אזי איר פנים געל גווארן . זיא האט גיפארבט אירע אויגן דרום זיינען אירע אויגן ארויס פון איר קאפ בולט . זיא האט צום נואף גיוואונקן מיט אירע פינגער ער זאל קוקן צו איר דרום זיינן אירע געגל אראפ גיפאלן . זיא האט דעם נואף גיגעבן עסין גיטע שפיין דרום אזי איר קרן גיווען גערשטן מעל וואס דאס אזי דאס עסין פון איין בריטה . זיא האט דעם נואף גיגעבן פרינקען גוטען וויין אין שיינע פעכר דרום האט דר פון איר גיגעבן פרינקען ביטערע וואשער אין איין לייטענע פלי . זיא האט גיטאן די עבירה אין פון בארענעש . און האט וואס ער וועט אין פון בארענעש האט גיטאן אין איר זיין צארין גיפאלט צו געמן פון איר . אדר זיא האט גיטאן די עבירה אין פון בארענעש און האט האט עס אפגעקט . דען אזו שטייט חכמה שנאה כמשאון תגלה רעתו בקהל דר וואס דעקט צו זיין פיינט שאפט אויף זיין תבר אין דר פינכטערש ווערט אנשטעקט זיין ביו פון אלע מענטשן : וגרסינן און מיר לערנען אויף אין דר גמרא שמשון אזי גיגאנגן נאך דעם גלחטיקייט פון זיינע אויגן דרום האבן אים דא פלשתים אויס גישטאכן זיינע אויגן אבשלום האט זיך גרויס גיהאלטן מיט זיינע האר דרום אזי ער גווארן גיהאנגען אויף זיינע האר . און ווייל ער אזי גילענן ביי די צעהן קעפיש ווייב פון זיין פאטער דרום אזי אריין גישטאכן גווארן אין אים צעהן שפיין . און ווייל ער האט גנבת דרייא גנבות דאס הארץ פון זיין פאטער און דאש הארץ די סנהדרין דען ער האט גוואנט צו זיין פאטער דאס ער וויל גיין קיין תברין צו בצאלן דארטן זיינע גדרים וואס ער האט מגדר גיווען דרום זאל ער אים געבן איין גישריפטש וועלכע צווייא מענטשן ער וועט וועלן געמן מיט זיך זאלן זיין גיין מיט אים . האט אים דר פאטער געגעבן אזו איין גישריפטש האט ער גיווען דאס גישריפטש צו צווייא מענטשן פון די סנהדרין זיין וויא גגאנגן מיט אים און דער נאך האט ער דאס גווען צו אנדערע צווייא מענטשן זיינן וויא אויף גיגאנגן מיט אים און דער נאך ווידר

פרק א נר א כלל א חלק א

וישאו את אבני הרמה שהיה בונה עליה כרך לבלתי תת יוצא וכו' לאסא * מאי אין נקי
א"ר יהודה אמר רב אפי' חתן סחדרו וכלה סחופתה (חתן דכתיב ביה נקי יכוס לניסו) וג"כ מצינו ביששכר
איש כפר ברקאי שהענישו הקב"ה בידי אדם מדה כנגד מדה כדגרסינן במסכת פסחים פרק מקום שנחנו
תני רבנן ארבעה צוחות צוחה עזרה צוחה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטמאוי היכל ה' (שטמאוי פ' דכתיב
אשר יטמנו את השם) * צוחה שניה צא מכאן יושבכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי
שמים * מאי הוה עביד דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה * ועוד צוחה עזרה * שאו שערים
ראשיכם ויכנס * ישמעאל בן פאבי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה * ועוד צוחה עזרה שאו
שערים ראשיכם ויכנס * נרבאי תלמידו של פנכאי וימלא כריסו מקדשי שמים * אמרו עליו על
יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל בסעודתו שלש מאות עגלים ושורתה שלש מאות גרבי יין * ואוכל ד' מאות
גוזלות בקינוח סעודה (פ' שבה מגדל כהנים דניס) אמרו כל ימיו של יוחנן בן נרבאי לא נמצא נותר במקדש
מאי סלקא ביה (מ"ה גמול נחמס לו) ביששכר איש כפר ברקאי * מלכא ומלכתא הוו יתבי (פ' מלכות ביה
חשמונאי) * מלכא אמר יגדי יאי מלכתא אמרה אמר יאי אמרו מאן נוכח כהן גדול דקא מסיק
קרבתא כל יומא אתא אחוי בדייה (פ' דרך שחקן ולא אורח ארעא לאחוי בדייה קדש מלכא) אי גדי יאי יס
לתמידא אמר מלכא הוואיל ולא הוה ליה אימתא דמלכותא פסקא לימיניה יתב שוהדא פסקא
לשמאליה שמע מלכא הדור פסקא לימיניה אמר רב יוסף בריה דרמינא דשקליה ליששכר איש כפר
ברקאי למיטרפסיה (פ' גמול מנייה) בהאי עלמא אמר רב אשי יושבכר איש כפר ברקאי ילא תנא דהניא
רבי שמעון אומר * כבשים קודמין לעזים בכל מקום יכול מפני שמוכרחין במינן ת"ל * אם כבש יביא
קרבתו להטאת מלמד ששניהם שקולים כאחד רבינא אמר אף מקרא נמי לא קרא דכתיב (ויקרא ד') * אם
כבש אם עז אי בעי כבש ליתי כבש אי בעי עז ליתי עז וכמו שפירשנו ששניהם האדם מדה כנגד מדה
כך נותנין לו שכר כמו שפירשנו בפ"ק דסוטה דף י"א * וכן לענין הטובה מרים הבתולה למשה שהיה
אחת שנאמר (שמות כ') ותתצב אחותו וגו' לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעת ימים במדבר שנאמר (במדבר י"ב) והעם לא נסע עד האפק
מרים ימי דמי התם שעה אחת הכא ד' יומי אמר אביי אימא ולענין הטובה * אינו כן א"ל רבא והא וכן קתני אמר רבא הכי קתני
וכן לענין הטובה * דבאותה מדה ולעולם מדה טובה מרובה מרעה וגרסינן נמי בפרק סדר תעניות אלו דף כ"א בסוריא הוה דברתא
* בשבבותיה דרב לא הוה * דברתא סבור מיניה משום זכותיה דרב * איתתיה בחלמא רב נפישא זכותא טובא * והא זוטרא ליה לרב אלא משום
ההוא גברא דקא משייל מרא זובלא לבי * קברות * בדרוקת * הוה דליקתא בשבבותיה דרב הונא לא הוה דליקתא סבור מיניה משום זכותיה דרב

ולמעלה: כריך ידיה בשיראי ומלכה פוסלת
בקדשים כדכתיב ולקח הכהן סוקה בעלמו ועוד
דמיון הוא: ישמעאל בן פאבי כבש הים אלל
אכש ביש כיו כלי זרוע: גדיא יאי גדי טוב
לאכול מן כבש: אימתא דמלכותא לא די
סלא אמר כמותי אלל סלא בלשון נחוק: לא
תנא לא שנה משום וברייתא: כבשים קודמין
לעזים בכל מקום כתיב כבש החלל: אם
כבש יביא קרבנו לחטאת כולן הקדשים שניהם
לכבש דכתיב כבש עליונה וכבש את קרבנו
למזבח מלמד ששניהם שקולים: אם כבש אם
עז גבי שלמים כתיב מדלג הלה לך הכתוב רמו
מוכר כזה מה ש"ה שיקין שוין: וכן לענין
הטובה וקס"ד שנה לטובה מלכא מריס כנגד
מדה: מי דמי וכו' זה מדה כנגד מדה שהרי
מרים לא המתינה על משה אלא טעה אחת וישראל
למעט כבשיו ו' ימים: אינו כן יותר ממה
שכח מורד מורדיו לו: דבאותה מדה הונא
מחלוק ענין כש מרים המתינה לך בהמתו עליה
ומיור יותר ממה שפסקא מכתלס כדמי הוה לא
כשפסקא הוה טעה אחת וישראל יומי דמדה טובה
מכונה ממה שפסקא: דברתא דרב:
בשבבותיה דכבשים: אחתיה להו בחלמא
לכך לויש כדכתיב וזכרתי דכתיב הוה
והא זוטרא ליה לרב נס זה קטן הוה למי
גדלו של רב: לקברותיה ומשום זכותיה דקבורה

שמיים דאם דר מלך אסא האם איין גאמילט נאנץ יהודה ער האט קיינעם
ניט היין גמאכט דר פון: און האט זיי גרייטן אוועק טראגן די שטיינער פון
דעם פלענערדיג און האט מיט זיי גבוים שטעט * אפילו איין דתן האט
גרייט גיין פון זיין קאמער און איין פלך פון איר חופה מיר שכן דאס די
תלמידים חכמים זיינן גיגאנגן צו דר ארבעט דרום איז ער גיטראפט גווארן
מיט דר קריינק אויף זיינע פיס: יום און מיר גיפניען אויף בייא יושבכר
דער האר פון דעם דארף ברקאי ער איז גיווען איין פון גדול און איז
גיטראפט גווארן מדה כנגד מדה אז וויא מיר לערנען אין גמרא פכחים
דאש פיר גשרייא האט גשריען די עזרה * דאש ערשטע גשרייא איז גווען
גייט ארויס פון דאנן איר קינד פון עלי דאש איר האט כטמא גיווען גאטס
היכל אז וויא עש שטייט אשר ישככון את הנשים דאס אנדרע גשרייא איז
גיווען גיט ארויס פון דאנן יושבכר דר האר פון דעם דארף ברקאי וואס
ער גיט זיך גבור און איז כבוה גאטס הייליקייט דען ער פלעגט טאן
די עבודה אין זיידנע הענצקעס און האט גיט גיוועלט אן רירן די קרפנות
מיט די פלוינע הענד און דאס איז איין גויון פון די קרפנות און ווידר
איז דר גיין אז איין חציצה פסלת ביי דר עבודה * ווידר האט די עזרה
גישריען עפינט איר שויערן פון בית המקדש און לא אריין גיין
ישמעאל בן פאבי איין תלמיד פון פנחס און זאל דינען פון איין פון גדול *
ווידער האט די עזרה גישריען עפינט איר שויערן פון בית המקדש
און לא אריין גיין יוחנן בן נרבאי און זאל אן פירן זיין בויה פון גאטס
קרפנות * אונזער חכמים האבן גאנט אויף יוחנן בן נרבאי דאס ער פלעגט
אויף עסין אין זיין סעודה דרייא הינדערט קעלבר און פלעגט אויס טרינקן
דריי הונדערט פערס וויין און פלעגט אויף עסין פיר הונדערט מויבן אין אקניית
סעודה ווארום ער האט ויער פיל כהנים מידל גווען ביי זיך אין הויז אונזער
חכמים זאגן כל זמן דר יוחנן האט גילעבט איז קיין פלייש פון אקרובן גיט
איבר גבליבן מער פון זיין צייט דען מען האט אלץ אויף גגעסן אין זיין צייט
זאגט די גמרא וואס פראגעז האט גהאט יושבכר וואס ער האט גיטאן די
עבודה מיט הענצקעס איז אים דס אויס גגאנגן דאס איין מאל איז גיווען דר
מלך און די מלכה * פון דר משפחה חשמונאי * דר מלך האט גיזאנט דאס
פלייש פון אציקלע איז פערס צו עסין וויא פון אשאף און די מלכה האט

גזאנט דאס פלייש פון אשאף איז פערס האבן זיי גזאנט ווער וועט אונז זאגן
ווער עס האט רעכט דאס קען זאגן דר פון גדול * ער איז מקריב אלע טאג
קרפנות ווייט ער גיוויס וועלכס איז פערס * איז ער גיקומן און האט אפאך
גיטאן מיטן האנד אקענין דעם מלך לאבענדיג און האט גיזאנט ווען
אציקלע זאל פערס זיין וואלטן דאך גיבראכט אלע טאג פון אקרובן המיד
אציקלע און גיט קיין שאף האט דר מלך גיזאנט ווייל ער האט פון מיר
קיין מידא גיט גיהאט צו פאכן מיטן האנד לאבענדיג זענן מיר דרום זאל
מען אים אף האקן זיין רעכטע האנט * האט ער גיגעפן שותף האט מען
אים אף גהאקט זיין לינקע האנט * האט עס דר מלך דר הערט האט ער
גיהייסן זיין רעכטע האנט אויף אף האקן * זאגט רב יוסף גילויבט איז
גאט וואס ער האט גינומן גיצאלט פון יושבכר פון גדול אויף דר וועלט
און דאס איז גיווען מדה כנגד מדה דר פון וואס ער האט זיינע הענט צו
חשוב גיהאלטן פון צו טאן מיט זיי די עבודה דרום זיינן זיי אים ווארן
אף גיהאקט * זאגט רב אשי דר יושבכר איש כפר ברקאי האט גיט גילערינט
קיין גמרא דרום האט ער גזאנט דאס איין שאף איז פערס דען אין דער
גמרא שטייט דאס רבי שמעון זאגט דאס איין שאף מיט איין ציג זיינן
ביידע גלייך * רבינא זאגט ער האט קיין פסוק אויף גיט גילערינט דען אין
דר תורה שטייט באשיידליך דאש זיי זיינן ביידע גלייך גוט * וכמו שפירשנו
און אז וואו וויא מיר גפינן דאס גאט גיטראפט מדה כנגד מדה אז
גיזאלט ער אויף גוטס מדה כנגד מדה * און בייא גוטש גיצאלט גאט
מער וויא מען טוט אז וויא מיר גפינן בייא מרים זיא האט גווארט אויף
משה רבינו איין קליינע וויילע אז מען האט אים אין וואשער אריין
גיזוארפן דרום האבן די ישראל גיווארט אויף איר זיבן מען אין דר מדבר
אז זיא איז מצורע גיווארן דען אז שטייט אין פסוק און דאס פאלק האבן
גיט אונזע גיזויגן ביו מרים איז גהיילט גווארן * און מיר לערנן אויף אין
דר גמרא מעניט * אין דר שטאט סוריא איז גיווען דבר און אין דר גאס
וואו רב האט גוואונט איז גיט גיווען קיין דבר * האבן לייט גימינט דאס
איז דורך רבס זכות * האבן זיי געווען אין תלום דאס דאש איז גיט פון
רבס זכות וועגן דען רבס זכות איז פיל גרעשער און דר נס איז גאר איין
קליינע זאך פון גאר ווייל איין מאן וואונט אין דר גאס און ער לייט

פרק א נר א כלל א חלק א

הנא דנפיש איתחזי להו בחלמא דרב הונא נפיש זכותיה טובא והאי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום זכותא דההיא איתתא דמחממה תנורא מערב שבת לערב שבת יומשיילא לשבכתה לבדנו שהקב"ה דן לאדם כמדה כנגד מדה בשכר ועונש :

ג פרק עני

יש אחרים שנפרעין מדם כנגד מדה בידי שמים כדגרסינן בפרק חלק דף ק"ח ת"ר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה מה כתיב בהו (איוב כ"א) בתיהם ישלום מפחד ולא שבת אלוה עליהם ישורו עבר ולא יגעיל יתפלס פרתו ולא תשכל יישלחו כצאן עויליהם וילדיהם ירקדון יישאו בתוף וכנור וישמחו לקול עוגב יכלו במזב ימיהם יזכרנו שאל יחתו ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא הפצנו מה שדי כי נעבדנו יומה נועיל כי נפגע בו כלום אנו צריכין אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעיינות שאנו מסתפקין מהן אמר הקב"ה במובנה שהשפעתיה להם בה הם מכעיסין אותי ובה אני דן אותם שנאמר (בראשית ו') ואני הגני מביא את המבול מים וגו' ר' יוסי בן דורססקית אמר דור המבול לא נתגאו אלא יבגלל העין הדומה למים שנאמר (ש"י) וינקחו להם נשים מכל אשר בחרו לפיכך הקב"ה דן אותם יבגלל העין הדומה לדנו כרבה קלקלו שנאמר נבקעו כל מעינותיהם רבה אמר רבי יוחנן דור המבול כרבה קלקלו שנאמר נבקעו כל מעינותיהם רבה וכתב ויסברו כי רבה רעת האדם בארץ וכרבה נדונו וברותחין קלקלו וברותחין נדונו וברותחין קלקלו בעבירה מעינות וגו' אמר רב חסדא דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נדונו וחמת המלך שככה וגרסינן נמי במסכת שבת בפרק במה מדליקין דף ל"ב על שלש עבירות נשים מתות כשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובחולקת הנר נדה מאי טעמא אמר רבי יצחק היא קלקלה בחדרי במנה לפיכך תלקה בחדרי במנה תינה נדה חלה והדלקת הנר מאי איכא למיטר כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא אמר הקב"ה ירביעית דם נתתי בכם על עסקי דם הזהרתי אתכם ראשית קראתי אתכם על עסקי ראשית הזהרתי אתכם נשמה נתתי בכם שקרויה נר על עסקי נר הזהרתי אתכם אם אתם משמרים אותם מוטב ואם לאו הריני נוטל את נשמתכם מכם ומ"ש כשעת לידתן אמר רבא נפל תורא חדר

מדדו לו מדה כנגד מדה שלא מחו כסמיתוס : וסמיאל לשבכתה לאחר שסמיתוס משלם לפיכך נמדת לה מדה כנגד מדה :
ג שלום מספר שלם היו מתיקס מילין בכם : שורו עבר לא כהקב"ה : ולא יגעיל לא יורכ כה זרע פסולת סיבה פחה ופסולת מנוסה בלא כריון : תשפס פרתו בעבה חל ולדה : ולא תשכל בלא פת : יישלחו כצאן עויליהם וגו' נעת לידתו ביה בולך ומקד מיד ואם פגע בו מתיקס בלחם בו ויהיה למתת לו אמו ככל לי מסמיתוס ולחחוק סק לך ודלק לי את כנר : ישאו וגו' היו נובלין קול כסרי בחיף וכנור : וברגע שאול יחתו כשגעינן מוחו ביה מת לוי שבה בנחת בלא יסרין : יחתו ידו : מה נועיל מה כהלא יש לנו כי נפגע בו אין לנו צריכין לו אפילו לעיסת בשרים כי אד יעלה מן הארץ : בגלגל העין שחולס עובדן שלימה וכו' גכזי עינים ומחלסין אחר עיניהם : במים שרובה בגלגל העין משינות שנוגות ממקור קטן כמו עין : קלקלה מדנו : בחדרי במנה מקור דם : רביעית דם מוי חדר מליון דם : ראשית קראתי אתכם דכתיב לראשית מנחתם : עסקי ראשית נלחם עריסותים : הריני נוטל נשמתכם ותאלד רביעות דמכם ויכנה מרס וינקל שס נלחמכם ונשים נלחמו על כך כדלדינן כד"ר חיה אברהם מלחן של עולם של יד נגד אדם כדלשון שחלס כחלה וככנה כד"ר של עולם וספס דמו ועוד שזכיר ביום מליון דם : נפל תורא חדר סריבא נפל מילא ללחש סריבא עומד לשחוק הכל לומרים מדרס לסכית עד שלא יקום ויכא עומד לסכית : כך כחלל ולישע

אין האק אין איין לאפעטע צוא גראבין קברים : דרום האט אים גאט בצאלט מדה כנגד מדה דאש די לייט וואס וואונגן אין זיין גאט זיין גאט גיטמארפן : אין דר שטאט דירקתא איז גיווען איין שריפה און אין דר גאט וואו רב הונא האט גיוואונט איז גיט גיווען קיין שריפה : האבן די לייט גיטמייט דאס דאש איז דורך דעם זכות פון רב הונא : האבן זיי געזען אין חלום דאש דאס איז גיט פון רב הונא זכות וועגן דען רב הונא זכות איז פול גיטמייט און דאש איז נאך איין קליינע זאך פון רב הונא : גיטמייט דאס איז דורך דעם זכות פון איין אשה וואס איז וואונט אין דר גאט און היינט אלע ערב שבת איר אויבין און לאזט די ארימקע לייט וואס וואונט אין איר גאט צו קאכין און באקין אין אים : דרום איז איר אויך איין גס גיטמייט מיט פייער : פון דאגן לערנן מיר אפ דאס גאט בצאלט צום מענטשן מדה כנגד מדה צו גיטמייט און צו גוטן :
ג יש עם זייענע דא אנדערע לייט וואס זיי ווערן גשטראפט מדה כנגד מדה דורך גאט אליין : אזו וויא מיר לערנן אין פרק חלק : דאס דור המבול האבן זיך אייבער גינזמן דורך דעם פיל גוטס וואס גאט האט זיי גיגעבן אזו וויא אין פסוק שמיים : זייערע הייזער זיינן גיווען שלום אן איין שום מרע און גאטש שטראף איז גיט גיווען אויף זיי : דר אקס האט גימאכט טראגנדיג די קוא און האט זיינע נאמין גיט גיטמייט דרויסן די קוא האט גימאכט גיוויגן איר קאלב אין דר צייט און האט גיט מפייל גיווען זיי האבן זייערע קליינע קינדער גיטמייט אליין גלייך וויא שאף און האבן גיט גראבט קיין ערציהער : און דיא קינפעט קינדער האבן פאלד גידאט פח צוא שפרינגן און דיא מופער פלעגט שיקין דאש קינד צוא ברינגן אשער זיין נאפיל אים אפ צוא שניידן : און צוא אן צינדי איר איין ליכט : זיין האבן זייערע מעג אויש גיבראכט מיט פויקין און הארפין און מיט פרייד פון פידיל שטימע : און האבן זייערע יארין אויס גילעבט אין גוטס און זיין גשטראפן אין איין רגע אן יסורים : און זיי האבן גאט צו גאט קער דרך אפ פון אויבן און מיר ווילן זיינע וועגן גיט וויסן וואס איז דער אלפעכטיגער גאט דאש מיר וואלן אים דיין : און וואס וועלן מיר גידאפין ווערן אז מיר וועלן איך בעטן : מיר דארפן מער גיט צו אים גאר וועגן די ביסיל רעגן : מעג ער דאס אויך אויף האלטן ווארום מיר האבן מייכין און דרייא

קנאלין וואס קענן אונז גינג זיין : האט גאט גאט מיט דעם גוטס פון דעם וואסר וואס איך האב זיי גיגעבן מיטן זיי מיר דר צערן : וועל איך זיי מיט וואסר שטראפן אזו וויא דר פסוק זאגט : און איך וועל ברינגן איין פון פלייצונג פון וואסר אויף דר ערד : רבי יוסי בן דורססקית זאגט דאס דור המבול האבן גינדיגט מיט זייערע אויגן וואס איז קלאר וויא וואסר דען אזו שטייט זיי האבן זיך גינזמן ווייפער וועלכע זיי האבן זיך אויס גיוויילט אפילו ווען זיא האט גידאט איין מאן : דרום האט זיי גאט דן גיווען מיט וואסר דען די קנאלין זיינן גלייך וויא איין אויג און עש שטייט זיין זייער גיטמייט גיטמייט אלע קנאלין פון דעם גרויסן אפ גרונד : רבי יוחנן זאגט דאס דור המבול האבן גינדיגט מיט דעם וואסר רבה און דרום זיין זיי גיטמייט גיטמייט ווארן אויך מיט דעם ווארט רבה דען אזו שטייט וירא ה' כי רבה רעת האדם און בייא זייער פורענלות שטייט אויך נבקעו מעינות תהום רבה : רב חסדא זאגט דאש דור המבול האבן גינדיגט מיט דר הייזן פון עבירות : דרום האט זיי גאט אויך דן גיווען מיט היים וואסר דען מיר לערנן אפ פון דעם פסוק דאס דאש וואסר פון דעם מבול איז היים גיווען : וגרסינן נמי און מיר לערנן אויך אין מסכת שבת פון וועגן דרייא עבירות שטראפן : ווייפער ווען זיין דארפן גיוויגן זייערע קינדער : ווייל זיין זיין גיט נהר אין מצות נדה און חלה און הדלקת הנר : דען ווען זיא האלט גיט רעכט נדה : האט זיא גינדיגט מיט דעם בלוט פון איר בויך : דרום ווערט זיא אויך גשטראפט מיט דאס גיוויגן פון איר בויך : פרענט דיא גמרא דאס איז רעכט אייבער נדה : אבר פון וואס קומט אזו אענטש פון דעם עין פון חלה און הדלקה : זאגט דיא גמרא עס האט גדרשט איינער פון דעם לאנד גליל פאר רב חסדא גאט זאגט איך האב גגעבן אין אייך איין רביעית דם וואס דעם מענטשנס לעבן הייגט אין דעם : האב איך אייך גגעבן איין מצוה פון דם דאס איז דם נדה : איך האב אייך ישראל גרופין ראשית דאס איז זיין דאס ערשטע פון אלע אומות : האב איך אייך גגעבן איין מצוה פון ראשית דאס איז וואלט דאס ערשטע פון אייער מייג אפ שיידין חלה : איך האב אייך גגעבן איין גשמה זיא ווערט אן גירופן דר דען אזווא שטייט דר ה' נשמת אדם דיא גשמה פון דעם מענטשן איז אליכט פון גאט האב איך אייך גגעבן איין מצוה הדלקת הנר : אויב איר וועט היטן די

פרק ב נר א כלל א חלק א

סבינא • וגרסינן נמי התם ת"ר ד' סימנין הן סימן לעבירה • ההדיוק • סימן לשנאת הנם ירקון • סימן לנסות הרוח עניות • סימן ללשון הרע • אסכרה • ת"ר אסכרה באה • על המעשר • רבי אלעזר ברכי יוסי אומר על לשון הרע • אומר רבא ואיתימא ריב"ל מאי קרא (תהלים ס) והמלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר • וגרסינן נמי בפרק במה אשה יוצאה דף ס"ב דרש רבא בריה דרב עילאי מאי דכתיב (ישעיה ג) ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון • שהיו מהלכות בקומה זקופה • ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גורל • ומשקרות עינים דהוו מליין כוחלא ומרמון • הלוח וטפוח תלכנה שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה • וברגליהם תעכסנה א"ר יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיו מטילות מור ואפרסמון במנעליהם ומהלכות בשוקי ירושלים וכיון שמונעות אצל בחורי ישראל בועמות בקרקע ומתיוות עליהן ומכניסות בהם יצר הרע כארס בכעוס (פסוק ס"ח) מאי פורענותיהו כדרש רבא בר עולא והיה תחת בושם מק יתיה וגו' תחת בושם מקום שהיו מתבשמות נעשה נמקים נמקים (פ' כזו סמך נבזו) • ותחת תורה נקפה מקום שהיו תורות בצלצול נעשה נקפים • ותחת מעשה מקשה קרחה מקום שהיו מתקשמות בו נעשה קרחים קרחים • ותחת יפתיגל מהגורת שק • פתחים הבאין לידי גילה יהיו למחגורת שק • כי תחת יופי אמר רב היינו דאמרי אינשי חילופי שופרא • כיבא • ושפח ה' קרקע בנות ציון א"ר יוסי ברי' חנינא מלמד שפרחה בהן צרעת כתיב הכא ושפח וכתיב התם (ויקרא יד) לשאת ולכפחת • וה' יפתח יערה רב ושמואל חד אמר ישנשפכה כקיתון וחד אמר שנעשו פתחיהן • כיצור • ועוד גרסינן ריש פרק חלק דף צ"א תנו רבנן אלו שאין להם חלק לעד • האומר אין תחיית המתים מן התורה • מאי טעמא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים • לפי שמדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מניין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה שנאמר (כלבים ב) ויאמר אלישע שמעו דבר ה' כה אמר ה' בעת מחר כאה סלת בשקל בשער שומרון • וכתיב ויען השליש אשר המלך נשען על ידו את איש האלהים ויאמר והנה ה' עושה ארוכות בשמים יהיה וגו' • ויאמר הנך רואה בעיניך וגו' •

מלה מוזמת פורענות לכל: הדרוקן חולי סוף: סימן לנסות הרוח עניות נס' הלוך מקדש מפרש עלות דתורה דליתו טוח על גבי סתם שמתן גסותו אין ממתין כל לכן ואלו מחזיקין על שמועין: אסכרה חולי במתחיל בגרון: על השעשערה הכולל סודות טבילים סוף במיתה כירי שמים וזכו מיתתו מדה כמותה כדקד גרונן נכנס במעיו: יסכר לשון אסכרה: גבהו בנות קומה זקופה: ותלכנה נטויות גרון שהיו ה' לבנות עקב בצד גורל למען כחילוקן שבו מחלוקין בה וסוף טוחה נכסיעותיה ודקד טעם גיון ליד נחש לפי שאין רואה להליו: ומשקרות עינים דמליין כוחלא לשון סיקלא ומתניין אל הכתובים: טקוק לשון כעסה: הלוך ופס' ט' טביו מלכות חוכמה נדף קמה ש' חלל' לזה על חלל' המכסה וסוף ניו לה ופסולות כיו' לפיכך מספר נטויות: תעכסנה כיו' ופסוק כל מוכר חיל וסוף ארס כל נחש וקרי ליה כעס על שם שאינו מניח חלל' ע"י כעס: נקפים ל' מתקופה נגלו וניקף סכרי יער: פתחיהן נטרוקין פתח גילה חלל' מקום: כי תחת יופי כל חלל' יבא לך תחת יופיך: כיבא ליתא מחלוק: פתחון כמו פתחיהן: יערה כמו וקער מדה: שנשפכה כקיתון מופכת דם ויכבה כיצור נחמלאה שער ומתאחות להשעש: האומר אין תחיית המתים מן התורה מכופר במתים דכ"ה נחמלאה מניין להמתים המתים מן

דריי מצות איז גוט • און אויב ניש וועל איך צי נעמן אייער נשמה וועט אייער ליכט פאר לאשין ווערן און אייער נאמן ראשית וועט במל ווערן און אייער בלוט נעט פאר לארין ווערן דאס איז מדה כנגד מדה • (און די ווייבר זיינן דרויף בשאפן גווארן אז וויא אין מדרש רבה שטייט ווייל די אשה האט גמאכט פו לירין אדם הראשון וואס ער איז ווארין אפ נשייד פון אלע פרואים • אז וויא חלה און האט פו לאשין זיין ליכט און האט פו גאסן זיין בלוט מיט דעם וואס זיא האט אים געגעבן עסן פון דעם עין הדעת דרום איז ויא גשאפט גווארן איך די דריי מצות דם נדה און חלה און הדלקת הנר • און ווידר ווייל אלע זאכן פון דעם הווי ווערן גמאן דורך דער אשה דרום וזייען חלה און הדלקת הנר אויך מיטל אויך איר איר • פרעגט די גמרא און ווארם ווערן דיא ווייבר גשטראפט גראד ווען זיי דארפן גיין • זאגט רבא מען זאגט אין שפירד ווארט ווען דר אקס איז גפאלן אזוי שארף גשווינד דעם מעסער צוא קולין אים מיט ווייניג מרהר • אז אויך דר מענטש ווען ער איז אין אים סגנה ווערט זיין מל שלעכט • און עס קומט לייכט אויף אים די פורעניות וואס אים קומט פו זייע עניות • וגרסינן און מיר לערנן אויך אין דר גמרא • עס זיינן דא פיר סגנים פון שטראף אויף עבירות • דער סימן פון זנות איז דאס ער קריינט דאס קראנקשאפט הדיוקן דאס איז גשוויליכקייט • דער סימן פון שנאת הנם איז דאס ער קריינט אין חולי ירקון דאס איז געלויכט • דר סימן פון גארה איז עניות דאס ער איז ארום אין דר תורה דען דורך זיין גארה לערנט ער זיך ניש בייא אנדערע און וויל ניש חזון זיין לערנען וויפיל מען דארף • דער סימן פון לשון הרע איז אסכרה • דאס איז אין קרייניק אין האלץ דיא רבנים האבן גלערניגט דאס דיא חולי אסכרה קומט ווען ער עסט אים גימעשרטע פירות רבי אליעזר בן רבי יוסי זאגט אסכרה קומט ווען ער רעט לשון הרע • זאגט רבא און אנדערע זאגן רבי יהושע בן לוי • דעם פסוק איז גדרונגען דאס אסכרה קומט איבער לשון הרע • והמלך ישמח באלהים און איך מלך דוד וועל מיר פרייען מיט דר הילף פון גאט און עס וועט זיך פרייען מיט גאטס הילף איסליכר וואס טוט שווערן בייא גאטס נאמן דם וועט זיין אז עס וועט ווערן פו שטאפט מיט דער קרייניק אסכרה דאס מיל פון אלע דיא וואס רייזן פארשקייט דאס איז לשון הרע • וגרסינן נמי און מיר לערנן אויך אין פרק במה אשה האט ידרשת רב עולא דער זון פון רב עילאי דאס וואס עס שטייט אין פסוק יען כי גבהו בנות ציון ווייל דער מעכבד פון ציון זיינן גינגאנען מיט שטאלץ • ותלכנה נטויות גרון און זיין גינגאנן מיט אים גישטערקע העלדן און מיט די קעפ פרייסן אין דר הויף אין מרים ביי מרים דם דאבן זיי אלץ גביאן

פרי מען זאל קוקן אויף זיי • ומשקרות עינים און זיין האבן זיך גיפארבט וזייערע אויגן פרי זיי זאלן שוין אים ווערן און האבן גיזאונקען צו די גואפים • הלוח וטפוח תלכנה זיי פלעגן גיין און שוועבן דען אין הויכע אשה פלעגט גיין צווישן צוויי קלענערע פון איר פרי עס זאל זיך דאכטן וויא זיא שוועבט • וברגליהם תעכסנה און מיט זייערע פיס האבן זיי גיטאן גיפטן זיי האבן אריין גלייגט אין זייערע שיד גווינדן און אפסמאן אייל און זיינן גינגאנן אין די גאסן פון ירושלים און אזוי זיינן גיקוקן ביי די אידישע בחורים פלעגן זיין אין שטארקן פרעט מאן אויף דער ערד און פלעגן ארויס שפריצן אויף דיא בחורים פון דעם בוימיל אין דורך דעם גישטאקן ריט פלעגן זיי אריין בריינגען אין די בחורים אין יצר הרע אזוי וויא דר גיטט אין דעם ש'אנג • און זיין זייענען גינען ווייבר וואס האבן גהאט מאנען דרום איז דאס גינען אין גרויסע עבירה • וואס פאר אין שטראף האבן זיי דרויף פוקסן • זאגט די גמרא אז וויא רבא בר עולא האט גיירשט דעם פסוק והיה תחת בושם מק יהיה אויף דעם ארט וואו זיי האבן זיך גווינדעט מיט פשמים וועט דארטן זיין אין אים פאלאנג פון פלייש און אויף דם ארט וואו זיי האבן זיך גיגארטלט מיט אין שיינס גארטיל וועט דארטן זיין וואנדען און בילילן • און אויף דעם ארט וואו זיין האבן זייער קאפ גיצירט וועט זיין אים גיפליקט די האר דורך מבית • און אויף דעם ארט וואו זיי האבן דעם נאף דר פרייט מיט זנות וועלן זיי זיך דארטן אן גורטן אין זאק פאר צער אין צרות • דען דאס אלץ וועט דיר קיין פאר דיין שיינקייט וואס דוא האסט זיך גיצירט דער מיט אקעגן די גואפים זאגט רב דאס איז דאס שפירד ווארט וואס לייט זאגן אויף דעם ארט פון שיינקייט קימן בלאטערן און אייטער • שטייט אין פסוק ושפח ה' קרקע בנות ציון זאגט רבי יוסי בן חנינא פון דאבן לערנן מיר אז דאס זיין וזייען מצורע גווארן דען עס שטייט דא דאס לשון ושפח אזוי ווי עס שטייט ביי איין מצורע לשאח ולשפח עס שטייט ווייטער אין פסוק וה' פתח יערה קריגין דרינן רב און שמואל איינער זאגט זייער דם נדה איז גיגאסן גווארן פון וויא אז וויא פון איין קריגיל און דרום זיינן זיי גמאס גווארן צו איסליכן און איינער זאגט זיי זיינן גווארן פול מיט האר אזוי ווי אין וואלד איז פול מיט בוימער און זיינן דרום גמאס גווארן צוא אלע מענטשין גוא ווערן מיר דער פון דאס גאט האט זיין פצאלט מדה כנגד מדה • ועוד און נאך לערנן מיר אין פרק חלק • דיא רבנן האבן גילערנט דר וואס לייקניגט דאס תחית המתים איז מרומא אין דער תורה דער האט קיין חלק ניש אין תחית המתים דען אלע זאכן פצאלט גאט מדה כנגד מדה דען רב שמואל בר נחמני האט גיזאגט פון

פרק ב נר א כלל א חלק א

הקדמה ואפילו יבא מלמין ומורה שיהיו הכתובים
אלה דלא נחזקו באוריהם כסוד הוא הולך ושוקק
שם המלה מן המורה מה לנו לאמנות ובי מרובין
הוא יודע שכן הוא הולך כסוד גמור הוא
וירמסו אותו דברך כסוד כי נודון שלא חל
משע ומעט כגליהם הכלים לקוים : בעצמו הוא
עצמו ולא עמי שליח לא היה כיווי כ"כ ולכן
הקדמה כמו כי נפרע ממנו בעצמו ולא נחשבים כלל
לדיו דומה נחשבים מן הגדול למחשבים מן הקטן
על ידי שליח דכיווי כיווי יותר חף הקדמה
נפרע ממנו על ידי שליח נחשבים יותר :

בדברים ידועים עומדים ידועים : לשלם
פולות והקדמות הדור : מושכך
לשמן : אל תתן את פיד כנדר : לחטיא את
בשרך למיבית אל : לפני המלאך גזר
כל הקדש כי שגגה הוא כסוד קפחתי לגדול ולא
לשם : על קולך כשיל קול נדריך : לשוא
הבית : נחמיה ובי נחם הכיתום חנו אל
כשיל כסוד דכיווי הסוד לא לקחו לא למנו
לשון לקח : דברך דשמועה מר"א מהלך חזר
בעון כיטול חסד ובהר דבשע מרבי חלעור שבע
מרבי : משעון חסד דכיווי דכיווי בעון נדרים
אשר חסד נתייב : בעון מוזהר נים מתיס :
מקרא נדרש לפניו לעתון וכן יומים וימי
נתיס נדרש לפניו קלי חלקה דלקחיה ומחשבי
נתיס : ולא לפני פניו ומלמדה חסד
נתיס : ולפני פניו חף כעון כעול חסד

ולמאן דאמר בעון כיטול
בעון מוזהר : וחד אמר בעון מוזהר : בשלמא לכאן דאמר בעון

האב גזרין אב האב גזרין ונאמר אב האב טרין גזרין
מריש פון מינע חילול אלע בלעגונם מייבין : האם אים גאט אויך גזאלט
דורך איין שליח דען אזו שטייט אין פסוק און עס איז אררים גזאנגן איין
מלאך פון גאט און האט גזאלגן אין דער טהנה פון אשור הונדערט און
פינף און אכציג מווייניג מאן : נוא לערנען מיר פון דאנן אפ דאס גאט
בצאלט דעם מענטשן מדה כנגד מדה :

ד י ש עס איז דא אנדערע עבירות וואס דער מענטש ווערט אויף זיין
גשטראפט מיט געזעצט יסורים און אנדערע הכמים האבין עס אפ
גלעריגט פון דעם פסוק אזו וויא מיר לערנן אין גמרא שבת : רבי נתן
זאגט ווען איינער איז נים מקיים זיין נדר : שטארבט זיין ווייב דען אזווא
שטייט אין פסוק ווען דוא האסט נים צו בצאלין דינע נדרים וועט מען
דיין גלעגן פון אונט דיר צו נעמן : רבי זאגט איינער רעם ען פון נדרים
שטארבין דעם מענטשנים קינדר קליינר הייד : דען אזו שטייט אין פסוק
דוא זאלסט נים לאזן דיין טייל צו פריינדיגן דורך נדרים דיין פלייש : און
דוא זאלסט נים זאגן פאר דעם גבאי פון צדקה דוא האסט עס אום
גערין גרעם : דען ווארום זאל נאט צערגן איינער דיין קול : און ער וועט
פאר דארבין דא מעשה פון דינע הענט דאס מינע מען דעם מענטשנים
קינדר : דא רבנן האבין אויך אזו גלעגנט : רבי אלעזר ברבי שמעון
זאגט דאס איינער דעם ען פון פאלשע נדרים שטארבין דעם מענטשנים
קליינע קינדר : רבי יהודה הנשיא זאגט איינער דעם ען פון ביטול תורה
שטארבין אים זינע קינדר : דען אזו שטייט אין פסוק האב איך דען אום
זיסט גזאלגן איינער דאס איז דאך נאר ווייל די פאטער האבין
די תורה נים גלעגנט : רב נחמן בר יצחק זאגט דר וואס זאגט דס איינער
דעם ען פון נדרים שטארבן קינדר לערנט ער אויך אפ פון דעם פסוק דען
דר פסוק זאגט איינער דעם וואס איר האט גטאן פאלשע נדרים דרום האב
איך גזאלגן איינער קינדר : פרעגט די גמרא רבי יהודה הנשיא איז דאך
רבי און רבי האט דאך גזאגט דאס איינער דעם ען פון נדרים שטארבין
די קינדר און וויא זאגט דא רבי יהודה הנשיא דאס איינער דעם ען פון
ביטול תורה שטארבין וויא : ענטפערט דא גמרא נאך דעם אז רבי האט
גערט פון ר' אלעזר ברבי שמעון דאס זיי שטארבן בעון נדרים האט ער
אויך אזווי גזאגט : אין דר זאך קרינן רבי חייא בר אבא און רבי יוסי

איינער

והתיב ויהי לו כן יורמסו אותו וגו' ודלמא קללת אלישע גרמה ליה : דאמר רב יהודה אמר רב קללת
חכם אפילו כהנא היא באה : א"כ ליכתוב קרא וירמסורו וימות : מאי בשער על עסקי שער : וגרסינן
במסכת נלה רבי נהוראי אומר כל המבייש את חברו לכוף הוא מתבייש : ולא עוד אלא שמלאכי
השרת דוחקין אותו ומראין קלונו לכל באי עולם : ויש לך אחרת שאם עשאה על ידי עצמו נפרעין
ממנו בעצמו : כדגרסינן בפרק חלק דף צ"ד תניא רבי יהושע בן קרחה אומר פרעה שחרף *בעצמו
שנאמר (שמות ה) ויאמר מי ה' אשר אשמע בקולו לפיכך נפרע ממנו הקב"ה בעצמו שנאמר (שם טו)
וינער ה' את מצרים בתוך הים : ואומר (חבקוק ג) דרכת בים סוסך וגו' : סנהריב שחרף *על ידי שליח
נפרע ממנו הקב"ה על ידי שליח שנאמר (מלכים ב יט) ביר מלאכיה חרפת ה' ותאמר ברוב רכבי אני
עליתי מרום וגו' וכתוב אני קרתי ושתיתי מים ואחריו ככף פעמי כל יאורי מצור : הקב"ה נפרע ממנו
על ידי שליח שנא' (שם) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו' הא למדת שנפרעין מן האדם מדה כנגד מדה :

ד פרק שלישי

יש לך עבירות אחרות שבעבורם נפרעין מן האדם *בדברים ידועים והיו למדין אותו מאסמכתא
דקרא כדגרסינן במסכת שבת פרק כמה מדליקין דף ל"ב תניא רבי נתן אומר בעון נדרים אשתו
של אדם מתה שנאמר (משלי כב) אם אין לך *שלם למה ית *משכבך מתחתיד רבי אומר בעון נדרים
בנים מתים כשדם קטנים שנא' (קהלת ה) *אל תתן את פיד *לחטיא את בשרך ואל תאמר *לפני המלאך
כי שגגה היא למה יצוקך האלהים *על קולך וחבל את מעשה ידיך : ואיזה הן מעשה ידיו של אדם
הוי אומר בניו וכנותיו : תנו רבנן בעון נדרים בנים מתים דברי רבי אלעזר ברבי שמעון : רבי יהודה
הנשיא אומר בעון ביטול תורה : בשלמא למ"ד בעון נדרים כדאמרן אלא למ"ד בעון ביטול תורה מאי
קרא דבריה (ירמיה ב) *לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו : רב נחמן בר יצחק אומר מאן דאמר
בעון נדרים נמי מדבא לשוא על עסקי שוא : מכדי רבי יהודה הנשיא היינו רבי ורבי בעון נדרים קאמר
ילבתר דשמעה מרבי אלעזר בנו של רשב"י : פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי יוסי חד אמר
*בעון מוזהר : וחד אמר בעון ביטול תורה : מאן דאמר בעון מוזהר קסבר *מקרא נדרש לפניו *ולא לפני פניו : ולמאן דאמר בעון ביטול
תורה מקרא נדרש לפניו *ולפני פניו : פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה חד אמר בעון מוזהר : וחד אמר בעון מוזהר : בשלמא לכאן דאמר בעון

וועגן רבי יונתן מיר לערנן דס אפ פון דס פסוק ויאמר אלישע אלישע האט
גזאנט ווערט צו גאטס רייד : אזו האט גאט גזאנט : מארגן אין דר צייט
וועט ו' איין פאס זעכיל מעל פאר איין טאלר און צוויי פאס גערשטן
מעל פאר איין טאלר אין טויער פון שווערן : האט גענטפערט דער שר
וואס דער מלך האט זיך אן גילעגנט אויף אים און האט גזאנט און אפילו
ווען גאט וועט נאכן פערשטער אין הימל עס זאל רעניגן מיט תבואה וועט
דען קעגן זיין אזו איין גרויסער וול : האט אלישע גזאנט צוא אים נון דו
וועסט נים זעהן מיט דינע אויגן און וועסט נים דר לעבן צו עסן פון
דארטן ווייל דו גלייבסט נים דרינגן : און עס איז צו אים אזו גווען דען
אין דעם אנדערן טאג איז גיווארן איין גרויסער וול און דער שר איז צו
טראטן גווארן פון די פיל לייט וואס זיינן גיקומן קיפן תבואה : פרעגט
די גמרא פון וואנען ווייסן מיר דאס דער שר איז גישטראפט גווארן מדה
כנגד מדה טאמער איז ער צוא טראטן גיווארן ווייל אלישע האט אים
גישטארבן דען רב יהודה האט גזאגט פון וועגן רב ווען איין חכם נים
איינס איין קללה אפילו אום זיסט קומט זיא דאך אן ענטפערט די גמרא
ווען אזו וואלט דר פסוק גיטארבט נאר שרייבן דאס דער שר איז ווארן
צו טראטן און איז גישטארבן און ווארום שטייט נאך דאס ווארט בשער
צו ווייזן ווייל ער האט נים גיוואלט גלויבן דאס אין טויער וועט זיין אזו
אין גרויסער וול דרום איז ער ווארן : צוא טראטן אין טויער מדה כנגד
מדה : והסיע און מיר לערנן אויך אין דער מסכת פלה רבי נהוראי זאגט
דער וואס איז מבייש זיין חבר ווערט ער צום סוף מבייש : און נאך מער
דאס דא מלאכים שטויסן אים און ווייזן זיין שאנד פאר אלע מענטשן
פון דער וועלט און נאך איין אנדר זאך גיפגן מיר ווען דער מענטש טוט
דיא עבירה אליין אזו שטראפט אים גאט אליין : אזו וויא רבי יהושע בן
קרחה האט גזאנט פרעה האט אליין גשענד גאט און האט גזאנט ווער
איז גאט וואס איך זאל הערין אין זיין קול : דרום האט אים גאט אליין
בצארכ : אזו וויא עס שטייט אין פסוק און גאט אום גמלוש דא
מצרים אין יסיונדר שטייט דו גאט האסט צו טראטן אין יס די פערד פון
פרעה : סנהריב האט גשענד גאט דורך אשליח אזו וויא עס שטייט אין
פסוק דורך דינע שליחים דאסמו גשענד גאט און האסט גזאנט מיט מינע
פיל רייט וועגן וועל איך קומן קיין ירושלים : אויך האט ער גזאנט איך

פרק ג נר א כלל א חלק א

מוזוה רכתיב (ירם יא) וכתבתם על מוזות ביתך וכתוב בתריה למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא למה
דאמר בעון ציצית מאי מעמא אמר רב כנאה ואיתימא שילא מארי (מאי קרא) דרכיב (ירסה ב) גס בכנפך
במצאו דם נפשות אבינוים נקיים לא יכחותרת מצאתים כי על כל אליהרב נתמן אמר למד בעון מוזוה נמי
ומהכא במחתרת שעשו פתחים כמהרת ואמרינן עולא תניא רבי נחמיה אומר בעון שנאת חנם (פי' טלף להם)
בשרם קטנים רבי אלעזר בר יהודה אומר בעון חלה אין ברכה במכוונם (שם בחליפות זין וכן) ומורה משתללת
בשעריו וזורעים ואחרים אוכלים אותם שנאמר (ויקרא לו) אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם
בהלה אל תקרי בהלה אלא יבחה כדרכיב וזרעתם לרוץ וזרעכם וגו' ואם נוטין מתברכי'. שנא'
(יחזקאל מד) וראשית ערים ותוכם תתנו לבנה להגיה ברכה אל ביתך בעון ביטול תרומות ומעשרות ישמים
ועצרים מהוריד טל ומטר והיווך הווה יהושבר אבר ובני אדם רצים אתר הפרנסה ואינן מגיעין
שנאמר (איוב כד) ציה גם חום יגלו וגו' (פ"ה לפי זהו נדרים שצויה להם בשם החוקקים המוטות והמשמות) תנא רבי
שבטי ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם בימות ההמה ולא עשיתם יגלו מכס מימי שלג בימות
וגשמים ואם נוטין מתברכי' שנאמר (מלאכי ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי סוף בבית
בחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד
ולידי מאי עד בלי די אמר רב עד שיכול שפתותיכם מלומר די בעון גזל הגובאי עולה ותרעב הווה
ארם אוכלים בשר בניהם ובנותיהם שנאמר (עמוס ד) שמעו את הדבר הזה פרות הבשן אשר בדר
עומרון העושקות דלים הרוצצות אבינוים האומרות לארונהי הביאה ונשתה (פי' מדגר על ראש יבעל
מתעשר הוא) אמר רבא כגון הנשי דבני מחזוא ידאכלן ולא עבדן וכתיב(ישעיהו) הכבית אתכם בשדותן ובירקן
רבות ננותיכם ונתאבים וזיתים יאכל הגזם ולא שבתם עדי נאם ה' ובתיב (ויאל א) יתר הגזם
יאכל הארבה וגו' (פי' במקום ושם על מפסי יבוא) כתיב (ישעי' ט) ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא
ודעו אלא וזעו! בעון עינוי הדין (פ"ה שאלהים אי סתין מלחו לא לשם אלא לאר סיבור לס מסכן הוא) ועוות הדין
(וי) ובעון ביטול תורה חרב ובוזה רכה ודבר וכצורת בא ובני אדם אוכלים ואינם שבעים ואוכלים
נאיתי עליכם יחדב נוקמת נקם ברית וגו' ואין ברית אלא תורה שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי

[illegible]

שבעו איש בשר זרועו יאכלו אל תקרי
(ס') שא כיו מהוין דין לעין בו כ"ז והקיקל מ
להם במשקל • דכתיב (ויצא בו) נד

דיא ברכה דען אזוי שטייט אין פסוק דאס ערשטע פון דיין טייג זאלסטו
געבין צום ברוך פרי ריא ברכה זאל רוען אין דיין הויז. איבער דעם עין
וואס מען גיט גיט קיין תרומות און מעשרות ווערן די הימל אויף גהאלטן
פון טויט און רעגן און עס ווערט אלץ טייער. און דאס פון דענסט ווערט
פון לארין און מענטשן לויפן נאך צו בקומן פרנסה און גרייכן ווי גוט
דען אזוי שטייט אין פסוק ציה גם חום יגדלו סימיו של איז דער פשט פון
וועגן דיא מצות וואס איך האב אייך גהייסן טאן בשעת היין בלויז
אום ווער דאס איר זאלט געבן תרומה און מעשר און איר האט
גיט געגעבן דרום ווערן אונזע געזולת פון אייך דיא רעגן
אין דיא וואסער פון שנייא אום ווינטער. און ווען וויא גיבן
אבער תרומה און מעשר ווערן וויא געבענשט דען אזוי שטייט אין פסוק
בריינגט נאר דיא מעשר אין דעם אוצר און עש זאל ווין שפיון אין מיין
הויז פאר די פהנים און לויס און פרוכט מיר דער מיט זאגט גאט דער
הערשט אויב איך וועל אייך גיט עפענען די פענסטער פון הימל און וועל
מאכן גיסן צוא אייך די ברכה ביו אייערע לעפעצן וועלן ווערן מיר פון
צו זאגן מיר האבן גוט: בעז גול איבער דר זינד פון גולגייט אויף דער
היישריק און עש ווערט איין הונגער און מענטשן עסן דאש פלייש פון
ווייערע זין און טעכטער פאר הונגער דען אזוי שטייט אין פסוק הערם צו דיא
דאוינע וואך איר קא פון דעם לאנד בשן דאש מיינט, ער די ווייבער פון
די הארין און ישראל וואש זייגן דיא דעם בארג שומרון וואש זיי ברויבן
די ארוםע לייט און צוא שטויסן איין אבינים וואש זיי זאגן צוא ווייערע
הארין פליכט צו ווייערע מאנן בריינגעט אינא און מיר וועלן שריינקן. זאגט
דאש דאש מיינט מען אזוי איין גלייכענשט וויא די ווייבער פון כחזא דאש
זיי עסן און ווילן גיט טאן קיין ארבייט. און עש שטייט ווידר אין פסוק
איך האב אייך גשלאגן מיט אויס קלאפונג פון תבואה און מיט אגרענקייט
אין דער תבואה. דאס גוואקסנע פון אייערע גערטלעך און ווין גערטל
און פיגן בוימער און איילבערעם בוימער האט אויף געקעסן דר היישריק
וואס הייסט גוט און איר האט אייך דאך גיט און גיטקעט און מיר זאגט
גאט. און עס שטייט ווידר אין פסוק וואס דר היישריק גוט האט איבער
גילאזט האט אויף געקעסן דר היישריק ארבה. און ווידר שטייט איר
וועט גולן אויף דער רעכטער זייט און וועט זיין דאך הונגריג און איר
וועט גולן אויף דר לינקער זייט און וועט דאך גיט זיין זאט. אימליכער

אײנער זאגט דעם מענטשליכע קינדער שטארבן איבער דעם עין פון מוזה
דען עס שטייט אין פסוק ויכבדו וגו' איר זאלט אן שרייבן דיא רייד
אויף די ביי שטודירן פון דיין הויז און נאך דעם שטייט למען ירבו וגו'
כדי עס זאל דר ליינגערט ווערן אייערע טעג מיט אייערע קינדערשע טעג
אבר ווען איר וועט גיט האבן קיין מוזה אין אייער הויז וועט איר און
אייערע קינדער גיט לאנג לעבן . און איינער זאגט די קינדער שטארבן
איבער דעם עין פון בטול הוזה דען דר פסוק למען ירבו ווערט גדרשט
אויף דעם וואס עס שטייט נאך פריער אין דר פרשה ולמרות וגו' איר
זאלט דיא רייד פון דער הוזה לערנן מיט אייערע קינדער דאן וועט איר
און אייערע קינדער לאנג לעבן . ווען איר וועט אבר גיט לערנן די הוזה
וועט איר און אייערע קינדער גיט לאנג לעבן . אין דער זאך קרייזן רבי
מאיר און רבי יהודה . איינער זאגט קינדער שטארבן איבער דעם עין פון
מוזה אזו וויא פון דעם פסוק למען ירבו אזו גידרונגן . און איינער זאגט
איבער דעם עין פון ציצית שטארבן זייא דען אזא שטייט אין פסוק
גם בכבוד וגו' אויך פון וועגן די עקן פון דיינע קליידר וואס דוא האסט
דארטן קיין ציצית גיט איין גמאכט דרום אזו גיפונן גווארן אויף דיר דר
חוב פון דעם פלוט פון דיא ריינע קינדער וואס אזו פאר גאסן גווארן
איבער דעם . רב נהמן זאגט פון דעם פסוק אזו אויך אז גילערניגט דאס
איבער דעם עין פון מוזה שטארבן די קינדער דען דר פסוק זאגט ווייל
איך האב אייך גיט געפונען גאנץ אין מינע מצות וואס איך האב אייך
גהייסן מאכן מוזה אין דיא מירן דרום האב איך גשלאגן און גטייט
אייערע קינדער : ואסרנו און מיר זאגן אויך אין דער גמרא רבי נחמיה
זאגט דורך דער עבירה פון שנאת חנם דאש איין מענטש האט זיין חבר
פיינט אום ויסט מערס זיך קריג אין דעם מענטשליכע הויז און זיין ווייב
אזו שפיל גפלים און זיינע זין און זיינע טעכטער שטארבן
קליינער הייד . רבי אלעזר בן יהודה זאגט איבער דעם עין וואס מען גיט
גיט קיין חלה אזו גיט שולט קיין פרקה אין דיא אוצרות פון תבואה און
וויין און בוטל . און איין קללה ווערט גישיקט אין די מקחים דאס אלץ
ווערט טייער . את ווען מען זייט תבואה קומען פרעמדע פעלקער . און
עסן עס אויף . דען אזא שטייט אין פסוק . אויך איך וועל מאן דאס
דאווענע צו אייך און וועל בפעלן אויף אייך די כהלה . דאס מינע מען
דעם עין פון חלה וואס איר גיט גיט . און ווען מען גיט יוא חלה קומט

פרק ג נר א כלל א חלק א

נפש יהודה יט

היו ענין וענין וקול כלל : והדרכים
משחוקים מלין עובר : ועוד יד נסויה לטון
ועד כל נסיון של חסן שכן נכסים שנה יד נסיון
נקוים עליו לבעל נסיונו כעין זה : הכל יודעים
ולא הולך להלך לפרש להם נכנס והמכלל פיו
נכח אצלו נחמס וכו' : שוחה ניהם שחוקה
מוכנת לפי דעות למי שפיו דבר וזה נכח פה :
זעום ה' יפל שם זעם של הקב"ה שורס שם
אלל פי זרות הירבש אללו וזעום קרוי זעמו של
הקב"ה : המבקר עצמו משנה לנו לכן ממק
עלמו משלר עסקים להחשק בעניות : תמרוק
ברע כממק ברע : תמרוק מולי הוא :

יומם וליה וגו' וכתוב (ויקרא כו) בשבועי לכם מזה לחם וכתוב יען וביען במשפטי מאסו (פ"ס ענין וענין
וקולו) בעין שובעת שוא ושובעת שקר (כסופת שוא פ"ס כ"ט) כלל המבנה את סידור כיון על כלום שחור חסן וסבופם
שקר שזין גדולו ויכר ומלחין שקר (כסופת שוא פ"ס כ"ט) כלל המבנה את סידור כיון על כלום שחור חסן וסבופם
ההקטנים מלילוס נחוסם על יד וסופרים מבין זה שאין ממש במלות ונחמס כסם מתחלל עשבו נדכיו טלין) וחלול שבת היה רעה
רבה וברמזה כלל ובני אדם מתמעטין : יהודים משחוקים שנאמר (שם) אם באלה לא תוכרו לי אל
תקרי באלה אלא באלה וכתוב (שם) והשלחתי בכם את חית השדה וגו' וכתוב בשבועת שקר (שם י"ט)
ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת וחללת השם כתיב (שם כ"ב) ולא תחללו את שם קדשי וחלול שבת
כתיב (שמות לא) מחלליה מות יומת : וילפינן חלול חלול משבועת שקר : בעון שפיכות דמים בית המקדש
חרב ושכינה מסתלקת מישראל שנא' (במדבר לא) ולא תחניפו את הארץ ולא תטמאו את הארץ אשר אני
שוכן בתוכה אם אתם מטמאים אותה אין אני שוכן בתוכה : בעון עבודת כוכבים ומזלות וגלוי עריות

והשפעת שמיטין ויובלין גלות בא לעולם ומגלים אותם ממקומם ובאין אחרים ויושבים במקומם שנא' בגלוי עריות (ויקרא י"ח) כי את כל
התועבות האלה וגו' ולא תקיא הארץ אתכם וגו' : ובעבודת כוכבים ומזלות כתיב (שם כ"ו) ונתתי את פגריכם על פגרי גלולכם וגעלה וגו'
ובהשפעת שמיטין ויובלין כתיב (שם) אז תרצה הארץ את שבתותיה וגו' ואתם בארץ אויביכם : בעון נטולת הפה צרות רבות ורעות
וגזרות קשות מתחדשות ובהוריי ישראל מתים ויתומים ואלמנות צועקים ואינן נענין שנאמר (שעריה כ"ג) על כן על כל בהוריו לא
ישמה ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כולו חנק ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידועה מאי יועוד
ידו נמורה : אמר רב תנן אמר רבא : הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המבטל את פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו חותמין
עליו גזר דין של שבעים שנה למזכה הופכין עליו לרעה : א"ר חסדא כל המבטל את פיו מעמיקים לו גיהנם שנא' (משלי כ"ב) : שוחה עמקה
פי זרות וב נחמן בר יצחק אמר אף שומע ושוחק שנא' (שם) זעום ה' יפל שם א"ר אושעיה כל : הממק עצמו לדבר עבירה חבורות
ופצעים יוצאות בו שנאמר (שם כ"ב) חבורות פצע : תמרוק ברע ולא עוד אלא שנדון : תמרוק שנא' (שם) ומכות הררי כטן וא"ר נחמן
בר יצחק סימן לעבירה תמרוק על כן יש לו לאדם לכאוס ברע ולבחור בטוב :

בזעצן יד דרינן : דען ביאי ונתן שמיטת העובות האבן גמאן די פללקר
וואס זיינן גייען אין דעם לאנד פאר אייך דרום זאלט איר נישט מאן אזו
וואס די העובות פאר די ערד זאל אייך נישט אויס שפיינען און ארויס ווארפן
אזו וואס זיא האט אויס גישפוינען די פללקר וואס זיינן גייען אין דעם
לאנד פאר אייך : און ביי עבודת כוכבים ומזלות שמיטת ונתתי וגו' ובעלה
נפשי אחכם און מיין ווילן וועט אייך אויס שפיינען פון דעם לאנד : און
ווען מען האלט נישט קיין שמיטות און יבטלות שמיטת דענשט מאל אז איר
וועט זיין פאר טריבן אין לאנד פון אייערע פייגט וועט די ערד בווייליג
און רוען אלע אירע שמיטות וואס איר האט נישט גירענט אז איר זייט
גייעסן אין איר : אייבך דר זינד פון נבול פה קומן פיל צרות : און ביינע
צרות און ביינע גזרות ביינען זיך שטענדיג און די יונגע לייט פון דיא
ישראל שטארבן : און יתומים און אלמנות שרייען און ווערן נישט גענעמפארט
דען אזו שמיטת אין פסוק : אייבך דעם טוט זיך גאט נישט פרייען אייך
די יונגע לייט פון די ישראל : און די יתומים און אלמנות וועט ער נישט
דר בארעמן דען אלע ישראל טוען חנפערן און זיינן שלעכט און אימליכש
מיל טוט ריידן נבול פה : רב חנן האט גיאנט פון ווערן רבא אלע ווייסן
צוא וואס איין פלה גייט צוא דער חופה און דער וואס מאכט מיאס זיין
מיל און לאזט ארויס שענדליכע רייד פון זיין מיל אפילו ווען מען האט
אן גרמחט אויף אים איין גזר דין אז נאמן פון זיבציג יאר אן : פאר קערט
מען עס אויף אים צו ביינע דען דר פסוק זאגט ועוד ידו נסויה מינען ער
און נאך אציט דעם מענטשניש יארן זיינן דריינע ויבעציג יאר איז גאט
האנט גינטיגט צו פאר קערן אויף אים די גוטע גיירה צו ביינע : רב חסדא
זאגט דר וואס רעט נבול פה מאכט מען אים טיף דעם גיהנם : דען אזו
שמיטת אין פסוק איין טיפע גרוב איז גימאכט צו דעם מיל וואס רעט
פערמער רייד דאש מינען מען נבול פה : רב נחמן בר יצחק זאגט דר
וואס הערט עס און שווייגט דר איז אויף אין דעם עונש דען אזו שמיטת
אין פסוק דער צארנעמער פון גאט טוט רוען דאממן לעבן דעם פי זרות
פלאכט דר וואס רועט דאממן ביי דעם פי זרות און שווייגט דעם צארנעמ
גאט פאלט ער אויף אריין אין דעם גיהנם : זאגט רב אושעיה דער וואס
נישט זיך אפ צו טאן עבירות פון ונות גייען אויף אים ארויס בייילין און
וואונדערן דען אזו שמיטת אין פסוק : בייילין און וואונדן קומן צו דעם וואס
נעמט זיך ביי צו טאן : און חנן דעם ווערט ער נאך גישטראפט מיט
דר חולי תמרוק דאס איז גישויליכט דען אזו שמיטת : ער בקומט מכות
אין זיין בויה : און רב נחמן בר יצחק האט גיאנט דאש דאש גישויליכט

כאן וועט עסין דאס פלייש פון זיינע קינד : אייבך דר זינד וואס מען
האלט אויף דעם דין און מען זאגט אים נישט אויס : און אייבך דעם וואס
מען פאר קריסט דעם דין און מען פסקת אים נישט וואס רעכט איז : און
אייבך דעם זינד פון ביטול הורה מערע זיך שווערד און ריבונג : און
אין מאך קומט : און הונגער : און מענטשין עסין און זיינן נישט זאט :
און זיי יסין זייער ברויט מיט דר וואס : דען אזו שמיטת אין פסוק : איך
וועל בוויינען אויף אייך איין שווערד וואס זיא וועט זיך נאכט זיין אין
אייך ווייל איר האט נישט גהאלטן דעם ברית דאס מינען מען די הורה
דען אזו שמיטת אין פסוק ווען נישט מיין ברית פון דר הורה וואס זיא ווערט
גילערניגט טאג און נאכט וואלט איך די גייען פון הימל און ערד נישט
פשאפן : און עס שמיטת נאך איין פסוק איך וועל אייך צו ברעכין דאס
אונטער לעהונג פון ברויט ווייל איר האט אין מינען משפטים ממש
גייען : אייבך דר זינד פון שבעת שוא און שבעת שקר : שבעת שוא
הייסט דאש מען ווייט פאלד דאס ער שווערט פאלש דריינע ער שווערט
אויף הארץ אז דאש איז שמיטת אדר דר גלייכן שבעת שוא : שבעת שקר
הייסט דאש מען ווייט נישט בארד אויב ער שווערט ליגן דריינע ער איז
שווערניג געלס איינס און שווערט דס ער איז נישט שווערניג און אייבך חילול
השם (דאש איז ווען איין אדם חשוב טוט וואס נישט רעכט איז צו טאן
לערנן דאך זיך די קלענערע מענטשן אפ פון אים און זאגן ווען ער טוט
אזו מען מיר אויף אזו טאן : דאס איז איין חילול השם) און אייבך חילול
שבת מערין זיך חיות רעות מייק צו זיין מענטשן און בהמות ווערן פאר
לעגט און מענטשן ווערן גימנערט און די ווערן ווערן פאר וויסט דען אזו
שמיטת אין פסוק ווען איר וועט פאלש שווערן וועל אייך אן רייצן אין
אייך די חיות פון פערד : און נאך שמיטת ולא חשבעו בשמי לשקר וחללת וגו'
און ביי חילול השם שמיטת ולא תחללו את שם קדשי און ביי חילול שבת שמיטת
אויך מחלליה מות יומת לערנן מיר אפ די אלע חילולים פון שבעת שקר
דאס אייבך די אלע חילולים קומט דאס אן רייצונג פון חיות רעות אויף
מענטשין אייבך דר זינד וואס מען פאר גימט ריין בלוט ווערט דער בית
המקדש חרוב און די שכינה טוט זיך אפ פון די ישראל : דען אזו שמיטת
אין פסוק איר זאלט נישט פאר שווערן די ערד און זאלט נישט מטמא זיין
די ערד : דאס איך רוא אין איר : ווען איר וועט זיא אפיר וואס מיטמא זיין
וועל אייך נישט רוען אין איר : אייבך דר זינד פון עבודת כוכבים ומזלות
און זנות און וואס מען האלט נישט קיין שמיטה און יבטל קומט גלות דאס
מען פאר טרייבט די ישראל פון זייער לאנד און אנדערע פללקר קומען און

פרק ד נר א כלל א חק א

ה פרק רביעי

יש עונשים אחרים שבאים על עבירות ידועות כמו שאמרו רבותינו ולא היו למדין אותם מאכמכתא דקרא בדגריסין במסכת אבות פרק בעשרה מאמרות דף י"א שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה גופי עבירה: מקצתן מעשרין ומקצתן שאינן מעשרין ירעב של בצורת בא מקצתן רעבין ומקצתן שבעין וגמרו שלא לעשר רעב של מהומה ושל בצורת בא: שלא ליטול חלק רעב של כליה בא דבר בא לעולם על מיתות האמירות בתורה: שלא נמסרו לבית דין ועל פירות שביעית יחרב באה לעולם על ענוי הרין ועל עזות הרין ועל המורים בתורה שלא כהלכה: חיה רעה באה לעולם על שבושת שוא ועל חלול השם: גלות באה לעולם על עבודת כוכבים ומזלות ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שמיטת הארץ ועוד גרסינן בפרק במה מדליקין דף ל"ב ת"ר על שלש עבירות נשים מתות וילדות רבי אלעזר אומר נשים מתות וילדות: ורבי אחא אומר בעון שטכססות לכלוכי בניהן בשבת וי"א על שקורין לארון הקודש ארנא (פירוש קדושו קורין תהלה שכן) תניא רבי ישמעאל בן אלעזר אומר בעון שני דברים עמי הארץ מתים: על שקורין לבית הכנסת בית עם ולארון קודש ארנא: וגם כן גרסינן במסכת סוכה פרק הישן דף כ"ט ת"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה על אב בית דין שמת ולא נספד כהלכה: ועל נערה מאורסה שצדקה בעיר ואין מושיע לה: ועל משכב זכור: ועל שני אחים שנשפך דמם כאחד (פ"ס לא ידעתי ע"ס) ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על י"א כותבי פלסתר ועל מעידי עדות שקר ועל ימגדלי בהמה דקה בארץ ישראל ועל קוצצו אילנות טובות: ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נלקחים מידם: על משהי שטות פרועין ועל מלוי דרכות ועל שהספיין בידם למחות ולא מיהו ועל פוסקי צדקה ברכים ואינן נותנין: ובשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים יורדין לטמון: על יבובשי שבר שביד ועל יעושקן שבר שביד ועל מי שפוזקים עול מצואיהם ונותנין על הבריהם ויגמול הרוח בנגד כולם: וגם גרסינן בפרק קמא דיומא דף ט' אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (ש"ל י') יראת ה' תוסף ימים ושנות רשעים תקצורנה: יראת ה' תוסף ימים זה מקדש ראשון שעמד ד' מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים גדולים: ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש שני שעמד ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים גדולים: צא מהם ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק ושמונים שנה ששימש יוחנן כהן גדול ועשר שנים ששימש ישמעאל בן פאבי ואמר לה אהר עשר ששימש אלעזר בן חרסום מכאן ואילך חשוב שכל אחד ואחד לא הוציא שנתו: וכל

אין איין סימן דאם דר מענטש איז איין בעל עבירה: דרום גיהעדר איין מענטש כמאס ויין אין ביזי און אויס דער וויילן אין גוטש: ה יש עם ויין דא אנדערע שטראפ וואס ויין קומן אויף גוויסע עבירות איז ווי אינגערע קהנים האבן גיאט און ויין האבן ויין גיט אפ גילערניג פון קיין פסיק: אזו וויא מיר לערנן אין דר מסכת אבות אין פרק בעשרה מאמרות: ויין ערלייא שטראפ קומן אויף דר וועלט איבער ויין ערלייא עבירות: דהיינו ווען איין טייל ליט גיבן מעשר און איין טייל גיבן גיט: קומט איין הונגער דורך דעם וואס עם רעגנט ווייניג ויין איין טייל ליט הונגריג און איין טייל זאט: און ווען אלע גיבן גיט קיין מעשר קומט איין הונגער פון פר טומלונג דאס תולות קומן אין לאנד און קען קען איבער ויין גיט איין זאמלן די תבואה פון פעלד: און אויף קומט איין הונגער פון ווען ווייניג רעגן און דרום ויין שוין אלע הונגריג: און ווען מען גיט גיט קיין תלה קומט איין הונגער דורך דעם וואס עם גיט גאר קיין רעגן: איין דער קומט אויף דר וועלט ווען מען טוט די עבירות וואס מען איז חייב אויף זיי מתות בית דין און דאס בית דין האט גיט גמאן אין ויין קיין משפט: און אויף ווען מען האנדלט מיט דיא פירות וואס וואקסן אין דעם יאר פון שמיטה און מען האלט ויין גיט הפקר: איין שווערר קומט אויף דער וועלט ווען מען האלט אויף דעם דין נאך דעם אז מען האט אים שוין אויס גיקלערט און מען זאגט אים דאך גיט אויס: און איבער די פר קרימונג פון דין: דאס מען פסקת גיט ריכטיג וויא דר דין איז: און איבער די וואס ווייזן אפאלשן דין אין דר תורה: איין היה רעה קומט אויף דר וועלט ווען מען שווערט אים ויסט: און איבער חילול השם: גלות קומט אויף דר וועלט איבער עבודת כוכבים ופירות און איבער זנות און איבער רציחות און ווייל מען אקערט און מען זייט אים שמיטה: אויף לערנן מיר אין גמרא שבת איבער דרייא עבירות גדה און תורה און הדלקת הנר שטארבן גיווענדיגס: רבי אליעזר זאגט איבער די דרייא עבירות שטארבן זיי יונגער הייט אפילו גיט בשעת גווייגן: רבי אחא זאגט די ווייבער שטארבן יונגער הייט ווייל זייא וואשן דעם שמוץ פון זייערע קינד אים שבת און אנדערע זאגן ווייל זיי רופן דם ארון קודש קאסטן בלשון בלייגן רבי ישמעאל בן אלעזר זאגט איבער צווייא עבירות שטארבן דיא עמי הארצים פר ויער צייט: ווייל זיי רופן צו איין שול קהלשע הויז: און צום ארון הקודש רופן זיי קאסטן: און אויף אין מסכת סוכה האבן

רעב של בצורת בא הפסחים מועדים ומחזק כן השער מתיר ומתקן רעבין ומתקן שנים: רעב של מהומה ממני הכינסות אין יטולן לאספ כחוסה: רעב של כליה השמים כנחל ואלקן כחוסה: שלא נמסרו לבית דין: רעב של שבוש דין חוסה: ועל פירות שביעית שטובים כן שטובים וליין וסוגין כנס קדשה שמיטת: ועל שמיטת הארץ שחייב חזונים כסעושים: על שלש עבירות חלה גדה בלוקה: וילדות כנסת לידתן: וילדות נחירות ואלקין בלא כנסת לידתן: רבי אחא אומר הילדות מתות על עון שטכססות וכו': בית עם לאון ביזוי שטכססות כו' הכל: מאורות יום וסוכות: כותבי פלסתר שקנות מוסיפין: ימגדלי בהמה דקה מתוויין חל הארץ חלקם יטולן לשמש מלגות נחירות חגריס: ועל קוצצי אילנות טובות ואלקין הם שלכן שטכססות פן ואלקין כסעושים כהק"ס ונכנסתו שטכסס עונו: על משהי שטות פרועין חללו כיו להחור ולגלות פסח חלפת: לשמוין שטכססין וכלין חללית: כובשי שבר שביד שטכססו כלן זכור: עושקן שטכסס לגמרי וזול שבר: ובית הרוח שטכססין וזכריתן על אחיס ככיל פסח:

דיא רבנן גילערניגס איבער פיר זאכן ווערט די זון גשלאגן: ווען איז אב בית דין איז גיטמאדן און איז גיט ווארן באקראנט וויא רעכט איז: און ווען מען האט איין נערה תיאורסה כאנס גווען אין שטאט און זיא האט גישרייען און קיינר האט איר גיט גיהאלפן: און איבער משכב זכור: און איבער צוויי פרידער וואס זיי ויין ביידע אין אייל מאל גהרית: ווארן: און איבער פיר זאכן ווערט די לבנה און די שטערן גשלאגן: ווייל מען שרייבט פאלשע שטרות: און ווייל מען זאגט פאלש עדות: און איבער די וואס ויין ימגדל שאף און צייגן אין ארץ ישראל דען על פי רוב פיסרן ויין אין פרעמדע פעלד: און איבער די וואס האבן אפ פרוכט בויער און ויין עובר אויף כל תשחית: און איבער פיר זאכן ווערן אוועק גינגמן די גיט פון די בעלי בתים ווייל זיי האלטן פייא זיך באצאלטע שטחות: און ווייל זייא לייגן אויף רוחים: און ווייל זיי קעגן פר ווערן אין די וואס טוען עבירות און פר ווערן גיט: און ווייל זיי זאגן צו ברבים צו געבן צדקה און גיבן גיט: און נאך איבער פיר זאכן ווערט פלה די געלט פון דיא בעלי בתים ווייל זייא האלטן אויף דעם שבר פון דעם גרונגענעם: און ווייל זייא פצאלן גיט דעם גרונגענעם: און ווייל זייא ווארפן אראפ פון זיך דעם יאך וואס זיי דארפן געבן צוא קהל אדר צום שררה און לייגן דאס ארויף אויף אנדערע ליט און מער פר אלץ איז זיי גורם דר צו דאס וואס זיי האלטן זיך גרויס מיט זייער רייכקייט: און מיר לערנן אויף אין גמרא יוכא רבי יוחנן זאגט עם שטייט אין פסיק נאמס פארבט מער טעג און די יארן פון רשעים ווערן גיקרצט: דאס מיינט מען דר ערשט בית המקדש איז גישטאנן פיר הונדערט און צעהן יארן און עם האבן אין אים גיריגט גאר אכטצעהן כהנים גדולים ווייל זיי ויין גיווען נאמס פארבט גע: און דר אנדער בית המקדש איז גישטאנן פיר הונדערט און צוואנציג יאר און עם האבן אין אים גיריגט מער פון דרייא הונדערט כהנים גדולים: רעכין אפ דער פון פערציג יאר וואס שפען הצדיק איז גיווען פון גדול און אכציג יאר וואס יוחנן איז גיווען פון גדול און צעהן יאר וואס ישמעאל בן פאבי איז גיווען פון גדול: און אטייל זאגן נאך עלף יאר וואס אלעזר בן חרסום איז גיווען פון גדול און ווייטער די איבעריגע כהנים גדולים האט קיינר קיין יאר גיט אויס געקפט ווייל זיי ויין גיט פרום גיווען גיקרצט זיי האבן די כהונה גדולה גקייפט פר געלט: דען רבי אסי האט גיאזגט דרייא קבים רענדליך האט כרתא

פרק ד נר א כלל א חלק א

כך למד שהיו לוקחין אותן בדמים. דאמר רבי אסי תרקבא דדינא עיילא ליה מרתא בת בייתוס
לינאי מלכא עד דאזקמיה ליהושע בן נמלא בכדגין רבירבי הא למדת שהרשעים נענשו על רשעם
ויראי ה' יוסיפו ימים :

ו פרק חמישי

יש דברים שנתנו ליפרע מהם מבית דין של מטה כגון חייבי מיתות ב"ד ומלקיות כמו שהם מפורשות בדברי חז"ל והיה ג' פרשות לב"ד בזה"ב לענוש ולדכות כפי צורך הזמן אם יראו י"השעה צריכה לכך כדנסינן במסכת סנהדרין פרק נגמר הדין דף מ"ז ובמסכת יבמות פרק האשה קמא דף צ' תניא אמר רבי אליעזר בן יעקב שמעתי שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא כדי לקשות סייג לתורה מעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יהירים והביאורו לב"ד וסקלוהו ולא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה בא' שהמיה באשתו תחת התאנה והביאיהו לב"ד והלקוהו ולא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך וגו' היה רשות לב"ד לגדות ולהחרים ולהפקיר נכסים ולכפות ידים ורגלים ולאסור ולהעניש בכל עונש שיראה להם כפי ראות עינם אם הם ראויים לכך כדנסינן במסכת מועד קטן פרק ואלו מנלחין דף ט"ז ומנא לן דמשמתינן דכתיב (שופטים ה) אורז מרוז ומנא לן דמחרמינן דכתיב אורז ארור ומ"ל דמאן דאכל ושתי וקאי בד' אמות ר' חמאיה בצבורא דכתיב כי לא באו לעזרת ה' ואמר עולא בד' מאה שפורי שמתיה ברק לכרוז א דאמר יוכבא חוה דכתיב מן השמים נלחמו הכוכבים ומנא לן דימפקינן נכסיה דכתיב (עו"א) וכל יחרם כל רכושו ומנ"ל דכפתינן יואסרינן ועבדינן הרדפה דכתיב הן למות הן לשרושי הן לענוש ר' אדא מאי אמר רבי נחמיה בר' ברון אמר רב יהודה הרדפה מאי הרדפה אמר רב יהודה נ ומרדכי' לאהר ששים אמר ליה רב הונא הכי אמר רב חסדא שני וחמישי ושני והני מילי לממונא נסינן במסכת סנהדרין פרק ארבע מיתות דף נ"ה אמר ריש לקיש כל המגביה ידו על חבירו אף ע (שמות ה) ויאמר לרשע למה תכה רעך הבית לא נאמר אלא למה תכה ועירי אמר רבי חנינא נקרא חוט בחזקה וכתיב ותהי חטאתה נערים גדולה מאד את פני ה' רב הונא אמר תקציץ ידו שנא' (איוב לח) יז

פת בייזעס אריין גיפראכט צו ינאי המלך דאס ער זאל מאכן איר מאן
והישע בן נמלא פאר איין כהן גדול • דר פון לענדן מיר אפ דאש דיא
רשעים ווערן געשטראפט אויף זייער ביזי אונ די וואס האבן מורא פאר
גאט ווערן דער ליינגערט זייערע מענ :

ו ייש עכ וויינ דא אונעלעכ עבירות וואש בית דין של משה האבן גיארפט
בשטראפן פרוי רהינו חייבי מיתות אונ מלקות אזו וויא עס שטייט
מפדל אין די ספרים פון אונזער תכמים אונ אויף האט דאס בית דין
לשות גיהאט צו שטראפן לייט אונ צו שלאגן וויא ווען די צייט האט עס
נימאדעט דהיינו ווען ווי האבן גיזעקן דאס דר דור איז צולאזן . אזו וויא
מיר לערנן אין מסכת סנהדרין אונ אין יבמות רבי אלעזר בן יעקב זאגט
אויף האב גיזעקט דאש בית דין מענין שלאגן אונ שטראפן אפילו ווען
עס קומט ווי גיט מן התורה . אונ גיט בית דין וויינ עובר אויף דר תורה
נייערש ווי טוען עס פרי צו מאכן דר מיט איין צאם צו דר תורה . עס
האט זיך גיטראפן מיט איינעם דאס ער האט גיריטן אויף איין פערד אים
שבת אין די צייטן פון די יהודים . האט מען אים גיבראכט צו בית דין
אונ מען האט אים פר שטייגט אונ גיט דאס עס איז אזו דר דין על פי
הורד נייערש ווייל די צייט האט עס מיט גיבראכט דען די יהודים האבן
גור גיווען דאש די ישראל זאלן אונעק לאזן ווייער אטונה אונ דרום איז
דר דור גיווען פרוץ צו טאן עבירות דרום האט מען אים גיהרגט פרי מען
זאל דורך דעם די לייט אין צאם האלטן ווי זאלן גיט ארויש גיין פון דת
יהודי . אונ נאך האט זיך גיטראפן מיט איינעם דאס ער איז גלעגן מיט
וויין ווייב בפרהסיא אונטער איין פיגין בוים . האט מען אים גיבראכט
צוא בית דין אונ האבן אים מלקות גיטלאזן אונ גיט דאס דער דין איז
אזו גיזעקט ווייל די צייט האט עס מיט גיבראכט דען דר דור איז גיווען
ווייער בחיפופות דרום האט מען עש גטאן פרי די לייט אין צאם האלטן .
אויף האט דאש בית דין גיהאט רשות צו מצדה אונ מדרים צו וויין לייט
אונ צו מאכן הפקר ווייערע גיטער אונ צו פינדן הענט אונ פים אונ צואוס
נעמן אין תפיסה אונ צו שטראפן מיט אלערלייא שטראף ווי ווי איז אוישש
געקומען אויב די לייט וויינן ראוי דר צו אזו וויא מיר לערנן אין מסכת
טעטע קאן דאש דאס בית דין האט גימענט איינע מדרים וויין מיט לשון
ארוי אזו וויא פרק האט גיאגט אורי מרז אורי אורי אונ דר וואס
איז גרינקט מיט דעם וואס איז אין תרם אונ שטייט אין ווינע פיר אייללעך

שהשערה צריכה לכך שסדור מין עשירים :
 רבב על המון וטוב מאוד שיהיה
 וסגורו כחלל שנת גמור : שהשערה שנת
 שנת גמור וטוב פרוש עשירים : המידה בעל :
 דמחריטין נאלצו : דמאן דאכל עס על עמדותו
 עמדו לו סגן כדכתיב יושביו : דמחריטין
 חמאיה דמלי לאבי עירו מאס כפי וטוב
 משמחין ליה : כוכבא הוה מזליה דסיסרא :
 דמפרקין נכסיה דמחל ליה ביתא על לנכס :
 יחרם כל רכושו דהסכר צ"ל הסכר : דמחריטין
 ידיו ורגליו : וסאריין ליה שקורין חוט על
 העמוד לנקותו : מאקדורותא מנזה מיל :
 ולקחיה בחוקה צנע על כפי שיהי חוקין
 נכסא הנכסים וטאמרים חס אל חסן לו חסח חתוקס
 דכיוט כמרים יד שיהי מנזמים לבסוס : ודורע
 רבה הניגול נכס על כעוין : ליה מאלס
 חסד שיהי רעול לנכסו חל חטירו וקטבו בכך
 כדמחריטין לנעיל צ"ל מנין ועוטין שלא מן החסור

דאכל ושתו וקאי ברך אמות דידיה דכתיב וישכיה ומל' ימפרשינן
דאכל ושתו וקאי ברך לכוון איכא דאמרי גברא רבה הוה' ואיכא
ינין נפשיה שמתיה דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא בעצת השרים והסגנים
למות הן לשרושי הן לענוש נכסין ולאסורין. מאי לשרושי אמר
מי הרדפה אמר רב יהודה מנדין לאלתר ושונין לאתר שלשים
חמישי ושני והני מילי לממונא אבל לאפקירותא לאלתר. תם כן
המכירה ידו על חברו אף על פי שלא הכרו נקרא רשע שנאמר
עירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנא' (שמואל א ב) ואם לא יולקחתי
ר' תקצין ידו שנא' (איוב לח) יזרוע רמה תשבר. רב הונא *קץ ידא'.

ר' איז אויף אין תרס אזו וויא ברק האט גישאלטן אפילו די וואס וויזן
 לעבן דעם מרוז. אונטער מען זאגן בפרהסיא פאר לייטן די ווייזער וואס דר
 מנהיג האט געזינדיגט אזו וויא ברק האט געזאגט דאס ער איז דרום
 מחרים דעם מרוז ווייל ער איז נישט געקומען העלפן די ישראל אין מלחמה.
 ערלאזט אונטער מיט פיר הונדערט שופרות האט ברק מחרים געווען מרוז. איין
 טייל זאגן דר מרוז איז געווען איין גרויסער מאן און איין טייל זאגן איין
 שטעטל האט געהייסן מרוז און אלע שטעטל ווייזן געקומען העלפן די ישראל
 ממלחמה צו האלטן און דר שטעטל מרוז איז נישט געקומן דרום האט אים ברק
 מחרים געווען. אויף לערנן מיר אפ פון עזרא דאש בית דין האט געקענט
 מספקיר זיין יענעם גיסער אזו וויא עזרא האט גילאזט אויס רופן דער
 וואס וועט נישט קומען אין סוף דרייא טעג אזו וויא די הארן האבן געהייסן
 זאל ווערן פאר ווייט גאר זיין גומש. אויף לערנן מיר אפ פון עזרא דאס
 בית דין האבן געקענט לאזן גיין און אינאויסן נעמן און מנהיג און מחרים
 זיין דעם אזו שטייט ביא עזרא דאס ער האט געהייסן ממת זיין אדער
 אויס צו ווארצלן אדר געלט צו קנסען און אין תפיסה צו נעמן פרעגט די
 גמרא וואס מיינט מען עס אויס צו ווארצלן. זאגט רב יהודה מען איז
 אים מנהיג תיבא. און ווידר נאך דרייטע טעג. און נאך זעכציג טעג
 איז מען אים מחרים ווען ער פאלגט נישט דאש בית דין. זאגט רב הונא
 אזו האט רב חסדיא געזאגט מען גיס אים נאר צייט שני ותמישי ושני
 און די צייט נישט מען אים נאר צו געלט זאגן דעם סאמר האט ער נאך
 נישט קיין געלט אבר ווען ער האט מנהיג געווען איין תלמיד תבס איז מען
 אים תיבא מחרים. זיגט אויף לערנן מיר אין מסכת סנהדרין דיש לקיש
 זאגט דער וואש הייבט אויף זיין האנט אויף זיין חבר צוא שלאגן אים
 ווען אפילו ער האט אים נישט געשלאגן ווערט ער דאך אן גירופן איין
 רשע אזווא וויא אין פסוק שמיים. משה רבינו האט געזאגט צום רשע
 ווארעם ווילשטו שלאגן דיין חבר און ער האט אים דאך נאך נישט
 געשלאגן נאר ווייל ער האט אים געוואלט שלאגן רופט אים שוין דער
 פסוק אן רשע. זעירי זאגט פון ווען רבי תניא דר וואס וויל זיין חבר
 שלאגן ווערט אן גירופן איין תבא דעם אזו שמיים ביי די קינדער פון
 עלי דאס וויא האבן ויער חלק פון קרנות געקענט מיט געוואלד דרייט
 ווער עס האט זיי נישט געוואלט געבן האבן זיי אים געוואלט שלאגן. און
 עס שטייט ביי זיי געשריבן דאס לשון רשאת. רב הונא זאגט אזו איין

פרק ה נר א כלל א חלק א

ותקנו דבקי מיתות למי שראוי לבלותו ואינו חייב מיתה בידים כדגרסינן פרק ואלו הן הנשרפין דף פ"א מי שלקה יושנה בית דין מבניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת. ההורג נפשות י שלא בעדים מבניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ. וכן כל כיוצא בזה ליכר דרשעים וכל העם על מקומו יבא בשלום :

ז פרק ששי

ויש לך דברים אחרים שניתנו בזמן הסנהדרין ביד כל מקנא קנאת השם להגנם מהם כמו שעשה פינחס כדגרסינן פרק ואלו הן הנשרפין דף פ"א יהונב את הקסוה והמקלל בקום והבועל ארמית קנאין פוגעין בו. כהן ששימש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא יפרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפצצין את מוחו בגזירין. ואמרין עלה בגמרא דף פ"ב בעא מיניה רב כהנא מרב לא פגעו בו קנאין ימיו אנשייה רב לגמריה. אקרייה לרב כהנא בחלמיה (פלאי ב) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה את קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר. אתא אמר ליה אקריין הכי אדכריה רב לגמריה בגדה יהודה זו שעכדו כוכבים ומזלות וכן הוא אומר (ירמיה ג) בגדתם כי בית ישראל ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים זה משכב זכור וכן הוא אומר (ויקרא יח) ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא. כי חלל יהודה את קדש ה' אשר אהב יז בתריה (פלאי ב) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה יעזר ויעונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה צבאות. אם תלמיד חכם הוא לא יהיה לו על ארמית כאלו מתחתן בעבודת כוכבים ומזלות דכתיב ובעל בת אל נכר זה הכא על ארמית ואמריו עלה כי אתא רב. דימי אמר בית דינו של חשמונאי גזר הכא על ארמית יחייב עליה משום נשגא. כי אתא רבין אמר משום נשגא אבל אישות לית להו ואידך נשיהו לא מפקרי. אמר רב חסדא יחבא לימלך (פי' קנא כהנא חסדא) אין מורין לו ולא עוד אלא ישאם פירש זמרי והרגו פינחס

ומזלות דען דאם ווערט אן גירופין בגינה אזו וויא עס שטייט כגרתם בי בית ישראל ותועבה נעשתה מיננט מען משפב זכור דען דאם ווערט גירופין תועבה אזא וויא עס שטייט ואת זכר לא תשכב משכבי אשה הונכה היא כי חלל יהודה את קדש ה' מיננט מען ער איז גנאנגן נאך איין זונה וואס דאס ווערט אן גירופין קדש אונ קדשה אזו וויא עס שטייט לא תהיה קדשה סכנות ישראל ולא יהיה קדש כבני ישראל ובעל בת אל נכר מיננט מען ער איז גילעגן ביי איין פותית וואס זיי דינן פוכבים ומזלות. אונ עס שטייט דער נאך יכרת ה' לאיש אשר יעשנה וג' דאס מיננט מען ווען ער איז איין תלמיד חכם אונ טוט די ביינע זאכן וועט ער נישט האבן איין זון אהכס וואס זאל קענען ענפערן אונ לערנן מיט תלמידים. אונ אויב ער איז איין פהן וועט ער נישט האבן איין זון וואס זאל מקריב זיין איין מנחה פלומר ער זאל טאן דיא עבודה אין בית המקדש פר גאט דער הערשער : אמר רבי חיאי בר אבא ואנט דער וואס לינט ביאי איין פותית איז גלייך וויא ער האט זיך מתחתן גווען מיטן אפ גאט דען אזו שטייט ער איז גילעגן ביי דר מאכט פון דר אפ גאט. נוא האט דען די אפ גאט איין מאכט גייערסט דאס מיננט מען איין פותית די הייסט די מאכט פון דר אפ גאט. אויך זאגט די גמרא אז רב דימי איז גיקומען פון ארץ ישראל קיין בבל האט ער גזאגט דאס דאס בית דין פון דיא חשמונאים האבן גזר גווען ווער עס לינט ביאי איין פותית זאל ווערן גשטראפט ווייל ער האט עובר גווען אויף פיר זאכן : דער סימן איז נשגא ווייל ער איז גילעגן ביי איין נדה אונ איין שפחה אונ איין נזיה פותית אונ איין אשת איש. אונ אז רבין איז גיקומען פון ארץ ישראל קיין בבל האט ער גזאגט ער ווערט גשטראפט ווייל ער האט עובר גווען אויף נשגא נדה שפחה נזיה פותית : וזה אבר אשת איש גייט נישט אן ביאי איין פותית. אונ רב דימי האלט אז זיא איז גלייך וויא איין אשת איש תאמשע עס גייען נישט אן קיין קדושין ביי אביתי אבר ער וויל איר דאך נישט מקריב זיין צו זנות. זאגט רב חסדא ווען איינר פלעגט קומען צום בית דין צוא באראטן זיך אויב ער מעג כמית זיין דעם וואס לינט ביי אבותיות פלעגט מען אים נישט פסקנן דאס ער מעג אים כמית זיין. דען דאס וואס מיר זאגן דאס דר מתקנא האט עס גמעגט טאן איז דאס גאר גזאגט ווען ער טוט עס פון זיך זעלבערט. אונ אויך דוקא בשעת ער גפינט זיי ביי אנאגד לזיין אבר נישט ווען זיי האבן זיך פון אנאגד גישייד. אונ ווען פנחס וואלט גיהרגת זמרי נאך זיין אפ שיידין זיך פון פנזי וואלט פנחס גקומן דרגנן איבר אים. אויך ווען זמרי וואלט גהרגת פנחס וואלט זמרי נישט גהרגת גווארין

אמר

לעזות סיג וגדר להורג : ושה שלק שמי פעמים על חמי עשרות : שלא בעדים שלא ניתן להכניס :

הגונב את הקסוה אחד מכלי שרת מלפון קסוה כנס : והמקלל בקום התנחך את כסם כוכבים ומזלות : קנאין פוגעין בו כני ארס כשרים המקללים קנאין של מקום פוגעין בו כשעט שרואין את המעשה חלל לאחד מכלל אין מיתות מאוסה לבד וכלל כולל פוגעין מיתות כמו לך ופעו בו : פרחי כהונה כסוים שמתחיל שער זקס לפנות : בגזירין נקעיות של עניס : כהו מה טעמו : אנשייה רב לגמריה שכת מה טעמו רבו דכר זה ולא ידע להשיבו : וזה מוספת ופסול ישראלי : חייב עליה לומר נעם עליון משום כל אלו : הבא לימלך קנא כהנא לימלך כהנא בשעת מעשה לא יפגע בו אין מורין לו שלא נאמר חלל לעקנא שפחו ואינו מתקן : שאם פירש זמרי ען כהנא וסכנו פינחס אחד כהנא עליו בלא נאמר

האנט זאל ווערן אפ גיהאקט דען אזו שטייט אין פסוק די ארים וואס זיא איז גיוואנט צונווערן אויף גיהויבן צו שלאגן לייטן דיא זאל ווערן צו בראכן. רב הניא האט גיהייסן איינס אפ האקין זיין האנט ווייל ער איז גווען גוויינט צו שלאגן לייטן. אויך האבן אונזער חכמים גלשטעלט פונדער שטראף צו די מענטשן וואס זיינן נישט חייב קיין מיתה פורים אונ זיי זיינען אבר דאך ראוי גווען מען זאל זיין פאר לערנן אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סנהדרין ווען איינר איז צוויי מאל מלקות גשלאגן גיווארן איבר איין עבירה אונ טוט זיא ווידר. בריינגט אים דס בית דין אררין איין גאנצע איינגע תפיסה אונ גיבין אים עסין גערשטן ביו זיין בויך ווערט צו שפרינגען אויך ווען איינר האט גיהרגת לייטן אן עדות אונ מען האט גיוואנט קלאר אז ער האט דאס נישטאן האט אים אויך דאס בית דין אררין גיבראכט אין איין גאנצע איינגע תפיסה אונ האבן אים גינעפין עסין גאנץ ווייניג פרויט אונ ווייניג וואגער ביו ער איז גשטארבן. אונ נאך שטראף דער גלייכן האבן זיי מתקן גווען צו שטראפן די רשעים. אונ גאר דאס פאלק איז איינליכר אויך זיין ארט גיקומען מיט שלום :

ז ויש אונ עם זיינן דא אנדער זאכן וואס אין דר צייט פון סנהדרין האט גיהאט רשות יעדד וואס האט זיך מקנא גווען פון גאטס וועגן דאס ער זאל זיך נוקם זיין אין די חוטאים אזו וויא פנחס האט גמאן. אז וויא מיר לערנן אין מסכת סנהדרין ווער עס גנבת איין כלי שרת פון דעם בית המקדש אונ ווער עס שילט גאט מיט דעם נאמן פון פוכבים ומזלות אונ ווער עס לינט ביי איין פותית האבין גיקענט דיא מענטשן וואס זיינן זיך מתקנא פון גאטס וועגן אים כמית זיין בשעת מעשה ווען איין פהן האט נישטאן דיא עבודה אין בית המקדש בשעת ער איז שטא גווען האבן אים די פהנים נישט גיבראכט צום בית דין. גייערסט דיא יונגע פהנים האבן אים ארויס גפירט פון דר עזרה אונ האבן צו שפאלטן זיין מוח מיט שטיק העלצער. זאגט דרויף דיא גמרא רב כהנא האט גיפרענט ביאי רב ווען איינר לינט ביאי איין פותית אונ מען האט אים נישט גיהרגת וואס דאס ער פאר איין עניש. האט רב פאר געסן וואס זיין רבי האט אים גילערינט דארין האט מען גימאכט ליעגן צוא רב כהנא אין חלוב דעם פסוק בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה את קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר איז ער גיקומען אונ האט עס גר ציילט צו רב האט זיך רב דורך דעם דער מאנט זיין לערנן אונ האט גיהרגת דעם פסוק אזו בגדה יהודה מיננט מען זיין האבין גידינט פוכבים

פרק ו נר א כלל א חלק א

נחג עליו נהפך זמרי ודרנו לפינתם אין נהרג עליו שהרי רודף הוא (במדבר כה) ויאמר משה אל שופטי ישראל ודרנו • הלך שבטו של שמעון אצל זמרי אמרו לו הן נידונין דיני נפשות ואתה יושב ושותק מה עשה עמד וקבץ עשרים וארבעה אלף מישראל והלך אצל כוזבי אמר לה השמעתי לי אמרה לו בת מלך אר • וכך צוה עלי • אבי לא תשמעני אלא לגדול שכרם (פי' וכו' חסד) אמר לה אף אני נשיא שבט אני • ולא עוד אלא שאני גדול ממנו • שאני שני לבטן והוא שלישי לבטן • תפשה בבלוריתך (פי' צינור חלס) והביאה לפני משה אמר לו בן עמרם • זו מותרת או אסורה ואם תאמר אסורה בת יתרו • ימ' התירה לך • יתעלמה הלכת ממנו • געו כלם בבכיה • והיינו דכתיב (שם) והמה בוכים פתח אהל מועד • וירא פינתם בן אלעזר בן אהרן הכהן • מה ראה • אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכתי אמר ליה אחי אבי אבא לא כך למדתני בדרתך כהר סיני הבוטל אהרמית קנאין פוגעין בו • אמר ליה קריינא דאיתגתא איהו ליהוי פרוונקא (פי' שטות) ושמאל אמר יראה (משלי כה) שאין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב ר' יצחק אמר ראה מלאך המות שבא והשחית בעם ויקם מתוך העדה וגו' אר יוחנן מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש שלם שננה והניח באנקלי שלו (פי' נכנסים) והיה יושען והולך על מקלו • וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון אמר • היכן מצינו ששבטו של לוי גדול משבטו של שמעון (כלומר למע לא נעשה כן גם לא) אמרו הניחו לו אף הוא לעשות • צרכיו נכנס • התירו פרושין את הדברי אמר רבי יוחנן ששה נסים נעשו לו לפינתם אחד שהיה לו לפרוש ולא פירש ואחד שהיה לו לדרב ולא דבר ואחד שכיבו בשניהם בבית אחת כשהיו דבוקים יחד ואחד שלא נשממו מן הרוחם ואחד שבא מלאך • והגביה את המשקוף • ואחד שבא מלאך • והשחית בעם בא וחבטו לפני המקום אמר רבשי"ע על אלה יפלו כ"ד אלף מישראל והיינו דכתיב (תהלים ק) ויעמוד פינתם ויפלו ותעצר המגפה • ולא סתלק לפיכך בצומח ויחמור • והשחית בעם והוטרדו בני שבטו כנפסה ולא יכנסו לפינתם •

דעם זמרי נהרגת רבי יצחק ואגם פנתם האם גזען דאם דר מלאך המות או נקמן און האם אן גהייבן דאם פאלק ממית צו זיין דרום או ער גשווינד גנאנגן און האם נהרגת דם זמרי כרי דר דבר זאל אויף הערן וייקס ואגם ר' יוחנן דר פון אי. גידרונגן דאם מען טאר גיט אריין גיין מיט פלי זין אין איין בית המדרש • דרום אי פנתם אויף גשטאנען פון דער ערה און איז ארויס פון בית המדרש • און האם אראפ גנמן די שפיז פון דעם שטעקין און האם זיא אריין גלייט אין זיין מלבוש און איז גנאנגען אן גילעקנט אויף דעם שטעקין פון דר שפיז כרי מען זאל גיט וויסן דאם ער טראגט ביי זיך איין שפיז און וויא ער איז ניקומן צום שבט שמעון האם ער זיך גימאכט גלייך וויא ער וויל אויף ביז טאן און האם גיזאגט צוא זיי וואו גיפין מיר דאם שבט לוי איז גרעסר פון שבט שמעון דרום ווען איר שוט עם מען איר עם אויף טאן • האבן די לייט פון שבט שמעון גיזאגט לאזט דעם פנתם אריין גיין אין דעם גיזעלט דען ער וויל אויף טאן וויא מיר • און דיא פרומע לייט וויא פנתם האבין שוין אויף ממיר גיווען די זאך • און וויא פנתם איז ניקומן אין גיזעלט אריין האם ער דער וויסט דעם זמרי לגיין ביי דר פותית און האם זיי ביידן דר שטאכין און האם וויא אויף דר שפיז אז זיי ביי גנאנגר לגיין ארויס גיטראגין פראלע לייט • רבי יוחנן ואגם זעקס נסים זיינן גיטאן גיווארין צו פנתם • איינס איז דם זמרי האם גיקענט זיך אפ שייך פון דר פותית ווי פנתם איז אריין ניקומן וואלט אים פנתם גיט גיטאדט הרגענן און ער האם זיך גיט אפ גישייט האם פנתם גימענט אים ממית זיין • נאך איין גס איז דאם זמרי האם גיזאלט שרייען דאם די לייט פון זיין שבט זאלין אים קומען העלפן און ער האם גיט גישריען • נאך איין גס איז דאם פנתם האם זיי ביידן מיט אפאל ארויף גיטאכאן אויפן שפיז אז וויא זיי זיינן גיווען בהעפט איינר צום אנדערן • און אלע האבין גיזעהען דאם ער האם אים בדין גהרגת • נאך איין גס איז גישעקן דאם זיין האבין זיך גיט אראפ גילויטשט פון דר שפיז כרי מען זאל זיי זעהן ביי גנאנגר לגיין • נאך איין גס דאם איין מלאך איז גיקומען און האם אויף גיחייבן דעם אויפן לאר פון דער מיר פון גיזעלט כרי פנתם זאל גיט דארפן איין גייגן די שפיז ארויס צו גיין ווארום ווען גיט וואלטן זיי אראפגיפאלן פון שפיז נאך אגם איז גישעקן דאם איין מלאך איז גיקומען און האם ממית גיווען לייט פון שבט שמעון זיינן זיי פראמילט גווארן ווארום ווען גיט וואלטן זיי גהרגת דעם פנתם • כא וחבטן איז פנתם גיקומן און האם דעם זמרי מיט דער זונה גווארפן פאר גאט און האם גיזאגט אייבן די דאוויע זאלן פאלן פיר און צוואנציג טויזנט פון ישראל דרום שטייט ויעמוד פינתם ויפלו ויפלו איז טייטש קריג דען ער האם

איבן אים • דען ווייל פנתם איז גיווען אהרף אים צוא הרגן האם ער גיקענט הרגן פנתם מציל צו זיין זיין לעבן וויאמר עם שטייט אין פסוק משה האם קאנט צו די שופטים פון ישראל הרגת אישליכר מאן זיינע מאנען וואם האבן זיך בהעפט צו דעם אפ גאט בעל פעור • איז דר שבט שמעון גינאנגען צו זמרי ויער נשיא און האבן גיזאגט צו אים מיר ווערן גמשפט מיט די גנפלות און דו זיצט און שווייגסט • וואם האם זמרי גיטאן איז ער אויף גיטאנען אינגאט גינמן מיט זיך פיר און צוואנציג טויזנט מאן פון ישראל און איז גנאנגען צו פופי און האם גיזאגט צו איר פאלג מיר צוליגן מיט מיר האם זי גיזאגט איך בין אפתי מלה און מיינפאטער האם מיר אן גיזאגט איך זאל מיט קיינס גיט לגיין נאר מיט דעם גרעסטן פון אייך דאם איז משה • האם זמרי גיזאגט צוא איר איך בין אויף איין נשיא פון איין שבט און איך בין נאך גרעסר פון אים דען איך קום ארויס פון שמעון וואם ער איז דער אנדער זון פון לאה און משה קומט ארויס פון לוי וואם ער איז דער דריט זון פון לאה • בין איך דאך השובר פון מלה • האם ער זיא אן גינמן ביי אירע האר און האם זיא גיבראכט צו מלה און האם צו אים גיזאגט • זאג מיר דוא בן עמרם איז די מרגינת אכור אדר מותר • און ווען דו וועסט זאגן זיא איז אסור • ווארום האכטו גינמן דיא טאכט פון יתרו זיא איז דאך אויף איין מרגינת • און איין אסת האם משה רעכט גיטאן דען ער האם זיא גינמן פאר מתן תורה און דאמאלס האם מען נאך גיקענט אבר זמרי האם גיוואלט די מרגינת נאך מתן תורה ווען עם איז שוין אסור גיווען • איז פון משה פאר געסן גיוואר • דר דין דאם מען מעג אים ממית זיין ווער עם וויל זיך מתקנא זיין כרי גאטס וועגן • האבן אלע ישראל אן גיחייבן צוא וויינען אזוא וויא כרי שטייט והמה בוכים פתח אהל מועד • שטייט ווייטער וירא וגו' און ער האם גיזעהען פנתם בן אלעזר בן אהרן הכהן • וואם האם פנתם גיזעהן • ואגם רב ער האם גיזעהן דיא מעשה האם ער זיך דער מאנט די הלכה און גיזאגט משה מיין עלטר פעטער האכטו מיר דען אזו גלעקנט בשעת דו האסט גיזעהען פון בארג סיני דער וואס ליגט ביי איין פותית מען אים ממית זיין אישליכר וואס וויל זיך מתקנא זיין פון גאטס וועגן האם משה גיזאגט צוא פנתם דער וואס לייענט דיא בריב שטייט • און שמואל אליון זיין דער שלית צוא טאן וואס אין בריב שטייט • און שמואל זאגט פנתם האם גיזעהען און האם זיך דער מאנט אין דעם פסוק דאש קיין חכמה און קיין עצה און קיין פאר שטאנד איז גיטא אקעגן גאט דאם איז גמינט וואו חילול השם איז טיילט מען גיט אפ קיין כבוד צו איין רבי מען זאל פון אים איין עצה פרעגן אויב מען זאל יענס מענטשן שטראפן דרום אויך איז פנתם גנאנגען אן דעם רשות פון משה און האם

פרק ז נר א כלל א חלק א

נפש יהודה כב

ממקדשי שזוהי לקטרוג מרת דרין וחרונו
מקטו : מוכח דבחושת מי הוה חנוכי
והלא כללם גנוז ועבה מוכח אכנים של ל"ב חמס
דכתיב כי מוכח הנחשת חל לפי ס' קטן מסכיל
כללם חלומר לחברו נכס פלוני ופלוני לעבודת
במקום שאומרים שירה מן כלום חלומים
שיר ככלי נחוש : חותמו של הקב"ה אמת
לחמשים לחותיות ולחשון ולחמיו על סס חני
לחשון חלוי לחמיו חלוי חלוי : ברצועה שבין
קרניה בשבת לטוי חל לשעירה וחלוי חלוי חלוי
לא יספרנו על דבר מוכח : פניו משתנים
שזיכורו כפנים לכלתן פנים חל חל חל חל

ומה נשים תדרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התו אל תגשו וממקדשי תחלו וכתוב (שם) ויחלו באנשים
הזקנים אשר לפני הכית תני רב יוסף אל תקרי ממקדשי אלא *ממקדשי אלו בני אדם שקיימו את התורה
כלה מאלף ועד תיו ומיד (שם) והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש
כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש בדיוסקת הסופר במתניו ויבואו ויעמדו אצל מוכח הנחשת *מוכח
הנחשת מי הוה אלא אמר ליה הקב"ה תחילו *ממקום שאומרים שירה לפני *חלוי ניהו ששה אנשים
קצף אף חמה משחית משכר מכלה ומאי שנא תיו מכל האותיות אמר רב תיו תחיה הצדיקים תיו תמו
הרשעים *ושמואל אמר תמה זכות אבות ורבי יוחנן אמר תחון זכות אבות *ורבי שמעון בן לוי אמר
תיו מן חותמו של הקדוש ברוך הוא *דאמר רבי חנינא *חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת אמר
רבי שמואל בר נחמני אלו בני אדם שקיימו את התורה כלה מאלף ועד תיו *וגרסינן נמי התם דף
ג"ד ובסוף פרק י"ט דף כ"ג פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה *ברצועה שבין קרניה שלא

ברצון חכמים *והדא פרה הוה ליה והאמר רב תרסר אלפי *זגלי הוי מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה בכל שתא תנא לא שלו
היתה אלא של שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו *וגרסינן כפרקא קמא דעבודת גלולים דף ד' דרש רבי אבא בר כהנא
מאי דכתיב (בראשית יח) חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם חולין
הוא לך מעשות כדבר הזה ולא והכתיב (ויחזקאל כא) והכרתי מדרך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור אבל בצדיק גמור לא והכתיב וממקדשי
תחלו ותני רב יוסף אל תקרי ממקדשי אלא ממקדשי אלו בני אדם שקיימו את התורה כלה מאלף ועד תיו התם נמי כיון שהיה בידם
למחות ולא מיחו הוה להו בצדיקים שאינם גמורים *וגרסינן במסכת סוכה פרק הישן אחד מארבעה דברים שנכסי בעלי בתים נמסרים לאנשין
על שהספיקו בידם למחות ולא מיחו כמו שכתוב למעלה בפרק רביעי ואפילו מי שאין בידו למחות חייב להוכיח לחבירו אם רואה בו
דבר מגונה בדגריסין בערכין פרק יש בערכין דף י"ז תנו רבנן (ויקרא י"ט) לא תשנא את אחיך יכול *לא יספרנו ולא יכנו ולא יקללנו *תלמוד
לומר בלבבך בשנאה שבלב הכתוב מדבר *מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו תלמוד לומר הוכח *הוכיחו ולא קבל מנין

רשעים דרום דארפין זיי אום קוקן * האם דר מרת דרין גזאגמ די צדיקים
האבן דאך גיקענט פר ווערן די רשעים פון צו זינדיגן און זיי האבן זייא
דאך גיט גיווערמ האט גאט גזאגט צום מרת דרין עס איז אנפלקט און
באוואקסט פאר מיר דאס ווען זיי וואלטן זיי גשטראפט וואלטן זיי גיט
אן גנוקן זייער שטראף האט ווידר דר מרת דרין גזאגט רבוננו של עולם
ווען דו וויינט עס * זיי האבן עס דאך אפער גיט גוואקסט אז מען וועט
פון זייא גיט מקבל זיין דיא שטראף האבן זייא דאך גראפט זייא
שטראפן * דרום האט גאט גיגעבן רשות מען זאל דיא פרומע לייט
אויף אום בריינגען און דרום שטייט פריער אין פסוק מען זאל אלט
און יונג בחור און בתולה ווייפער און גלייגע קינדער זאל מען הרגענען
און ציא דיא פרומע לייט וואס אויף זייא איז דער צייכן דיא תיו זאל
קען גיט גיגענ * און באלד דר נאך שטייט און פון מינע הייליגע זאלט
איר אן הייבן * און עס שטייט דאס זיי האבן אן גיהוילן צו מייטן דיא
אלטע לייט וואס זיינן גישטאנן פאר דעם בית המקדש * האט רב יוסף
גילערינט ממקדשי מיינט מען פון מינע הייליגע לייט *וואס זייא האבן
מקנים גיווען די תורה פון אלף ביז תיו פון זייא זאלט איר אן הייבן * גוא
דען מיר דאס גאט האט גילאזט די צדיקים אום בריינגען ווייל זיי האבן
גיט גישטראפט די רשעים * ומיד און באלד זיינן גיקוקן זעקס מאן פון
דעם ווען פון דעם אויברשטן מויער וואס ער איז פון צפון זייט און
אימליכער האט גיהאט אין זיין האנט זיין האמט דר מלאך גבריאל און איין
צווישן זיי אן גיקליידט לייגען דאס איז גיווען דר מלאך גבריאל און איין
שרייב פערר ביי זיינע לעגדן און זיי זיינן גיקוקן און האבן זיך גישטלט
ביי דעם קופרעם מוכח * פרענט די גמרא איז דען אין יחזקאלס צייטן
גאר גיווען דר מוכח הנחשת וואס משה האט גמאכט אין דר מוכח שלמה
המלך האט דאך אים בראלטין און האט גמאכט איין שטיינערנע מוכח
אויף זיין ארט גאר דאש מיינט מען דאס גאט האט זיי גיהייסן אן הייבן
פון די לויט וואס זיי זאגן שירה פאר דעם מוכח מיט קופרעם פליס און
די זעקס מאן זיינן גיווען זעקס מלאכי תפלה זיי האבן גיהייסן קצף * אף *
חמה * משחית * משכר * מכלה * און ווארום האט מען דוקא אויף
גישטריבן איין תיו אויף די שטערן פון די לייט זאגט רב תיו מאכט תורה
און חמו * אויף די צדיקים איז זיא גיווען איין סימן זיי זאלן גלייבן לעבן *
און אויף די רשעים איז זיא גיווען איין סימן זייא זאלן שטארבן * און
שמואל זאגט די תיו האט גמאכט חמה זכות אבות עס האט זיך אויס גילאזט
זכות אבות * און רבי יוחנן זאגט די תיו האט גמאכט חחון זכות אבות עס
זאל גלייט זעליגט ווערן און דר מאנט ווערן דר זכות אבות * און רבי
שמעון בן לוי זאגט די תיו איז דר לעצטער אות פון גאטס חותם דען רבי

חנינא האט גיזאגט גאטס חותם איז אמת די אלף איז דאס ערשטע אות
פון דעם אלף בית און די מ' איז דאס מיטלסטע אות און די תיו איז דאס
הינטערשטע אות דאש ווייט דאס גאט איז דר ערשטער און דר הינטערשטער
און איז אלע צייט * רבי שמואל בר נחמני זאגט די תיו האט פמייט דאס
דא זיינן אום גיקוקן אעלעכע צדיקים וואס האבן מקנים גיווען די גאנצע
תורה פון אלף און ביז תיו פלומר פון אן הויב און ביז סוף * וגרסינן אויף
האבן מיר דארטין גילערינט דאס די קוא פון רבי אלעזר בן עזריה איז
ארויס גיגאנגען אום שבת מיט דעם ריטען וואס צווישן אירע העקער
אן דעם ווילן פון די חכמים דען דאס איז אסור ווארום עס איז גלייך וויא
זיא מראגט איין משא און איין יורשע בהמה טאר קיין משא גיט מראגין
אום שבת פריענט די גמרא האט דען רבי אלעזר בן עזריה גאר איין קוא
גיהאט * רב האט דאך גיזאגט צוועלף מוויינט קעגנר פלעגט רבי אלעזר
בן עזריה מעשר געבן פון זיינע ריגד אלע יאר ענטפערט די גמרא די קוא
איז גיט זיינע גיווען גאר זיין שבתות גאר ווייל ער האט איר גיט גיווערמ
איז די קוא ווארן גירופן אויף זיין נאמן * וגרסינן און מיר לערנען אין מסכת
עבודה זרה דאס רבי אבא בר כהנא האט גירשט * עס שטייט אין פסוק
דאש אברהם האט גיזאגט צו גאט דוא וועסט חלילה גיט טאן אזו אונד
צו מייטן אצדיק גלייך מיטן רשע * איז דאך אקשה מיר גפיענען אין יחזקאל
דאס גאט האט גיזאגט איך וועל פר שניידן פון דיר דעם צדיק און דעם
רשע איז דר תירוצ דארטן איז גיזאגט אויף גיט קיין צדיק גמור * איז
דאך אקשה מיר זעהן דאך די ועלפניע ביי אצדיק גמור אויף אזו וויא רב
יוסף האט גילערינט דעם פסוק וממקדשי תחלו דאס גאט האט גיהייסן
אן הייבן אום צו בריינגען פון די הייליגע מענטשן די וואס האבן מקנים
גיווען די גאנצע תורה פון אלף ביז תיו * איז דער תירוצ דארטן איז
דר מעס ווייל זיי האבן גיקענט פר ווערן די זינדיגער און האבן זיי גיט
גיווערמ * און מיר לערנן אויף אין מסכת סוכה איבער פיר זאכן ווערן
די גיט פון בעלי בתים איבער גיענטפערט אין פרעמקדע העגד * איז איינס
פון זיי ווייך זיי האבן גיקענט לייטן פר ווערן פון צו זינדיגן און האבן זיי
גיט גיווערמ * און אפילו דר וואש קען גיט פר ווערן איז ער דאך מחויב
צו שטראפן זיין חבר ווען ער זעהט אין אים איין מיאוסע זאך * אזו וויא
מיר לערנן אין מסכת ערכין דר פסוק זאגט דוא זאלסט דיין ברודר גיט
פיינט האבן וועסטו מיינן דוא דארפסט אים קיין פאשט גיט טאן אדר
שלאגן אדר שליטין צו שטראפן אים ווען ער טוט גיט רעכט * זאגט דר
פסוק עס איז דיר אלץ גיט פר באטן ווען דוא מושת עש צו שטראפן אים
דר מיט גייערמ אין הארצן זאלשטו דיין ברודר גיט פיינט האבן אויף איז
פון דעם פסוק גידרגנן ווען ער זעהט אין זיין חבר איין מיאוסע זאך דאס

פרק ח נר א כלל א חלק א

שיחזור ויוביחנו תלמוד לומר תוכיח מכל מקום יכול אפי' פניו משתנים תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא * תניא אמר רבי טרפון תמה אני אם יש בדור הזה שיוכל להוכיח * אלו אמר לו טול קסם מכיר שיניך אמר לו *טול קורה מבין עיניך * אמר רבי אלעזר בן עזריה תמה אני אם יש בדור הזה *שיוודע להוכיח * אמר רבי עקיבא תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחות * אמר רבי יוחנן בן גוריון מעין * עליו שמים וארץ שהיה פועם לקח עקיבא בן יוסף על ידי שהייתי *קובל עליו לפני רבן גמליאל וכל שכן שהוסיף בי אהבה לקיים מה שנאמר (משלי ט) הוכח לחכם ויאהבהך * ותלמיד חכם אל יניח מלהוכיח לבני עירו שוא ישנאוהו שמוכה היא שנאה בתוכחה מאהבה בלי תוכחה כדגרסין בפרק בתרא דכתובות דף ק"ה אמר אביי האי צורבא מרבנן דרחמין ליה בני מאתיה לא משום דמעלי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא * על כן ירא אלהים לא ימנע מלהוכיחם מפני שינאוהו כי יותר טוב הוא לו להיות אהוב השם מלהיות אהוב הרשעים אבל הוא חייב לשנוא את שונאי השם דכתיב (תהלים קלט) הלא משנאיך ה' אשנא וגו' :

חלק שני

ביראת העונש שבעולם הבא * ויש בו שני פרקים :

ט פרק ראשון

גודל עונש הרשעים גמורים לאחר מיתה אין לו קץ ותכלה שבא עליהם בחשבון * כל מחשבותם ומעשיהם ונדונין עליו * כדגרסין בפ"ק דראש השנה דף כ"ז תניא ב"ש אומרים ג' כתות הן * ליום הדין אחד של צדיקים גמורים * ואחד של רשעים גמורים * ואחד של בינונים * של צדיקים גמורים נכתבים ביוגונים * של רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאחר לניהנם [שנאמר (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו'] * הכסף ובחנתים כבחון את הזהב הוא יקרא בשמי ואני אענה אותו אמרתי עמי הוא והוא יאמר ה' אלהי ועליהם אמרה חנה (שמואל א ב) ה' וגו' ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושעיא אבל פושעי ישראל *כגופם וכן פושעי אומות העולם בגופם ויורדין לגיהנם ונדונין בו י"ב חודש לאחר י"ב חודש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפורתן ונעשית אפר תחת כפות רגלי הצדיקים שנא' (מלאכי ג) יעסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם אבל *רמינים *והמוסרים *ושכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפרשו *מדרכי צבור *ושנתנו חתיתם

שלא יליכן פניו ככנים : טול קורה מלומר שאם יש אדם שמוכיח קבירו לומר לו הסת עכירה קטנה שיש בידך יכול להשיבו עכירה גדולה יש בידך לומר שכולם רשעים : שיוודע להוכיח שלא יבא עליו חטא על ליכון פנים : קובל עליו כשהייתי חולץ בו דבר גנאי :

כל מחשבותם ומעשיהם שהתחבטו שהיה להם ליד מעשה הקב"ה מרפס למעשה ונדונין על פניהם : ליום הדין כשיחיו המתים ואל"פ שגבר נדונו אחר מיתתן כגן עדן או גיהנם מפני הכנס עדיו וסיו דין אחר אם זכאו לחיו בטו"כ * שאל קוים לעולם ויש שגבר סגלו דיום גיהנם ומתוך כך שאל וכו' : רשעים גמורים רוכס עונות : ובמצפצפים לועקים וטובים מתוך יסורים שעה אחת ועולים : מטה כלפי חסר סודלי ומתלה על מתלה כן מטה את הסכרע ללך בזכות ולימים יורדין לגיהנם : בגופם לקציה מרש : ועסותם לשון מיעור כמו רכס עזר דדי כחולין שסדוקים ידרכו על הרשעים כרגילים כי יהיו אפר *תחת כפות רגלי *המוסרים *והמוסרים *משלימים כדברי שקרים : אפי' קורום מזה פ"ח : ושכפרו בתורה האומרים אין תורה מן השמים מדרכי צבור מדרכי ישראל : ושנתנו חתיתם

ט גודל דעם גרויסן עונש וואס די רשעים גמורים האבן נאך דעם טויט איז קיין עק איז קיין סוף גיט דר צו * דען גאט רעכנט זיי צו זאמן אלע זייערע מחשבות און בייער מעשים און ווערן גמשפט אויף זיי אזוי וויא מיר לערנען אין מסכת ראש השנה בית שמאי זאגין דרייא ברות וועלן זיין ליום הדין בשעת התחיית המתים * איין פת פון צדיקים גמורים וואס האבן מער מצות וויא עבירות און איין פת פון רשעים גמורים וואס האבן מער עבירות וויא מצות און איין פת פון בינונים וואס זייערע מצות און עבירות זיינן גלייך * די צדיקים גמורים וועלן תיפך גישריבן און גיתחקת ווערן צום לעבין פון עולם הבא * די רשעים גמורים וועלן תיפך גישריבן און גיתחקת ווערן צום גיהנם * און די בינונים וועלן גינדרן אין גיהנם און וועלן דארטן שרייען און וויינן איין קליינע וויילע פון וועגן יסורים און וועלן ווידר ארויס גיין פון דארטן דען אזוי שטייט אין פסוק און איך וועל בריווגען דאס דריטע חלק אין פייער דאס זיינען די בינונים און איך וועל זיי לייטן אזוי וויא מען לייטערט זילבר און וועל זיי פרובן אזוי וויא מען פרובט גאלד * ער וועט רופן אין מיין נאמען און איך וועל אים ענטפערן * איך וועל זאגן ער איז מיין פאלק און ער וועט זאגן וואס גאט ביישט מיין גאט * און אויף זיי האט תנה גיזאגט גאט מיין און מאכט ווידר לעבדיג ער גיטערט דעם מענטשן אין גיהנם פון דעם גיהנם און בריווגען אים ווידר אויף * און די בית הלל זאגן די בינונים קומען גאר גיט אין גיהנם דען גאט וואס ער הייסט רב חסד ער טוט מיט דעם מענטשן פיל חסד ער גיינט אראפ די וואג שאל צו דר זייט פון חסד פלוצר ער נעמט ארויס איין עבירה פון דער וואג שאל פון עבירות כדי די וואג שאל פון מצות זאלן אייבר וועגן די עבירות און אויף זיי האט דוד המלך גיזאגט איך האב דיה גאט לייב דען דוא גאט האקט צוא גיהערט דאש קול פון מיין גיבעט און האשט מיר די וואג שאל מיט מצות אייבר גיגינט * און אויך דאס גאנצע קפיטיל האט ער גיזאגט אויף זיי דלותי ולי יהושע דוא גאט האשט אויף גידויבן דא וואג שאל פון עבירות און האקט מיר דער מיט גיהאלפן די וואג שאל מיט מצות זאל אראפ וועגן * אבר די וואס זיינען פושעי ישראל מיט זייער גוף און אויך די וואס זיינן פושעי אומות העולם מיט זייער גוף דא גינדרן אין גיהנם און ווערן גמשפט אין אים צוועלף חדשים

און ער האט גיט אן זינגן די שטראפן מווער אים נאך איין מאל שטראפן דען עס שטייט איין פאל לשון הוכח חובית שטראפן זאלסטו שטראפן דיין הבר * וועשטו מיינן דאס דוא זאלסט אים שטראפן אפילו ברגים וואו זיין פנים ווערט פון ענדערט פון בושיה * דרום שטייט ולא תשא עליו חטא דוא זאלסט אים גיט מבניש זיין ברגים דען דוא וועסט האבן אונד דר פר : תניא מיר האבן גילערניט רבי מרפון זאגט איך וואונדר מיר אויב אין דעם דור איז דא ווער עס זאל קענן שטראפן דען ווען איינער וועט שטראפן דעם אנדרן און וועט אים זאגן נעם ארויס דעם שפענדיל פון צווישן דיניע ציין פלוצר דוא האשט איין קליינע עבירה גיטאן וועט ער אים זאגן נעם דוא ארויס איין פאלק פון צווישן דיניע אויגין פלוצר דוא האקט דא איין גרעשערע עבירה גיטאן * רבי אלעזר בן עזריה זאגט איך וואונדר מיר אויב אין דעם דור איז דא ווער עס ווייס צוא שטראפן דאס ער זאל זיין תבר גיט מבניש זיין רבי עקיבא זאגט איך וואונדר מיר אויב אין דעם דור איז דא ווער עס זאל צו געמן שטראפן רבי יוחנן בן גורי זאגט איך נעם הימל און ערד מיר צו עדות דאס פיל מאל איז עקיבא בן יוסף גיטלאגן גיזאגן דורך מיר ווייל איך האב גיקלאגט אויף אים פר רבן גמליאל ווען ער האט עפיש אום רעכט גיטאן און ער האט נאך דורך דעם גיטערט מיר לייב צו האבן אזוי ווי אין פסוק שטייט הוכח להם ויהאכר שטראפן איין חכם וועט ער דיה לייב האבן * און איין תלמיד חכם זאל גיט פר מיינן פון צו שטראפן זיינע שטאט לייט דאס זיי זאלן אים גיט פייגט האבן דען עס איז בעקר פייגטשאפט מיט שטראפן פון ליבשאפט און שטראפן אזוי וויא מיר לערנן אין מסכת פתובות אפיי זאגט דר תלמיד חכם וואס זיינע שטאט לייט האבן אים לייב איז גיט ווייל ער איז פרום * גיטערט ווייל ער שטראפט זיי גיט אין געטליכע זאכן * דרום דר וואש האט מרא פאר גאט זאל זיך גיט פר מיינן פון צו שטראפן דיא רשעים ווייל וויא וועלן אים פייגט האבן * דען עס איז בעקר צו זיין גלייבט בייא גאט וויא צו זיין גלייבט בייא די רשעים * און ער איז אויך מחויב צוא פייגט האבן גאנצע פייגט דען אזוי האט גיזאגט דוד המלך פר וואר דיניע פייגט דוא גאט האב איך אויך פייגט :

לקמן תפיש : וצורם כמו וצורם : שפשוט
ידיהם בזבול סהריו סה"ק בעולם : כשולי
קדירה פנימית כושקו על ידי סלם של גיהנם
כשולי קדירה : בני מחוזא מעוננים ושמנים היו :
וסיקרו בני גיהנם כן יקראו להם : והאמרת
לית להו תקיתא דענין אלס וסלם כחזק
ולפסוקם כלקח אלס כספס שיעקרו יסורין אלס
עולם : שדלה אני מן המצות כגון כיניס
שלין וכו' וכו' מכוניס מכוניס לתלות להם בוכות :
לי נאה להושיע להקות כלפי חסד : דלא נבוח
תפילין של בית תפילין בשלם סהמא דנוס
עליו שמנונות עליו לזכות של תפילין שבראש :
עבירה עריות שכן נח מוחר עליו : אימה
יחירה דודא יס לפסוקם להעיל אומם אלס
אומם יסורס קאמר יס דודא שלם שלם
סמים : וכה ען שפוט פיו שלם ויכל לזכר :
לך דומיה סל שופקן לנדר : שדומה עליו
וכו' ענין לו יסורין ומקלן כסכס : ולך
ישולם נדר חותה דומיה סכס דומה יסורין
דומס לו שילוס נדר : כמעין של שיתין קכ
שכנין כמחזק שסוך סין של סלים יודל לחיו

בארץ חיים ושחמא ושהחמא את הרבים כגון ירבעם כן נבט וחבריו יורדין לגיהנם ונדונין בה לדורי דורות
שנא' (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי וגו' גיהנם כלה ודם אינם כלים שנאמר (תהלים סט)
"וצור לכלות שאול מזבול לו וכל כך למה לפי שפשוטו ידיהם בזבול שנא' מזבול לו ואין זבול אלא בהמ"ק
שנא' (מלכים א ח) בנה בניתי בית זבול לך ועלירה אמרה חנה (שמואל א ב) ה' יתנו מריכוו אמר רב יצחק קבר
אבין ופניהם דומין יכשולי קדירה : ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי יכני מחוזא *ומיקור בני גיהנם : אמר
מר וכו' אמרים ורב חסד מטה כלפי חסד : והכתיב והכאתי את השלישית באש הים בפושעי ישראל
בגופן : פושעי ישראל בגופן : והא אמרת לית להו תקנתא הים כרובא עונות : הכא במחצה עונות ומחצה
זכויות דכתיב קאמר אי הואי מחצה עונות ואית בהו : עון פושעי ישראל בגופן לא סגיא בלאו והכאתי את
השלישית באש ואי לאו ורב חסד מטה כלפי חסד ועלירה אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני וגו'
ידרש רבא מאי דכתיב אהבתי כי ישמע ה' אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אימתי אני אהובה
לפניך בזמן שתשמע קולי תחנוני דלותי ולי יהושע אע"פ שדלה אני מן המצות *לי נאה להושיע פושעי
ישראל בגופן מאי גינהו : אמר רבי ישמעאל קרקפתא : דלא מנה תפילין : פושעי עובדי כוכבים בגופן
מאי גינהו אמר רב עובדי *עבירה (פי' עריות) : ושנתנו היתום בארץ החיים מאי גינהו : אמר רב חסדא
זה פרנס המטיל *אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אמר רב יהודה אמר רב כל פרנס המטיל
אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם שנא' (איוב לו) לכן יראוהו אנשים
לא יראה כל חכמי לב : והרשעים ביום הדין הם מצדיקים עליהם את הד' * כדגרסינן במסכת עירובין

פרק עושין פסין דף י"ט * א"ר ירמיה ברכי אלעזר בוא וראה שלא במדת הקב"ה מדת ב"ו * מדת ב"ו אדם נתחייב להינה למלכות מטילין
יחכה לתוך פיו כדי שלא יקלל את השופט אבל הכב"ה אינו כן אדם שנתחייב מיתה להקב"ה שותק שנאמר (תהלים סה) לך דומיה * ולא
עוד אלא שמשבח אותו שנאמר תהלה * ולא עוד אלא שדומה כמי שהקריב קרבן שנאמר *ולך ישולם נדר (תהלים סה) לך דומיה * ולא
שחמא כמחך כיון ר"ל כחיו ומן יסלמו נכרי כחיוס סלמו כחיוס : והיינו דאמר ר"ש מאי דכתיב (תהלים סד) עובדי בעמק הבכא מעין ישיהוה וגו'
(אם נאמר כחיוס על דוד כשהיה נולד כחן פלשתיס ונאמר עובדי בעמק הבכא יסס כחן מן נכרי יס וכו' נכון מכוס וסס יסס על עולי סרגל נאמר על אילנות ססס נקראין ככאין) עובדי
אלו שעבדו רצונו של הקב"ה בעמק שמעמיקין לו גיהנם הבכא

חדשים : און נאך צוועלף חדשים ווערט זייער גוף פאר לענט און זייער
נשמה ווערט פאר פערענט און איין ווינט פאר שפרייט זיי און זיי ווערן אש
אונטער די טריט פון די פיס פון די צדיקים דען אז שטייט אין פסוק און
איר וועט צו טרעטן די רשעים דען זיי וועלן זיין אש אונטער די טריט פון
איינער פיס : און די מינים דייניו די וואס לייגן אויס די תורה צו ביין
און די מוסרים מיט רייד פון ליגן : און די אפיקורסים און די וואס לייגן
דאס די תורה און ווארן גיגעבן פון דעם הימל : און די וואס לייגן אין
תחתית היתים : און די וואס שיינן זיך אפ פון ישראל און די וואס ווארפן
אין מרדא אויף די ישראל וואס זיי ווערן אן גירופן ארץ החיים און דיא
וואס זייניגן און מאכן נאך אנדערע לייט זינדיגן אז וויא ירבעם בן נבט
און זיינע חברים האבן גיטאן : די אלע גירדין אין גיהנם און ווערן דארטן
גיטשט אייביג און אייביג דען אז שטייט אין פסוק און זיין וועלן
ארויס גיין און וועלן זעהן אין די שטיטע מענטשן וואס זיינען מרדא אין
מיד דאס זייערע ווערן וועלן גיט ווערן גיטיט און זייער פייער פון
דעם גיהנם וועט גיט פאר לאשין ווערן און זיין וועלן זיין צוא שאנדר
צוא אלע מענטשן : די גיהנם וועט פאר לענט ווערן און זיי וועלן גיט פאר
לענט ווערן דען אז שטייט אין פסוק און זייער צורה פון די רשעים איז
אן גיפרייט צו פאר לענדן דעם גיהנם דאס איז ווייל זיי האבן מיט זייערע
זינד רדוב גימאכט דעם בית המקדש וואס ער איז גיווען נאכס הארפריג
און וואס עס שטייט כנה גבתי בית זבול לך און דאס האבן גיפרייט אין הארפריג
הויז צו די און אויף זיי האט חנה גזאנט נאכס קריגער ווערן צו פראכן :

ר' יצחק בר אבין זאגט זייער פנים איז שווארץ און וויא דער דעק פון
אין מאס : זאגט רבא דאס זיינן די שענסטע לייט פון דער שטאט מחוזא
דאס זיי גייען נאך מענונים און זיי ווערן אן גירופן גיהנם לייט : פערענט
די נכרא וואס זאגט זיין הלל דאס די בינונים קומען נאר גיט אין גיהנם
עס שטייט דאך אין פסוק דאס זיי קומן וואס זעהן אין גיהנם ענטפערט
די נכרא דר פסוק גיט אויף די וואס זיינן פושעי ישראל מיט זייער גוף
פערענט די נכרא בית הלל זאגן דאך דאס די פושעי ישראל בגופן ווערן
נאר פאר לענט און ווערן אש און פון דעם פסוק וצורם וגו' איז דאך
מלכע דאס זיי ווערן גילייטער דורך יסורים און בלייבן אייבן : ענטפערט
די נכרא דאס וואס זיי זאגן אז פושעי ישראל בגופן ווערן נאר פאר לענט
אין גיהנם איז גיטיט אז זיי האבן מער עבירות וויא מצות : און דער
פסוק וצורם יס גיט אויף די וואס האבן עבירות גלייך וויא מצות און צווישן
די עבירות האבן זיי איין עבירה פון פושעי ישראל בגופן די קומען אין
גיהנם איין שעה און זייען ווידער אייף פון דארטן אבער ווען אין דיא

העלפט עבירות איז גיטא קיין עבירה פון פושעי ישראל בגופן מיט גאט
חסד און מאכט די מצות זאלן אריבער וועגן די עבירות און זיין קומען
נאר גיט אין גיהנם און אויף זיי האט גיזאנט דוד אהבתי כי ישמע וגו' רבא
האט גירדשט וואס מיינט דר פסוק אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני דאס
זאגט די כנסת ישראל פאר גאט רבובו של עולם ווען בין איד גליבט פאר
דיר : אין דר צייט אז דאס העקט צו דאס קול פון מיין גיבעט ילולי אפילו
ווען איד בין ארום פון מצות איז דאך שייין דאס זאלסט מיר העלפן און
זאלסט מיין וואג שאל מיט מצות אראפ ביין : פערענט דיא נכרא ווער
הייסט איין פושעי ישראל מיט זיין גוף : זאגט רבי ישמעאל דאס איז
דר וואס לייגט קיין תפילין גיט ווייל די מצות איז מבואה אויף אים : און
ווער הייסט פושעי עובדי כוכבים מיטן גוף זאגט רב דר וואס איז מונה
און וואס מיינט מען דר וואס ווארפט איין מרדא אויף ישראל זאגט רב
חסדא דאס איז איין פרנס וואס ווארפט צו פיל מרדא אויף דעם צבור גיט
לשם שמים : זאגט רב יהודה פון רבס וועגן דר פרנס וואס ווארפט צו
פיל מרדא אויף קהל איז גיט זוכה ציא איין זון אהלמיד חכם דען אז
שטייט אין פסוק דרום ווייל די לייט פארבטן זיך זייער פאר אים דרום וועט
ער גיט זעהן פון זיך קיין קלוג הארציגע קינדר : והרשעים און די רשעים
מאכן גירעכט אויף זיך דעם דין אין דעם יום הדין אז וויא מיר לערנן אין
מסכת עירובין : רבי ירמיה ברבי אלעזר זאגט קום און זעה דאס די מדה
פון גאט איז גיט אז וויא די מדה פון אמענטשן : דען ווען איין ממשלה
איז מחייב אמענטשן מיתה לייגט מען אים אריין אשפרייז האלץ אין מויל
ער זאל גיט שילטן דעם שופט : און ביי גאט איז גיט אז זייערע ווען
איין מענטש ווערט חייב מיתה פון גאט שווייגט ער דען אז שטייט אין
פסוק לך דומיה אנטקעגן דיר שווייגט מען : און נאך מער ער לויבט נאך
גאט דען אז שטייט ווייטער אין פסוק תהלה ער מיט דך לויבן : און נאך
מער ער נעמט אן די שטראף אז ליב גלייך וויא ער האט מקריב גיווען
אין קרבן אז וויא ווייטער אין פסוק שטייט וך ישולם נדר דאס שווייגט
אז ביי דעם מענטשן אז ליב גלייך וויא ער האט בראלם צו דיר גאט
זיין נדר : און דאס איז וואס רבי שמעון האט גיזאנט עס שטייט אין פסוק
עובדי בעמק הבכא וגו' דאס מיינט מען די וואס זיינן עובדי אויף נאכס ווילן
די קומן אין טיפן טאל פון דעם גירעכט און זיי וויינן און מאכן גירעכט אז
פיל טרעטן אז וויא דר קוואל פון די שיתין : דאס איז גיווען איין לאה
ביי דעם מבית וואס עס איז גיגאנגען ביו אין תרומם און דרינגן איין אריין
גיגאנגען נאר דר ווייני דאס מען דאס גיגאמין אויף דעם מביתאם ברכיה
יעשה מורה אויף וויקלן זיי גאט מיט ברכות און זיי מאכן גירעכט אויף זיך

פרק א נר א כלל א חלק ב

כל הנזה כדלמא במסכת סוכה הושתעו עדיין
אפילו בשעת מולדת ואלס : ציני דקלים :
כשרות ללול : מיט היון שחור רפס למעט
ט וסמס קיט הלאו לננין : שחת ובאר
שחת הדא מלחא הוי : על עסקי חנם
עניות כדלמאין פיק יום סכורים אחר נאלל
ממלרים חס זו עריות : בש"ו וכו' מדה
כנגד מדה סכנולו כחמיל השס לזנות אל
כנות מושל : טונא רבא מלח גדול : ולא הוה
מצי לס : ווי ביה לא סבי יכול להיון מפני סוכר
מכא : דלא חשה"ן אל תעבדו סמחילאני
ממלחי הכלל : דמחו לי שמכין לי ככס כל
אס : מה הנחת חמירי נעוסי"ו מניי ניסך :

יעמא מורה שמצדיקין עליהן את הדין ואומרים לפניו רבש"ע יפה דנת יפה זכית יפה חייבת יפה תקנת נן עדן לצדיקים וגיהנם לרשעים : איני והא אמר ר"ל רשעים אפילו בפתחה של גיהנם אינן חוזרין בתשובה שנאמר (ישעיה כו) ויבאו וראו בפגרי האנשים וגו' שפשעו כי לא נאמר אלא "הפושעים כי שרם פושעים והולכים לעולם לא קשיא כאן בפושעי ישראל כאן בעובדי כוכבים" ואמרין עלה ואמר רבי ירמיה בר' אלעזר ג' פתחים יש לו לגיהנם אחד בים ואחד במדבר ואחד בירושלים : בים דכתיב (יונה ב) מבטן שאול שועתי : במדבר דכתיב (במדבר טו) וירדו הם וכל אשר להם חיים וגו' : בירושלים דכתיב נאם ה' אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם : ותו ליכא והא איכא דאמר ריב"ל שני תמרים יש בניא בן הטוס ועולה עשן מביניהם (וזהו ששנינו *ציני דר הברול *כשרות) וזהו פתחה של גיהנם דילמא היינו בירושלים : אמר רבי יהושע בן לוי שבעה שמות יש לו לגיהנם אלו הן שאול ואבדון ובאר שחת בור שאון *מיט היון צלמות ארץ תחתית *שאל דכתיב (יונה ב) מבטן שאול שועתי שמעת קולי : אבדון דכתיב (תהלים פח) היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון :

באר שחת דכתיב (שם ק) יושבי חשך וצלמות : ארץ תחתית נמרא והא איכא גיהנם גיא שעמוקת כנייהנם : שכל היווד בה יווד *על עסקי חנם : דכתיב (ישעיה ל) כי ערוך מאתמול תפתה (משעיה קודם סוכה דקרא גם כיה למך סוכן העמיק סוכה מדוכה אס ופלים הכנס סכס"ה כחל נפרים נוערס כפ) : ההוא שכל המתפתה ביצרו נופל שם : ולמדנו ג"כ עונשי הרשע ממעשיות הכתובים באגדות כדגרסינן במסכת גיטין פרק הנוקן דף נ"ז אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דמיטוס הוה בעי לאניורי אול אסקיה לטיטוס בנגידא (פי' אוב) אמר מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל א"ל וכדו לאדבוקי כדו (פי' וכחתינו) א"ל מיליהו נפישן ולא מצית לקיומניהו זיל אנרי כדו בההוא עלמא והוית רישא דכתיב (איכה א) הוי צריה לראש כל המיצר לישראל נעשה ראש א"ל דיניה דההוא נברא במאי א"ל במאי דפסק אנפשיה כל יומא מכנפי ליה לקטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרי לקטמיה אשכ ימי : אול אסקיה לבלעם בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל ומהו לאידבוקי כדו אמר ליה (דברים כג) לא תדרוש שלוםם וטובתם כל יומך לעולם אמר ליה דיניה דההוא נברא במאי וכו' ותו גרסינן במסכת כלה פרק רבי יהודה : רבי עקיבא נפק לההוא אתרא אשכחיה לההוא גברא דהוה דרי *מונא רבא על כתפיה יולא הוה מצי לסוויי כיה והוה צוח ומתאנח א"ל מאי עבדתך אמר ליה לא שבקנא אימורא דלא עבידנא בההוא עלמא ועכשיו איכא נטורין עילווי ממונין ולא שבקין לי דאנוח א"ל רבי עקיבא שבקת ברא א"ל בחיך *דלא תשהיין דדחילנא ממלאכי ידמחו לי בפולסא דנורא ואמרין לי אמאי לא תיתי בפריע אמר ליה אימא לי *מה דקא מנחת אמר ליה שבקת איתתא מעברתא אול רבי עקיבא ועאל בההוא מדינתא

נאכס דין אנן ואנן פר אים רבונן של עולם דוא האשט גוט דן גיווען דו האסט גוט כופר גיווען דעם צדיק : אנן האסט גוט כתיב גיווען דעם רשע : דוא האסט רעכט אן ימריים דעם נן עדן צו די צדיקים אנן דעם גיהנם צו די רשעים : פרענט די גברא וויא זאגסטו דאס די רשעים כאכן אויף זיך גירעכט נאכט דין ריש לקיש הוה דאך גי'אנמ די רשעים אפילו אז וי' זיינן ביי דר מיר פון דעם גיהנם טוען זיי דאך קיין תשובה גיט דען אזו שטייט אין פסוק וי' וועלן ארויס גיין און וועלן זעהן די מיטע מענטשן וואס זיינן אין גיהנם אנן זיינן נאך מורד אין מיר : ענפערט די גברא דר פסוק עימקעט פון פושעי עובדי כוכבים ומזלות : אבר פושעי ישראל מאכן גירעכט אויף זיך נאכט דין : ואמרין עלה און מיר זאגין דרויף אין דער גברא : רבי ירמיה ברבי אלעזר זאגט דרייא מירן זיינן צום גיהנם איינע אין ים דען אז יונה בן אהלי אוי גיווען אין ים דאס ער גי'אנמ פון דר גרוב פון גיהנם האב איך גישריען און גיבעטן : און איינע אין דר מדבר דען עס שטייט ביי קרח זיי האבן גינדרעט מיט אלץ וואס האט צו זיי גידערט לעבדיגר הייר אין גיהנם : און איינע אין ירושלים דען עס שטייט אין פסוק דאס איז די רייד פון נאט וואס איין פייער איז צו אים אין ציון דאס איז דר גיהנם און איין אויבן איז צו אים אין ירושלים דאס איז די מיר פון דעם גיהנם : פרענט דיא גברא עס איז דאך נאך איין מיר צום גיהנם דען רבי יהושע בן לוי האט גי'אנמ צווייא מייטל בויער זיינן אין טאל בן הנום און איין רויך גייט אויף צווישן זיי און דאס איז די מיר פון דעם גיהנם : ענפערט די גברא דאס איז דיא מיר פון ירושלים וואס מיר האבן גי'אנמ דען דער טאל בן הנום איז נאענט פון ירושלים : אמר רבי יהושע בן לוי זאגט זיבן נעמען האט דער גיהנם שאול און אבדון : און באר שחת : און בור שאון : און מיט היון : און צלמות : און ארץ תחתית : שאול דען אזוא שטייט בייא יונה בן אהמי מבטן שאול פון דער גרוב פון דעם גיהנם האב איך גישריען און דוא נאט האשט גידערט מיין קול : אבדון דען עס שטייט היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון וועט דען דר ציילט ווערן אין קבר דיין חסד און דיין גלויבונג אין פר לארענעם גיהנם : באר שחת דען עס שטייט לא תחן חסידך לראות שחת דוא זאלסט גיט לאזין דייע חסידים צו זעהן די גרוב פון פר דארבונג דאס איז דעם גיהנם בור שאון און מיט היון דען עס שטייט ויעלני מכור שאון מיטס היון און ער האט מיר אויף גיבראכט פון דר פרומעדיגר גרוב אין דעם איינציקענדן לויט דאס איז דער גיהנם : צלמות דען אזו שטייט יושבי חשך וצלמות דיא וואס

גיפרענט

פרק א נר א כלל א חלק ב

אמר להו אתתיה דפלגיא היכא אמרו לו יעקב זכור דהווא שחיק עצמות . אמאי אמרו ליה דדהווא למסמיה דהו ואביל אינשי ומצער ברייתא ולא עוד אלא שבא על נערה מאורסה ביום הכפורים אול לביתיה אישכח אתתיה מעברתא נמרה עד דילדה אול מהליה לבי גדל אוקמיה בבית הכנסת לברוכי בקהלא לימן אול רבי עקיבא להווא אתרא יאיתחוי ליה . אמר תנוח דעתך שהנתת את דעתי . ומצינו כתוב זה ויתר באורך במדרש רבי תנחומא פרשת תולדות נח מעשה ברכי עקיבא שהיה מהלך בבית הקברות יפגע בפתם אחד שהיה טעון עצים על כתפיו והיה מרהיט בהם כסוס גזר עליו רבי עקיבא והעמידו אמר ליה בני מה לך בעבודה קשה כזאת אם עבד אתה ואדונך נותן עליך עול . אני אפדך ממנו ואוציאך לחירות . ואם אתה עני אני אעשירך . אמר ליה הניחני קשה כזאת אם עבד אתה ואדונך נותן עליך עול . אני אפדך ממנו ואוציאך לחירות . ואם אתה עני אני אעשירך . אמר ליה הניחני אדוני שאני יכול לעבוד אמר ליה מבני אדם אתה או מן המזיקין אתה . אמר ליה מת אותו האיש ובכל יום ויום מוסרין אותו לחטוב עצים ונחתין אותו באש אמר ליה מה היתה מלאכתך בחיך אמר ליה גבאי רמס הייתי והייתי נושא פנים לעשירים והורג את העניים לא עוד אלא שבעלתי נערה מאורסה ביום הכפורים אמר ליה בני שמעת מאותם הממונים עליך שיש לך תקנה . אמר אל תעכבני שמה ירנזו עלי בעלי הפורענות ולאותו האיש אין לו תקנה ולא שמעתי כלום פדיון אלא שמעתי שהיו אומרים לי אלו היה לך בן שהיה עומד בצבור והיה אומר בצבור ברכו את ה' המבורך היו מתירין אותך מן הפורענות ולאותו האיש אין לו בן אלא שהניח אשתו מעוברת ואינו יודע אם ילדה זכר או נקבה . ואם זכר ילדה מי ילמדנו תורה . אל מה ששם אמר ליה עקיבא ושם אשתך שושמירא ושם עירך אלדוקא באותה שעה נצטער עליו רבי עקיבא והיה הולך מעיר לעיר עד שהגיע לעירו ושאל היכן הוא וכיתו אמרו ישחקו עצמותיו בגיהנם שאל על אשתו אמרו ימחה שמה וזכרה מן העולם שאל על בנו אמרו הרי הוא ערל ואפילו במצות מילה לא עסקו מיד תפס רבי עקיבא לבנו והושיבו לפניו ללמדו תורה ולא היה לו סוד עד שישב עליו בתענית ארבעים יום יצתה בת קול ואמרה על זה אתה מתענה אמר הן וקרא באלוף בית עד שהוליכו לביתו ולמדו ברכת המזון וק"ש ותפלה והעמידו והתפלל ואמר ברכו את ה' המבורך באותה שעה התירוהו מן הפורענות וכא אותו האיש בחלום ואמר רבי עקיבא תנוח דעתך כגון עדן שהצלאתי מדינה של גיהנם . מיד פתח רבי עקיבא ואמר (יהלים קלה) ה' שפך לעולם ה' זכר לדור דודו . והנשמה משתתפת עם הגוף לקבל העונש כדגרסין בפרק חלק דף צ"א אמר ליה אנשנינים לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הרין כיצד נוף אומר נשמה חטאה שמיום שפירשה ממני הרני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הרני יפרחת באויר כצבור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשור ודם

נפרענט האסטו גלאוין איין זון . האט ער גזאגט צו רבי עקיבא איך בעט דין דו ואלסט מיך נים זאמן ווארם איך האב מירא פר די מלאכי תבלה דען ויי גלאגן מיך מיט פיערדנע ריט און זאגן צו מיר ווארם קימטשט נים ניה . האט רבי עקיבא גזאגט צו אים זאג מיר וואס האשטו גלאזין אויף דר וועלט . האט ער גזאגט איך האב גלאזין מיין ווייב מעוברת איז רבי עקיבא גנאנגן אין ויין מדינה און האט גפרענט וואו איז דאס ווייב פון דעם דאזיגן מאן האבן די לייט גזאגט צו אים עס זאל ווערן אויש גריסין ויין גרעכניש און ויינע ביינר זאלן צו אים ריבין ווערן . האט רבי עקיבא ויי גפרענט ווארם שלט איר אים אזוי . האבן ויי אים גזאגט . ער איז גיווען איין גזל און פלעגט בגזלען מענטשן און מצער ויין בשעפענעש . און נאך מער ער איז גילעגן ביי איין נערה האמארה אום יום פפיר . איז רבי עקיבא גינאנגען אין דעם הויז פון דעם דאזיגן רשע איג האט גיפונן ויין ווייב מעוברת . האט ער גיווארם ביו זיא האט גיוואונגען איין זון און האט אים מל גיווען . און אז דער זון איז גרויס גיווארן האט רבי עקיבא גילעדיגט מיט אים און האט אים גיבראכט אין שול אריין ער זאל זאגן קדיש און ברכו בצבור . אין איין צייט ארם איז רבי עקיבא ווידר גנאנגן אין דעם דאזיגן ארם . האט זיך דר סת גיזיין צו אים און האט אים גיזאגט דיין דעה זאל רוען דער פר וואס דו האסט גמאכט מיין דעה רוען . ומצינו און מיר גפינן די מעשה באירכות אין כדרש רבי תנחומא . עס האט גמראפן איין מעשה בייא רבי עקיבא דאס ער איז גינאנגען אויף איין בית הקברות און האט באגעניגט איין מענטשן וואס ויין פנים איז גיוועזן שווארץ וויא קויל און ער האט גיטראפן פיל האלץ אויף ויין אקסיל און איז דער מיט גילאפן אזו וויא איין פערדי האט רבי עקיבא גזר גיווען אויף אים ער זאל שטיין . און האט גיזאגט צו אים מיין זון ווארם טאטו אזא אשווערע ארבעט ביסטו איין קנעכט און דיין האר לייגט אויף דיר אזו איך וועל איך דין אים לייזן פון אים און דין מאכין פריי . און אויב דו טאט דאס איבך אריקגיט וועל איך דין ריין מאכן זאגט דער מאן צו אים לאז מיך גיין מיין האר דען איך קען נים בלייבן שטיין . האט רבי עקיבא גזאגט צו אים ביסטו פון מענטשן אדר פון מויקים . האט ער געשפערט איך בין איין מת און אלע טאג סוז איך האקין האלץ און טען פאר ברענט מיך דר מיט . זאגט רבי עקיבא צו אים וואס איז גיווען פון מלאכה ביי דיין לעבן . האט דער מת גיזאגט איך בין גיווען איין סמנה צו גובה ויין מל פלעג איך די עשירים נושא פנים ויין . און די ארימע פלעג איך דרגנק . און נאך מער איך בין גילעגן ביי איין נערה מאורסה אום יום כפיר . האט רבי עקיבא גיזאגט צו אים מיין זון האסטו נים גיהערט

פון דיא מלאכים וואס וויינען ממנים איבער דיר אויב עס איז דא פאר דיר אתקנה . האט דער מת גיזאגט האלט מיך נים אויף טאמיר וועלן צערענען אויף מיר די ביינע מלאכים . איך האב נים קיין תקנה און איך האב נים גיהערט קיין שום אויס ליוונג פאר מיר . גייערש איך האב גיהערט דאס ויי האבן מיר גיזאגט ווען דא ואלסט האבן איין זון און ער זאל שטיין בצבור און זאל זאגן ברכו את ה' המבורך וואלט מען דין לוי גילאזין פון דיא יסורים . און איך האב נים קיין זון גייערש איך האב גילאזין מיין ווייב מעוברת און איך ווייס נים אויב זיא האט גיוואונגען איין זון זכר אדר איין נקבה און אפילו ווען זיא האט גיוואונגען איין זכר ווער וועט אים לערנען תורה . האט אים רבי עקיבא גפרענט וויא איז דיין נאמן . האט ער גיזאגט עקיבא . און וויא אזא איז דיין ווייבס נאמן . האט ער גיזאגט שושמירא . און וויא אזו איז דר נאמן פון דיין שטאט . האט ער גיזאגט אלדוקא . האט זיך רבי עקיבא מצער גיווען אויף אים און איז גינאנגן פון שטאט צו שטאט ביז ער איז גיקומן צו ויין שטאט און האט גיפרענט וואו איז דר מאן און ויין דרוי . האבן די לייט גיזאגט ויינע ביינר זאלן צו מאלן ווערן אין גיהנם . האט ער גיפרענט אויף ויין ווייב . האבן ויי אים גזאגט . האט ער גיזאגט איר נאמן און איר גרעכניש זאל ווערן אויס גימעקט פון דער וועלט . האט ער גיפרענט אויף ויין זון . האבן ויי גיזאגט ער איז נאך איין ערל און האט זיך נאך נים מל גיווען אזו האט רבי עקיבא באלד גינאנגען דעם זון און האט אים גיזעצט ביי זיך אים צו לערן תורה . האט ער אבר נים גיקענט מקבל ויין דאס לערן . ביז רבי עקיבא האט גיפאסט פון וויינען פערציג טעג . איז ארום איין בת קול און האט גיזאגט אויף דעם דאזיגן פאסטו . האט רבי עקיבא גיזאגט יוא . האט ער מקבל גיווען דעם אלף בית . און רבי עקיבא האט אים גפירט צו ויין הויז און האט אים גילעדיגט בענטשן און קריאת שמע און שמנה עשרה און האט אים גישטעלט אין שול און ער האט גראווינט בצבור פאר דעם עמוד און האט גיזאגט ברכו את ה' המבורך אין דער שעה האט מען דעם מת לאז גילאזין פון דיא יסורים . און ער איז גיקומען צו ארלום צו אר רבי עקיבא און האט גיזאגט צו אים דיין דעה זאל רוען אין גן עדן דער פאר וואס דא האסט מיך מציל גיווען פון דעם דין פון דעם גיהנם . אזו באלד האט רבי עקיבא גיזאגט דעם פסוק . דא נאט דיין נאמן איז ביו אייביג און דיין גייערש איז צו דורי דורות . והנשמה און דיא נשמה איז זיך נאך דעם טויט משתתפת מיט דעם גוף מקבל צו ויין די שטראף אזא וויא מיר לערנן אין פרק חלק . אנשנינים האט גיזאגט צו רבי . דר גוף און דיא נשמה קענן זיך נאך דעם טויט פטרן פון דעם דין . דער גוף קען זאגן די נשמה

נשמה

פרק ב נר א כלל א חלק ב

שהיה לו פרס נאה והיו בו בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד תגור ואחד סומא אמר ליה חגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרס בוא והרכיבני ונביאם לאכלם לימים בא בעל הפרס אמר להם בכורות נאות היכן הם אמר ליה סומא כלום יש לי עינים לראות אמר ליה חגר כלום יש לי רגלים להלך בהם מה עשה תרכיב חגר על גבי סומא דון אותם כאחד את הקדוש ברוך הוא מביא את הנשמה וזורק בנפח דון אותם שנאמר (שם נ) יקרא אל השמים מעל זה גשמה ואל הארץ לדון עמו זה הנפח לפיכך יש לו לאדם לירא מן העונש הגדול הזה ואל יהא שמוך אחר תאותו שהוא יצרו הרע השונאו וינצל מדינה של גיהנם:

י פרק שני

מסברא נראה שיש עונש לרשעים בעולם הבא על עונם בעולם הזה כי בבואשעל אדם מוכה בעולם הזה בשכר מצוה או רעה בעונשו עבירה אין זה רק במעשה הנס * יהוא נס נסתר יהושע בו שהם נסים מופתיים וכן התולדות ולא ביארה יעודי הנפש בעולם הנשמות לפי שקיום הנפש והדבקה באלהים הוא דבר ראוי בתולדה * שתשוב אל האלהים אשר נתנה * ואותה שנמשכה אחר תאות גופה תחייב שתאבד כשיפסד המרה * ועל זה אמרה תורה (במדרש ט) הכרת תכרת הנפש ההיא עונה כה ופירשו ח"ל הכרת בעולם הזה תכרת במיתתם קרוים חיים * ורשעים אפילו כחיים קרוים מתים * ולזה רמזו חז"ל באמנם צדיקים אפילו במיתתם קרוים חיים * ורשעים אפילו כחיים קרוים מתים * בדגס"נ בברכות פ' מי שמתו דף י"ח רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות והוה קא שדיא תכלתא דרבי יונתן עלוי קברי א"ל ר' חייא ילייה כדי שלא יאמרו לסחר כאין אצלנו ועבשיו במחפרים אותנו א"ל מי ידעי כולי האי והכתיב (קהלת ט) כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים ענית לא שלשת ואם שלשת לא פירשו לך כי החיים יודעים שימותו * אלו הצדיקים שאפי' במיתתם קרוים יודע בן איש חי רב פעלים מקבצאל (ט"ז) שם מקום מוכר נכמל בני יחוסם קנצל ועד יגורו * הוא הכה את ישיני

דר קיום פון דעם נפש אייף יעדן וועלט איז איר פֿהעפֿטן זיך אין נאָט דאָס
 איז אזו איין נאָך וואָס דאָס מוז זיין בֿטבע דאָס זיא זאל זיך אום קערן
 צוא נאָט וואָס ער האָט זיא גיגעבן אין מענטשן . אונ דאָס נפש וואָס
 האָט זיך גיצויגן נאָך די תּאווֹת פון איר גוף . מוז זיא פֿרלאָרן זייערן ווען
 דר גוף ווערט פֿלֶה . אונ דרום האָט דיא תּורה אָן גישריבן הכּתח תּכּתה
 הכּפּשׂ . הוּא עינה בה פֿר שֵׁנִיטן זאל זייערן פֿר שֵׁנִיטן דאָס דאָוועט נפש ווייל
 איר זינד איז אין איר . אונ אינזע חכמים האָבן עס פֿמורש גיווען זיא
 וועט ווערן פֿר שֵׁנִיטן פון דר וועלט אונ וועט זייערן פֿר שֵׁנִיטן פון יעדער
 וועלט . ווייל זיא האָט זיך גוה גיווען פֿר קערט פון איר גוטיקן שכל . אונ
 דאָס האָבן אונזע חכמים גימיינט וואָס זיא האָבן גיוואָגט . די צדיקים
 אפֿילו ווען זיא זיינן מוּיט ווערן זיי דאָך אָן גירופן לעבעדיגע . אונ דיא
 רשעים אפֿילו בייא זייער לעבן ווערן זיי אָן גירופן מוּיטע אזו וויא מיר
 לערנן אין דר מִסְכֶּת פֿרכּות . רבי חייא אונ רבי יונתן זיינן גינאָגען אויף
 איין בית הקברות . זיינן גיהאָנגן די ציצית פון רבי יונתן אייבן די קברים
 האָט רבי חייא גוואָגט צו רבי יונתן הויב אויף די ציצית בדי די מתיים זאלן
 נישט זאגן מאָרגן וועלן זיי קומן צו אונז פֿלומר זיי וועלן דאָך אויף אַמאָל
 שטאָרבן אונ היינט שטערן זיי אונז דאָס זיי ווייזן דאָס זיי טוען מִצּוֹת אונ
 מיר מתיים קענן קיין מִצּוֹת נישט טאן . האָט רבי יונתן גיוואָגט צו רבי חייא
 ווייסן דען די מתיים אַלץ . עס שטייט דאָך גישריבן די לעבדיגע ווייסן
 דאָס זיי וועלן שטאָרבן אונ די מתיים ווייסן נישט קיין שום נאָך . האָט
 רבי חייא גיוואָגט צוא רבי יונתן ווען דוא האָסט דעם פֿסוק
 גילערינט האָסטו אים נאָך איין מאל נישט אייבן גילערינט צו פֿאר שטיין
 אים רעכט אונ ווען דוא האָסט אים נאָך אַמאָל אייבן גילערינט האָסטו
 אים דאָס דריטע מאל נישט גילערינט אונ ווען דוא האָסט אים דאָס דריטע
 מאל אויף גילערינט האָבן זיינע רבנים דיר אים נישט רעכט פֿמורש גיווען
 דען דאָס וואָס אין פֿסוק שטייט די לעבדיגע ווייזן דאָס זיי וועלן שטאָרבן
 דאָס מיינט מען די צדיקים דאָס אפֿילו נאָך זייער מוּיט ווערן זיי אָן גירופן
 לעבדיגע די ווייסן דאָס זיי וועלן שטאָרבן אונ הייסן זיך פון עבירות אזו
 וויא עס שטייט אין פֿסוק ובניהו בן יהוידע בן איש חיגו . איז דאָך די קשה
 זיינן דען די גאנצע וועלט קינד פון מוּיטע לייט דאָס דער פֿסוק זאָגט
 דאָס בְּנֵיהוּ אִיז גווען איין זון פון איין לעבעדיגן מאַן אַלץ מען מיינט ער
 איז גיווען דר זון פון איין מאַן איין צדיק וואָס אפֿילו נאָך זיין מוּיט ווערט
 ער אָן גירופן לעבדיג וויידר זאָגט דר פֿסוק רב פֿעלים מקבצאל ער האָט פֿיל תּורה
 גילערינט אונ האָט גילערינט מיט פֿיל תּלמידים וחזא הכּה את שני ארמאָל מואב
 דאָס איז גימיינט ער האָט מִשְׁפִּיל גיווען דיא יארן וואָס דיא צווייא פֿתּי

בכורות מאז הכורות : יקרא קט'ם לבמה
במה לא תלד בתוך גוים מהמים מעל ויקרא
קף אל הגוים בזה מן האין לרדן צדד :
ורא : מן נסתר ויחשוב בו הוראה שהוא
מזהו של עולם כמו הגשם בעתו הוא
לשם ומתעורר הוא לעולם דקיום וזה אצל
גו' ובהו' מעל הארץ אצל עולם
למה ועדמה אלהים אחרים ועל ארץ
המים ולא ידעו מער והעולם יתכן שכל מהנהו
של עולם דרך טעם וזוהו עובד וזוהו בלמה
ולכן יקרא גם נסתר נסתר מן האדם לפי בלמה
הכל בדרך טעם ובלמה גם לשם עונות ועין
עין כענין בל טעם חלק נבחרים מהמים
בדרך רחוק : ולזה האריכה התורה ביעור
וכו' סימון לפי שהוא דין גם לכן האריכה תורה
והרבה בעל האדם ענין דין ועיניו הנשם
הוא לא כחם התורה השם שם לבמה בעולם
לכחות מעל הארץ דבר רחוק בתורה לפי שהוא
בלה מתקן עולם כחם תלמוד וזהו וזהו התורה
אלה דבר לכחות רק מה שהוא דין גם לשם וזהו התורה
רחוק בתורה כדמצינו ואולי : וזהו הגיון :
למה שיהי' אל הדין פנים שנים עליו כדי שיהיו
למה : אלו הדיקים ומלי יודעים ויודעים מהמים
אל לבם ואל המהו' ומתקין יודעים מן המהו'
המשיגים אלה יודעים ומליה עולם עולם
האלים יודעים ומליה : הוא הבה כפסל את

נשמה האט געזינדיגט דען פון דעם טאג אן וואס זיא האט זיך אפ גישייד פון מיר ליג איך אין קבר אזוי וויא איין אבן דוקס. אונ די נשמה זאגט דר גוף האט געזינדיגט. דען פון דעם טאג אן וואס איך האב מיר אפ גישייד פון דעם גוף פליא איך אין דער לופטן אזוי וויא איין פאגל אונ זינדיג נים. האט רבי גיזאגט צו אנטזיננס איך וועל דיר זאגן אמשל די זאך איז גלייך צו איין סוף וואס האט גיהאט איין שיינס וויין גארטן אונ האט גיהאט אין דעם וויין גארטן שיינע צייטיגע פירות אונ האט געזעט אין אים צווייא שוכרים איין הינקעדיג אונ איין בלינדיג. האט דר הינקעדיג גיזאגט צום בלינדיג איך ועה שיינע צייטיגע פירות אין גארטן. נעם מיר אויף דיר הייטענדיג אונ מיר וועלן גיין בריינגען דיא פירות צום עסן. האבן זיי אזוי גיזאגן. אין אצייט ארום איז גיקומן דר האר פון דעם וויין גארטן. אונ האט גיזאגט צו זיי וואו זיינן די שיינע צייטיגע פירות. האט דר בלינדיג גענטפערט האב איך דען אויגן צוא זעהן וויא צו נעמן אונ דר הינקעדיג האט גיזאגט האב איך דען פיס צו גיין זיי צו נעמן. וואס האט דר סוף גיזאגט האט ער גימאכט רייטן דעם הינקעדיגן אויף דעם בלינדיג אונ האט זיי גימסשט אין איינס אזוי וויא זיי האבן גיזאגן די גניבה. אזוי אויף בריינגט גאט די נשמה נאך דעם טויט אונ ווארפט זיא אריין אין גוף אונ שטראפט זיי צו זאמען דען אזוי שטייט אין פסוק גאט טוט רופן צום הימל פון אויפן דאס איז דיא נשמה וואס זיא קומט פון הימל. איז צו דר ערד טוט ער רופן פון אונטן. דאס איז דר גוף וואס ער קומט פון דר ערד רופט ער זיי צו משפחה צוזאמן. דרום דארף דר מענטש מירא האבן פיר דעם דאווענען גרויסן עונש אונ זאל נישט נאך זאגן נאך זיין גלויבטיקייט וואס דאס איז זיין יצר הרע וואס ער איז זיין שונא אונ וויל אים פירן. דען וועט ער ניצול ווערן פון דר שטראף פון גיהנם :

י. מסבא נראה פון דעם שכל קען מען זעהן דאס עס איז דא איין עונש
פר די רשעים אויף יעדן וועלט אויב זייערע זינד פון דר וועלט
דען ווען עס קומט איין מענטשן גוטס אויף דר וועלט בשכר פון אמציה
אדער עס קומט אויף אים זיכט פיר דעם עונש פון איין עבירה . איז
דאס נאר מעשה נס . און דאס איז איין פר בארנר נס פון דעם מענטשן
דען דר מענטש מראכט זיך דאש דר מנהג העולם איז אזו . אבר באמת
איז דאש נאר לשכר אדר לעונש . איז דרום האט די תורה מאריך גיווען
עו שרייבן דעם עבר אדר דעם עונש פון דעם מענטשן אויף דער וועלט
ווייל דאס איז וואונדערליכע נסים און אנטקעגן דער טבע . און די תורה
האט גוט גישריבן דעם שכר פון דעם מענטשן אויף זיין וועלט . ווייל

החמירה תורה בנב לשלם כסף ד' וס' השיה כבוד עבר לכבוד קונו לא יחל מנצי אדם כדק שלל יחל מהקבל' אבל נב לא כבוד כבוד עבר לקונו אלא כינר כבוד יוסף מקונו כבוד יחל מנצי אדם ומעין של מעלה לא מוכר : עד כאן בתמים כלומר ולא יוסף משה' כבוד וס' : ולואי שיהא כמו מורה כבוד וס' שאל' תחלו מעבורות הדרכ' ששכח' עובר עבירה בסתר מתחב' מן הכריות וידע' כוא שכל גלוי וידוע לפני הקב"ל ולאו מניח' כבוד : כך החמירה בנב בעונש ב"ד של מעלה : לפי שאינו יודע של מי נבב וגבי גזל חין לו תשובה אלא כשהוא דומי' ונשיב את הגזל' וגו' : קשה עונשן של מדות כמדות מדרס' שאל' כבוד או כסופס

מי שהוא עני באמונה וירא להוציא מעותיו לקנות מאכל ופרנסה לעצמו וכדומה לו כי ידך מנכסיו בהוצאה וידלדל : על זה אמר כל ימי עני רעים שכל ימיו יהיו בעצב וברעה אבל טוב לב משתה חמיד מי שהוא שמח בהלקו ומאמין בהקב"ה שהוא מזמין לו פרנסתו בכל עת שיצטרך לה דרי זה חשוב כאלו משתה לפניו חמיד על כן ישען אדם על עושהו ואל יבטח בהריוצותו ולא בממון של אחר ויהא יסע במה שתנו בוראו כי אותם שאינם שבעים כל ימיהם חומדים הממון עד שאם לא ימצאוהו בהיותו יבקשוהו באיסור ובאים לנגבו בכתר בהיות עליהם מורא בשר ודם גדול ממורא שמים : ועל זה החמירה תורה בתשלומי נבב יותר מבגולן כדגרסין בב"ק פרק מרובה דף ע"ט שאלו תלמידיו את ריב'ו מפני מה החמירה תורה בנבב יותר מבגולן אמר לרם זה יהשוה כבוד עבר לכבוד קונו וזה לא יהשוה כבוד עבר לכבוד קונו כביכול עשה עין של מעלה כאלו אינה רואה ואזן של מעלה כאלו אינה שומעת שנאמר (ישעיה כט) הוי המעמיקים ביה' לכתיר עצה וגו' ויאמרו מי רואנו ומי יודענו וכתוב (יחזקאל י') אין ה' רואה אותנו עוב ה' את הארץ : תניא אמר רבי מאיר משלו משל משום רבן גמליאל

למה הדבר דומה לשני בני אדם שהיו בעיר ועשו משתה אחד ויזמן את בני העיר ולא יזמן את בני המלך ואחר לא בני המלך : איזה עונשו מרובה הוי אומר זה שזימן את בני העיר ולא בני המלך : וגם כן פרק הפלת השחר דף כ"ח אמר לרם בני המלך : יהיה עונשו מרובה הוי אומר זה שזימן את בני העיר ולא בני המלך : ועד כאן ותו לא אמר לרם יחלואי : ידענו שאדם עובר עבירה ואמר לא יראני אדם : וכדרך שהחמירה תורה בתשלומי נבב יכך החמירה בעונש בית דין של מעלה : ולפיכך נכתב לשון לא הגנוב מעשרת הדברים ולא לשון גזילה לפי שהוא יותר חמור : וגניבות מדות ומשקולות קשה בכלן שאם רוצה לחזור בתשובה אינו יכול ישאינו יודע של מי נבב כדגרסין בב"ב פרק המוכר את הספינה דף פ"ה : א"ר לוי יקשה עונשן של מדות יותר מעונשן של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה (ס' בעריות נאמר כן כי אלה כל המעשרות הלא נמדות מביט כל עונש אלה) ומאי משמע דהאי אל לשון קשה הוא דכתיב ואת אילי

מין ווען דר מענטש פרייט זיך מיט דעם וואס גאט אים געבען ווען פיל אדער ווייניג דער לעבט רוהיג און טוט נישט מרועערן ווען ער האט נישט מער : נאכאז איז ער פיל ימיז איין עושר אויך שטייט אין פסוק דאס געבעטע ליב ווערט פערט איז דר מין דאס ליב וואס געמינט זיך און פרייט זיך מיט איר ח"ק דיא ווערט פערט פון תענה און פרייליכקייט : און דרום אויך דער צדיק וואס פרייט זיך מיט זיין חלק ווערט אייביג נשפיוז מיט גוטש און עס פערט אים גאר נישט אזו וויא עס שטייט אין פסוק איך בין גווען יונג און בין אויך אלט גווארן און האב נישט געזעהן איין צדיק זאל זיין פיל לאוין : איז דר פירוש אזו : דר צדיק איז אייביג נישט ה' נירט נאך גוטע זאכן ניערער ער איז זיך מפרנס מיט דעם ביסל וואש גאט שיקט אים צו און ער גלוסט נישט וואס ער קען נישט גרייכן : און מיר לערנן אויך אין מדרש אלע מענ פון דעם ארומן ווייגן שלעכט איז דער מין דר וואס איז ארומן אין זיין גלייבן אין גאט און האט מורא אויס צו געבן זיין געלט צו קויפן זיך דר פון עקין און קליידר דען עס דאכט זיך אים דעם וועט ארומ ווערן דורך דעם אויף דעם איז ווארן גאנץ אלע מענ פון דעם ארימאן ווייגן שלעכט דען ער איז פיל ימיז אין מרועערקייט און אין בייז אבר דר וואס האט איין גוט הארץ איז פיל אים חמיר אין סעודה דאס מיינט מען דער וואס פרייט זיך מיט זיין חלק און גלייבט אין גאט דאס ער וועט אים צוא שיקין זיין פרנסה אין דער צייט וואס ער וועט זיך דארפן בייא דעם מענטשן איז גלייך וויא איין סעודה איז חמיר פאר אים : על כן דרום זאל זיך דער מענטש אן לערנן אויף זיין בושער און זאל זיך נישט פר ויכרן אין זיין גישווינדיקייט און זאל אויך נישט פר לאנגן קיין פרעמד געלט ניערער ער זאל זאט זיין מיט דעם וואס גאט האט אים גלייט זע'ינס דען די וואס ווייגן פל ימיהם נישט זאט מיט דעם וואס גאט שיקט זי צו די גלוסטן צו האבן געלט און ווען זי קענן עס נישט גרייכן ביהר זוכין זי צו קריגן עס באיסור : און קומן צו גנבן עס אין פר בארגיש דען זיי האבן פר לייטן מער מורא וויא פר גאט : און דרום האט דיא תורה מחמיר גיווען בייא דעם צאלן פון אנגב מער וויא ביי אנגול אזו וויאמיר לערנן אין מסכת בבא קמא : די תלמידים האבן גיערענט רבן יוחנן בן זכאי פר וואש האט די תורה מחמיר גיווען ביי דעם צאלן פון אנגב מער וויא בייא אנגול דען איין גנב טו צאלן מאפיל אדר ארבעה וחמשה : און אנגול דארף גאר אוועק געבן וואס ער האט גיילת'האט רבי יוחנן גיענטפערט : ווייל אנגול האט לפחות גמאכט גלייך דעם פבד פון קנעכט צום פבד פון דעם האר פלייט ער האט פר לייטן זי קיין מורא נישט אזו וויא ער האט פאר גאט קיין מורא נישט און האט גיילת'האט איינן ווארליך : אבר איין גנב האט נישט גלייך גמאכט דעם פבד פון קנעכט צום פבד פון דעם האר דען ער האט פאר לייטן מורא גיהאט זי זאלן אים נישט זעהן און פר גאט האט ער קיין מורא נישט גיהאט

דען ער האט גמאכט גלייך וויא גאטס אויג זעט נישט און גאטס אויגער הערט נישט אזו וויא אין פסוק שטייט וויא גישרען אויף די דאזיגע וואס זוכין אסיע עצה צו פר בארגיש וייערע מעשים פון גאט און זאגן ווער וועט אונז זעהן און ווער וועט אונז ווייכן : אויך שטייט אין פסוק דאש די רשעים זאגן : גאט נעמט אונז נישט : גאט האט פר לאגן די ער : תניא מיר האבן גילערנט רבי מאיר האט גיאגט מען האט גיאגט אין משל פון ווערן רבן גמליאל די וואך פון איין גנב און איין גולן איז גלייך צוא צוויי מענטשן וואס האבן גיוואנט אין שטאט און האבן גמאכט אסעודה : איינער האט גיבעטן אויף זיין סעודה ווייגן שטאט לייט און די קינד פון דם סוף פון דר שטאט האט ער נישט געבעטן איין איינער האט נישט גיבעטן נישט די שטאט לייט און נישט דם מלכס קינד וועמט ערשט איז גרעסר : מוז מען זאגן דעם ערשט ווער עס האט ווייגן שטאט לייט זא גיבעטן און די קינד פון סוף האט ער נישט גיבעטן דען ער האלט די קינדער פון סוף ערנר פון די שטאט לייט : אזו אויך מאכט דר גנב מער חשוב דעם מענטשן פר גאט : דען ער היט זיך פר קענטשן און נישט פר גאט : אבר דר גולן האט פר בייידן גלייך קיין מורא נישט : אויך לערנן מיר אין פרק תפלת השחר : רבן יוחנן בן זכאי האט גיאגט צו ווייגן תלמידים : עס זאל זיין גאטס ווילן דאס איר זאלט פר גאט אזו מורא האבן אזו וויא פר לייטן האבן ווייגן תלמידים צו אים גיאגט רבי : און מער זאל דען נישט זיין די מורא פר גאט וויא פר לייטן : האט רבי יוחנן צו זיי גיאגט הלואי אזו פיל : דען איר זעט דאך אז אמענטש טוט איין עבירה טראכט ער אלץ דאס קיין מענטש זאל אים נישט זעהן און פר גאט וואש ער נעמט היט ער זיך נישט : אבר אזו ער וואלט אזו מורא האבן פר גאטס זעהן וויא פאר לייטענס וואלט ער דאך קיין עבירה נישט טאן קיין מאל : און אזו וואול וויא די תורה האט מחמיר גיווען בייא דעם צאלן פון אנגב מער וויא ביי איין גולן : אזו אויך איז דר ערשט פון אנגב ביי בית דין של מעלה גרעסר פון איין גולן : און דרום שטייט אין די עשרת הדברות לא תגנוב און לא תגזול שטייט נישט ווייל איין גנב איז ערנר פון איין גולן : וגניבות מדות ומשקלות און דר וואש גנבת דורך פא'ש'ט קאסין אדר פאלשע גוויכמן איז ערנר פון אנדערע גניבות ווארום ווען ער וויל תשובה טאן קען ער נישט ווייל ער ווייס נישט פון וועמן ער האט גיגנבת מיט די פאלשע מאסן און גוויכט און תשובה העלפט נישט ביז מען נישט אפ די גניבה אדר די גזילה וועמן עס גיהער : אבר ער איין אנדער גנב קען זיך תשובה טאן ווארום ער ווייס פון וועמן ער האט גיגנבת קען ער זענס אום קערן דיא גניבה : אזו וויא מיר לערנן אין מסכת בבא בראא : רבי לוי זאגט עס איז שווער דר ערשט פון פאלשע מאסן מער פון עריות : דען בייא עריות שטייט אל כי אה כל התעבות האל דאס אזו מיינט די שטארקע אום ווערדיקייט : און בייא פאלשע מאסן שטייט אלה כל עושה אלה דאס אזו

פרק ב נר א בלל ב חלק א

[illegible][illegible]

ואגם רבי יוחנן קים און זעה וויא וייער גרויס איז דר עון פון גזל דען דאס דור. דעכט דאבן גיטאן וייער פיל עבירות און וייער גור דין איז דאך גיט גיחית גיטאן ביז ווי האבן גיטשעקט וייערע הענט צו גולגן אזו וויא אין פסוק שמיים דען דאס לאנד איז ווארן פול מיט גזל דרום וועל איך ווי פר דארבן. נאך איין פסוק שמיים וייער עון גזל איז אויף גיטשאנן צו ויין אבייער שטעקן אויף אייך צו פר דארבן. די ישיבה לייט פון רבי ישעאל האבן גילערניט דאס אויף נח איז אויך גרחת גיטאן דר גור דין צו פר לארן ווערן אזו וויא אין פסוק שמיים כי נחמתי כי עשיתי ונח דען איך האב מיד בדיינקט וואס איך האב ווי בשאפן איז אויף גח האב איך מיד אויך בדיינקט נאר ער האט גיפונן תן אין גאמט אויגן דרום איז ער גיצול גיטאן: וכשהולכים צדיק וגשמים און אז דיא וועלט דארף האבן רעגן ווערן ווי אויף גיחאטן איבער דעם עון פון גזל. אזו וויא מיר לערנן אין מסכת תענית רבי אמי ואגם די רעגן ווערן אנדרש גיט פר האלטן נאר איבער דם עון פון גזל. אזו ווי אין פסוק שמיים איבער די וינד פון די הענט דאס איז גזל פאר דעקט גאט און האלט אויף דעם רעגן. און דר תיקון איז דר צו תפלה צו טאן נאך דעם אז ער קערט אים די גזילה. דען שאפט גאט ווידר עס זאל רעגענן. וכל כך און גאט איז אזו וייער כמאס דעם אים ווידרדיגן עון גזל דאס ער וויל אפילו גיט איין קרבן זאל גיבראכט ווערן פון אים אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סוכה רבי יוחנן ואגם פון וועגן רבי שמעון בן יוחאי עש שמיים אין פסוק דען איך גאט האב ליב משפט און האב פיינט גזל בייא איין עולה. דיא זאך איז גלייך צו איין מלך בשר ודם וואש ער איז גיפארן פר בייא אמוכס הויז האט ער גזאגט צו ווינע קעכט גיט ככס צו די מוכסין האבן ווינע קעכט גזאגט צו אים ארזיגו הדיך גאר דר ככס איז דאך דיין. נח נאך וואש זאסטו אליין געבן מכס. האט דער מלך גזאגט צו ווי פון מיר זאלן זיך אפ לערנן דיא וועגש לייט דאש וויא זאלן גיט אנשליפן פון ככס. אזו זאגט אויך גאט איך גאט האב ליב משפט און האב פיינט גזל אין איין קרבן עולה. האמשע עש איז דאך אלץ מיינע. נאר בדי עש זאלן זיך פון מיר אפ לערנן מיינע קינדער און זאלן אנשליפן פון גזל. גיט און אויך איז גאמט ווילן גיט מען זאל אים לויבן מיט גזולתע זאכן אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סנהדרין רבי אליעזר בן יעקב זאגט ווען איינר גזולת איין מאס ווייניג און סאלט ויא און באקט ויא און שייטס אפ פון איר תלה

און נים גולן • זאגט רב חסדא עושק הייסט ווער עס איז מדרת דעם
ארביטער און זאגט בייא און קום און מארן וועל איך דיר געבן דיינע
שכירות • און גול הייסט ווען ער זאגט צו אים איך בין דיר שולדיג און
וועל דיר נים צאלן • רבא זאגט עושק און גול זיינען אלץ איינס • נאר
דרום האט זיי דער פסוק געטילט אין צווייא לשונות צו ווייזן ווער עס
צאלט נים דעם ארביטער זיין שכירות איז עובר אויף צווייא לאזין לא תשק
און לא חטול : הניא מיר האבן גילערדיגט • עס שטייט אין פסוק ואילו הוא
נשוא את נפשו דר ארביטער האט דער צו זיין לעבן איין געשטעלט • דען
איבער וואס איז דר ארביטער אויף גינאנגן אויף איין הייבן מערע און האט
זיך אן געהאנגן אין איין בוים און האט זיין לעבן איין געשטעלט • איז דאך
נאר פריי ענער זאל אים דר פר געבן זיינע שכירות און אז ער פר דאלט אים
די שכירות איז גלייך וויא ער נעמט אים אוועק זיין נפש : חט רבנא דער
פסוק זאגט דוא זאלסט נים איבער נעכטיגן ביי דיר דאס שכירות פון דעם
גידונגענע וועסטו מיין אפילו ווען דר גידונגער מאגט דיר נים ביסטו דאך
עובר אויף לא תלין דרום זאגט דר פסוק איד ווען דוא טויסט עס מיט דיינ
דעה אליין און ער מאגט דיר זיין שכירות אבער ווען ער מאגט דיר נים
ביסטו נים עובר • וועסטו מיין אפילו אז דוא האסט נים ביסטו אויך
עובר • זאגט דר פסוק איד דוקא אז דוא האסט דאן ביסטו עובר • אויך
וועסטו זיינען ווען דוא ווייזט אים אן בייא דעם קרעמער אדר ביי דעם
חלקן דאס זיי זאלן אים געבן די שכירות פר דיר און זיי גיבן אים נים
ביסטו אייך עובר • זאגט דר פסוק איד דוא זאלסט דאש שכירות נים איבער
נעכטיגן מיט דיר אבר ווען ער נעמט זיך איבער ביי אנדערע אפצונעמן און
זיי גיבן אים נים ביסטו נים עובר אויף לא תלין : וקשה גול חבירו מגול
הקדש און עס איז הארבער ווען ער גולט זיין חביר וויא ער גולט פון הקדש
אזו וויא זיך לערנן אין פקא בתרא • רבי יחי' זאגט דר גול פון איין פראסטן
מענטשן איז הארבער וויא דר גול פון הקדש דען בייא דעם גול פון איין
פראסטן מענטשן שטייט נפש כי תהטא ומעלה מעל כה' וכחש בעמיתו וגו'
הקב' אים דר פסוק אן חומא איי ער האט נאך גיגולת • און בייא גול
הקדש שטייט נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה' רופט אים דער
פסוק ערשט אן חומא נאך דעם אז ער האט גיגולת און האט געהאט גיגולת
און דר ענש פון גול איז זייער גרויס אזו וויא מיר לערנן אין פרק חלק
נאט האבן גיזאגט צו נח דר סוף פון אלע בשעפענש איז גיבן פאר מיר

פרק ב נר א כלל ב חלק א

אסור כדבר הוּנא דאמר רב הונא אמר רב מנין לגזל של כנענים שהיא אסורה בזמן הזה שנאמר (דברים ו) ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נתן לך בזמן שהם מסורים בידך ולא בזמן שאין מסורים בידך. והצדיק שלא שם לבו בחמדת העולם לא יתגלגל גזל לידו דכתיב (משלי יב) לא יאונה לצדיק כל און. וגרסינן בפרק חלק דף צ"ט (בראשית ל) ויולד ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים. אמר רבא בר רב יצחק אמר רב מביאן לצדיקים שאין פושטים ידיהם בגזל ר"ל שלא רצה ליכנס בשדה אלא בימי קציר חטים לאחר שקצרוהו שהכל רשאים ליכנס בו להודיענו כמה יש לו לאדם להתרחק ולברוח מן הגזל:

יג פרק שלישי

המלוה לעני בשעת דחק. בלא רבית לא ימנע אבל המלוה לישראל ברבית ימוט כדגרסינן פרק איוהו נשך דף ע"א תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא ברבית עליו הכתוב אומר (תהלים טו) כספו לא נתן בנשך וגו' עושה אלה לא ימוט לעולם הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין והא קא הוינן דלא אוזפי ומתמוטטין אמר רבי אלעזר יהללו מתמוטטין ועולין והללו מתמוטטין ואינן עולין ואמרינן עלה (משלי כח) מרבית הוננו בנשך והרבית להונן דלים יקצצנו מאן הוא הונן דלים אמר רב כנון שבור מלכא (פי' מלך פרס היה ונשך מנוון כל יבדלל וחוקן כנס כוללס מן שומי כוכבים ומזלות) ואל יהשוב אדם שהוא סומא את חבריו לומר שמעותיו הם של עובדי כוכבים ומזלות להלוותם לישראל ברבית כי יודע כל נסתרות יפרע ממנו. דגרסי' התם דף ע"א אמר רבא למה לי למכתב יציאת מצרים ברבית יציאת מצרים בציצית יציאת מצרים במשקלות אמר הקב"ה אני הוא שהבחתני במצרים. בין טפה של בכור למטה שאינה של בכור אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו בעובדי כוכבים ומזלות וממי שמומן משקלותיו במלח (פי' להכניח) וממי שתולה קלא אילן (פי' צנע דורס להלל) בבגדו מלוי רבית אדם קורא לחברו רשע יורד עמו יעד לחייו ויהם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין והותמין פלוני זה יכפר באלהי ישראל. ואפי' רבית מוקדם או רבית מאוחר או רבית דברים אסור לתנו ולקבלו כדגרסי' התם דף ע"ה רבן גמליאל אומר יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת כיצד נתן עיניו ללוות ממנו והיה משלח לו דורון ואמר בשביל שתלוני זהו רבית מוקדמת. הלוהו והחזירו לו מעותיו והוא משלה לו דורון בשביל שהיו מעותיו במלון אצלו זהו רבית מאוחרת. ר' שמעון אומר יש רבית דברים כיצד אל יאמר לו דע איש פלוני

אויף רווחים. ר' וואשטוט אזי וועט אייביג גיט ווערן אויף געלייטשט און צו ווערן זיין געלט. פרעגט די גברא מיר זעהן דאך לייטן פאר לייטן געלט און רווחים און ווערן דאך גפאלן ענפערט רבי אלעזר די וואשט לייטן און רווחים ווען זייא פאלן קימען זייא ווידר אויף. אָבער דא וואשט לייטן אייף רווחים פאלן און קען שוין אייביג גיט אויף. און דרויף וואגט דא גברא עס שטייט אין פסוק ווער עס מערסט זיין געלט דורך בייסונג און רבית. זאמלט ער עס איין פיר דעם וואשט לייט וועלכע אריבער לייט דאס איז שבור מלכא מ'ך פרס וואשט ער פרעגט צו נעמן ביי די ישראל וייער געלט און פרעגט לייט זעליגן דער מיט דא אריבער פריסן. ואל יחשוב אים און דער מענטש ואל ויך גיט מראבטן דאש ער וועט נארין זיין חבר און וועט זאגן דאש די געלד וואשט ער פאר לייט אים נהערין צו אבותי כדי ער זאל מעגן נעמן רווחים. דען גאט וואשט ווייס אלע פאר בארגעשט וועט גצאלט נעמן פון אים דרייבן. אזי וואי רבא האט גאגט דרום שטייט יציאת מצרים בייא רבית. און אויף בייא ציצת און אויף בייא גרעכטע גויכט דען גאט זאגט איה בין דער וואשט האט פאר שטאנען צו דר קעגן אין מצרים ווער עס איז אבכור און ווער גיט. וועל איה מכתא אויף וויסן ווער עס היינט און וויינע געלד און אבותי כדי צוא נעמען רווחים. און וועל גצאלט נעמן פון אים. און אויף פון דעם וואשט פראלט וויינע גויכט אין זאלץ כדי זיי זאלן ווערן שווער. און אויף פון דעם וואשט היינט אויף אין זיין קלייד ציצית גיפארבטע מיט בלאי האלץ און זאגט דאס איז חבלת. ווארום חבלת איז וייער טייער גווען ווייל עס איז גווען גפארבט מיט דעם בלוט פון דעם ווערמיל תלון וואשט מען האט אים גאר איין מאל אין ווייציג יאר בקיפון פון ים. וכמה סמויות עיניהם של כלוי כרבת ר יוסי זאגט קים און זעה וויא וייער. עש וויינען פאר בלענד דא אויגן פון די מלוי ברבית דען ווען איין מענטש רופט זיין חבר רשע ווערט ער אים אשונא ביוזין לעבן און די מלוי ברבית בריינגן עדות און אשוריפער און מינט אים פֿען און שרייבן און התמנן דער און דר האט גליינקט אין דעם גאט פון ישראל און איז ארשע דען ווייל זייא שרייבן אין שפר חוב אויף רווחים איז גלייך וויא ער האט גליינקט אין גאט. ואצלו רבית מוקדמת וכו' און מען טאר גיט געבן און אויף גיט נעמען קיין רבית גיט פריער פיר דער הלואה און אויף גיט נאך דער הלואה. און אפילו גיטע רייד

דלא איופי ומתמוטטין וכו' ים בני דאס שאינס מלויס מתמוטטין ככית וואפני' נכסיהם מתמוטטין. והללו מתמוטטין ועולין וי'ך קא שבה אלם לא ימוט לעולם כלות' והם ימוט לא ימוט לעולם אין מוטמוט מוט' עולם הכל סומן כנך ימוט לעולם. דלם עיבדי כוכבים ומזלות טעם דלים מן המלוא. יציאת מצרים ברבית כדכח' כח' כיו' כח' לא כספ' וגו' וכתיב אני ה' אליהם אשר כאלתי אלהם מלך מלואם. גבי משקלות כדכח' קדושים לא טעשו עול כמספ' כמדה וגו' אני ה' אליהם אשר כאלתי אלהם מלך מלואם. בין טפה של בכור הכי כאלו עשה חוקים על מזות אלה והתעבדתי מן נשך עמוריס ער כוכבים כן כוכבים מל' אליהם כן חת' ויהיה מעותיו בעובדי כוכבים ומזלות מלוא מתמוטטין ויבדל כרית וזאמר כל עובדי כוכבים הם שמומן משקלותיו במלח להכניחו וכו' פריס' טעמל מיל' להכניח. ואומר תבלת הוא לפי טעמל דמיו קדים טעמו כדס מלון כאלו עולה מן היס' אלף אלה לכעיס טעם. ער לחייו רעל להקצט עמו כאלו כסכו וכללו כל לכהו. והם מביאים המלס כריתס וכו' כסר' באלהי ישראל טעמו ליהלל כריתס. מפסידין

כוכבים ומזלות ומלוה אותן לישראל יאמר תבלת הוא. וכמה סמויות עיניהם של מלוי כורא לחברו רשע יורד עמו יעד לחייו ויהם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין והותמין פלוני זה יכפר באלהי ישראל. ואפי' רבית מוקדם או רבית מאוחר או רבית דברים אסור לתנו ולקבלו כדגרסי' התם דף ע"ה רבן גמליאל אומר יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת כיצד נתן עיניו ללוות ממנו והיה משלח לו דורון ואמר בשביל שתלוני זהו רבית מוקדמת. הלוהו והחזירו לו מעותיו והוא משלה לו דורון בשביל שהיו מעותיו במלון אצלו זהו רבית מאוחרת. ר' שמעון אומר יש רבית דברים כיצד אל יאמר לו דע איש פלוני וויא קען ער איין ברבא מאבין דען דער בעגשטש גיט גאט נייערט ער דער צארינט גאט. אויף דעם זאגט דער פסוק דער וואשט גזלת אינ מאבא איין ברבא דער דר צארינט גאט. און פון דעס ווען ווערן דאש רוב וועלט גישטרויכלט אין גול. אפילו ווערן גישטרויכלט במיד דורך וייער המדה צו געלד. און אפילו ווערן גישטרויכלט בשונג ווייל זייא וויינען ויך טיעה און סייען אויף פיל גזלות דאס דש איז גיט קיין גול. און דרויף האבין אונדע חכמים גאגט דאש רוב וועלט ווערן גישטרויכלט אין גול און איין מיט ווערט גישטרויכלט אין עריות אונגאלע לייט ווערן גישטרויכלט אין דס שטויב פון לשון הרע בלאסר אין עפעט לשון הרע. וגול און אפילו דער גול פון דא כעגנים איז אויף אסיר אזי וויא כיר לערנען אין פבא קבא רבי שמעון חסידא זאגט דא גזילה פון כעגנים איז אויף אסיר דען רב הונא האט גאגט פון ווערן רב עס שטייט אין פסוק דוא זאלטמ פיר דארבן אלע פֿעלער וואש גאט דיין גאט האט וויא געגעבן אין דייע הענט מינט מען אין דער צייט וואש די ויבן פֿעלער זיין איבר גענעפערט אין דייע הענט אָכר גיט אין דער צייט וואש זייא וויינען גיט אייפער גענערט אין דייע הענט. והצדיק איז דער צדיק וואש טוט גיט זיין הארץ אין דעם גלוקטיקייט פון דער וועלט דעם וועט קיין גול גיט קיפן אין זיין האנט אזי וויא אין פסוק שטייט. עש מרעפט ויך גיט צום צדיק קיין שים אום רעכט. און מיר לערנען אויף אין פרק חלק שטייט אין פסוק ראיבן איז גאנאן אין דער צייט פון דעם שנים פון ווייץ און האט גפונן פֿיפֿעלען אין פֿעלד זאגט רבא בר רב יצחק פון ווערן רב דא ווייץ די תורה דאש דא צדיקים שטרעקן גיט וייערע הענט אין גול. דען ראיבן האט גיט וואלט אריין גיין אין פרעמדע פֿעלד נאר אין דער צייט פון ווייץ שנים זאך דעם אפ שניידן וואש דענט מאל מעגן שוין אלע אריין גיין אין דא פֿעלד און דאס קומט דער פסוק מדיע צוא זיין אינז וויא וייער דער מענטש דאך ויך דער ווייטערן און אפילו זיין פון גול:

יג המלוה לעני בשעת דחקי דער וואש לייט צוא איין ארימאן אין זיין איינגשטאפט און רווחים דערנוועט גיט פאלן פון זיין שטאנד. אָכר דער וואש לייט צו איין ישראל אויף רווחים דער וועט ויך אויט גליישן און פאלן אזא וויא מיר לערנען אין פבא מצינעא רבי שמעון בן אלעזר זאגט דער וואש האט געלט און פיר לייט זייא און רווחים. אויף אים זאגט דער פסוק. זיין געלט האט ער גיט געגעבן אין בייסונג בלאסר

כדאמרינן לעיל סתמוסין לעולם : משה חכם
לשכל מעלה נקט : איצטד קטנים לאור למכור
ביוקר ונזכרין שחוקיך השער ולכאס הספר ענינים
וכעז סרובה וכלל מילי : מספיקי שערים
מספיקין השערותי ועבר החורש ונשכר
שבר כלומר נמכר ביוקר לסוף חידם חתך ונזכר
הכונן וזיינו מספיק שערין דלמחר חתך לא חתך
אולי פירות : והשבת ונפתחה בר כלומר חתך
חניצ שנת סתמוסין ונפתחה חלונות בר וזיינו
אולי פירות : להגדיל שקל דכיוון מלוי כרכים
סמך שקל על ידי כרית וזי מסוס להגדיל שקל
ממס מתקני יוסף חפצת לים ומחלונות חכמה
סמך נמי לזכר חכמות : שאם ישיבו מס
סגול : אין רוח חכמים גוהה היטב אין רוח
חכמה וחכמות בקרב :
אין צריך לומר ובר' כהן כהן נאמר לא מסה

בא כמקום פלוני ואמרי' שם עלה בנמרא הניא רשבי' אומר מנין לנושה בחכמו מנה ואינו רגיל להקדים
לו שלום שאסור להקדים לו שלום תל' (דברים כו) כל דבר אשר ישך אפילו דבור אסור : ובמה שחושבין
שמויהין 'מספיקין' כדגרסינן דתם תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר מלוי ברכית יותר ממה שהן
מרויהין 'מספיקין' ולא עוד אלא שעושין 'משה רבינו' חכם ותורתו אמת ואומר אילו היה יודע משה
רבינו כמה ריות יש בדבר לא היה כותבו' ועונשם שמור להם כדגרסי' במס' ב"ב פרק המוכר את הספינה
ד' צ' ת"ר 'אוצרי פירות ומלוי ברכית ומקמיני איה' 'ומפקיעי' שערים עליהם הכתוב אומר (עמוס ח) לאמר
'מתי יעבור החדש ונשכירה שבר 'והשבת ונפתחה בר להקמין איה' 'ולהגדיל שקל' ולעזת מאזני
כרמה כד כתיב אחריו נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשריה : ואם רצו לחזור בתשובה
ונתעבבי' באוסנות זה זמן גדול בענין 'שאם ישיבו לכל הגזולים אין להם תשלומין' אין מקבלין מהם
אלא מיהלין להם ואם לא יחזירו עוד לשנות בדבר הזה האל יתברך ברחמי על חבריות 'שאין חפץ
במרת הרשע אלא בשוכו מדרכיו וחיה יכפר להם ועל הדא גרסינן במסכת בבא קמא פרק הגזול ע"פ דף
צ"ד ת"ר 'גזולין ומלוי ברכית שהחזירו אין מקבלין מהם וכל המקבל מהם 'אין רוח חכמים גוהה היטב'
אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה אמרה לו אשתו ריקא
אם אתה עושה תשובה אפילו אכנת אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה באותה שעה אמרו הגזולין
מהם וכל המקבל מהם אין רוח חכמים גוהה היטב : לפיכך משום (דברים י) ועשית הישר והטוב המוחל לו תבא עליו ברכה :

יג פרק רביעי

אף על פי עזהוירה תורה בדרבה מקומות על הדין שיהא דין אמת ושוה לכתות הוצרכה לומר שאפילו לשפוט אמת לא יקח הדיון שחד שאי
אפשר שלא יטנו שהשחד בודאי יעור עינו וע"כ נכתב פסוק זה בשני מקומות אחר פסוק (שם טו) לא תמה משפט ללמדנו שאם לא היה
איסור דשחד אלא בהמית הדין כבר הוזהרתו בראשונה אפילו בלא שהדילמה נכתב לא תקח שוחד להזהיר שאפילו שיהשוב אדם שלא יטה
הדיון בעבורו שלא יקחנו שכבר העידה תורה כי בודאי יקלל המשפט שאמר הכתוב כי השוחד יעור פקחים וגו' וגרסינן בספרי ולא תקח שוחד
'אין צריך' לומר לזכות את החייב ולהיב את הזכאי אפילו לזכות את החייב כי השוחד יעור עינו חכמים ואין צריך
לומר עינו מפשעים ויסקל דברי צדיקים ואין צריך לומר דברי רשעים אמרו רבותינו אפי' חכם בתורה ונוטל שוחד סוף שתמרד דעתו וישבח תלמודו

רבי צוריק : אזו דארפין דיא מענטשן גיט צוא געמטשן פון זיין צוריק
די רבי' ניערעט זיין דארפין זיין מוחל זיין דיא רבי' : אונ ווען דיא מלוי
ברבי' וועלן שוין מער גיט געמטשן קיין רבי' : וועט גאט וואש איז זיך
כרעם אויף זיינע בשעפענש אונ וויל גיט דער רשע זאל שטארבן ניערעט
ער זאל זיך אום קערן פון זיינע בייע ווערן איז זאל בלייבן לעבן דער
גאט וועט זיין מוחל זיין אויף זייערע זינד : אונ דרויף האבן דיא רבנים
גלערנט אין ב'אקמאדי גזלנים אונ די מלוי ברבי' ווען זיין קערן איז
וואש זיין האבן גנוג געבט מען גיט צו פון זיין : אונ דער וואש געבט יא
צו פון זיין האבן די חכמים קיין גת רוח גיט פון זיינע מעשים : ואנט רבי
יוהנן אין דיא מען פון רבי איז דאש גלערנט גווארן דען עש דאש זיך
גיטראפן איין מעשה ביין איין גזלן וואש ער האט גיוואלט תשובה טאן
דאש זיין ווייב גאנגט צו אים : די ליידיג מענטש ווען די וועקט תשובה
טאן אונ וועקט אטליכן אים קערן זיין גוילה וועט דיר אפילו דער נאטיל
וואש אויף דיר איז אויך גיט בלייבן : האט ער זיך פאר מיטן אונ האט
קיין תשובה גיט גיטאן : אין דער צייט האבן די חכמים גאנגט די גזלנים
אונ דיא מלוי ברבי' ווען זיין קערן אום דאש וואש זיין האבן גנוג
געבט מען גיט צו פון זיין אונ דער וואש געבט יא צו פון זיין האבן דיא
חכמים קיין גת רוח גיט פון זיינע מעשים : דרום וויל איין מענטש דארף
טאן וואש גוט אונ רעכט פארטיג איז דארף ער זיין מוחל זיין דיא גוילה :
אונ דרום וועט איין ברבך קומען אויף אים :

יד אף על פי האמשע די תורה האט אן גיאנגט אין פיל ערטער אויף דעם
דין דאש ער זאל אמת נפסקת ווערן אונ זאל זיין גלייך פאר אלע
מענטשן האט נאך די תורה געזאגט אן זאגן דאש דר דיון מאר גיט געמטשן
קיין שוחר אפילו צו משפטין אמת ווארום עש איז גיט באלויף דאש ער זאל
גיט משה דין זיין דען דר שוחר וועט גוים פ'ר בלענדען זיינע אויגן : אונ
דרום איז דער פסוק פון איסור שוחר גיטריבן אין דער תורה אויף צוויי
ערטר נאך דעם פסוק לא תסה משפט : צו לערן אונ דאש ווען דר איסור
שוחר זאל מער גיט זיין נאר ווען מען וויל פאלש פסקן וואלט עס דיא
תורה גיט גראפס צו שרייבן : דען די תורה האט שוין פריער אן גיטריבן
דאש מען מאר גיט גיגן דעם משפט אפילו ווען מען געבט גיט קיין שוחר
אונ מכל לשון שוין ווען מען געבט שוחר : אונ ווארום דען דאש די תורה
גיטריבן לא תקח שוחד צו וויין אפילו ווען דר דיון וועט זיך טראכטן ער
וועט געמטשן שוחר אונ וועט גיט משה דין זיין דרייבן : מאר ער דאך גיט
געמטשן דען די תורה האט ערות גאנגט דרויף דאש ער וועט גוים פ'ר קריכן

רייך טאר מען אויך גיט געמטשן פאר רבי' : אזו וויא מיר לערנען רבן
גמליאל זאגט עש זיין דא פריערדיגע רבי' אונ אויך שפעטדיגע רבי' :
דהיינו ווען איינער האט פדעה צוא ליינען געלט ביין זיין חבר : אונ ער
שיקט אים איין מהנה אונ זאגט דאש שיק איך דיר דער פאר דו זאלסט
מיר געלט ליינען : דאש איז פריערדיגע רבי' : אונ ווען ער האט גליינען
געלט ביין איינעם אונ האט אים אפ גשיקט דאש געלט אונ שיקט אים
נאך איין מהנה דער פאר וואש ער האט זיין געלט גיטראפן : דאש איז
שפעטדיגע רבי' : רבי שמעון זאגט עש איז דא רבי' דברים : דהיינו
דר לוח זאגט גיט זאגן צום מלך ווייס דאס דער מענטש איז גקומען פון
דעם ארט אונ ער ווייס דאש דר מלך דארף דאש גיט צו וויסן : ואמרינו
אונ מיר זאגן אין דר גקרא רבן שמעון בן גמליאל זאגט פון וואגן ווייסן
מיר ווען איינער ליינט געלט ביין זיין חבר אונ ער איז גיט גוואונט צוא
געבן אים פריער שלום : דאש ער טאר אים היינט גיט געבן פריער קיין
שלוש : דען עש שטייט כל דבר אשר ישך אפילו אדבור פון ווען רבי' איז
אויך אסור : אונ וואש די מלוי ברבי' טראכטן דאש זיין וועלן ברויח
זיין ווערן זיין נאך אן : אזו וויא רבי שמעון בן אלעזר זאגט דיא מלוי
ברבי' מער וויא זיין מרויח ווערן זיין אן : דען זיין מוין אונטר
גיין : אונ נאך מער דאש זיין וויין אז משה רבינו איז גיט גווען קיין
תבם אונ זיין תורה איז גיט אמת דען עס ווייזט אים ווען משה רבינו
וואלט גוואוסט וויא פיל ריות אין רבי' איז וואלט ער גיט גיטריבן
דאש דאש איז אסור : אונ זייער עזש איז בראלסטן פאר זיין אז וויא
מיר לערנען אין ב'א ב'תרא דיא וואש קיפן איה פירות אונ ב'האלטין
דיא צו פאר קיפן אין דער זייער צייט אונ דרום זיין זיין גורם דאס
עש וועט איין יקרות : אונ דיא וואש פ'ר ליינען געלט אויף רבי' : אונ
דיא וואש מאכן קלענער זייער מאס : אונ דיא וואש הייבן די מקחים :
אויף זיין זאגט דער פסוק : זיין זאגן ווען וועט אונזען גיין דר וואזוועלר
הודלש וואש נאך תבואה שנים איז : דען וועלן מיר אונזר תבואה זייער
פאר קיפן : אונ ווען וועט קומען שמיטה וואש מען טאר גיט אקערן אונ
זייען וועלן מיר עפענען אונזרע אצרות פון תבואה אונ וועלן פ'ר קיפן מיט
קליינע מאס אונ פאר גרויסע מאלער אונ ווערן מיט פאלשע גוויכט :
שטייט ער נאך גאט האט גיטריבן ביין דעם הערשאפט פון יעקב
אויב איין וועל פ'ר געסן פון אייביג אלע זייערע מעשים : ואם רצו לחזור
בתשובה אונ ווען די מלוי ברבי' ווילן תשובה טאן אונ זיין האבן אפער
גנוגן רבי' אלאנגע צייט : אונ האבן גיט אונזען צו געבן אלעס זייערע

פרק ד נר א כלל ב חלק א

מכאן : בלא סמיות הלב ופ"ק קהל קל ומומר
שכח את עינו כשכח טעם כסופו ויבט
ליו : שנחשש בלא כלום כן המקל שחד
כחל דבר מועט במקל הוא ממש את כדון
כסמיות כלל וכל העושים הנכונים : יהב ליה

ויכרה מאור עיניו כי משקבל שוחד אי אפשר שלא יטה לבו אצלו להפך בזכותו • כדנרסי' בפ' בתרא
דכתובות דף ק"ה ת"ר כי השוחד יעור עיני הכמים ק"ו למפשים ויסלף דברי צדיקים ק"ו לרשעים מידי
טפשים ורשעים בני דינא אינון • אלא ה"ק כי השוחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ומקבל שוחד
אינו נפטר מן העולם • בלא סמיות הלב ויסלף דברי צדיקים אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר
מן העולם בלא טרוף הדעת ואמרינן במדרש לכה הוא דומה השוחד לאדם שהוא עומד על שפת הים
נטל תולעת קטן ונתנו בחכה והכניסו לים בא דג גדול ובלעו ונתפש • אוי לרג זה • שנחשש בלא כלום • כי השוחד יעור הלא כמה נטלו שוחד
ולא נתעורו אלא שנתעורו מדרך האמת ואינו רואה חובה לנותנו • גם שמעורר לעתיד לבא • שהצדיקים נהנים מזיו השכינה כדכתיב
(ישעיה כב) כי עין בעין יראו כשוב ה' ציון הכל רואין והוא אינו רואה הכל מתרפאין והוא אינו מתרפא אלא כך א"ל הקב"ה אני פקח
בראתיך למה עורת עצמך • למה היית דורש לא תמה משפט והמית • לא תכיר והכרת • לא תקח שוחד ולכתת • ולא די לו שמויק לעצמו
אלא שמפסיד לדורו • כדנרסינן בפ"ק דבתרא דף ט' אמר רבי יצחק כל דיון שנוטל שוחד מביא חכה עוה לעולם שנאמר (משלי כא) ושוחד
בחק חמה עוה • ולאו דוקא שוחד כמון אלא אפילו שוחד דברים נמי • כדנרסינן בפ' בתרא דכתובות דף ק"ה ת"ר ושוחד לא תקח
אין צריך לומר שוחד כמון אלא אפילו שוחד דברים נמי • אסור מדלא כתיב בצע לא תקח • ועל כן רבותינו החסידים כשהיה בא לפנידם
שום אדם לדין והיה מביא להם שום דורון ואפי' במה שהייב לתת או היה אומר לו דבור של שוחד מה שיהשבו בלבם שמא לא יראו
להם חובה או אפילו שיסמוך בדעתו בהשוואת הדין היו נוהגין כן • כדי שילמדו מרם והיו אומרים פסילנא לכו לדינא • כדנרסינן התם
היכי דמי שוחד דברים כי הא דשמואל הוה קא עבר במברא (פ' גס) • אתא ההוא גברא • יהב ליה ידיה • אמר ליה מאי עבדתיך אמר ליה
דינא אית לי • אמר ליה פסילנא לך לדינא • רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה רגיל ארסייה דהוה מייתי ליה כל מעלי יומא דשבתא כנתא (פ' גס)
דפירי יומא חד אייתי ליה בהמישי בשבת • א"ל מאי שנא האידנא • אמר ליה דינא אית לי ואמינא אנב אורחא אייתי ליה למר

גימאכט • ווארום האסמו גידרשט מען זאל ניש כטה דין זיין אונ האסט
אליין משה דין גיווען • דא האסט גידרשט מען זאל ניש נישא פנים זיין
אין דין אונ האסט אליין נישא פנים גיווען • מען זאל ניש נעמן שוחד אונ
האסט אליין גינעמן • ולא די לו אונ ניש גינע דעם מקבל שוחד דאס ער
טוט זיך שארן דר מיט ניערשט ער מיט נאך שארן זיין דור • אזו וויא מר
לערנן אין קבא פהרא • רבי יצחק זאנא דר דין וואס נעמט שוחד פריינגט
ער אשטארקן צארן אויף דר וועלט דען עס שטייט דר וואס נעמט שוחד אין
שוים פריינגט אשטארקן צארן אונ ניש דווקא שוחד פון געלט איז אסור אפילו
גוטע רייד טאר מען אויך ניש נעמן פר שוחד • אזו וויא מר לערנען אין
כתובות עש שטייט אין פסוק מען זאל ניש נעמן קיין שוחד • מינעט מען
ניש נאר געלט ניערשט אפילו גוטע רייד • מר מן אויך ניש נעמן פאר
שוחד • דען די תורה האט דאך ניש גשריבן מען זאל ניש נעמן קיין געלט
נייערשט עש שטייט סתם שוחד • וואס עס איז נאר שוחד טאר מען ניש
נעמן • אונ דרום אונזער רבנים די חסידים ווען איין מענטש איז גיכומן
פר זיי צום משפט אונ האט זיין גיבראכט עדים אמהנה אפילו וואס ער
וואלט זיי בלאו הכי גיבראכט געבן • אדר ער האט זיי גינאנט אזו אונארט
וואס זיי האבן גירעכניגט דאס זיי קענן משהד ווערן דורך אים אונ פרווערן
די שולדיקייט פון דעם מענטש אונ אפילו ווען זיי זיינן גווען זיכר אין זייער
דעה דעם זיי וועלן זיי רעכט משפטן פלעגט פון דעם וועגן זיין זייער מנהג
צו זאגן צו דעם מענטשן אויך בין פסול דיה צו משפטן • אזו וויא מר
לערנן אין גמרא • וואס הייסט שוחד פון רייד • אזו וויא עס איז גישעדיג
מיט שמואל • דאס ער איז גינאנטן איבער איין בריק • איז גיכומען איין
כאן אונ האט אים גינעבן זיין האנט ער זאל זיך אנהאלטן • האט שמואל
אים גיפרעגט וואס איז דיין טאן • זאגט דר מענטש אויך האב איין דין פאר
דיר • זאגט שמואל אויך בין פסול צו דיין דין • רבי ישמעאל ברבי יוסי
פלעגט דר ארבעטער פון זיין פעלד גוואונט זיין צו פריינגן אים א' ערעב
שבת איין קארב מיט פירות • איין מאל האט ער אים זיי גיבראכט אום
דאגשטיג • האט רבי ישמעאל אים גיפרעגט ווארום האסטו עס היינט
פריער גיבראכט • האט ער גינעמפרט אויך האב איין דין פר דיר האב אויך
מיר גיבראכט ווייל אויך מוז בלויז גיין דעם וועג וועל אויך דיר פריינגען
די פירות האט רבי ישמעאל ניש צו גינעמן פון אים • דא פירות אונ האט
גינאנט אויך בין פסול צו דיין דין • האט ער אים גינעמט איין
פאר רבנים זיי זאלן משפטן זיין דין • אונ וויא רבי ישמעאל איז גינאנטן
הין אונ הער האט ער זיך גיבראכט ווען דר גערמער זאל וועלן קען ער אזו
טענען אדר אזו צו גינעמן דעם משפט דען זיין הארץ איז שוין גווען גינעמט
צו זיין זכות • נאך דעם האט ער גינאנט פאר שאלטן זאלן זיין די ביינר
פון די וואס נעמן שוחד דען אויך האב דאך ניש גינעמן ביי אים אונ ווען
אויך וואלט גינעמן וואלט אויך דאך מינעט גינעמן • גינעט שוין אזו מיין
הארץ אים נעמט צו מאכן מקל שפן שוין די וואס נעמן שוחד רבי ישמעאל

דעם דין איבער דעם • אזו ווי דר פסוק זאגט דען דר שוחד פארבלענד דא
אויגן פון די קלוגע • אונ מיר לערנן אויך אין ספרי עש שטייט דו זאלסט
ניש נעמן קיין שוחד קען מען ניש מינען צו גרעכט מאכן דעם שולדיגן אונ
צו שולדיגן מאכן דעם גרעכטן דען ראש איז אפילו אן שוחד אסור צו טאן
איבער דעם לאו לא תמה משפט ניערשט אפילו ווען מען וויל רעכט פסקנן
האט פארט דא תורה פאר באמין צווא נעמן שוחד דען דער שוחד פאר
בלענדט דא אויגן פון די קלוגע אונ מקל שפן די אויגן פון די נארן אונ
ער פר קרימט די רייד פון די צדיקים אונ מקל שפן די רייד פון די רשעים •
אמרו רבותינו אונזער רבנים האבן גינאנט אפילו ווער עש איז איין חכם
אין דער תורה אונ נעמט שוחד איז דער סוף ראש זיין פר שטאנד ווערשט
צו מישט אונ ער וועט פר נעמן זיין לערנן אונ די ליכטיקייט פון זיינע אויגן
וועלן טונקל ווערן דען וויא פאלד ער נעמט שוחד איז ניש מיגליך ראש זיין
הארץ זאל ניש גיין צו יענעם צו ווען אים איין זכות • אזו וויא מר האבן
גלערניגט אין מסכת כתובות עש שטייט אין פסוק • דען דר שוחד פאר בלענד
די אויגן פון קלוגע • מקל שפן שוין דא אויגן פון דא נארן • אונ ער פאר
קרימט די רייד פון די צדיקים • מקל שפן שוין די רייד פון די רשעים •
אויך דאך די קשה נעמט מען דען נארין אונ רשעים פאר דיינים • אלא
אזו איז גמינט דען דר שוחד פאר בלענד דא אויגן פון דא קלוגע דיינים
אפילו ווען ער איז איין גרויסער חכם אונ נעמט שוחד שטארבט ער ניש
בין זיין הארץ מוז ווערן פאר בלענד אונ פאר נארעשט • אונ דער שוחד
פאר קרימט דא רייד פון דא צדיקים אפילו ווען ער איז איין צדיק אונ
נעמט שוחד שטארבט ער ניש בין זיין דעה מוז ווערן צו מישט אונ פאר
קרימט • אונ דר מדרש זאגט צו וואס איז שוחד גלייך • צו איין מענטשן
וואש שטייט אויך דעם ברעג ים אונ האט גינעמן אקליין ווערמיל אויך
איין ווענדע אונ וויא ער האט דא ווענעמקע אריין גיבראכט אין ים איז
גיכומן אגרויסער פיש אונ האט איין גשולנגן דאש ווערמיל אונ איז גינאנט
גינאנטן מיט דער ווענעמקע • גוא וויא איז צווא דעם פיש ראש ער איז
גינאנט גינאנטן איבער אזו איין קליינע זאך • אזו אויך דער וואס נעמט
שוחד קומט ער איבער דעם ביסל געלט אין איין גרויסן עונש עש שטייט
אין פסוק • דען דר שוחד פאר בלענד די אויגן • פרעגט דר מדרש מיר
זעהן דאך פיל האבן גינעמן שוחד אונ זיינן ניש בלינד גינאנטן • ענעמפרט
דר מדרש מען מינט ער ווערשט פאר בלענד פון דעם אמת ווען אונ ווערשט
ניש קיין שולד אויך דעם וואס ניש דעם שוחד • אויך וועט אים דר שוחד
פאר בלענדן לשחית לבוא דאס אלע צדיקים וועלן הנאה האבן פון דעם
לויטדיקייט פון דער שכינה אזו וויא אין פסוק שטייט דאס בשיינפירליך
וועלן זיי זעהן די שכינה ווען נאט וועט זיך אום קערן קיין ציון • וועלן
אלע לייט זעהן אונ ער וועט ניש זעהן • אלע לייט וועלן גיהיילט ווערן
פון זייער קראנקייט אונ ער וועט ניש גיהיילט ווערן דען נאט וועט זאגן
צו אים • אויך האב דך פאשפן זעהנדיג ווארום האסטו דך אליין בלינד

פרק ד נר א כלל ב חלק א

ידה לסומכו : בהדי דקא אויל ואחי רבי
יבטעל כלסר כולך וכל סיוסו של חסדו
אליהם וכלן לו פתחי זכות ולומר כללו
יטעון כך וכך ויזכר דין : ראשית הגז כבי
סנה שנוזל וכלו מיני ליתן לסוף אחד מששם :
וכי אילשע אוכל בכורים הוה וכלל לא
היה כן סכר מלין בדיס שתייתם חסדו חסר
גד דכתיב כבי גר ויעני וספס ככך ומלין
בסחיס דשס דחלי קרא חסדו של חלישע כול
והספס ס' וכי חלישע אוכל בכורים הוה וכלל
ש"מ קרוב דידה הוה לכו סל ליה לדינא :
הרוא עשה מלות הדין : עשה דכבוד חרה
עדיף דינא דחלי גכרל דחוס עס דלינא כבוד
חוס דכ ענ כהדי עדיף : כיון דהוא בעל
דיניה שמכדו ומסל ככיליו דין חסוס :
אפסותם מענתיה נססס לכו מלעסן כהון :
סר אליהו רבא שלמד חן לחסוס : וסר אליהו
ושא שלמד כחון חסוס ח' נמי לסתלה למד
ויהר מלכסס חלסוס חן למיסס לכך נקלס סר
לכיו רכא וסס שלמד כחון חסוס כול מעס לכך
נקלס סר אליהו וסס :

ללכדנו כמה ישב לללאדם
ליוהר במשפט ולברוח מכל שמץ שום דבר הדומה לשוחד אפי' שוחד דברים ועושה זה לא ימוט לעולם :

מו פרק חמישי

חברת בני אדם ורדיפתם אתר הנאות העולם גורם להם לחונות לחבריהם בכל עסקיהם ובמשאם ובמכתם ובסחורות ולפי שאולי יחשבו
שאונאה זאת כיון שאינה גניבה או גזילה שאין בה איסור ההזרה תורתנו עליה באמרה (ויקרא כה) אל תנונו איש את אחיו
ללכדנו יחייב אדם לישא וליתן באמונה ולא יתאוה לחונות במקוהו או בממכרו : ואף על פי שכל המתעסק בפרקמטיא אין דעתו אלא

איה ענן בין פסול צו משפטן אים : האם ויה רב נחמן גיטראכט ווען ער
האם מר אז גיטיקט דאש ער איז פסול צו משפטן אים מוז גוויש ויין
דאש דער מאן איז איין קרוב מיט אים איז גיטמאן פאר רב נחמן איין דין
פון יחוסים וואש איז פריער גיקומן וויא דר מאן מיט ויין חבר : האם רב
נחמן גיזאנט דר דין פון יחוסים איז איין עשה מען נאל רעכט משפטן :
אונ דר דין פון דעם דאזיגן מאן איז אויף די אייגע עשה אונ דער צו
איז נאך ביי דעם דאזיגן מאן דא פכוד תורה דען ער איז איין קרוב מיט
רב ענן אונ עס איז דאך איין מציה איין תלמיד רבם פכוד אן צו מאן
דרום דארף מען דעם דאזיגן מאן פריער משפטן : האם רב נחמן אונעק
גילאזין דעם דין פון די יחוסים אונ האם גינאמען משפטן פריער דעם דין
פון דעם מאן : אונ ווייל דר חבר פון דעם דאזיגן מאן האם גינאמען דעם
רב נחמן מוט אים אן אזו פיל פכוד ויינען אים נסחם גינאזין ויינען מענות
אונ האם גילעכט גיטענא אונ האם פאר לארן דעם משפט : רב ענן איז
גינאזנט גווען דאס אליהו הגביא פלענט קוקן צו אים : אונ פלענט לערנן
מיט אים דם ספר סדר אליהו : דאס איז דר ספר תנא דבי אליהו : אונ
וויא דר ככשול איז גיקומן דורך אים האם ויה אליהו אס גיטאן פון איס
אונ איז שוין גיט קוקן צו אים : האם רב ענן גיפאסט אונ האם נאמ
גיבעטן איז ער ווידער גיקומן צו אים אונ אז ער פלענט קוקען צו אים
פלענט ויה רב ענן דר שרעקן פאר אים : האם ויה רב ענן גימאכט איין
קאסמין אונ איז גינעסן דרינן פאר אליהו : ביז ער האם אים אויש גילערינט
דעם ספר : אונ דרום איז דר ספר גיטמילט אויף גייוויא מייל : די ערשטע
מייל האם ער גילערינט אויפן ווארליך : ווערט עס אן גירופן סדר אליהו
רבא : דר גרסיר ספר פון אליהו : אונ די אנדערע מייל האם ער מיט אים
גילערינט אין קאסמין : ווערט עס אן גירופן סדר אליהו ווסא : דר קליינר
ספר פון אליהו : די דאזיגע אלע מעשים לערנן אונ וויא אז אסענעש
דארף ויה היסן אין משפט צו אסענעש אונ צו אסענעש פון אלע
נאכן וואס ויינן עפס גלייך צו שוחר אפילו פון שוחר דברים : אונ דער
וואש מוט אזו וועט ויה גיט אויש גילמלין ביז אייביג :

מו חסרת בני אדם דאס גילומסקייט פון די מענטשן אונ וייער נאך נאך
נאך די הנאות פון דר וועלט דאס איז זיי גורם זיי ואלן נארן
לייטן אין אלע זייערע עסקים אונ אין מלא ומתן אונ אין סחורות : אונ
ווייל לייט וועלן מיין דאס נארן איז גיט מיין גניבה אדר גזילה איז
דאש

בן אלשע איז גווען איין פון : האם אים איין מאן גיטראכט די ערשטע
אפ גיטאזיגע וואל : דען יעדער איז מחויב צו געבן צום פון אלע יאר איין
ועכציגט חלק פון זיין וואל וואס ער שערט פון ויינע שאף : האם רבי
ישמעאל אים גיפרענט פון וואנען ביסמו האם ער גיזאנט פון דעם אונ
דעם אונ פרענט אים רבי ישמעאל איז דען פון דארטן ביז אהער גיט
גינען קיין אנדר פון אים אונעק צו געבן דיא וואל : האם דער מענטש
גיזאנט איה האב ארין פאר דיר האב איה מיר גיטראכט איה וועל שוין אונ
פרייגנדי וואל צו דיר האם רבי ישמעאל גיט צו גינאמן פון אים אונ האם גיזאנט
איה בין פסול צו ויצן אויף דיין דין : האם ער גינענט אפאר רבנים ויז
זאלן משפטן ויין דין : אונ וויא רבי ישמעאל איז גינאנגן דין אונ הער
האם אים ויין הארץ גיניינט צו וזכן פאר אים אכוח : אונ האם גיטראכט
ווען ער ואל וועלן וואלט ער גיקענט מענן אזו אדר אזו וואלט ער גיבליכן
רעכט נאך דעם האם ער גיזאנט פאר שאלטן זאלן ויין די ביינר פון דיא
וואס געמ שוחד דען איה האב דאך גיט גינאמען ביזא אים דעם ראשית
הזו : אונ ווען איה וואלט אפילו יא גינאמן וואלט איה דאך מיניש גינאמן
דען די תורה האם עס מיר מופה גינען : גינט מיין הארץ אזו צו גרעכט
מאכן אים מכל שכן שוין די וואס געמען שוחד דיא מוען בודראי פאלט
משפטן : רב ענן רב ענן האם אים איין מאן גיטראכט איין קארב מיט
קליינע פיש : האם ער דעם מאן גיפרענט וואש דארפשיט : האם ער
גיזאנט איה האב איין דין פאר דיר האם רב ענן גיט גינאנט צו א
גען די פיש אונ האם גיזאנט איה בין פסול צו משפטן דין : האם דער
מאן גיזאנט צו רב ענן איה וויל שוין גיט דיין דין נאר פון דעם ווען
נעם דאך צו מיין מתנה כדי דא ואלסט סיה גיט פאר מיין פון צו מקריב
זיין בפני דען עס שטייט אין פסוק איין מאן איז גיקומן פון דר שטאט
בעל שלישה אונ האם גיטראכט צו אלשע הגביא ברויט פון בכורים :
אונ דאך קשה האם דען אלשע גינעסן בכורים ער איז דאך גיט גינען
קיין פון דען ער איז נאר גווען פון שבת גר : נאר דאס ווייזט מיר דער
וואס בריינגט איין מתנה צו אים איין תלמיד חכם איז גלייך וויא ער האם
גיטראכט בכורים אין בית המקדש : דרום פאר מייד מיה גיט פון דר מצוה :
האם רב ענן גיזאנט צו אים איה האב גיט גינאנט מכלל זיין נאר היינט
ווייל דאס זאגטן איין מעס דאס דאס מוט עס פון מצוה ווען : וועל איה
צו געבן פון דיר די מתנה : אונ האם דעם מאן גיטיקט פאר רב נחמן : אונ
האם אים לארן וואן לארן מיין האר משפטן צו דעם דאזיגן מענטשן דען

פרק ה נר א כלל ב חלק א

לחרויה בה עכ"ז צותה תורה שלא יקח ולא ימכור ביתר או פחות מכדי שוויו אלא בפהות משתות שהוא דבר מועט שהורו חכמינו ואמרו שמוהל אדם בסחורתו ואף על פי ששיעורו דל בפהות משתות שהוא מחילה ושלא יכופו ב"ד לבטל המקח או להחזיר האונאה אבל מי שרוצה ללכת בבדלת החסידות ימכור בשוויו ועכ"ז אם פירש ואמר זה המקח אינו שוה אלא כך ואין דעתי למכרו אלא למי שיקחנו בכפלו אם תרצה קחנו בכפל על מות שאין לך עלי אונאה או אמר הוא שוה כך מכרהו לי בחצי אם תרצה שאין דעתי לקנותו אלא בכך אקחנו ע"מ שאין לך עלי אונאה דברו קיים ואין בו אונאה שכבר סבר וקבל כך הוא מפירש במציעא פרק הוהב דף נ"ו ובחפצי בעל הבית וכליו ואין בהן אונאה שכליו העשויים לתשמיש הם בעיני אדם יקרים יותר משווים ואינו רוצה למכרם אלא בתוספת דמים כדגרסינן שם אמר רב הסדא ילא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית אין לו אונאה אמר רב דמי יישר וכן אמר רבי אלעזר יישר ואמרו התם טעמא מאי דיקרי עליה מאני תשמישיה ואי לאו דמי יתירי לא מוכין להו [ובל דיני אונאה ומקח בעות ומומין שבסתר וכל הנאיהם ופרטיהם מפורשין הט] אבל ישים אדם לבו לשם שמים ולא יחמוד בממון שלא כדין והאל יתברך יומין צרכו כדון שמים

מזל פרק ששי

[illegible]

ווען מען קויפט פון איין סוחר וואס ער פאר קויפט פון וועגן מיט אומקערן
אבר ווער עס קויפט עפס פון איין בעל הבית גיט אן קיין נארוג
ווארום ער פאר קויפט אנדערש גיט נאר ווען מען גיט אים מער וויא עס איז
ווערט. האט רב דומי דרוק גיאנט עס איז רעכט אזוי. און רבי אלעזר
האט אויך גיאנט עס איז רעכט אזוי. און די נמרא זאגט דארטן. דער
מעס איז ווייל ביי איין בעל הבית זיינן טייער זיינע פלים וואס ער ניצט
מיט זיי און ווען מען זאל אים גיט געבן פאר זיי מער וויא זיי זיינן ווערט
וואלט ער זיי גיט פאר קויפט דרום איז גלייך וויא ער רעט אויס בפירוש
דאש ער פאר קויפט זיי טייער וויא זיי זיינן ווערט. אבר איין מקנטש זאל
קאן זיין הארץ צו גאט און זאל גיט גילוסטן געטש וואס גיט פארן איז
דען וועט אים גאט אן פרייטן זיין פדערפנש פארן :

מו יֵשׁ לָךְ דָּבָר עִם אִיזוֹ דָּא אֵיין וְאָךְ וואָס אײַנער טוט שאָרן דעם אַנדערײַן.
 אַכאַל טוט ער עס פֿון זײַן הֶנְהָא וועגן אונז אַכאַל טוט ער עס נאָר
 זײַן חֶבֶר לִהְבֵּשׁ אַדער פֿון אֵיין אַנדער מײַן וועגן . אונז די וואָך אִיז האַרְבֵּר
 בֵּן אֵלֶּע עֲבִירֹת . אונז דאָס אִיז דר וואָס ענטפֿערט אײַבֵּר זײַן חֶבֶרס געלט
 אִין די הֶענט פֿון די מַענטשן וואָס זײַ ווײַנן גולֶּנִים דאָס על פֿי דִין הַחֵדָּה
 אִיז ער כְּחוּב זײַן חֶבֶר צו צאָלן דר פֿר אונז נאָך מער ווען מען האָט אים
 כְּתִירָה גײַווען ער זאל עס גיט טאָן אונז ער זאָגט אײַך וועל עס אַז טאָן .
 ווייל מיר זעהען דאָס ער אִיז זײַן חֶבֶר אַרדוּף . דרום ווער עס אִיז אים
 מַשְׁפִּיל פֿון גאָטס וועגן זאל אויף אים קומן אֵיין בְּרַכָּה אזו וויא מיר לערנען
 אִין בְּבָא קָמָא אֵיין מאָן האָט גײַוואלט אָן ווײַזן צו אֵיין גולֶן דאָס זײַן חֶבֶר
 האָט שְׂכַרְוִיא דאָס ער זאל עס אַוועק נעמען . אִיז זײַן חֶבֶר גיקומען פֿר רב
 צו קלאָנן זיך אויף זײַן חֶבֶר . האָט רב גִּיאָגט צווא דעם מַענטשן דוא
 זאָ ס׳ט גיט אָן ווײַזן . האָט דר מַענטש גִּיאָגט אײַך וועל יוא ווײַזן . אִיז
 רב פֿהָנָא גײַוועסן דר בײַ אונז האָט גִּידערט וויא דר מַענטש רעט אזו אִיז
 ער אויף גישטאַנן אונז האָט דעם מַענטשן צו פֿראַכן זײַן גִּנְיָן האָט רב
 גִּיאָגט צו רב פֿהָנָא דוא האָסט רעכט גיטאָן דען ער וואלט געוויס מוֹק
 גײַווען זײַן חֶבֶר דען עשׂ שְׁמײַט אִין פֿסוֹק . דײַנע קינדער זײַנן פֿר חֶלְשָׁה
 גײַווארן אונז לײַגן אִין עק פֿון אֵלֶּע גאָסן אזו וויא דר ווילדער אַקס ווען ער

[illegible]

דבר א"ל ילא תהוי ולא תהוי א"ל מהוינא ומחוינא הוה יתיב רב כר
שכבו בראש כל חוצות יכתווא מכמר. מה התוא הוה כיון שנפל
לרב כהנא עד האיזנות הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים השתא
דישראל וקבל עלך דלא מקשית ליה לרבי יוחנן שבע שני כי מטא
דיומא אמר לכו מאי אקשי אמרו ליה הכי אקשי. ומאי משני ל
מאי דשני ואלא מאי האי קושיא איכא והאי שנוי איכא. אול ריש
דמחר למחר אותביה יבדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר שמעתא ולי
דארי א"ל ר' יוחנן לריש לקיש ארי שאמרת נעשה שועל. אמר רי
אמרע' א"ל נהדר מר ברישא אמר שמעתא ואקשי אותביה בדרא קמ
הוא ביסתרקא מתות' אמר שמעתא אקשיי' עד דשלפו ליה כולחו ביי

דאש קיין איסור גיט • דרום האט די תורה און גיזאגט דרויף איר זאלט
 גיט נארן איינער דעם אנדערן • צו לערנן אונז דאס אפגעשט איז מחויב
 צו האנדלען מיט ערליכקייט אונז זאל גיט גילוסטן צו נארן אין זיין קויפן
 אדר אין זיין פר קויפן • אונז האטשע איטליכער וואס האנדלט מיט סחורה
 מיינט ער דאך נאר צו פר דינן • האט אבר די תורה פר זאגט דאס ער זאל
 אבר גיט קויפן וועלעווער אונז גיט פר קויפן מיינער פון ווערטיקייט מער
 גיט אז ווייניגער פון איין זעקסט חלק פון דעם מקח וואס דאס איז איין
 קליינע זאך וואס די חכמים האבן אויס גיקלערט דאס איין מענטש איז
 אזו פיל מחיל אין זיין משא ומתן ווען מען נארט אים • אונז האטשע אנדערע
 חכמים האבן משער גווען דאס ווייניגער פון אעקסט חלק פון כקחאיו
 אפגעשט מחיל אונז בית דין קען גיט גייטן צו מבטל זיין דעם מקח אייבר
 דעם אדר אום צו קערן דאס נארונג פון דעסט וועגן דר וואס וויל גיין אין
 מרת חסידות דער זאל נאר פאר קויפן פר דעם ריכטיגן ווערט • אונז פון
 דעסט וועגן ווען ער האט אבר אים גירעט אונז האט גיזאגט מיין סחורה
 איז נאר אזו פיל ווערט אונז איך וויל זיא גיט פר קויפן נאר ווען מען וועט
 מיר געבן פר איר מאפיל וויא פיל זיא איז ווערט • ווילסטו קויף זיא ריר
 פר מאפיל געלט אונז אויף דעם הנאי דוא זאלסט צו מיר גיט האבן דער
 פר וואס איך האב דיה גינארט • אדר ווען דר קויפר זאגט צום פר קויפר
 איך ווייס וואול דס די סחורה איז ווערט אזו פיל נאר איך וויל זיא אנדערס
 גיט קויפן סיידן פאר העלפט געלט אונז אויף דעם הנאי דוא זאלסט צו
 מיר גיט האבן דער פר וואס איך האב דיה גינארט • דאס מען מען מאן
 אונז זיינע רייד האבן איין קיום אונז קען צו אים גישט האבן דר פר וואס
 ער האט זיך גינארט • דען ער האט דאך גיהערט זיין אויס רייד אונז איז
 מרצה גינארטן • אונז אזו האבן מיר בפירוש גילערניט אין בבא מציעא •
 אונז בייא די זאכן אונז פלים וואס איין בעל הבית פר קויפט גיים גיט אן
 קיין נארונג בייא זיי דען די פלים וואס איין בעל הבית גיצט זיי זייגן זיי
 ביי אים מיינער וויא זיי זייגן ווערט אונז ער וויל זיי גיט פאר קויפן נאר
 ווען מען גיט אים פר זיי מער וויא זיי זייגן ווערט • אזו וויא מיר לערנן
 אין דר נקרא רב חסידא זאגט דר דין פון נארונג גיים מער גיט אן נאר

פרק ו נר א כלל ב הלך א

ויהו מילול ליה בכחלא דדבא אמר דלו לי ואחוייה חויי דפריסת שפתותיה סבר איחוכי קא מחייך ביה הלש דעתיה דר יוחנן ונה נפשיה דרב כהנא למחר אל רבי יוחנן לרבנן חזיתון רבנן כבלאי דיכי מחייכי באינשי אמר ליה לא איחוכי קא מחייך לא דרכיה הוא אמר לם אי הכי איזיל בתריה קם עאל לגביה דמערתא חור דהורא יהודא לה עבנא אפוסא דמערתא אל עבנא עבנא פתח פיה ויכנס הרב אצל תלמיד לא פתח יכנס חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל הרב פתח בעי דרבי עלי ואחוייה ואוקמי אל אי דענא דרבי דמר הכי הוה לא חלשא דעתאי והשתא גיתי סר לבי מדישא אל אי מצית למיבעי רחמי עלואי דתו לא שכיכנא אזילנא בחדר יואי לא הואיל והלף יצתא חליף שיליה בכל ספקות דהורא ליה פשטיגורו והיינו דאד יוחנן דילבון אמרי דילדון היא אמרין עלה ממון גולן רב הונא ורב יהודה חד בנייהו אמר אסור לאבדן מ"ט משום (א"ב כ) יכין רשע וצדיק ילבש אפשר דנפיק מיניה זרעא כעליא והמרחם על ממון הבירו ירחמו עליו מן השמים

ויערש נפאגן אין דר נעץ איז דר מין דר פון אזו וויא דער וויידער אקס אז ער פאלט אריין אין דר נעץ דר פאריכט מען זיך נים איבר אים אזו איז דאס געלט פון די ערליכע מענטשן ווען עס פאלט אריין אין די הענט פון געלט דר פאריכן זיך נים איבר דעם נאך דעם האט רב גיזאנט צו רב כהנא ביה אהער האבן דיא פרקים מושל גיזען אין דעם לאנד וואס זיי האבן נים מקפיד גיזען ווען מיר האבן איין מענטשן אום גיבראכט אן ווער דעה אבר היינט זיין דיא גריכן מושל אין דעם לאנד וואס זיי זיין ווא מקפיד דארויף און זאגן די וידון זיין מדר אין אונז זיין משפטן אן אונזר רשות דרום שמיא אויף און גיזא אונזע קיין איין ישראל און זי מקבל אויף דיר דוא ואלסט זיבן יאר קיין קשיות נים פרעגן צו רבי יוחנן וואס ער איז דר רבי פון ארץ ישראל איז רב כהנא גיזאגן קיין ארץ ישראל און איז גיקומן אין בית המדרש פון רבי יוחנן איז האט גיפונן ריש לקיש וואס ער איז גיזען איין תלמיד פון רבי יוחנן און ארוישר חכם דאש ער הורח איבר מיט די איבריגע תלמידים פון רבי יוחנן די הלכה וואס רבי יוחנן האט דעם טאג גידרשט האט רב כהנא גיזאגט צו זיי וואס פר איין קשיא האט מען היינט גיפרעגט האבן זיי אים גיזאגט די און די קשיא האט ער ווידר צו זיי גיזאגט און וואס האט רבי יוחנן גיענטפרט דרויף האבן זיי אים גיזאגט דעם און דעם דרויף האט רב כהנא גיזאגט דער וואס האט די קשיא גיפרעגט האט נים רעכט גיפרעגט און דר וואס האט גיענטפרט דעם תירוץ האט נים רעכט גיענטפרט דען איך וועל איך בעסער קשיות פרעגן און וועל איך גענטפרן בעסער תירוץ איז גיזאגטן ריש לקיש און האט גיזאגט צו רבי יוחנן איין לייב איז אויף גיזאגטן פון בבל פלוגר איין שטארקער לקח דרום ואלשטן גוט איבר קלערן די הלכה וואס דוא וועסט קארגין זאגן אין דער ישיבה צו מארגן האט מען רב כהנא גיזעצט אין דער ערשטע שורה פון די זיבן שורות פון תלמידים וואס זיין גיזעסן פר רבי יוחנן און רב כהנא איז גיזעסן גלייך אקעגן רבי יוחנן האט רבי יוחנן גיזאגט איין הלכה און רב כהנא האט קיין קשה נים גיפרעגט האט מען רב כהנא איין שורה ווייטער ארויש גיזעצט האט רבי יוחנן ווידר גיזאגט איין הלכה און רב כהנא האט נים גיפרעגט האט מען אים ווייטער איין שורה ארונטער גיזעצט ביה זיי האבן רב כהנא ארויש גישטויסן פון אלע זיבן שורות האט רבי יוחנן איין פוקס דען ער קען גאר נים פרעגן און אין אמת האט רב כהנא נים גיזאגטן רבי יוחנן קיין קשיות פרעגן ווייל רב האט אים אן גיזאגט ער זאל אים זיבן יאר קיין קשיות נים פרעגן און רב כהנא האט גיזאגט עס זאל זיין איין ווילן פאר נאם דאס די זיבן שורות וואס איך בין ווארן ארויש גישטויסן פון זיי זאלן זיי זיין גירעכניג פאר די זיבן יאר וואס רב האט מיר אן גיזאגט איך זאל רבי יוחנן קיין קשיות נים פרעגן האט זיך רב כהנא גישטעלט אויף זיינע פיס און האט גיזאגט צו רבי יוחנן הייב אן צוריק פון אן הויב ווארום איך האב וואס צו פרעגן האט רבי יוחנן גיזאגט אריין האט רב אים אפ גיפרעגט האט מען אים ווידר גיזעצט אין דר ערשטער שורה האט רבי יוחנן ווידר גיזאגט אריין און רב כהנא האט אים אפ גיפרעגט און רבי יוחנן איז גיזעסן אויף זיבן קשיא האבן זיי איין קישן ארויש גיזעצט פון אינטער אים דען ווייל ער דען רב כהנא נים פר ענטפרן זיינע קשיות דארף ער נים זיין אזו ווייך

און רבי יוחנן האט ווידר גיזאגט איין הלכה האט אים רב כהנא ווידר אפ גיפרעגט האבן זיי ווידר איין קישן אים גיזעצט פון אונטער רבי יוחנן איז אלץ אזו גיזען ביה זיי האבן אים גיזעצט פון אונטער אים אלע זיבן קשיא און ער איז גיפליבן זיין אויף דר ערד און רבי יוחנן איז גיזען איין אלטער מאן און די ברסן זיין אים גיזאגטן איבער די איין און ער האט נים גיקענט זעהן און מען האט אים גיזאגט אויף הייבן דיא האר מיט איין גילדן דערלי האט רבי יוחנן גיזאגט הייבט מיר אויף מיניע האר פון מיניע איין און איך וויל אים זעהן האט רבי יוחנן געזעהן דאס רב כהנא האלט זיינע לעפצן פון אנגערד שייך גלייך וויא איינער לאכט און דאס איז צו רב כהנא גיקומן פון אפאכא און רבי יוחנן האט גיזאגט דאס ער לאכט פון אים האט עס אים פאר דראסן איז רב כהנא דורך דעם געשטן גיזאגט און איז גישטארבן און מען האט אים פגראבן אין דעם אנדערן טאג איז רבי יוחנן ווידר גיקומן אין בית המדרש און האט גיזאגט צו די רבנים האט איר געזעהן דיא רבנים פון רב כהנא האט גאר נים גיזאגט געענטשן האבן די רבנים גיזאגט צו אים רב כהנא האט גאר נים גיזאגט נייגערט זיינע לעפצן זיין תמיד אזו פון אנגערד גישייד האט רבי יוחנן גיזאגט אז עס איז ווא אזו וועל איך גיין אים עברדיג מאכן איז רבי יוחנן גיזאגטן צו דר הייל ווארן רב כהנא איז פגראבן גיזען האט ער גיזען דאס איין שלאג האט ארום גרינגלט דאס מיל פון דר הייל און האט גיזאגטן איר עק אין מיל און האט נים גילאזט אריין גיין האט רבי יוחנן גיזאגט צו דער שלאגן שלאגן עפין דין מיל פלוגר לאז ארום גיין צו ווייל פון מיל און לאז איין ארט דאס דר רבי זאל קעגן אריין גיין צום תלמיד האט זיך דיא שלאגן נים גיעפנט האט ער ווידר גיזאגט לאז אריין גיין איין חבר צו זיין חבר האט די שלאגן דאך זיך נים גיעפנט האט ער ווידר גיזאגט לאז אריין גיין איין תלמיד צו זיין רבי האט זיך די שלאגן גיעפנט האט רבי יוחנן גיבעטן נאם און האט לעבדיג גמאכט רב כהנא און האט אים אויף גישטעלט און האט גיזאגט צו אים איך זאל גיזען ווייל דאס דר שטייגער פון דר מין האר איז אזו צו אפין האלטן די לעפצן וואלט עס מיך נים פאר דראסן און היינט קום מיט מיר אין בית המדרש האט רב כהנא גיזאגט צו אים אויב דוא קענטסט מאכן מיט דיין תפלה דאס איך זאל שוין מער נים שטארבן איבר דעם וואס איך וועל דיר קשיות פרעגן וועל איך גיין מיט דיר אין בית המדרש און אויב דוא קענטשט עס נים מאכן וועל איך נים גיין ווארום נים אלע קאל איז אצייט וואס זאל זיך מרעפן אנס וויא איצט האט אים רבי יוחנן אים גיפרעגט אלע ספיקות וואס ער האט גיראט האט ער זיי אים אים גיזאגט און דרום האט רבי יוחנן גיזאגט צו זיינע תלמידים איר מיניע די הורה קומט ארום פון איך בני ארץ ישראל גיין ווא קומט גאר ארום פון דיא תלמידי תנאים פון בבל ואכרינו עלה און מיר זאגן דרויף אין גמרא דאס איינער פון דיא צווייא תנאים רב הונא און רב יהודה האט גיזאגט דאס דיא געלט פון אגולן טאר מען נים קאכט זיין בידים ווארום מאכט וועט ארום גיין פון אים איין גוט קינד וועט ער זיין דאס געלט אזו וויא איין פסק שטייט דר רשע ברייט אן קליידר און דר צדיק קלייד זיי אן און דר וואס איז זיך מרחם איבער זיין חברס געלט וועט נאם אויף אים אויך רחמנות האבן

פרק א נר א כלל ב חלק ב

[illegible]

וְהָאֵם אֵין בֵּין אֹיִב • דָּאשׁ מֵינֶשׁ
אֵין אֹן דָּאשׁ קֵין מָל גִּיט גִּנוּ • אֹן
מֶשֶׁן צוּא זֵינע שְׂפִיז :

74

מזו פרק שני

דער לייט האבן מנוחה פון זיי. אבר ווען צדיקים ווייזן כבוד אין שלעכט פאר זיי דען זיי קענן אזוי פיל תורה גוט לערנען און מעשים טובים גיט טאן. און עס איז שלעכט פאר דר וועלט ווארום מען קען זייער זכות גיט גיניסן. ווען דיא רשעים ווייזען איין גזאמלט אין איינעם איז שלעכט פאר זיי און פאר דר וועלט דען זיי טוען מער עבירות און טוען לייטן ביזי. און ווען די צדיקים ווייזן איין גזאמלט אין איינעם איז גוט פאר זיי און פאר דר וועלט דען זיי טוען מער מצות און די וועלט גיניסט זייער זכות. ואסרען עלה גמא און מיר זאגן דרויף אין דער גמרא רבי יוסי הגלילי זאגט ווייל דר סורר וסורר האט גיגעסן איין פונט פלייש און האט גיטרוקן איין האלפן לוג שטארקן וויין פון אטרא וועט דען די תורה דרום הייבן מען זאל אים בריינגען צום בית דין צו פאר שטיין אים. נאר די תורה האט זעהן דאס קיין גוטער סוף וועט דער פון גיט ארויס קוקן דען דער סוף יעט זיין דאש ער וועט אויט בריינגען זיין פאפארש געלט און וועט נאך זיבן אויס צו פירן זיין הרגל אין עסין און וועט עס גיט קענן גרייכן. וועט ער זיין אויף די וועגן און וועט פונדלן לייטן דרום האט דיא תורה גיזאגט לאז ער בעסער ווערן גמייט בעפאר ער האט עס גטאן איי מען זאל ווארשן ביי ער וועט דאס ביזי טאן. דען די מיתה פון רשעים איז גוט פאר זיי און פאר דר וועלט. און פון די צדיקים איז שלעכט פאר זיי און פאר דר וועלט. דען עס שטייט אין פסוק דאס נאט זאגט ווען גיט דער זכות פון דר תורה וואס מען לערנט זיא טאג און נאכט וואלט אייך די וועלט גיט גיזאגן. וויין טרונקן און שלאפן איז גוט פאר די רשעים דען זיי טוען דר ווייל קיין עבירות גיט. און עס איז גוט פאר דער וועלט דען לייט האבן מנוחה פון זיין. און פאר דיא צדיקים איז דער וויין און שלאפן שלעכט דען זיי טוען גיט דר ווייל קיין מעשים טובים און עס איז שלעכט פאר דר וועלט דען מען קען זייער זכות גיט גיניסן. ווען די רשעים האבן מנוחה און ווייזן איין גזאמלט אין איינעם איז ביזי פאר זיי און פאר דר וועלט. אבער ווען די צדיקים האבן מנוחה און ווייזען אין איינעם איין גזאמלט איז גוט פאר זיי און אויף פאר דר וועלט. אזוי וויא מיר האבן אויפן גשריבן. וואו גיט און ווידער לערנן מיר אין פרק חלק. רבי יוחנן זאגט דאש וואש עס שטייט אין פסוק נאמט קללה איז אין דעם הויז פון דעם רשע. דאש איז ווארן גזאגט אויף בשר בן רמליהו מלך פון ישראל וואש בייא ויין מאלצייט פלעגט מען עסין פערציג סאה טריבן פאר איין פאר בייסונג. און דאש וואונגן פון די צדיקים איז גבענשט דש איז גזאגט אויף חוקיהו המלך דאש ער פלעגט נאר אויף עסין איין פונט פלייש אויף זיין נאנצער מענה. און דרויף האט שלמה המלך גיטווארמט און דאס גזאגט וואלכט

פרק ב נר א כלל ב חלק ב

תאנה היה שבדבר שקלקלו יבו נתקנו שנאמר (ש"ג) ויתפרד עלה תאנה וגו' ואמרין התם ובמסכת עירובין פרק הדר דף ס"ד א"ר חנן לא נברא יין בעולם הזה אלא לנחם אבלים ויולשלם שכר לרשעים שנאמר (מש"א) תנו שכר ללאובד ויין למרי נפש א"ר יצחק מאי דכתיב (ש"ג) אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו אל תרא יין שכאדים פניהם של רשעים ביעוהו וכלבין פניהם לעוה"כ רבא אמר אל תרא יין כי יתאדם ישאחרילו דבי רב כהנא רמי כתיב תירש וקרי תירוש יזכה נעשה ראשי לא זכה נעשה רש רבא רמי כתיב ישמח יקרי ישמח יזכה משמחו לא זכה משמחו והיינו דאמר רבא המרא וריהני פקחין אמר רבי עמרם בריה דרבי שמעון בר אבין אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי הנינא מאי דכתיב (ש"ג) למי אוי למי יאבוי למי מדנים למי שיח ילמי פצעים הנם למי הכלילות עינים למאחרים על היין לבאים לחקור בטכך כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא האי קרא באן דדריש ליה מרישיה לספיה מדריש ומספיה ילרישיה מדריש ומי ענמשך אחריו מוציאון פן העולם כמו שמצינו במסכת אבות פרק ג' רבי דוסא בן הרבנים אומר שינה ישל שחרית ויין ישל צהרים ושיחת יהלדיו יישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ כוציאין את האדם פן העולם על כן יש לו לאדם להתרחק ממנו אלא הצריך למזוניו וגרסינן נמי במסכת ברכות פרק הריא דף ס"ג תניא ר' מאיר אומר למה נסמכה פ' נזיר לפרשת כוטה לומר לך שכל הרואה כוטה בקלקו לה יזיר עצמו מן היין ר"ל לפי שהכוטה על ידי שכרות הלכה וזנתה על כן יש לו לאדם להתרחק עצמו מרכוי היין כדי שלא יבא לידי קלקול:

חלק שלישי האות המושגל ויש בו שבעה פרקים

יט פרק ראשון חבמינו החסידים בראותם כי בני אדם כפי טבעם מתאווים לנשים וכשמשתעסקים עמם בשום דבר שהיצר מקטרג וחומד בדבר האסור יותר מדבר המותר על כן כדי להפריש האדם מהמדה זאת ולהצילו מרשת זו הטמונה לכל ילכד בה כמו שאמרנו במסכת שבת פרק שוואל אדם דף קנ"ב תנא אשה הבת מלא צוזה יופיה מלא דם והכל רצין אחריה נתנו עצה בדבר שלא ירבה שיחה עם הנשים בראותם שכשיהיה יבא לידי ניאוף כדגרסינן במסכת נדרים פרק שבת:

זאך וואש זאל בריינגן קלאגאויף דער וועלט אזוי פיל וואי דער וויין דען אזוי האט ער דא אויף גבראכט דעם טויט אויף דער וועלט רבי יהודה ואיט דר עץ הדעת אזי איין ווייץ בוים און ער הייבט דרום דר בוים פון וויסן שאפט דען איין קינד האט קיין שכל נישט צו זאגן פאטער אדר מיטער ביז ער עסט ברויט הייבט נאכט וואנט דר עץ הדעת אזי איין פייגן בוים דען מיט דר זאך וואש זיי האבן גינדיגט ווייץ ווייז ווייז דער מיט פאר ריכט גווארן אזוי וואי עס שטייט אין פסוק ויזא האבן צו נויף גיט פלעטער פון איין פייגן בוים און האבן זיך דר פון גמאכט גארטן צו ברענגן ווייז שאגד ואמרין התם און טיר זאגן אין עירובין רב חנן זאגט דר וויין איז מער גיט פשאפן גווארן אויף דר וועלט נאר צו מנהג ויין אבליים און צו בצאלן דר מיט די רשעים וייער שבר אויף דר וועלט פאר די מצות וואש זיי טוען מיט דעם תענג וואש זיי האבן פון דעם וויין אז וואי אין פסוק שטייט גיט אלטן וויין צו דעם רשע וואש ער ווערט פאר לארן פון עולם הבא און גיט וויין צו די אבליים וואש האבן אין ביטור גיט רבי יצחק זאגט עס שטייט אין פסוק אל תרא יין כי יתאדם וגו' דאט מיינט מען דוא זאלסט גיט זעהן און גילוסן דעם וויין צו מרינגן וואש ער מאכט רויט דט פנים פון די רשעים אויף דר וועלט אבר ער מאכט ווייס און בלייב וייער פנים אויף יענער וועלט דען וויי בריינגן אן עולם לבא רבא זאגט אז מיינט דר פסוק דו זאלסט גיט גילוסן צו מרינגן וויין דען דר סוף וועט זיין דאט דיין רויט בלוט וועט פראגן ווערן דורך אים דען ווייל דו וועסט שיקרן וועסטו טאן ביזוי און וועסט גהרית ווערן דורך אים רב פהתא האט גברענט עס שטייט תירש דש איז מיינט ער מאכט ארום און מיר לייגען עס תירוש מיט איין ואו דאט איז מיינט דו וועסט ווערן איין ראש דורך אים אז דר תירוש ווען דר מענטש מרינגט נאר וויפיל גייט אז ווערט ער איין ראש און אהייב דורך אים דען וויין מאכט קלוג ווען ער מרינגט אבר צו פיל ווערט ער ארעם דורך אים רבא האט אויף גברענט עס שטייט ויין ישמח מיט איין שין איז לטון פון וויסן און מיר לייגען מיט איין שין שפאלט איז לטון פרייען אז דער תירוש ווען דער מענטש מרינגט דעם וויין ווייניג דר פרייעט ער אים ווען ער מרינגט אים אבר צו פיל פון וויסט ער אים און דאס האט רבא גזאגט דר וויין און דר גיט ריח האבן סוף גמאכט קלוג רבי עמרם דר זון פון רבי שמעון בר אבין האט גזאגט פון וועגן רבי חייא בר אבא פון וועגן רבי תנאיא עס שטייט אין פסוק למי אוי למי יאבוי למי מדנים למי שיח למי פצעים הנם למי הכלילות עינים למאחרים על היין לבאים לחקור בטכך אז רב דימי איז גקומן פון ארץ ישראל קיין בבל האט ער גזאגט דאט אין ארץ ישראל זאגט מען דאט

טוב ורע שלע טיטו חסידים: בו נתקנו מדם סקלים באומל, שהוא מכה מרפא בו נס כחן נס כמו וית אל גליון וכיבו ואלו חסידים נסחם ס' חמת אל סניב: ולשלם שכר לרשעים שמעתינן בו נעוהו ומקלנין סכר מלוח טעוהין נעוהו: לאיכר היינו רשע בעטור וכולן לו: לבדו נפש לכלים נפשות נעוהו: אל תרא יין לטור אל מן עיניו למחין לחמו: שאחריתו דם קטור ויכר עליו: זכה לבת לטור מרס נעשה רשם במחנה לבו נחמדים: כתיב יין ישבח לבב אנוש כסין דמחמץ שום שום שום שום וטעל חמץ לבו: וקריין ישמח לבן במח: זכה לטור אל זכר וידע לזכר נעוהו ומלוח ויכר מחלי מחמו שחמקת אל כלל: פקחין עכאלי פקח: אבוי לבן נעקע כלסון לחמי כמו נייט נייט: שיה נער כמו חיד כסיו: למי כל אלס למאחרים על היין מריש' לספיה מריש דרס מחממו יס ויכר למי כל אלס למאחרין על היין כסיוס לחקור ממך מחמין היין כסיוס מחממו כסיוס כמו מסכר יונו: וכאן דדריש ליה מספיה לרישיה מדריש מחממו יס ויכר מי סוף לו אוי ואלו ויכר דסינו כלסיו ולמי סוף לו מדנים ופצעים חס דסינו רשע הולס עס כסיוס ולמי סוף לו מחללות עינים מרוב שומן וקדוה כסר רלוי ליות מחמם על היין: שיחה של שחרית שאלו ויכר עד שנות ק"ס עובדת: ויין של צהרים מרס לט כל אלס ומחיל אחריו לדי שבת: ושיחת הילדים מנלות אל אלוהים מלסוך מחממו ויכר נכסיוס וכו' מחממוס ומכסיוס נכסיוס: להתרחק עצמו מן היין: ופה מלא דם סוף סוף פקח ומו מחממו

יט חבמינו החסידים אונרע חקמים די חסידים ווייל וויי האבן גיזעקן דאט די מענטשן נאך וייער טבע נאך גילוסן ווי צו ווייבער: און ווען וויי וויינען עפעס עוסק מיט וויי איז דר יצר הרע מקטרג און מאכט מער לוסט צו די ווייבער וואס וויינען אסור מער וואי צו די נאס וויינען טוקר: דרום פרי צו אפ שידדן דעם מענטשן פון דעם ראניגן ניווסטיקייט און צו מצייל ויין אים פון דר דאזיגער פון בארנגע נען ער זאל גיט גיהאפט ווערן אין איר אז וואי אין מסכת שבת שטייט איין אשה איז גלייף וואי איין לאגיל וואש איז פיל מיט שומץ און די מיל איז פיל מיט דם און אלע לויפן איר דאך נאך: דרום האבן דיא חקמים איין עצה גיגעקן דעם מענטשן דאט

סיה נגו' : שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל ע"ה
דחמיו טפי דכתיב בו כי לא יקום : להאכילך
תרומה טמאה לכוזר אפי' כן שלא יסא רגיל
אל כן עם הארץ : פחות לרוחה פחות
לעונותיו וסניס : ויהיו ענייט בני ביתך
לחזק אל פניה עבדים ופחות לשווקר אלל
כאל ענייט מתקומם שימכור ותקבל שטר :
ואל תרבה שיחה עם האשה אפי' היא אשתך
לפי שאלה מתקבל מדכיו מוסר ק"ו כלשם חזינו
כלל ירכה לשה עשה מפני חכמה : באשתו
אמרו מדקאמר עם הארץ ולא אמר עם ארץ
למדנו שכלשם אחר : גורם רעה לעצמו
כשאלס מספר לשמו קריתו כך וכך לרע לי עם
פלוני היא מלמדנו לחזק ריב כמו שזכרנו
כלשמו של קרח לא נמי מספר שוא מספר לה
שחזינו ויטונו ויניסו כלל היא מזה חסו
כלכל וכו' גורם רע לעמו :

היה קא אויל באוראה אשכחה לכוזריא אל באיו דרך נלך ללוד : אמרה לו גלילי שוטה לא כך אמרו החכמים אל תרבה שיחה עם האשה שכל שיחתה
היה לך לומר איזו ללוד : לפיכך כל מי שיש בו ריאת הטא יציל עצמו מרשת זו הממונה לכל בני אדם הכביאה לאדם לידי זנות שהיא
קשה מכל העבירות כי כולם אפשר לו לאדם לעשותם לבדו והזנות אלא עם שנים איש עם אשה או אשה עם איש נמצאו
שניהם חוטאים ומחטיאים ולפי שהזנות היא מהרהורים רעים לפיכך נקראת זמה מלשון כאשר זמם : והזנות בא מרוע לב שנאמר (הושע ו)
זנות יין ותירוש יקה לב (פי' שיקה טעמו) וכל העבירות לאחד הנאה ולאחד הפסד כגון הגונב והרוצח אבל בזנות שניהם נהנין לפיכך שניהם
נזננין ע"כ מי שירא מיום הדין אל יפסיד עולמו בהנאה וזנות וכל שכן שבגמר הנאה מיד ותחרט ויראה ההפסד :

ב פרק עני

לדחוק מן האדם כל הרעות והמומנות לבוא לו כסכת המשגל גורו שלא יסתכל באשה ואפילו בבגדיה כדי שלא יבא לידי הרהור
כי כמה שאדם מסתכל מושך לבו אחריו ואח"כ פועלו כמו שאמרו דל עיני וליבא כסודי דהטאה גניה : וע"כ צו לעשות
הזהירות בדבר כדגרסינן במסכת בב' פרק חזקת הבתים דף ג"ה (ישעיה ב') עוצב עיניו מראות ברע : אמר רבי היא בר אבא זה

רבי עקיבא ואגם גילעקמך און עזות קען גוואונן דעם מענטשן צום זנות
אויף לערנן מיר אין עירובין רבי יוסי הגלילי איז גיגאנגן אין גועה האט
ער אן גיטראפן אין אשה ויא האט גרייטן פרויזא האט ער ויא גיטראפנט
אין וועלכן וועג זאלן מיר גיין קיין לוד : האט ויא גיטראפנט צו אים דוא
שוטה פון גליל : האבן דען די חכמים גיטראפנט קען זאל גיט פיל ריידן
מיט אין אשה : דרום האקסטו גיטראפנט קינדער ריידן וועלכער וועג גייט
קיין לוד : לשיכר דרום ווער עם האט מורא פאר אין עבירה זאל ער ויך
מציל זיין פון דר געץ וואש ויא איז גיטראפנט צו אלע מענטשן וואש ויא
גריינגע דעם מענטשן צווא זנות וואש דאס איז הארבר פון אלע עבירות
ווארום אלע עבירות קען אין מענטש טאן אליין אבר זנות קען גיט גיטאן
ווערן גאר מיט צווייא מענטשן אין איש מיט אין אשה : אזו ויגרינט ער
און מאכט זיין אויף ויגרינג : און ווייל דר זנות קומט פון בייו גיטאנקן
דרום ווערט עם אן גירופן ומה דאש איז טייטש גיטאנקען : און דר זנות
קומט פון אין בייו הארץ אזו וואי אין פסוק שטייט דר זנות און דר וויין
געטט צו דאש פאר שטאנד פון דעם מענטשניש הארץ : און אלע עבירות
האט איינר הנאה און איינער שארן אזו וואי בייא גיטרה און גיטרה און
רציחה איזאקער בייא זנות האבין ביינע הנאה דרום ווערין וויא ביינע
גישטראפט ע"כ מי שירא מיום הדין דרום ווער עם האט מורא פאר דעם יום
הדין זאל גיט פאר לידן זיין וועלט פון ווערן דער הנאה פון זנות און ככל
שפן אז ריא הנאה לאוט ויך אויש האט ער דאך באלד תרטה פון דער
עבירה און זעהט דעם שארן וואס ויא איז אים גורם :

ב לדחוק מן האדם כדי צו דר ווייטערן פון דעם מענטשן אל דאש בייו וואס
איז אן גבריט צווא קומען צו אים דורך זנות האבן אונזערע
חכמים גוזר גיווען דאס דער מענטש זאל גיט קוקן אויף אין אשה : און
אפילו גיט אויף איינע קליידר כדי ער זאל גיט קומען צו ביינע מחשבות :
דען וואס דר מענטש ווערט דאס ציהט צו זיין הארץ צו ויך און טוט עם
דר נאך : אזו וואי אונזער חכמים האבן גיטאנט די אויגן און דאש הארץ
זינגן מעקלערס צו דר עבירה : און דרום האבן די חכמים גיטאנט צו טאן
זאבן וואש זאלן מרחיק זיין דר פון אזו וויא מיר לערנן אין גבא פירא :
דער פסוק לויבט דעם וואס מאכט צו זינגע אונז ער זאל גיט זעהן קיין
בייו זאגט רבי חייא בר אבא דאס מינגט מען דער וואס קוקט גיט אויף
ווייבר ווען ווי שטייען ביין טייך צו וואשן עשיס און הייבן אויף וייערע
קליידער : פירענט די גבא וואי אזו מינגט מען : אויב עם איז דא אין
אגרטער

דאס ער זאל גיט פיל ריידן מיט אין אשה ווייל וויא האבן גיטעהן דאש
דורך ריידן קען ער קומען צו זנות אזו וואי מיר האבן גילערינט אין גדרים :
דוא זאלסט קיין קאל גיט זיין גוואונט אין גדרים דען דורך דעם וועסטו
קומען עובר צו זיין אפילו אויף אין שבועהאונ דו זאלסט גיט זיין גוואונט
בייא אין עם הארץ דען ער וועט דיר געבן עסן וואס גיט גיטעשט איז :
און אין פלן זאל גיט גוואונט זיין בייא אין פלן עם הארץ דען ער וועט
אים געבן עסן תרומה וואס ויא איז טמא : און דוא זאלסט גיט פיל ריידן
מיט אין אשה דען דו וועסט דורך דעם קומן צו זנות : נאך האבן אונזער
חכמים גוזר גיווען מען זאל גיט פיל ריידן אפילו מיט זיין ווייב : אזו וואי
מיר לערנן אין אבות ויסי בן יותנן איש ירושלים זאגט דין הויז זאל זיין
אפין פאר אורחים און עניינים : און לאזין ארעמע לייט זיין איינגייער אין
דין הויז : דוא זאלסט גיט געבן צו פאר דינען : און זאלסט גיט פיל ריידן
מיט אין אשה : און דאס מינגט מען אפילו מיט זיין אייניגע אשה און
מכל שפן מיט זיין תגרש ווייב : פון דאנען האבן אונזער חכמים גיטאנקען
ווער עם רעט פיל מיט אין אשה איז ער ויך גורם בייו : אזו איז דער
ווייל מכלל פון תורה לערנן : און צום סוף וועט ער האבן דרייבר גיהנם :
ואפילו שיחה קיה און אפילו איינער אגרינג ווארט וואס צווישן מאן און
ווייב ווערט גירעט מו ער דרייבר קומן צום משפטיאזו וואי מיר לערנן אין
תורה רבי אילא איז אויף גיטאנגן אויף די מרעפ פון דעם בית המדרש
פון רבא בר שילא האט ער גיהערט וואי איין קינד האט גילערינט דעם
פסוק : דען נאם האט פשאפן די בערג און האט פשאפן די ווינטן און
זאגט צום מענטשן וואש ער רעט : ער האט פשאפן דעם מארגן שטערין
און דאש פונקטערשט און מרעט אויף די העכשטע פון דר ערד : נאם דר
דאר אייבר אלע תילות איז זיין נאמן : האט רבי אילא גיטאנט דר געקמט
וואס זיין האר אליין זאגט ערות אויף זינגע רייד וואס ער רעט וואש פאר
אין פקנה קען ער דען האבן ער זאל קענען פשמיין : זאגט דיא גמרא
וואשערע רייד מינגט דר פסוק ער מינגט אפילו אין פראכט ווארט וואס
צווישן מאן און ווייב ווערט גירעט האלט מען אים אויף פאר בשעת
שטאנדן : אויף לערנן מיר אין דר מסכת דרף ארץ דוא זאלסט גיט פיל
ריידן מיט אין אשה וואס דאס רוב רייד פון איר איז גאר זנות : און
דר אן הויב פון זנות איז דאס ריידן מיט ווייבר און דורך דעם ריידן קומן
זי צו גילעקמך און גישפעט און דורך גילעקמך קומען וויא צו עזות און
דורך עזות קומען וויא צו זנות : אזו וואי מיר לערנן אין פרקי אבות

"שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה" יהיבי דמי אי דליכא דרבא אחרינא *אנוס הוא א
 דאיכא אחרינא ואזיל רשע הוא * לעולם דליכא אחרינא ואפילו הכי מיכעי ליה *למינם נפשיה
 וגרסינן במסכת עירובין פרק עושין פסין דף י"ח ובפרק בתרא דברכות דף ס"א ובפרק קמא דמסכת
 כלה ת"ר המרצה מעות לאשה מידו לידה ומידה לידו כדי להסתכל בה אפילו גדול בתורה כמשה רבינו
 ע"ה שקבל תורה מרד סיני דכרוב ביה (דברים י"ג) מימינו אש דת למו לא ינצל מדינה של גיהנם שנא
 (משלי יא) יד ליד לא ינקח רע לא ינקח מדינה של גיהנם וגרסי' נמי במסכת כלה פ' ר"ר אחאי בר יאשיה
 אמר כל הצופה בנשים סוף בא לידו עבירה כל המפנה את עצמו מן העבירה ולא עשאה אפילו הוא
 ישראל ראוי להעלות עולה ככה"ל על גבי המזבח שנאמר (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל וגו' כל
 מי ששם עצמו ויציול מן העבירה כעולם הזה ולא עשאה עבירה כמלאך השבת השרת של
 הבא שנאמר (יש) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו * וגרסינן נמי במסכת ברכות פ"ק הרואה דף ס"א
 א"ר יוחנן אחרי ארי ולא אחרי אשה * אחרי אשה ולא אחרי עיבד כוכבים ומזלות * אחריי ולא
 אחרי בית הכנסת *בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא *דליכא פתחא אחרינא ולא *דרי טונא
 ולא רכיב על המרא ולא מנח תפילין אבל אי איכא חד מהנך לית לן בה:וגרסינן במסכת שבת
 פרק במה אשה יוצאה דף ס"ד תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל *שבאותו הדור כפרה
 מפני *שזנו עיניהם מן הערוה ואמר רב מפני מה מנה הכתוב *תכשיטין שבחזין עם *תכשיטין:שכפופים
 לוטר לך *שכל המסתכל וכו':וגרסינן בסוף פ"ק דעבודת כוכבים תנאי ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל
 אדם באשה נאה אפילו פנויה באשת איש ואפילו מכווערת *ולא בבגדי צבע של אשה ולא בחמור ולא
 בחמורה ולא בחזיר ולא בחזירה ולא בעוף ולא בעופפת בשעה שנוקקין זה לזה *ואפילו מלא עינים
 כמלאך המות * אמרו עליי על מלאך המות שכולו מלא עינים ובעת שפיראיתו של אדם עומד למדע
 טמאאשותיו של חולה והרבו שלופה בידו ומטה של מרה תלויה בה כיון שפיראיתו אותו החולה מודע
 ופותר אתו פיו וזורק המפה לתוך פיו ממנה מת וממנה מסרית ממנה פניו מוריקות * ואברנין עלה שם
 ת"ר *ונשמרת מכל דבר רע שלא ידרדר אדם ביום ויבא לידו טובאה בלילה * מכאן אמר ר' פנחס בן
 יאיר *תורה מביאה לידו זהירות *זהירות מביאה לידו זריזות *זריזות מביאה לידו נקיות *נקיות מביאה
 לידו *פרישות *פרישות מביאה לידו *טהרה *טהרה מביאה לידו קדושה *קדושה מביאה לידו יראת

אָנדר וועג צו גיין • אז ער גייט אין דעם וועג וואו די ווייבער זיינן
ער דאך ארשע אפילו ווען ער קוקט נישט אויף זיי פאר וואס ער האט זיך
נישט דר ווייטערט פון איין עבירה • אזוי נישט דא קיין אנדער וועג אז ער
דאך איין אונס • ענטפערט די נמרא מען מיינט עס אזוי נישט דא קיין אנדר
וועג נאר פון דעסט וועגן גיהעז ער זיך דאך היטן פון צו קוקן אויף זיי
אז דרום לויבט אים דר פסוק ווען ער קוקט נישט אויף זיי אויך לערנן מיר
אין עירובין און אין פרבות און אין מסכת פלה • ווען איינער ציילט געלט
צו איין אשה פון זיין האנט אין איר האנט אדר פון איר האנט אין זיין
האנט כדי ער זאל דער ווייל קוקן אין איר אפילו ווען ער איז אזוי איין
למך וויא משה רבינו וואש ער האט די תורה מקבל גיווען פון בראר סיני
וואש עס שטייט ביא אים גישריבן פון דער רעכטער האנט פון נאט איז
איין פייעריגע תורה גיגעבן גיזארוין צו משה • פון דעסט וועגן וועט ער
דאך נישט ניצול ווערן פון דעם משפט פון גיהנם • אזוי וויא אין פסוק שטייט
יד ליד לא יקה רע אפילו ווען ער האט דיא תורה מקבל גיווען פון נאט
האנט אין זיין האנט וועט ער דאך נישט זיין פון דעם שטראף פון
גיהנם ווען ער זינדעט מיט איין אשה • אויך לערנן מיר אין מסכת פלה
רבי חייא בר יאשיה זאגט ווער עס קוקט אויף ווייבער קומט ער צום סוף
צו דער עבירה פון זנות • און ווער עס קערט זיך אפ פון דר עבירה און
טוט זיא נישט אפילו ווען ער איז איין ישראל איז ער ראוי מקריב צו זיין
קרבות אויף דעם מזבח גלייך וויא איין פהן גדול • אזוי וויא אין פסוק
שטייט • משה האט גישיקט דיא יונגע לייט פון ישראל צוא מקריב זיין
קרבות פר נאט דען זיא זיינן גיווען פרומע לייט • און ווער עס וועט
זיינע מעשים און ווערט דורך דעם ניצול פון איין עבירה אויף דר וועלט
און טוט זיא נישט • דער וועט זוכה זיין הנאה צו האבן לעולם הבא פון
דעם לויטערקייט פון דר שכינה גלייך וויא די מלאכי השרת • אזוי וויא אין
פסוק שטייט זיי האבן גוערן דאש לויטערקייט פון דר שכינה און האבן
דער פון הנאה גיהאט גלייך וויא זיי וואלטן גיגעסן און גיטרוקן • אויך
לערנן מיר אין פרבות • רבי יוחנן זאגט מען זאל ליברשט גיין הינטער
איין לויב און נישט הינטער איין אשה און ליברשט הינטער איין אשה און
נישט הינטער איין מענטש וואש דינט פוכבים ומלוח • ער זאל נישט איבער
ריידן צו ביידן • און ליברשט הינטער אים און נישט הינטער איין שול ווען
דאש קהל זיינן מהפלה דרינען דען ווען ער גייט פר ביא איר און גייט
גייט אריין • ווערט ער אן גיוועה דאס ער וויל נישט געבן אויף זיך דעם

זא ומלכות ועדף מנח: רוח הקודש לכבוד
פניו שנים: בחזון לחסידך ולא נאמר ליהודי
ולפניו: חני תנא לך מנח: ג' מנח
ספרים פליקן לשבת כלל וס': גחלי רחמים
סינו ניוכס: כן תבא אל אשת רעוה לא
ינקה רע מניסוס סקרה רע:

כאילו מביא מכול לעולם שניסוס וז' סקס
גידס דכתיב כי כסמים כל כסר אלס
דכס וז' סקס כסמים קקלו: גניצות נתיחין
על רגליו שליו אלוס וז' סקס לנחוק:
כרות שכתב כסם און ממי רגליו עוסין כסס:
הנחמים באלים שמתחמין כסלי אלוס
נמזרות גדלות כלוס כסלי כסלס: באלים
כסו מתת כסלס: יחא בנידיו סינין נחמו:

הנא: יראת המא מביאה לידי ענוה: ענוה מביאה לידי חסידות: חסידות מביאה לידי ירות הקודש:
והסידות גדולה מכול שנאמר (תהלים ס) אז דברת יבחוון לחסידך: ופליגא דייביל דאמר ריביל
ענוה גדולה מכול שנאמר יען משה ה' אותי לבשר ענוים חסידים וצדיקים לא נאמר אלא לבשר
ענוים הא למדת שענוה גדולה מכול: ומי שאומנתו בדברי הנשים ואינו מסתכל בהן: לזה משבח
הקב"ה בעצמו: כדנסינן בפרק ערבי פסחים דף ק"ג שלשה הקב"ה מכריו עליהם בעצמו על רווק
(פסחים ז"ל) הדר בכרך ואינו חוטא: ועל העני המחזיר אבידה לבעלים: ועל עשיר המעשר פירותיו
בצינעא: רב ספרא רווק הדר בכרך הוה: יתני תנא להא קמיה דרבא ורב ספרא זתו:
פניו רב ספרא: אמר ליה רבא לאו כנון את אלא כנון רבי חנינא ורבי אושעיא
דהוו אושכפי (פסחים פ"ט) ויתבי בשוקא דזונות ועבדי להו מסאני ליונות ועיילי ומסיימי להו בכרעיהו
ולא מדלו עיניהו לאסתכלי בהו וכי כסיאן (פ"ט ס"ו פ"ט) הכי כסיאן בחייהו דרבנן קדישי דארעא
דישראל: וכוז היה מתפאר איוב ומשבח את עצמו באמר (איוב לא) ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על
בתולה רל שכרת ברית עם עיניו שלא יביט אפילו בבתולה שהיא פנויה קו לאשת איש שכתב עליה

שלמד המלך (משלי ו) כן הבא אל אשת רעהו לא ינקה כל הנוגע בה: והזנות הוא אחד משלשה דברים שפירש בו הכתוב גיהנם ואילו הן הבא
על אישת איש ובעל לשון הרע ומלכות גוג: מלכות גוג מנין דכתיב (ישעיה ס) גלגלית ברב עצתך יעמדו נא ויושיעוך חוברי שמים החוזים
בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך וכתיב (ש"ה) הנה היו בקש אש שרפתם לא יצילו את נפשם מיד להבה אין גחלת להם אור
לשבת נגדו: בעל לשון הרע מנין דכתיב (תהלים קכ) מה יתן לך ומה יוסף וגו' עם: גחלי רחמים: הבא אל אשת איש מנין דכתיב (משלי ו)
החתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה: אם יחלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוונו: כן הבא אל אשת וגו': על כן: כל בן דעת יש לו
לירא מדינה של גיהנם ולברוח מן העכירה ולעצום עיניו מראותיה כדי שלא יבא אל הפועל:

כא פרק שלישי

לפי שלא יבא האדם להתדוים רעים ולא יוציא זרעו לבטלה אלא לדבר מצוה ולקיום המין אמרו במסכת נדה ריש פרק כל היד ד' יגתניא
תני אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאלו ימביא מכול לעולם: אמרו לו לרבי אליעזר והלא יניצוצות נתיחין על רגליו ונראה
יכבדת שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממזרים אמר להם מוטב שיוציא לעז על בניו שהם ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת
לפני זמקס: ואמרין עלה כל כך למה לפי שמוציא שכבת זרע לבטלה דאמר רבי יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר
(בראשית לח) וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו: רבי יצחק ורבי אמי אמרו כאלו שופך דמים שנאמר (ישעיה כז) הנחמים יבאליס תחת
כל עץ רענן שוחטי שוחטי אל תקרי שוחטי אלא סוחטי: רב אשי אמר כאלו עובד כוכבים ומזלות: כתיב הכא תחת כל
עץ רענן וכתיב התם (ירמיה יב) על הדרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: אמר רב יהודה המקשה עצמו לדעת ייחא בנדוי וליבא
אסור משום דקא מנרי יצר הרע אנפשיה אמר רבי אמי נקרא רשע שכן דרכו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו לך
עבוד כוכבים ומזלות והולך ועובד: איכא דאמרי דאמר רבי אמי כל המביא עצמו לידי דהורא אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה

אז פלען זיין אן מעקסן די שיק און די פיס און האבן נים אויף גרויבן
ויערע אויגן צו קוקן אויף זיין און זיין פלען שווערין פלען זיין און
שווערין זיין דעם לעבן פון די הייליגע רבנים פון ארץ ישראל: וכוז היה
כחסאר איוב און מיט דעם האט זיך איוב פרימט און זיך גילויבט ער האט
גיאנט איד האב פורת ברית גיווען מיט סייע אונגן איד ואל נים קוקן
אפילו אויף איין בתולה: און מכל שכן דאש מען מאר נים קוקן אויף
איין אשת איש וואס שלמה המלך האט אויף איר גישריבן ווער עס ליגט
בייא זיין חברם ווייב וועט נים זיין זיין פון גיהנם אפילו ווער עס רירט
גאר אן אין איר: און זנות איז איינש פון די דריי זאכן וואס דער פסוק
האט בפירוש גישריבן בייא זיין דעם עונש פון גיהנם: ווער עס ליגט ביי
איין אשת איש און ווער עס רעט לשון הרע און בייא דעם מלכות פון
גוג וקגוג: דען בייא גוג וקגוג שמיים דאש דר נביא זאגט דא האסט זיך
במיהם מיט זיינע פול בעלי מצות: לאון זיין אויף שמיין און לאון זיין
דיר העלפן די וואש קוקן אויף צייכנס פון הימל: און די שווערין ווער
די וואס זיינן מדיע די עתידות וואס וועלן קוקן אויף דיר: און עס שמיים
וויידר נון זיין וועלן זיין אזו וויא שברואי: איין פייער וועט זיין פר ברענן
זיין וועלן נים קעגן מציל זיין וייער לייב פון דעם פלאם פון גיהנם: עס
וועט פון זיין גיט אייבך בלייבן איין קויל פייער מען זאל זיך ווארעמן דער
בייא און איין ליכטיקייט מען זאל זיין דר בייא: און ביי דעם וואס רעט
לשון הרע שמיים דאש ער וועט ברענן אין גיהנם אין די קוילן פון בוקסן:
אויף דעם וואס ליגט בייא איין אשת איש זאגט דר פסוק קען דען איין
מאן שארין פייער אין זיין שוים און זיינע קליידר זאגן נים פאר ברענט
ווערן: אדר קען דען איין מאן זיין אויף קוילן און זיינע פיס זאלן נים
ברענן: אזו אויך דר וואש ליגט ביי זיין חברם ווייב וועט נים זיין ריין
פון דעם גיהנם דרום אימליכר וואש האט שלל גהער מרא צו האבן פר דעם
שפראך פון דעם גיהנם און זאל אנמליפן פון דר עבירה פון זנות און זאל צו
מאכן זיינע אויגן פון צו ווערן די עבירה כדי ער זאל נים קוקן צו מאן זיא:

דאס ער איז ריין פון איין עבירה: און דאס נקית בריינגט אים צו פרישות
דאס ער שייך זיך אפ אפילו פון דעם וואס מפר און כדי ער זאל נים
קוקען צו דעם וואש אסור איזאג דאש פרישות בריינגט אים צו סדרה
דאס ער איז גאנץ ריין: און די סדרה בריינגט אים צו קדושה דאש ער
ווערט הייליגאג די קדושה בריינגט אים צו יראת המא דאש ער האט
זייער מרא פון איין עבירה: אונדאש יראת המא בריינגט אים צו עניויות
און די עניויות בריינגט אים צו חסידות דאס ער מוט לפנים משורת
הדין און חסידות בריינגט אים צו רוח הקודש דאש די שכינה רענט אויף
אים: און חסידות איז גרעסער פון אלע מעלות אזו וויא עס שמיים אז דברת
בחיון לחסיד שמיים נים לירא אדר קעניך גאר לחסידה ווייל חסידות
איז גרעסער פון אלע מעלות: זאגט די גמרא דר רבי גנחם בן יאיר קרינט
אויף רבי יהושע בן לוי ווארם רבי יהושע בן לוי האט גיאנט דאש ענוה
איז די גרעסטע מעלה אזו וויא עס שמיים יען משה ה' אותי לבשר ענוים
שמיים נים צדיקים און חסידים גאר ענוים מוז זיין דאש ענוה איז גרעסער
פון אלע מעלות: ומי שאומנתו בדברי הנשים און דר וואש זיין האגדיל איז
מיט ווייב און ער קוקט נים אויף זיין דעם לויבט גאט אללין: אזו וויא
מיר לינגן אין ערבי פסחים: דרייא מענטשן זיינן דא וואס גאט אללין
רופט אים וייער שבת: דהיינו ווען איינער האט קיין ווייב נים און וואגט
אין איין גרויסע שטאם וואס ער קען דארטן גיפיען צו זינגען און זינגען
נים: און ווען איין ארימאן גיפיעט עפעש און נים עס אוועק וועמן עס
גיהערט: און ווען איין עושר נים מעשר פון זיינע פירות אין פר ברענט
רב ספרא האט נים גיהאט קיין ווייב און האט גוואנט אין איין גרויסע
שטאב: האט איין תלמיד חכם גילערינט פר אים און פר רבא דאס ווען
אזו איין מענטש זינגעט נים רופט גאט אללין אויף זיין שבת: איז רב
ספרא גאט פרייליך גווארן מיט שטחיה האט רבא גוואנט צו אים מען
מינט נים אזעלכן וויא דא פישט: גייערט אזו וויא רבי חנינא און רבי
אושעיא: זיין האבן קיין ווייב נים גיהאט און זיינן גיווען שוסקס און
זיין גייערן אין די גאסן פון זנות און האבן גימאכט שיק צו די זנות

דער פירק (כא) איז נים איבער גיוועט אין מיטש: ווייל
דער ענין איז נים דאס פאר נשים וואש ליינען דרינגן:

פרק ג נר א בלל ב חלק ג

וידע אלמא חקיקי דע וסמיכי לא יעורקי לא
גור עקב דע : ביד מלואי מדי לבבא :
לביחו סמאום דילמא עבדי מדי דלעיווא :
לפי ממתו עירום מזה דקי לעיווי לפי
מדי סמיות גיבול מדי וואיב מקום במאום
דקא דקא לרשעא דילמא מקום סמא מדי אינו
יול לחון לבסוף : משמח במתו עירום דלעיו
פירעם סמיקי אחרם לביוו : לזיב סמא מדי

[illegible]

כב פרק רביעי

השבענען דעם שׂכר פון איין כּוזה אקעגן דעם שׂאדן וואָש זיי האָבן
דורך איר אויף דער וועלט. און דעם ענדש פון דער עבירה השבענען זיי
אנטקעגן דעם שׂכר און דיא כּנהא וואָש זייא האָבן פון איר אויף דער
וועלט. און וועט פאר ברענען דיא רשעים וואָש זיי נקען גיט אין דעם
השכון און מוען עבירותי להבא כּכרת כּיחא און איין פלאם וועט ארויס
גיין פון כּרת סידון דאָש מיינט מען די צדיקים וואָש זיי ווערן אָן גירוף
שיחם בויכר אכלה ער מואב און וועט פאר ברענן די רשעים וואָש זיי נאך
די גוטע רייד פון יצר הרע און וואָ די יונגער אייל גיט נאך נאך גוטע
רייד. און דאָס פייער וועט אויף פאר ברענן בעלי כּבוח ארטון די הויכע לייט
פון ארטון דאָש מיינט מען דיא וואָש האַלטן זיך גרויס כּנאות. איר
שמים ווייטער גיט איר דר מין דר רשע ואגט עס איר גיט דא קיין הויכר
גאט אבר השכון עס איר פאר לארן דר השכון דען מען גיט קיין השכון גיט
פון די מעשים וואָש מען מוט אויף דער וועלט. דר יף ואגט דער פסיק
ווייטער ער דיבן וואָרט ביו דר יום הדין וועט קומן גושים ער גוטע ביו עש
וועט ארויס דאָש פייער פון גיהנם וואָש מען דארף גיט בלאָזן ער מירבא
ביו דיין נשקה וועט מויערין אין גיהנם יאָדד ביו גאט וועט דרף שטראָפן
אויף יענר וועלט און וועט מאָן צו דיר וואָש ער וועט וועלן דענקסט מאל
וועסטו דיין ענדש פאר פול באקומען. והחכמים הראשונים און די פאר צייטונע
חסידים מיט זייער שטארקייט האָבן זיי גיוועלטונגט אין זייער יצר הרע
פרי זייא זאָלן גיט כּממא זיין זייער נפש מיט איין עבירה און וואָ מר

בב כל הסתכל ביום הדין איסליכר וואס קומט אין דעם יום הדין דר וועט
נוועלטיגן אין זיין יצר הרע אים אין זיינע תאוות און וועט נישט
קומן צו איין עבירה און וויא מיר לערנן אין מכתב אבות עקביא בן מהלאל
זאגט קוק פאר וועמן דו ביזשט אן גברייט צו געבן דין און השבון וועלסטו
קוין עבירה נישט טאן. אויך לערנען מיר אין בבא בתרא רבי שמאי' בר
נחמני זאגט פון וועמן רבי יוחנן ע"ש שטייט אין פסוק על כן יאמרו המושלים
ביום השבון דרום זאגן די גיוועלטיגער קומט קוין השבון ראש מינינט מען די
צדיקים וואש נוועלטיגן אין זייער יצר הרע די זאגן קומט און לאמיר רעכנן
דעם השבון פון דר וועלט דרייט וואש מיר האבן הויז דורך דעם טאן פון
איין מצוה און דורך צדקה געבן לאמיר דאס רעכנן אקעגן דעם גרויסן
שכר וואש מיר וועלן דער פאר נעמן אויף יענער וועלט. און אויך די הנאה
און דעם ריוח וואש מיר קעגן האבן פון איין עבירה לאמיר רעכנן אקעגן
דעם גרויסן עונש וואש מיר וועלן דר פאר האבן אויף יענער וועלט. און
און דר וועלסט אז רעכנן שטייט ווייטער אין פסוק הבנה והכונן וועלסטו זיין
גבויעט אויף דר וועלט און וועסט זיין אן גברייט אויף יענער וועלט אויך
זאגט דער פסוק ווייטער עיר סידה דאס מינינט ער ווען דער מענטש מאכט
זיך אזא וויא דער יונגער אייניל דאש ער גייט נאך דעם מענטשן ווען ער
רופט אים מיט גיטין אזו גייט ער אויך נאך דעם יצר הרע וואס ער קעט
אין מיט גיטע רייד און טוט אים אן גרויסע הנאות שטייט אויף אים כי
אש יצא מחשבו עס וועט ארויס גיין איין פייער פון דיא צדיקים וואש

פרק ד נר א כלל ב חלק ג

לוי מכ דעני נלשן קר : בסתר שניהד עס
כערוס וסעמד על פלמו וכנס אל יצור : והוסיפו
לו אות ד' סקל יוסף כדליתא לקמן : מלאכתו
יהודה שקדש שם שמים בפרהסיא על כוס
כדליתא כוסעס נקלח כולו על כמו שס נ' ד'
לחיות כולו כסמו של יהודה : מלאכתו
מלאכת מים : צרכיו תמים : בחלום גירסת
בנחל חלון : יאבד הין שס עיב סחול יקר
מכל סון : קשתו זרעו על שס סורה כחן :
ויסונו נסון ויסונו סויון וסויון מהחלסין
מלכות וסכרין כמו נעקס וסעק : שנעקס עשרה
צפרניו בקרקע וסמך עיניו כיון כיון סתומע
ויער נססו ויער חוקק יצור : משס זכה
להיות נלשן מלכני יצור : רועה ישראל
האזינה כלס סכיה נלכר : גורד כצאן יוסף
קר יצור כללן יוסף המסכיה כללן של יוסף
ליתא מקרי יצור : יוסף וסו וסו וסו וסו
אלה תולדות יעקב יוסף תולדותו שולח
מיעקב כנען רלוי נללח מוסק : יצאו
כביסין אחיו סורס סססו סוסק
כסר : אלנכסו : שר : באכסניות נללח
כסר : מוסק וכר מוסק כססו סססו
סו כס יעקב חלסו כססו סססו סססו
אכסניות חלסו סססו סססו סססו
כססו : כססו סססו סססו סססו

במס' סוסה פרק אלו נאמרין דף ל"ז אמר רב הנא בר בינא א"ר שמעון חסידא יוסף שקדש שם שמים
במס' זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה *יהודה שקדש שם שמים כפרהסיא זכה ונקראו
כלם על שמו של הקב"ה *יוסף מאי היא דכתיב (בראשית לט) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות
מלאכתו רב ושמאל חד אמר לעשות *מלאכתו נכנס וחד אמר לעשות *צרכיו נכנס ואין איש מאנשי
הבית עם וכי אפשר בית אותו רשע שלא היה שם איש תנא דבי ר' ישמעאל אותו היום יום אידם היה
והלכו כולם לעבודת כוכבים והיא אמרה חולה אני אמרה אין לי יום שיוסף נוקק עמי כהיום הזה ותתפשט
בגדו וגו' תנא מלמד שעלו שניהם ערומים למטה באת דיוקנו של אביו ונראית לו יבחלום אמר
לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שםך מביניהם ותקרא
רועה זונות שנא' (משלי כט) ורועה זונות *יאבד הון מיד (בראשית מט) ותשב באיתן *קשתו *אמר רבי
יוחנן מלמד ששבה קשתו לאיתנה *ויפוזו ורועי ידיו מלמד *שנעקס עשרה צפרניו בקרקעוכו * מדי
אביר *יעקב מי גרם לו ליכתב באפוד אביר יעקב *משם רועה אבן ישראל משם זכה להיות רועה שנא'
(תהלים ט) *רועה ישראל האזינה *והנה כצאן יוסף תנא ראויה היה יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצא
מיעקב אביו שנא' (בראשית לו) *אלה תולדות יעקב יוסף אלא וכו' ואעפ"כ ייצאו מבנימין אחיו ונקראו על
שם יוסף שנא' (שם מו) ובני בנימין בלע ובכר וגו' בלע שנבלע בין האומות *בכר על שם שהיה בכור
לאמו אשכל ששבו אל *גרא *שגר באכסניות *עמך נעים הליה ביתר *אחי וראש הוא אחי וראשי
ימופים שהיה פיו כפי אביו *וחופים הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בהופתי *וארד איכא
דאמרי שפניו דומין לורד ואיכא דאמרי שירד לבין אומות העולם מאי האי דזכה והוסיפו אות אחת
משמו של הקב"ה דאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן בשעה שאמר ליה פרעה ליוסף ובלעדיך לא
יריס איש את ידו וגו' אמרו *אצטגניני פרעה עבד שלקחו רבו בכ' כסף יהיה מושל עלינו אמר
לם יגנוני מלכות אני רואה בו א"כ יהי יודע בשבועים לשון *אמר להם למחר נבדוקה בלילא בא גבריאלי ולימדו שבועים לשון לא
הוה גביר הוסק לו אות אחת משמו ולמד שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו וגו' *לצפרא כל לישנא דאישתעי פרעה בהדיה הדר
ליה א"י *לסוף היה יוסף משתעי בלשון הקודש ולא היה ידע פרעה מאי קאמר *אל מאי קא אמרת אל לשון קודש אל אמריה

ווערן און ויין השק ואל ידך אף מאן פון אים * מדי אביר יעקב די מאכט
פון יעקבס צורה וואש האט ידך פויווין צו אים * האט אים נלחם גיווען
דאס ויין נאמן זאל גישריבן ווערן אויף די שטייגר פון אפוד * און אויף
האט ער זוכה גיווען צו ויין איין פאסטקס איבער די ישראל אזו וויא אין
פסוק שטייט * דא נאט וואש דו ביסט דער פאסטקס פון ישראל פאר נעם
אונד גיבעט און פיר אונז אזו וויא דא שאף פון יוסף * גוא זענן מיר
דאט ישראל ווערן אן גירדן די שאף פון יוסף און ער איז ויער פאסטקס *
הגא מיר האבן גילערינט עס האבן גיוואלט צוועלף שבטים ארזים קימען
פון יוסף אזו וויא פון יעקב אזו וויא אין פסוק שטייט אלה תולדות יעקב
יוסף אזו וויא די קינדער פון יעקב אזו האבן גיוואלט ויין די קינדער פון
יוסף * עס ויין אבר פון אים נאר צווייט שבטים ארזיש נקמן * אבר די
איבערזיע צעהן שבטים ויין ארזים ניקמן פון ויין ברודר כנימן און ער
האט וי גירופן אויף די נעמן פון די נאמן וואש ויין גישען צו יוסף *
אזו וויא אין פסוק שטייט די קינדער פון כנימן ויין גיווען בלע דאס איז
טייטש איין גישלונגן ווייל יוסף איז ווארן פאר קיפס און איין גישלונגן
צווישן די אומות * כנר ווייל יוסף איז גיווען אין בכור צוא ויין מוסר *
אשכל נאט האט אים גיפאנגן גרא ער האט גיוואונט אין פרעמדע היינער *
נעמן דאס ער איז ויער ויס גיווען * אחי וואש ער איז גיווען מיין ברודר
און מיין ראש-טופים ויין מיל איז גיווען אזו וואול גילערינט אין דר תורה
אזו וויא דאש מיל פון מיין פאטרי-יוחסין איך האב גיט גוערן ויין חופה-און
ער האט גיט גוערן מיין חופה-יאד אטייל ואנן מען מינט דאס פנים פון יוסף
האט גלויבטן אזו ווי ארזיו און אטייל ואנן עס איז טייטש גירדן יוסף האט
גיירדט צווישן די אומות * פרענט די גירא וואש איז דען דאס גיווען וואס
מען האט אים מסק גיווען איין אות פון גאטס נאמן * ענטפער די גירא
רבי חייא האט גואנט פון ווערן רבי יוחנן וויא פרעה האט גואנט צו יוסף
אן דיין רשות זאל קיין מאן ידך גיט דער ווערן צו אויף הייבן איין האנט
אדר איין פוס * אזו האבן די שטייגר זענר פון פרעה גואנט איין קנעכט
וואס ויין האר האט אים נקיפס פאר צוואנציג סאלר * ווילסמו אים מאכן
גוועלטיגן איבר אונז * האט פרעה גואנט צו וי איה נעה אין אים שיינע
ואכן פון חכמה און גבורה און שטייגקייט וואש דאס איז ראויה צו איין מלכות *
האבן וי גואנט גוא לאו ער קענען שבעים לשונות אזו וויא דער מיר איז פון
איין מלך אין מצרים * האט פרעה גואנט מארגן וועלן מיר אים פרויבן אויב
ער קען שבעים לשונות * אין דר נאכט איז גיקוקן גבריאלי המלאך און האט
גלערינט צו יוסף די שבעים לשונות האט וי יוסף גיט געקענט קאבל ויין *
האט אים גבריאלי מסק גיווען איין אות פון גאטס נאמן און האט אים
גירדט

נפילן ביי יוסף הצדיק דאס ער האט גיט גיוואלט צו הערן בשום אופן צו
זיין האריגמע דאש ווייב פון פוטיפר * און דרום האט יוסף זוכה גיווען
עולה לגולה צו ויין און צו פיל ברכות און עס איז גימערט גיווארן
אין ויין נאמן איין האט פון גאטס נאמן דאש ער איז ווארן אן גירופן יוסף
אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סוטה * רב הנא בר פיוקא האט גיוואנט
פון ווערן רבי שמעון חסידא * יוסף האט מקדש שם שמים גיווען אין פר
בארגיט האט ער זוכה גיווען דאש מען האט אים איין אות מסק גיווען
פון גאטס נאמן * און יהודה האט מקדש שם שמים גיווען אפענבאר
דרום ויין די אותיות פון דעם גאנצן שם אין יהודה * דר קידוש השם פון
יוסף איז גיווען אזו וויא אין פסוק שטייט און עס איז גיווען אין דעם
דאזיגן טאג און יוסף איז גיקוקן אין הויז צוא מאן ויין ארבעט * קריגן
רב וסמאל אין דעם פירוש איינר ואנט מען מינט ער האט גיוואלט פשוט
מאן ויין ארבייט און איינר ואנט מען מינט ער האט גיוואלט ליגן בייא
פוטיפרש ווייב * שטייט ווייטער אין פסוק און קיינר פון די הויז לייט
זיין הארטן גיט גיווען * פרענט די גירא וויא איז עס דאש מגילד קיינר
זאל גיט ויין אין דאש הויז פון דעם רשע פוטיפר * ער האט דאך גיטאט
זייער פיל הויז גיירד * ענטפער די גירא מען האט גילערינט בייא דבי
ישמעאל דר טאג איז גיווען איין חנא טאג ויין אלע גינאנגן דינן כוכבים
וסוקות און דאש ווייב פון פוטיפר האט גיוואנט זיא איז קראנק און איז
גיבליגן אין דער היים דען זיא האט ידך גיטראכט עס איז גיט דא קיין
בעסערע טאג דאש יוסף זאל ליגן ביי איר אזו וויא דר טאג ווייל קיינר
איז גיט אין דר היים * און זיא האט אן גינאנט ויין קלייד און האט גיוואנט
צו אים ליג מיט מיר * האט יוסף מסק גיווען דר צו און האט גיוואלט
ליגן ביי איר איז גיקוקן דאש גישטאלט פון ויין פאטרי יעקב און האט ידך
פויווין צו יוסף און האט גואנט צו אים יוסף עס וועלן אסאל דייע ברירד
ווערן אנגשריבן אויף די שטייגר פון דעם אפוד וואס דער פלן גדול וועט
מראנן אויפן הארצן * און דו וועסט אויף ויין גשריבן צווישן ויין ווילסמו
דען פר וינדיגן דאס דיין נאמן זאל ווערן אף געקעט פון צווישן ויין און
דו זאלסט ווערן אן גרופן רועה זונות אזו וויא אין פסוק שטייטאון דר וואס
איז ויך מפרצו זונות דר פאר לידס ויין גומן נאמן וואס ער איז בעסער
פון פיל גומס * וויא יוסף האט עס גינען איז פאלד ויין שטארקער בויגן
ווארן אום גיקערט * ואנט רבי יוחנן מען מינט ויין משק און אים פר
גאנצן * וסו וועי ידי און די קראפט פון וייע הענט ויין ווארן צוא
שפרייט דאש מינט מען ער האט וייע צעהן פינגר פון וייע הענט אריין
גיטקעט אין דר ערד און האט ידך אן גילעהנט אויף וי פדי ער זאל מיר

פרק ד נר א כלל ב חלק ג

ליה שמא דבר עבירה בא לידך וניצלת הימנו • דתניא כל הבא לידו דבר עבירה וניצל הימנו עושינו
לו נס • נבדרי כח עושי דברו לשמוע ונו • יכנון ר צדוק טבעתי • הריא כטרוניא אבד לה חליש
ליבאי ולא כצינא • איכא מידי למיכל אכרה ליה איכא דבר • כטא אבד יכאי נפקא מינה דעביד הא
אכיל הא • ישנא תנורא • יקא מנהא ליה • סליק וקא יתיב בגויה • אמרה ליה מאי האי • אמר לה דעביד
הא • ינפל בהא • אמרה ליה • יאי ידעי כולי האי לא צערתי • רב כהנא דזה קא זכין • דיקולי • תבעתי
הריא כטרוניא אל איול ואקשיט נפשאי סליקנפל מאיגרא לארעא • אתא אליהו ול קבליה • אמר
ליה • אמרתן ת' פרסי אל כאן גרם לי • לאו עניותא ירב ליה שיפא (פי' כס כיו) • ידדיניעל כן כל
המשכיל יסתכל ביום הדין וירא מדינה של גיהנם וימסול ביצרו וככל תאוותיו ואל יאבד עולם נצחי
למען הנאה מועטת:

כג פרק המישי

לעולם יתרחק אדם מלהתייחד עם הזנות שחשתי גדול וכופין על הזנות כמו שזכינו בגבירת יוסף
ובמטרוניות הנזכר ובבנות מאוב כי בפתוין היתה סבה להפיל כמה אלפים מישראל ולולי
קנאת פנחס שריתם האל יתברך על ישראל ובמל הנזרה נפלו יותר ויותר • וועל דא גזרו הבועל ארמית
• קנאין פונען בו • כדאיתא בפ' • מן הכלל הא' • בוא וראה כמה קשה הזנות שהארץ הקב'ה לנביאי
כן מעשיה על הכל חוץ מעל דבר הזנות כדגרסינן פרק חלק דף צ"ג (ישיה כ"ט) כה אבד ה' צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קוליה ואל
צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר הנני נותן אותם ביד נבוכדנצר מלך בבל לאמר ישימך ה' בצדקיהו וכאחאב אשר קלם מלך
בבל באש • (אשר שרפם לא נאמר אלא אשר קלם אמררתי וחתן משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שעשאם יכבדו) • כתיב יען אשר
עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי רעים וידברו דבר בשמי שקר אשר לא צויתיו ואנכי הוודע ועד נאם ה' • מאי עבדי אול צדקיהו
לכרותיה דנבוכדנצר ואל כה אמר ה' ישמע אל אחאב • ואחאב אמר לה שמעי לצדקיהו אולה ואמרה לאכורה • אמר ידענא לאלהון
דשונא ומה הוא • הוי כי אתו לנכד שדרינהו לנבאי כי אתו לנכה שדרינהו לנביא דאברה • אמר להו מאן אמר לכו אמרו ליה הקב'ה והא
הנניה כישאל ועזריה שאלתינהו ואמרו לי אסור אל אנן נמי נבאי כוותיהו לרדהון לא אמר ולדין אבד אמר להו בעינא למיבדקנכו
כתנניה כישאל ועזריה אמרו ליה • אינן תלתא ואנן תרי • אמר להו בתרו כאן דבעיתון גביינו בתרו יהושע כהן גדול אמרו בזכותה דידיה

זאל איר גמסא ווער • האט זיא עפיש גיטאן מיט פישא איר האט אים
גיהילט איר רבי תניא אנטלאפן איר האט זיך בהאלטן אין איין מרחץ
וואס עס איז גיווען וייער ססופן דאס ווען אפילו צווייא סענטשן וייען
אריין גינאנגען אין אים בייא טאג וייען זיין דאך גיווען גיטאן • איר אים
האט עס גיט גישאט • צו מארגן האבן די רבנים אים גיפערנט ווער האט
דיק גיהיט • האט ער גינאנט צו זיי צווייא הארץ פון דעם קיסר וייען בייא
מיר גיווען איר האבן מיר גיהיט די נאנצע נאכט האבן זיי גינאנט צוא
איר אפער איר דיר איין עבירה צו האנט גיקומען איר דא בייסט ניצול
גיווארן פון איר דרום האט קען דיר איין נס גיטאן דען מיר האבן גילערניט
ווען איינעם איז איין עבירה צו האנד גיקומען איר ער איז ניצול גיווארן
פון איר טוט קען איר אים איין נס • עס שטייט אין פסוק גבורי כח עושי דברו
לשבע בקול דברו שטארקע גבורים צו מאן נאמט גיבאט איר צו הערן וייען
ריי • דאס מיינט קען אזו איין גלייכענט וויא רבי צדוק האטאראניקטע
גינאנט ער זאל בייא איר ליגן האט ער גינאנט צוא איר מין הארץ איז
פר חלש קען איר גיט ליגן ביי דיר • האטא עפיש פר מיר צו עסן •
דאס זיא גינאנט עס איז דא חור פלייש • האט ער גינאנט וואש איז דר
חלק • ווער עס טוט די עבירה • מיט אויף די עבירה פון חור עסן •
האט זיא גינאנט דעם אויבן איר האט גיליינט די פלייש צוא בראשין •
איז רבי צדוק גינאנגען איר האט זיך אריין גינעצט אין דעם הייסן אויבן
אריין • האט זיא גינאנט צו אים ווארום טושטו דאס • האט ער גינאנט
צו איר ויר וואס ליגט בייא איין פותית דר פאלט אריין אין דעם פייער פון
ויהקם • האט זיא גינאנט צו אים איר זאל גיווען וויסן דאס דיא וואך איז
אזו הארב בייא אייך וואלט איך דיר אזו פיל גיט סעצער גיווען • רב כהנא
האט פאר קויפט קערב וואס ווייפער גיטאן זיי • האט אהארינעטאיים
גיבעטן ער זאל ליגן ביי איר • האט ער גינאנט צוא איר איר וועל גיין
אויף דעם בויסד איר וועל מיר פריער אויס צירן • איז ער ארויף גינאנגען
איר האט זיך פון אויבן אראפ גיווארפן • איז אליהו הנביא גיקומען איר
האט איר דר חאפט ער זאל גיט גיהרנט ווערן • איר האט גינאנט צו אים
איר בן פיר הונדערט מייל ווייט גיווען פון דאנען איר דא האסט מיר
סמריה גיווען צו קיין יד אהר דיר מציל צו זיין • האט רב כהנא גינאנט
צוא איר ווער האט דען מיר גורם גיווען דאס מין עסק זאל זיין מיט
ווייבערשע כסדות • גיט דען דאס אריינקייט האט אליהו אים געגעבן איין
פלי מיט רענדליך • על כן דרום זאל איינליכער קלינגר מענטש קיין אין
דעם יום הדין איר זאל מורא האבן פר דעם שטראף פון גיהנם • איר זאל

כנון רבי צדוק טבע כח לך ולי להכניח
נחשי קוט • אבד מאי נפקא מינה דזה
מיתא דלא נודת לי לאל מלכא עתא ים לנודת
מלכא דעבדי כלי כנועל ארעית ראו למלכ
עמא • שגרא תנורא אלה ככותות הסקס
אל כסנור ללות דבר כותא עס ואלה גדולה
סיהא זלין יכול לסנור ממנה ומסור גיט
לכוננו • קא כנחא ליה ללותו עלי כנחו •
סליק דר צדוק ויחסי כסור כסנור • נפל • דהא
כסור מל גיטא • אי ידעי אלו ידעתי שחמור
פליס דבר כלי • דיקולי פליס שחמור טמנות
עס פליסין • אסרתן שחמור נמקס אול
דחוק פ' פרסי • לאו עניותא נחמיה זי ללו
כעניות לא כוונתיה ליוס פסקי למלכת כסי •
דירי וכוניס •

קנאין פונען בו עין נפקא ר' כנל
לאסון • בקלות הסתכסכן דאס •
שמי לחמם • אינן תלתא וכוניס וכוניס •

שקר אחאב בן קוליה ואת צדקיהו
אל אחאב בן קוליה ואל
צדקיהו בן מעשיה הנבאים לכם בשמי שקר הנני נותן אותם ביד נבוכדנצר מלך בבל לאמר ישימך ה' בצדקיהו וכאחאב אשר קלם מלך
בבל באש • (אשר שרפם לא נאמר אלא אשר קלם אמררתי וחתן משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שעשאם יכבדו) • כתיב יען אשר
עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי רעים וידברו דבר בשמי שקר אשר לא צויתיו ואנכי הוודע ועד נאם ה' • מאי עבדי אול צדקיהו
לכרותיה דנבוכדנצר ואל כה אמר ה' ישמע אל אחאב • ואחאב אמר לה שמעי לצדקיהו אולה ואמרה לאכורה • אמר ידענא לאלהון
דשונא ומה הוא • הוי כי אתו לנכד שדרינהו לנבאי כי אתו לנכה שדרינהו לנביא דאברה • אמר להו מאן אמר לכו אמרו ליה הקב'ה והא
הנניה כישאל ועזריה שאלתינהו ואמרו לי אסור אל אנן נמי נבאי כוותיהו לרדהון לא אמר ולדין אבד אמר להו בעינא למיבדקנכו
כתנניה כישאל ועזריה אמרו ליה • אינן תלתא ואנן תרי • אמר להו בתרו כאן דבעיתון גביינו בתרו יהושע כהן גדול אמרו בזכותה דידיה

גינאנט איר רבי תניא אנטלאפן איר האט זיך בהאלטן אין איין מרחץ
וואס עס איז גיווען וייער ססופן דאס ווען אפילו צווייא סענטשן וייען
אריין גינאנגען אין אים בייא טאג וייען זיין דאך גיווען גיטאן • איר אים
האט עס גיט גישאט • צו מארגן האבן די רבנים אים גיפערנט ווער האט
דיק גיהיט • האט ער גינאנט צו זיי צווייא הארץ פון דעם קיסר וייען בייא
מיר גיווען איר האבן מיר גיהיט די נאנצע נאכט האבן זיי גינאנט צוא
איר אפער איר דיר איין עבירה צו האנט גיקומען איר דא בייסט ניצול
גיווארן פון איר דרום האט קען דיר איין נס גיטאן דען מיר האבן גילערניט
ווען איינעם איז איין עבירה צו האנד גיקומען איר ער איז ניצול גיווארן
פון איר טוט קען איר אים איין נס • עס שטייט אין פסוק גבורי כח עושי דברו
לשבע בקול דברו שטארקע גבורים צו מאן נאמט גיבאט איר צו הערן וייען
ריי • דאס מיינט קען אזו איין גלייכענט וויא רבי צדוק האטאראניקטע
גינאנט ער זאל בייא איר ליגן האט ער גינאנט צוא איר מין הארץ איז
פר חלש קען איר גיט ליגן ביי דיר • האטא עפיש פר מיר צו עסן •
דאס זיא גינאנט עס איז דא חור פלייש • האט ער גינאנט וואש איז דר
חלק • ווער עס טוט די עבירה • מיט אויף די עבירה פון חור עסן •
האט זיא גינאנט דעם אויבן איר האט גיליינט די פלייש צוא בראשין •
איז רבי צדוק גינאנגען איר האט זיך אריין גינעצט אין דעם הייסן אויבן
אריין • האט זיא גינאנט צו אים ווארום טושטו דאס • האט ער גינאנט
צו איר ויר וואס ליגט בייא איין פותית דר פאלט אריין אין דעם פייער פון
ויהקם • האט זיא גינאנט צו אים איר זאל גיווען וויסן דאס דיא וואך איז
אזו הארב בייא אייך וואלט איך דיר אזו פיל גיט סעצער גיווען • רב כהנא
האט פאר קויפט קערב וואס ווייפער גיטאן זיי • האט אהארינעטאיים
גיבעטן ער זאל ליגן ביי איר • האט ער גינאנט צוא איר איר וועל גיין
אויף דעם בויסד איר וועל מיר פריער אויס צירן • איז ער ארויף גינאנגען
איר האט זיך פון אויבן אראפ גיווארפן • איז אליהו הנביא גיקומען איר
האט איר דר חאפט ער זאל גיט גיהרנט ווערן • איר האט גינאנט צו אים
איר בן פיר הונדערט מייל ווייט גיווען פון דאנען איר דא האסט מיר
סמריה גיווען צו קיין יד אהר דיר מציל צו זיין • האט רב כהנא גינאנט
צוא איר ווער האט דען מיר גורם גיווען דאס מין עסק זאל זיין מיט
ווייבערשע כסדות • גיט דען דאס אריינקייט האט אליהו אים געגעבן איין
פלי מיט רענדליך • על כן דרום זאל איינליכער קלינגר מענטש קיין אין
דעם יום הדין איר זאל מורא האבן פר דעם שטראף פון גיהנם • איר זאל

פרק ה נר א כלל ב חלק ג

מצלינן שדיניהו אינהו קלו יכבדנא • יהושע כהן גדול איחרון מאניה אל ידענא דצדיקא רבא את • מאי טעמא איחרון מאנך וחנניה מישאל ויעזריה ריח נורא לא הות בהון • אמר ליה אינון תלתא ואנא לחודאי אמר ליה והא אברהם לחודיה הוה • התם לא אתייהב רשותא לנורא למיכל • הבא אתייהב רשותא לנורא למיכל • ועוד תרי קינאי יבישי וחד רמיבא כי קלו הנך תרי יבישי רמיבא מי לא מיהרין יומאי טעמא איענש אמר רב פפא מישום דהו בניו נסבין גרושות ולא מיהה בהון שנאמר (זכריה ז) ויהושע היה לבוש בגדים צואים וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים אלא שהיו בניו נושאים לנשים שאינן הגנות לכהונה ולא מיהה בהון • וגרסינן בב"ר פרשה כ"ו ר' עזריה ורבי סימון בשם ריב"ל אמרו על הכל הוא מאריך אפיה חוץ מונות ימה מעין (בראשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו' מה כתיב בתריה ויאמר ה' אמהה את האדם אשר בראתי ובעון נאוף ארמית נופל ב"א ארורים הכתובים בתורה שנאמר עליו כדגרסינן במסכת סוטה פרק אלו נאמרין דף ל"ז דרש רבי יהודה בר נחמני כהורגמניה דרבי לוי יכל הפרשה לא נאמרה אלא בנואף ונאפת שנאמר (דברים כז) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה • פסל ומסכה • ארור מני ליה • אלא • מה הבא על ארמית והוליד בן ועובד כוכבים ומזלות אמר הקב"ה ארורים אביו ואמו של זה שכן גרמו לו • ופירשו עליו כיוצא בו • ארור מקלה אביו • זה המוליד בן מן הארמית שגרם לבנו להקל אביו וכן משגה עור וכן כל כיוצא בהם • והבא על הארמית נופל עמה בנידון כדגרסינן במדרש תנחומא ובפרק אמר להם הממונה דף ל"ה (בראשית לט) ולא שמע אליה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה בעולם הבא ועבירה זו מתחברת עם האדם כיום הדין כדגרסינן בפרק קמא דעבודת כוכבים דף ה' אמר ר"ש בר נחמני אמר רבי יונתן כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו שנאמר (ישעיה כח) והלך לפניך צדקך וגו' כל העובר עבירה אחת בעוה"ז ימלפתו והולכת לפניו ביום הדין שנאמר (איוב ו) ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאכדו • רבי אליעזר אומר קשורה בוכבלב שנאמר יולא שמע אליה לשכב אצלה

הבא על הכותית מיב משם נב"ל נדה שפחה עובדת כוכבים ומזלות אשה איש חלמה כחשה איש דמיון • כלפסיהו מעשהו לכן מלכות

בן לוי אויף אלימן האלט נאט אויף זיין צארן פון צוא שפראפן • אויט נגנבן אויף זנות האלט ער נישט אויף זיין צארן • איז דאס לערנן מיר אפון דעם פסוק ויראו בני האלהים וגו' און די קינדר פון דיא הארץ האבן גייערן די מענטשן פון די מענטשן דאס זיי זיינן שיינ זיינן זיי גלעגן ביי זיי שטייט ווייטער אין פסוק דאס נאט זאגט איך וועל אפ מעקן דעם מענטשן וואס איך האב בשאפן • און פון וועגן זנות מיט איין פותית וואס דינט פוכבים ומזלות פאלט דר מענטש אריין אין די עלף ארורים וואס שטייט אין דר תורה • אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סוטה רבי יהודה בר נחמני דער מתורגמן פון רבי לוי האט גדרשט דאס דיא גאנצע פרשה פון ארור איז גישט אנדערש גיזאגט נאר אויף דעם וואס איז מונה מיט איין פותית דען אין פסוק שטייט פר פלוקט זאל זיין דער מאן וואס וועט מאכן איין אויס גיזאקטע פילד און איין גיזאקטענע פילד איז דאך קשה ווער עס מאכט זיך איין פסל און איין מסכה פר איין דמות פוכבים ומזלות איז דען דר ענש פון ארור גנוג • צו אים ער איז דאך איין פופר בעיקר • גייערס דר פסוק מיינט וועל עס ליגט בייא איין פותית און האט איין זון מיט איר און דר זון דינט איין פסל און מסכה פון פוכבים ומזלות זאגט נאט פאר פלוקט זיינן די פאטער און מוטער פון דעם קינד דאס זיי האבן אים אזו גורם גינען • און די אנדערע פסוקים פון ארור ווערן אויך אויף אים אויס גלייט אזו וויא אין פסוק שטייט פר פלוקט איז דר וואס איז מבוה זיין פאטער און מוטער מיינט מען אויך פר פלוקט איז דר וואס האט איין זון מיט איין פותית דאס ער האט גיבראכט אזו אקיינר אויף דר וועלט וואס וועט מבוה זיין זיין פאטער אויך אזו ווערט אויף אים אויס גלייט דער פסוק פאר פלוקט איז דר וואס פר אירט דעם בלינדן אין דעם וועג • און אויך אלע פסוקים וואס ווייטער שטייען • און דר וואס ליגט בייא איין פותית פאלט מיט איר אין גיהנם אריין • אזו וויא מיר לערנן אין מדרש תנחומא און אין נפרא יומא דאס יסד האט נישט גיזאקט ליגן ביי זיין הארינטע אויף דר וועלט פדי ער זאל נישט זיין מיט איר אויף יענר וועלט • און די עבירה בארעפט זיך מיט דעם מענטשן אין דעם יום הדין אזו וויא מיר לערנן אין נפרא עבודת כוכבים רבי שמעון בר נחמני זאגט פון וועגן רבי יונתן ווער עס טוט איין מצוה אויף דר וועלט גייט אים די מצוה פאר אויס אויף יענר וועלט אזו וויא אין פסוק שטייט עס וועט גיין פר דיר דיין גירעכטיקייט • און ווער עס טוט איין עבירה אויף דר וועלט אזו וויאקלט זיא דעם מענטשן ארום און גייט אים פאר צום יום הדין אזו וויא אין פסוק שטייט זיי וועלן זיין באוויקלט ביט די מעשים פון זייער וועג און וועלן גיין אין פינסטערין גיהנם און וועלן פר לארן ווערן רבי אעלער זאגט די פותית איז אן נגנפנט אין

הגנה מישאל ועזריה האבן זיי מיר גיזאגט עס איז אסור • האבן זיי גיזאגט מיר זיינן אויך אנעלכע נביאים אזו וויא זיי • צו זייא האט עס נאט נישט גיזאגט און צו אונז האט ער עס יא גיזאגט • האט נבוכדנצר גיזאגט צו זיי איך וועל אייך פרובין מיט פייער אזו וויא איך האב גיפרוכט תנניה מישאל ועזריה און האב זייא אריין גיזאגט אין איין קאלד אויבן און זיי זיינן נישט פר ברענט גינען • האבן זיי גיזאגט • זיי זיינן גינען דרייא איז זייער זכות גרשער גינען און מיר זיינען נאר צווייא • האט נבוכדנצר גיזאגט צו זיי קלייבט אייך אויס וועמן איר ווילט וועל איך אים געבן מיט אייך • האבן זייא זיך אויס גיקליבן • יהושע כהן גדול דען זיי האבן זיך גימראכט דורך זיין זכות וועלן זיי אויך גיצול ווערן • האט מען זיי אלע דרייא אין פייער אריין גיזאגט • זיינן זיי פייער פר ברענט גיזאגט אזו וויא דינע שפענדליך און בייא יהושע כהן גדול זיינן די קליידער אפסיל צו גיברענט גיזאגט • האט נבוכדנצר גיזאגט צו אים איך ווייס וואול דאס דו ביסט אגרושער צדיק נאר ווארם זיינן דיר דינע קליידער אפסיל צו גיברענט גיזאגט און צוא תנניה מישאל ועזריה האט דאס פייער אפילו נישט צו גישמעקט • האט יהושע גיזאגט צו אים זיי זיינן גינען דריי צדיקים איז זייער זכות גרשער גינען און איך בין נאר אליין פרענט אים נבוכדנצר אברהם איז דאך אויך נאר אליין גינען אין פייער און זיינע קליידער האט דאך נישט גיברענט • האט אים יהושע גענעמקט ביי אברהם אבינו איז קיין רשות נישט גינען גיזאגט צום פייער צוא ברענט • אבער דא איז ווארן גינען רשות צום פייער צו ברענט דיא צווייא רשעים דרום זיינען פינע קליידער אויך אפסיל צוא גיברענט גיזאגט • און ווידר ווען מען ליגט אין פייער צווייא דארע שפענר און איינס איין נאסן אזו ווען די צווייא שרעקענע ברענען ווערט דען נישט דר נאסר אויך צו גיברענט דורך זיי • פרענט די נפרא ווארם אין אמת זיינן אים די קליידר צו גיברענט גיזאגט דר תירוצ וואס ער האט גיזאגט צו נבוכדנצר איז קיין רעכטער תירוצ נישט דען נאט האט אים דאך גיקענט מציל זיין עס זאל אים נאר נישט גישען • ענטפערט די נפרא ער האט פר ויגרינט ווייל זיינע זין האבן גינען ווייפר גרושות וואס זיי זיינן אסור צו פרייגן און ער האט זיי נישט פר ווערט • אזו וויא אין פסוק שטייט און יהושע איז גינען אן גיקלייד אין קליידר וואס זיינן גינען איין גריכט אין צואה • איז דאך אקשה • צו איז דען גינען דר סדר פון יהושע צו אן קליידר זיך בגדים צואים אלא עס איז נמינט דאס ער איז גינען איין גריכט אין דעם תמא וואס ער האט נישט גינענט זיינע זין פון צו געמען גרושות • וגרסינן אויך לערנען כיר אין מדרש רבה רבי עזריה און רבי סימון זאגן פון וועגן רבי יהושע

קינסי קוסט ען דק • וואי טעמא איינש יובע דאנטי נורא לאנטי דבלי דאכר אריו לנבוכדנצר דמיס בעלמא הוה • מה מעם כיו מלח מי מלי כלומר מהיכן נלמד • כל הפרשה על סדר גינען • אדר סני ליה נהמיו סופר בעיקר הוה וסני ליה כלומר • זה הבא על הערוה אשה איש והוליד ממנה ממזר וממזר נהמיו כלומר לכל נקבל ה' ואלו מולא אלה הולך בין העובדי כוכבים ומזלות ועובר כוכבים ומזלות • ארורים אלה אשר עשאו לעבוד פסל ומסכה וכן דבר אה כלם מקלה אביו ואמו כל אשה איש מוליד בנאיו ואמו שגרמו כגדלו גדוליו רעים כביתם מנהג עור מסכה אשה איש איש סומא דנדר וליה ודעת בעינן כמזל מצינ גבול עתה כל על אשמו הכי סנינ גבולו מנה רשע כהר נוסם לה כלם ספרו שמות בדיקת המים המים לוקח שומר שומר לוקח שומר עוקב שירוש כסבור אחר כמנהל לפסחו לו אשה איש וגורם לו מיתה • מה מעשן גר אל מחניר גר ישראלי וכן וזה הגר ויהנה וסנינן סנינן כן הגר וזין ללחיו שחניר חק כירושא חף חס החוקי נכנסו אביו הכי מעה מסכן גר • ויחוס כפשוטו שחמור חולק עס יחמי האב והאלמה וכן הכי • כך משמע לפי הנמלה ולדברי המחבר משמע שחמור כנעני חמית לפי שם שחמור חמית כנעני כל הענין כמו שחמור קח המחבר נפסין וגם כ"ד של חשמונאי גזרו על

פרק ה נר א כלל ב חלק ג

להיות עמוד לשכב אצלה בעוה"ז להיות עמה ביום הדין • ולא עוד שאינו עולה מניהנם כדגרסינן במסכת עירובין פרק עושין פסין דף י"ט אמר רבי לוי פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהם כל וחומר ממזבח הזהב ומה מזבח הזהב שאין בו אלא כעובי דינר וזה עובד כמה שנים ואין אור שולטת בו • פושעי ישראל שמלאים מצות כרמון דכתיב יכפלה הרמון רקתך ואמר רבי לוי אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון על אחת כמה וכמה ואלא הא כתיב (תהלים פד) עובדי • בעמק הבכא מעין שיתורו והוא דמחייב דינא דהא שעתא מניהנם ונחית אברהם ומסיק להו לבר ממאן דבעל ארמית דמשבתא ערלתיה ולא קא מסיק ליה • לפיכך הירא יתרחק מן היחוד כדי שלא יבא לידי הכתה ומן הדור כדי שלא יבוא לידי עבירה •

כד פרק ששי

אשרי אדם מפחד תמיד מליפול ביד יצור הרע ומתגבר בכל יום להלחם כנגדו כדי שלא יטעום מעם המאן כדגרסינן בפסחים פרק האשה דף פ"ז • אמר ר' זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב (תהלים קד) אשר בנינו • כנטיעים מגדלים כנעוריהם כננותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל • אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו מעם הטא • ובנותינו כזויות אלו בחורות ישראל • שמנידות פתחיהן לבעליהן • יוכן הוא אומר (זכריה ט) ומלאו כמזק כזויות מזבח • ואי בעית אימא מרכא מווינו מלאים מפיקים מין אל זון כננותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהם הכתוב יכאילו נכנה היכל בימיהם וגרסינן בפרק עושין פסין דף כ"א דרש רבא מאי דכתיב (שיר השירים ז) הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו מעם הטא ועל פתחיהן כל מגדים אלו בחורות ישראל שמנידות פתחיהן לבעליהן • יחדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמרה כנכת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שהרבה גזירות נותני עליו עצמי ממה שגזרת עלי דודי יקיימתי • ואל יאמין אדם בעצמו אבל לעולם יתירא מן החטא כמו ששנינו במסכת אבות פרק שני הלל • אומר יאל תפרוש מן הצבור • ואל תאמין בעצמך עד יום מותך וכו' והרי מצינו גדול הדור נטבע במצולה זאת • כדגרסינן פרק חלק דף ק"ז אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל

אין דעם בועל אויף גער וועלט אזוי וויא איין הונט אן זיין הערין דען אזוי שטייט אין פסק יוסף האט נים גיוואלט צו הערן צו איר צו ליגן ביי איר אויף דר וועלט כדי ער זאל נים זיין אן גיקניפט אין איר אויף יענר וועלט • און נאך מער שטראף האט ער דאס ער גייט נים ארויס פון דעם גיהנם אזוי וויא מיר לערנען אין עירובין רבי לוי זאגט דאס פייער פון גיהנם קען נים שולט זיין אין די פושעי ישראל ווי אין נאנצן צו פר ברענן מיר לערנען דאס אפ איין קל וחומר פון דעם מזבח הזהב דאס ער איז גיווען פון האלץ און איז נאר גיווען פדעקט מיט גאד אזוי גראב וויא איין רעגול און ער איז גישטאנן פיל יארן און דאס פייער פון די קמורת האט דאך נים שולט גיווען אים צו פר ברענן ווייל מען האט איין מצוה גיטאן אויף אים אלס טאג דאס מען האט די קמורת גיבראכט אויף אים כפל שכן די פושעי ישראל דאס ווי זיינן פול מיט מצות אזוי וויא איין מילגראם איז פול מיט קערנליך • אזוי וויא אין פסקו שטייט אזוי וויא איין גישטאטנע מיל גראם זיינען דינע לידיגע לייט זאגט רבי לוי מען מיינט אפילו די לידיגע לייט וואס צווישן די ישראל זיינן אויף פול מיט מצות אזוי וויא איין מיל גראם איז פול מיט קערנליך • האט פשיטא דאס פייער פון דעם גיהנם קיין שליטה נים אין זיין און דאס וואס עס שטייט אין פסקו דאס די רשעים וואס קומן אין גיהנם די לאזן פיל מערערן פאלן אזוי וויא איין קוואל • דאס זיינן די וואס דארפן קומן אויף איין קליינע וויילע אין גיהנם און אברהם אבינו גייט פאלד און נעמט ווער עס האט גראלטן ברית מילה נעמט ער אים ארויס פון דארטן • חזן דר וואס איז גלעגן ביי איין פותית וואס דינט פובכים ופזות דר ווערט אן גיווען גלייך וויא ער האט איין ערלה און אברהם דער קענט אים נים דאס ער איז גסולת און בריינגט אים נים אויף דר גלייכט אין גיהנם • לשיכ דרום אפלייכר וואס האט מרא פו דעם גיהנם זאל זיך מרחיק זיין פון מחר זיך צו זיין מיט איין אשה און כפל שפן מיט איין פותית כדי ער זאל נים אן גרייפט ווערן צו דר עבירה • און זאל זיך מרחיק זיין פון הדור כדי ער זאל נים קומען איין עבירה צו טאן •

כד אשרי אדם מפחד תמיד וואל דעם מענטש וואס האט תמיד מרא ער זאל נים פאלן אין דר האנט פון זיין יצר הרע און שטארקט זיך אלע טאג צו מחמץ האלטן אפמקענן אים כדי ער זאל נים פר זוכן איין טעם פון איין עבירה • אזוי וויא מיר לערנען אין פסחים • מר וזוטרא בר טוביה זאגט פון ווענען רב וואס מיינט עס דער פסקו וואס ער זאגט • אונזערע זין זיינען גלייך אזא וויא דיא יונגע בוימער • זיין זיינען הויך גיוואקסן מיט זייער יונגקייט • און אונזערע שטעמער זיינען גלייך אזוי וויא די ווינקל פון גראקשע שטייט • א 1 וויא דאס גישטאט פון דעם

כמו מלפניו את המצוק כסמך : להיות נקשר עבה כשפ"ץ • ויש מפרשים כסמך ים אחרים כלל : בעמק הבכא כשעם שגורין גויהם יורדין ומעט כמעט : דמשכתא ערלתיה וליטו מכיון שגורם לו כאלו ליטו עימול : כנטיעים יונקים שלל מתקלקל עדיין ולא היה כנס שום ענין : שמנידות פתחיהן של גדיס לעליהן שאינם חסואים ואלעין שחיתות מזכוכי • וליט דגריס שגורין פתחיהן לעליהן סימנות פתחיהן עד שמתקלקל לעליהן ואיך נעלות לאחריהם : ובה"א ומלאו כמזק כזויות ומה וזויות דכתיב כתיב כזו ומלאו הי"ל כזויות כזויות שגורין פתחיהן חלוטין וליטן מתקלקל אל אחריהם עד שיכאילו בעליהן : כאלו ככנה היכל בימיהם וכדי כמעט מחוטבות כננות סילל מניית לאן בנין : הרשים דכ"י ספרים גם ישנים דכ"י מוסרי דודי צפנתי לך ושפתי כל חלל לשון : אל תפרוש מן הצבור לאל סתחק נצרות שכל ספור מן המצור לוי וואס כננותו כליט : ואל תאמין בעצמך עד יום מותך ככ"י יוחנן ככ"י שנים כננות שגורין גדולה ולכסוף נעשה נדון :

היכל דאס מיינט מען אונזערע זין זיינן גלייך אזוי וויא יונגע בוימער וואס זיי זיינען נאך גרייט קיילע גיווארן און קיין בראך איז נים דא אין זיין אזוי וויא די בחורים פון די ישראל דאס זיי האבן נאר נים פאר זוכט איין טעם פון איין עבירה • און אונזערע טעמער זיינן גלייך וויא די ווינקלן דאס מיינט מען די יונגע ווייבער פון ישראל דאס זיין זאגן זייערע מאנען דאס זיי זיינען גדול און זיי זיינען זיך פארש און מען קיין עבירה נים דען אזוי שטייט אין פסקו ומלאו כמזק כזויות מוכח לערנען מיר אפ דאס דער זויות וואס שטייט דא מיינט מען אויף אזוי האמלשע אונזערע טעמער זיינן דר פילט מיט חשק בהעפמן זיי זיך דאך נים צו זייערע מאנען ביי זיי ווערן טהור • אויך קען מען עס אפ לערנען פון דעם וואס ווייבער אין פסקו שטייט אונזערע ווינקלן זיינן פול און ציין אויש שפיי פון יאר צו יאר דאס מיינט מען אזוי וויא די אונזרות זיינן פול מיט תבואה • אזוי וויא אונזערע טעמער פול מיט חשק און מען דאך קיין עבירה נים • און אויף אונזערע זין און טעמער שטייט דר פסקו דאס זיין זיינען גלייך וויא דער היכל וואלט אין זייערע מען גיבויט גווארן פון ווערן זייער זכות : וגרסינן און מיר לערנען אין פרק עושין פסין דאך האט גירדלשט וואס מיינט דער פסקו וואס ער זאגט הדודאים נתנו ריח די גראו פיפליך האבן גינעבן איין ריח • דאס מיינט ער די בחורים פון ישראל וואס האבן נאך נאר נים פאר זוכט דעם טעם פון איין עבירה ועל פתחיהם כל מגדים מיינט ער די יונגע ווייבער פון ישראל וואס זיי זאגן זייער צייט פון גדה צו זייערע מאנען • יחדשים גם ישנים צפנתי לך מיינט ער די כנכת ישראל זאגט פון נאט רבונו של עולם עס איז דיר נאט פאנוואקסן דאס איך האב אויף זיך גויר גיווען פיל חוכמות מער וויא דא תורה און אויף דיא זייע וואס די חכמים האבן מוסיף גיווען • און פון דר תורה און אויף דיא זייערע נים מווינען און זאל שטענדיג זיך שרעקן ער זאל נים פר גידינן אזוי ווי מיר לערנען אין מסכת אבות הלל זאגט דו זאגסט זיך נים אפ שטיילן פון דעם צבור ווען חלילה איין צדה קיבט אויף וויא זייערע דוא זאלקט דאך אויף מצער זיין מיט זיי צו זאכן • און דא זאלקט זיך נים מווינען ביו אין דעם טאג פון דיין מוים דען דו קענט נים וויסן וואס דא קענט נאך ווערן • אזוי וויא מיר גפינן ביי יוחנן בלן גדול דאס ער איז אבצוג יאר גיווען איין בלן גדול און לסוף איז ער גיווארן איין מין : ומר מצינו און פר וואר מיר גפינן דאס איין גדול הדור איז אין דער מפר זאך גיחאט גיווארן אזוי וויא מיר לערנען אין פרק חלק • רב יהודה זאגט פון ווענען רב אייביג זאל זיך דר מענטש נים בריינגן צו איין פרובינג דאס נאט זאל אים פרובן דען דור המלך האט זיך גיבראכט צו איין פרובינג און איז גישטויכלט גיווארן דרינגן • דען ער האט גיזאגט צו נאט

לבי רב עמרם חסידא בהדי דקא חלפא חדא מיניה (פירוש מתיס, שוחרת פ"ס פארוכס ש"ן פסלם וי"ס) * נפל נדורא באפסא (פירוש פ"א לור כ"ט דרך סה"ן ס"ו פס"ס מאיר"ס) שקליה רב עמרם לדנרא יוקא מליק ואזיל כי מטא לפלגא דדנרא אפשה (פירוש סה"ר"ס וזיקן נר"ו לעמוד תחזקמו בחוקק לעמוד ויחזקמו על י"ו) רמא קלא ינורא כי רב עמרם נורא בי רב עמרם יתאו רבנן אמרו ליה כספיתין : אמר להו מוטב תכספון מיני בהדין עלמא ולא תכספון מיני בעלמא דאתי *אשבעיה ליצריה דיפוק מיני ונפק מיניה כי דיקלא דנורא אמר ליה חזי דאת דנורא ואנא מכשרא : ואנא עדיפנא מינך * רבי מאיר הוה ימתלוצין בעוברי עביה יומא חד *אידימ ליה ששן כאיתתא יבהך גימא דנורא ילא הוה מכרא * ינכס מצרא (פירוש ס"ג) וקא עבר ואזיל * כי מטא פלגא דמצרא שבקיה (פירוש י"ג ס"ד כרע ורבי מאיר) אמר ליה ילא דקא מברין ערך ברקיעא וזהרו בר"מ ותורתו שוית' לדמך תרי מעי' פלימי הוה רגיל דקאמר גירא בעיני' דשמן * יומא חד מעלי יומא דכפורא הוה *אידימ ליה בעניא אתא קרא אבבא אפיך ליה ריפתא אמריכולי עלמא אנווא ואנא אבראי אתיהו אקרבוא אפתורא מלי נפשיה' שיהינא וכיבי אמרו ליה *יתב שפיר (פ"ס אל תחזיקו) יתבו ליה כסא אכמר בנוי' (פירוש ס"ד ב"ס ליה סיוטא מן בריא) *נחרו ביה *שקא ומית' (פ"ס סחוקי עמלו לחיפס וי"ס) *שמע דקאכרי קמל פלימו נברא *ערק ומישא (פ"ס ויחזק) בבית הכסא אול בתריה נעל קמיה כי *חזויה דקא מצטער גלי ליה נפשיה אמר ליה *מ"ט אמר מר הכי *ואלא היכי קאמינא א"ל לימא מר רחמנא ליגער ביה בששן רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עדינא דהוה נפיל אאפיה אמר רחמנא יצילנו מיצר הרע יומא חד שמעת דביתחו אמרה מכדי כמה שנין ידפריש מנאי מאי מעמא אמר הכי יומא חד הוה קא גרים בניתי' *קשטמו נפשה יחלפה ואיתת קמיה אמר לה מאן את * אמרה ליה *אנא חרותא (פ"ס ס"ס וי"ס) ביכנה נעיר) דהדרי מ'ומיה' (פ"ס סחוקי ב"ס ס"ס) תבעה דאמר ליה אתאי ניהלי להך רומנא בריש צוציתא (פ"ס ס"ס ק"ן ש"ס ס"ס ס"ס ס"ס) אשור (פ"ס ק"ן) אתאי ניהלי' כי אתא לביתי' הוה קא שגרה דביתחו תנורא מליק יוקא יתיב בגויה * אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הוה *אמר

צו טיילט דיין ברום אויף צווייג טייל. פליט איז גיוואונט גווען צו זאגן
אין טייל זאל אריין אין דעם שטעט אונז. איין מאל איז גווען ערב ויס
כפור האט זיך דער יצר הרע גוויזן צו פליט גלייך וויא אין ארימא אונ
אין נקמא אונ האט געטען בייא דער טיר מען זאל אים עפס געבן עסן.
האט מען אים ארויס גבראכט ברויט. האט ער גזאגט דיא גאנצע וועלט
ווצין היינט אינווייניג בייא איין טיש אונ עסן אונ איך זאל עסן אויף דר
זאס. האבן זיי אים אריינגעבן אין האבן אים געעצט בייא איין טיש. האט
ער זיך גמאכט פול מיט גרינדן אונ בלאטערן אונ האט אייטש גיקוועטשט
פון וויא. האט פליט גזאגט צו אים זיך ארענטליך אונ פאר פאראים אונ
ניש דאס עסן. האבן זיי אים געבן איין כוס צוא טרינקן האט ער אריין
גיבראכט דרינען. האט פליט אן גישריען אויף אים האט ער זיך גמאכט
טויט. איז האט גמאכט הערן צו די שטוב לייט איין קול דאס עס האט זיך
זייא גבראכט מען זאגט אויף דער גאס פליט האט גרנגט איין מענטשן.
האט פליט פחד גקרינן אונ איז אנטלאפן גווארן פון דר שטאט אין פעלד
אריין אונ האט זיך בראלטן אין איין בית הכסא דען זייערע בתי כסאות
זיינן גווען אין פעלד. איז דר שטן אהין גגאנגן אונ האט דעם בית הכסא
צוא גישלאסן. וויא ער האט געהערן דאס פליט איז זיך זייער מצער.
האט ער אויף גשלאסן דעם בית הכסא אונ האט זיך מלה גווען צוא
פליט אז ער איז דאס. אונ האט גזאגט צוא אים ווארום שילסען טיך
דרום האב איך עס דיי אזו נסאן. האט פליט גזאגט צוא אים וויא אזו
דען זאל איך זאגן גיצול צוא ווערין פון דיר. האט דער שטן גזאגט אזו
זאקטו זאגן איז תפלה טאן. דער דער בארמדיגער גאט זאל אן שרייען
אין דעם שטן ער זאל טיך נישט אן ריירן צו ביין. רבי חייא בר אשי איז
גוואנטליך גווען אלע צייט ווען ער פלעגט פאלן אויף זיין פנים צו זאגן
רחום רחמן פלעגט ער תפלה טאן גאט זאל טיך מציל זיין פון דעם יצר הרע
הדע. איין מאל האט עס זיין ווייב גהערט. האט זיא זיך גבראכט עס
איז דאך שוין וויא פיל יארן וואש ער האט זיך פארש גווען פון טיר משה
זיין ארמקייט נוא ווארום האט ער נאך מירא פאר דעם יצר הרע. איין
מאל איז ער געסן אין זיין גארטן אונ האט געלערנט. האט זיא זיך שוין
אויס גצירט אונ האט זיך פר שטעלט אים איז גיגאנגן פאר בייא אים היי
אונ הער. האט ער זיא גיפרעגט ווער ביסטו דען ער האט זיא נישט דר
קענט. האט זיא אים געפרט איך בין די בוואונטש זונה תרוהא אונ ביי
היינט גראד דא ארום גגאנגן. האט ער גזאגט צוא איר ווילשטו זאגן מיכ
טיר. האט זיא גזאגט בריינג טיר דעם מיל גרויס וואס היינט אויף דער
אויבערשטער צווייג פון דעם בוים. איז ער ארויף גשפונגן א יך דעבי
בוים אונ האט איר אים גבראכט אונ איז גלענן בייא איר. וויא ער איז

האט מען נישט ווארן צווא האבן פאר יחוד און ווארום האט רב פיבי מירא
געהאט רב יוסף און דאך גווען ענפער די גמרא ווייל רב פיבי איז וויער
בקענט גווען מיט רב יוספס ווייב. דרום האט ער נאכא דגהאט. אויך
זאגן מיר ווייטער אין גמרא גיפאנגע ווייבער זיינן גיבראכט גיטארן קיין
גערדעא. האט מען וויא גבראכט צו רב עמרם חסידא ער זאל זיי אויש
לייזן. האט ער זיי אויס גלייזט און האט זייא גיעצט אויף איין אויפער
שטייב. איז איינע פון זיי דורך גאנגן פאר בייא דעם לאך וואס איז גווען
פון דעם אויבר שטייביל אין שטוב אריין. וויא זיא איז פון ביי גיגאנגן איז
לייטשט גיטארן אין שטוב פון איר ליכטיגע נויכט האט רב עמרם גרויש
השק צו איר בקימן און האט גנומן איין לייטער און איז ארויף גאנגן צווא
איר. וויא ער איז גקומן אין מיטן דעם לייטער האט ער צו שפרייט זיינע
פיס כדי ער זאל זיך שטארקן אויף זיין יצר הרע צו בלייבן שטיין אויף
דעם ארט. און האט אן גהויבן צו שרייען איין פייער פרענט ביי עמרם
כדי לייט זאלן צו זאגן קומען וועט ער זיך פון בושא אפ האלטן פון דער
עבירה. וויא די רבנים זיינן גיקומן האבן זיי גאנט צו אים דו האסט אונז
פון שטימט דאט אלע האבן גיערן וואס דו האסט גיטאלט מאן. האט רב
עמרם גאנט צווא וויא עס איז בעסער איר זאגט פאר שעכט ווערן דורך
מיר אויף דער וועלט איי אויך זאל גווען דיא עבירה מאן דען וואלט איר
פאר שעכט גווארן דורך מיר אויף יענער וועלט האט רב עמרם בשווארן
זיין יצר הרע ער זאל ארויס גיין פון אים. איז ער ארויס גאנגן פון אים
אין דעם גיטאלט פון איין פייערליגן בוים. האט רב עמרם גיזאנט צו זיין
יצר הרע זעה דוא ביסט פון פייער און אויך בין פון פלייש און בין דאך
שטארק פון דיר און האב דיר בעצת גווען. רבי מאיר היה מתלוצץ בעבור
עבירה רבי מאיר האט גשטימט פון די לייט וואש טוען עבירות דען ער האט
גיזאנט ווען מען וויל קען מען דעם יצר הרע פובלש זיין. איין מאל האט
זיך דר שטן גוויזן צו רבי מאיר אין איין גיטאלט פון איין אשה און
האט זיך גשטעלט אויף דר אנדרר זייט טייך אנקעגן רבי מאיר. האט רבי
מאיר גרויס חשק בקומן צו דר אשה האט ער גוואלט ארייבר דעם וואס
איז אבר נישט גווען דר פראם. האט ער זיך אן גנומן אן דעם שטריק וואס
איז גאנגן פון איין זייט טייך ביז צו דר אנדרר זייט און האט זיך אויף
אויס גלאזט איברן וואס און דורך דעם גרויסן חשק האט ער גקענט קומן
אויף דעם שטריק איברן טייך. און וויא ער איז גקומן אין מיטן טייך האט
דער יצר הרע אים אפ גלאזן זיין חשק. האט ער נישט גקענט ווייטער קומן
איברן וואס. האט דר שטן גזאנט צווא רבי מאיר ווען דוא וואלטסט נישט
גיזען אזו חשוב דאס מען רופט אים אויף דיר אין היטל זייט גווארנט
אין רבי מאיר און אין זיין תורה וואלט איך דיר כסית גווען. און וואלט

פרק ו נר א כלל ב חלק ג

לה אנא מיהא לאיסורא איכוני אמרו כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער עד שמת באותה מיתה . וכאי דריש דתניא (במדרש ל') אישה הפרס וה' יסלח לה 'במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בניזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה 'בעלה והיתה שותה יין ומטבאה למתים וכשמגיע רבי עקיבא אצל פסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו מלה אמרה תורה צריך כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה : כיוצא בדבר אתה אומר (ויקרא ה) והוא לא ידע ואשם ונשא עונו . במה הכתוב מדבר במי שנתכוין לאכול בשר שומן ועלה בידו בשר חלב אמרה תורה והוא לא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה : איסי בן יהודה אומר ואם לא ידע ואשם ונשא עונו . על דבר זה 'ידו כל הדווים ' ולא האנשים בלבד שיש להם ליראה מן החטא תמיד אלא אפילו הנשים שיש להם בושת יותר בדבר תפחדנה מלהיות מפותות לדבר עבירה שכתבנו מצונו בגדולה שבנשים שהיתה מתלוצצת במה שאמרו 'ול דעתן של נשים קלה ונכשלה בדבר כדגרסינן בפ' קמא דעבודת כוכבים דף י"ח אול רבי מאיר וערק לבבל .

אישה הפרס וגו' לויטה סליחה : במה הכתוב מדבר מחלף שליש הכסף מה שאלקס נכסיה אלה ומה היא זו כסליטה : והיא שותה יין מורה ואלקס נכסיה עסקה סכרי נעלה סכריה כיון שהיה לאיסור נכסיה סכרי לא ידעה שבעלה כסירה לויטה סליחה : ידו כל הדווים כל שיש להם לב להיות מודע על זה שאלקס מתכוין ויש כאן כביאות עון : ואמר לה רבי מאיר לכוירה חסתי : על היתור דלשתי חס ועל סימור דסנויה : בן מתתיהו עם אביו כלומר להי כקט בן אהרן לומר שהבן מנזי חלל האם : לפום צערא אנרא לפי רוב הצער שאלה סובל בלימוד סתירה ועבירה המתנה כן יסירה סתם מרוב :

איכא דאמרי משום מעשה דברוריא ופ'ה שפעם אחת הלגנה על סה ששארו 'ול נשים דעתן קלה יואמר לה חייך סופך להורות דבריהם וצוה לאחד מתלמידיו לנסותה לדבר עבירה והפציר ובה ימים רבים עד שנתרצית 'וכשנודע לה הדבר הנקה עצמה . וערק רבי מאיר מהמת כיסופא ולא דוקא ביהוד ערוה אלא אפילו ביחוד דפנויה כמו שאמרנו על מה שאירע לתמר עם אמנון כדגרסינן במסכת סנהדרין פרק כ"ג דף כ"א אמר רב יהודה אמר רב באיתה שעה גזרו יעל היתור ועל דפנויה . יחוד דאורייתא הוא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחזקדק רמו ליחוד מן התורה מנין שנאמר (דברים יג) כי יסיתך אחיך בן אמה וכי בן אב מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך 'בן מתתיהו עם אביו ואין אחר מתתיהו עם כל העריות שבתורה אלא אימא על יחוד של פנויה . על כן הבא לידי נסיון ישכר תאוותו ונצחנה ויהא שכרו גדול כדאמרין 'לפום צערא אנרא וגרסינן במסכת סבית פרק אלו הן הלוקין רבי שמעון אומר (ס"ג י) רק חזק כלכלי

סאן אלין דארפן המיד מודא האבן פר דר עבירה פון ונת ניערט אפילו די ווייבר וואס זיא האבן מער בוששה פון די מאנן דארפן זיי דאך מודא האבן זיי זאלן ניש ווערן איבער גרעט צו דער עבירה . דען מיר גפינען ביא דער גרעסטע וואש צווישן די ווייבר דאש זיא האט גשפעט פון דעם וואש די חכמים האבן גזאגט די ווייבר האבן גרינגע דעות איבער גיערט צו ווערן . און איז צום סוף גשטריקילט גווארן דרינען . אזו וויא מיר לערנן אין מסכת עבירות פוכבים דף רבי מאיר איז אנטלאפן גווארן קיין בבל זאגן איין טייל דאס איבער דער מעשה פון זיין ווייב ברוריא איז ער אנטלאפן גווארן . בריינגט רש"י די מעשה דען איין מאל האט זיא גשפעט אייף דעם וואש די חכמים האבן גזאגט די ווייבר זיינן לייכט זייגן . האט רבי מאיר גזאגט צו איר ביא דיין לעבין גשווארן דאס דוא וועסט לסוף מידה זיין צו ניערע רייד האט רבי מאיר גהייסן איינעם פון זיינע תלמידים ער זאל זיא אן ריידן צו דר עבירה . האט ער זיא פיל מעג געטן ביז זיא איז מרציה גווארן דער צו און וויא באלד זיא איז מרציה גווארן דר צו האט שוין דר תלמיד ניש גוואלט ליגן ביא איר . און וויא זיא איז גווארן גווארן דאס רבי מאיר איר מאן האט אים עם אונגעהיים . האט זיא זיך דר ווארן פר בוששה און רבי מאיר איז אנטלאפן גווארן פר בוששה קיין בבל : וואו דוקא און ניש דוקא יחוד מיט איין אשת איש האבן די חכמים פר באטן ניערט אפילו מיידר זיך צו זיין מיט איין אשה וואש האט קיין מאן ניש האבן אויף אונזערע חכמים פאר באטן איבער דער מעשה וואש האט זיך גיטראפן צו תמר און אבנן אזו וויא מיר לערנן אין סנהדרין . רב יהודה זאגט פון וועגן רב . אין דר צייט וואס אמנון האט מאכט גווען זיין שוועסטער תמר . האבן דיא חכמים גזר גווען אויף יחוד אשת איש און אויף יחוד פון איין פנויה וואש האט קיין מאן ניש . פרעגט די גמרא יחוד איז דאך מן התורה אסור און ווארום האבן עם די חכמים גירארפט גזר צו זיין . דען רבי יוחנן האט גזאגט פון וועגן רבי שמעון בן יוחזקדק פון וואנען ווייסן מיר איין רמו פון דער תורה אויף דעם איסור פון יחוד . דען עש שמיים אין דר תורה ווען דיין ברודר דיין מיטערס זון וועט דיר אן ריידן דו זאלסט זיין דינען פוכבים וכולות איז קשה רעט דען נאר איין מיטערס זון אן דער צו און איין פאמערס זון רעט ניש אן דער צו . נאר דער אמת איז דרום זאגט די תורה בן אהרן ווייל דר סדר איז דש איין זון איז גוויינטליך צו זיין ביי זיין מוטר . צו לערנן אונז דר מיט דאש איין זון מעג זיך מיידר זיין מיט זיין מוטר . אבר איין אנדרר מענטש טאר זיך ניש מיידר זיין מיט קיין פרעמדער ווייבר . און ווארום זאגטו דש די חכמים האבן גזר גווען אויף יחוד ענטפערט די גמרא מן התורה איז נאר אסור מיידר זיך צו זיין מיט די ווייבר וואס זיינן אסור צום מענטשן אזו איין גלייכגיש וויא איין אשת איש . און די חכמים האבן גזר גווען דאס אפילו מיט אזו איין אשה וואס האט קיין מאן ניש זאל קען זיך אויף ניש מיידר זיין : על כן דרום ווען

אדמים גקמן האט זיין ווייב גייערעט דעם אויבן . איז ער אויף גיגאנן און האט זיך אריין געזעט אין אויבן פאר ברענגט צו ווערן . האט זיין ווייב גזאגט ווארום טושט עסי'האט ער איר דער ציילט די מעשה . האט זיא גזאגט צו אים איך בין עס גווען פרי צוא פרוכין דיר אייב דער יצר הרע איז שולט אין דיר . האט ער גזאגט איך האב דאך מכוין גווען צו איין עבירה דרום מוז איך איין כפרה האבן דרויף . אינגער חכמים האבן גזאגט אלע מעג וויא פיל דער צדיק האט גלעבט האט ער זיך אלץ דרייבר מצער גווען ביז ער איז גשטארבן איבער דעם צער . דען ער האט גידרשט וואש עש שמיים אין פסוק ווען איין אשה וועט איין גדר קאן זיא זאל זיין איין גויה דהיינו זיא זאל ניש טרינקן קיין וויין און זאל זיך ניש מטמא זיין צו קיין סתים און איר מאן וועט עם הערן און וועט ניש וועלן ליידן דעם גדר איז איר גדר קיין גדר ניש . שמיים אין דר תורה אישה הפרס וה' יסלח לה איר מאן האט עם איר פר ווערט און גאט וועט עם איר פר געבן איז דאך קשה ווש דר פסוק זאגט גאט וועט עם איר פר געבן . זיא האט דאך נאר קיין עבירה ניש גטאן דען איר מאן האט איר עם דאך פר ווערט . נאר דער פסוק מיינט ווען דיא אשה האט ניש גוואוסט דאס איר מאן האט איר פר ווערט דעם גדר און האט דאך דעם גדר ניש גהאלטן און האט גטרינקן וויין און האט זיך מטמא גווען צו סתים . גוא האט זיא דאך מכוין גווען איין עבירה צו טאן . האט די תורה גזאגט זיא זאל תשובה טאן און גאט וועט איר פר געבן איר עבירה . דר פון ווערן מיר ווען איינר איז מכוין איין עבירה צו טאן אפילו ווען עם איז ניש קיין עבירה מוז ער דאך תשובה טאן דרויף ווייל זיין פוננה איז גווען צו בייון : וכשמגיע רבי עקיבא אצל פסוק ה' אונז ארבי עקיבא פלעגט קומן צו דעם פסוק אישה הפרס וה' יסלח לה פלעגט ער וויינן דען ער האט גזאגט מיר ווערן ווען איינר האט מכוין גווען צו עסין חזיר פלייש און האט געעסן שאפן פלייש האט דאך די תורה גזאגט דאס ער מוז האבן דרויף כפרה און סליחה ווייל זיין פוננה איז גווען צו בייון . מכל שכן ווען איינר האט מכוין גווען צו עסין חזיר פלייש און האט געעסן חזיר פלייש איז שוין איין פשיטא דאש ער מוז פיל תשובה טאן דרויף בדי גאט זאל עם אים מחל זיין . נאך אזו איין גלייכגיש איז דא . עש שמיים אין פסוק ווען איינר וועט ניש וויסן דאס ער האט פר שולדיגט זאל ער דאך ליידן זיין ויגד . דאס מיינט מען ווען איינער האט מכוין גווען צו עסן פלעט פלייש פלעגט און עם האט זיך אים מידן גווען אום גערן חלב און ער האט עם געעסן . מוז ער ליידן זיין ויגד . מכל שכן שוין ווען איינר האט מכוין גווען צו עסן חלב און האט געעסן חלב מוז ער פשיטא ליידן זיין ויגד . איסי בן יהודה זאגט איבער דער זאך גידער וויא טאן דאש הארץ פון אלע מענטשן דען ווען ער איז ניש מכוין צו ויגדיגן מוז ער דאך ליידן זיין ויגד מכל שכן שוין ווער עם איז זיך מכוין צו ויגדיגן מוז ער פשיטא ליידן זיין ויגד : ולא האנשים בלבד און ניש דיא

כה פרק שביעי

[illegible]

כאל ווי דען דער מענטש וואס עס איז מיר ווייא פון ביין בשעפער ווען
אויף זאל פארן ביין יצר הרע. און ווען אויך זאל אים נישט פארן איז מיר
וויי פון ביין יצר הרע וואס ער רייזט מינע האות דערדר יצר הרע שטארקט
זיך איבער דעם מענטשן און לאזט אים נישט קאן נאכט ווילן פירן דער
מענטש האלט מרהיב מיט אים און שטארקט זיך איבער אים. אויף וואס
די גמרא מיר האבן גלערנט רבי יוסי הגלילי זאגט ביי די צדיקים איז דר יצר
טוב ויער פיהרער אזו וויא אין פסוק שטייט דאס דוד המלך האט נאכט
מיין הארץ כלומר מיין יצר הרע איז דער שלאגן אין מיר און נאר דר יצר
טוב אליין איז דא. און דירשנים איז דר יצר הרע ויער פיהרער אזו וויא
אין פסוק שטייט דאס דר יצר הרע רעט איין דעם רשע אין הארצין דאס
נאכט פארקט זאל נישט זיין אנקעגן זיינע אויגן. און די בנינים האבן
זוויי פיהרער דעם יצר טוב מיט דעם יצר הרע. אזו וויא אין פסוק
שטייט דען נאט מוט שמיין אויף דער רעכטר האנט פון דעם אביין צוא
העלפן אים פון די שופטים וואס גירן זיין נפש דאס איז דר יצר טוב מיט
דעם יצר הרע. ואלה השבעה שמות און דיא זיבן נעמן וואס דער יצר הרע
האט צו וויא ר' אלעזר זאגט ווייט איז דרום ווייל עס זיינן דא מענטשן
דאס זאגן דיא וועלט ווערט גפירט דורך זיבן שטערן וואס הייסן שבעה
וכבי לכת דאס איז מיינט זיבן שטערן וואס זיינען ארום אין דר ראד אין
זיבן און די שטערן געניין אימלכר איין טאג איינר נאך דעם אנדערן און
י וואס זאגן אז די גייען נאך נאך ויער יצר הרע רען זיין האבן קיין
שחון נישט אין גאט וואס ער איז דר האר איבער אליין דעם האט עס רבי
לעזר גיזאגט דאס דר יצר הרע האט זיבן נעמן אנטקעגן די זיבן שטערן
בר אין אמת האט ער נאך נעמן און ווערט גירוף ארי דאס איז מיינט
זיין לייב רען ער לוערט וויא דר לייב אים צו בריינגן דעם מענטשן פון
יידע וועלטן. אויף הייבט ער אויב דאס איז מיינט איין פינגט וואס
לערט אויף דעם מענטשן צו חאפן אים. און ווען ער שטארקט זיך
בער דעם מענטשן ווירקט ער אויף אים אין פיל ענינים. און דרום
אט ער פיל נעמן אזו וויא מיר לערנן אין פרק דהחיל. רבי אלעזר האט
רשט זיבן נעמן האט דר יצר הרע. נאט האט אים גירוף רע דאס
ווייט ביי אזו וויא עס שטייט דען די גידאנקן פון דעם מענטשנים
רץ איז ביי פון זיין ווייגנט אן. משה האט אים גירוף ערל דאס איז
מט פר שטאפט ווייל ער פר שטאפט רעם מענטשניש הארץ אזו וויא
שטייט איר זאלט פר שניידן אייער פר שטאפט הארץ. דוד האט אים
זיבן טבא ווייל ער פאר אום רייניגט דעם מענטשן אזו וויא עס שטייט
ס דוד האט גיבען איין ריין הארץ בשאף מיר דוא נאט. דאס האט
גמיינט דעם יצר טוב. מוז זיין דאס עס איז דא איין אום ריין הארץ.

ווען איין נשיון קומט דעם מענטשן צו האנט דאס ער קען מאן איין עבירה זאל ער צווא ברעכן זיין תורה און זאל איר מצות זיין וועט זיין שכר זיין נחישת. אז וויא מיר לערנען אין סככת אבות לפי צדא אטא נאך דעם צדק נאך וואש דר מענטש איז סובל דורך זיין תורה לערנן און מעשים טובים צו קאן און צו פובש זיין זיין צדק דער און פיל וועט זיין זיין שכר. אויך לערנן מיר אין סככת מצות רבי שמעון זאגט עס שטייט אין דר תורה: ניערנט שטארק זיך דאס וואלט נישט עסן דאס בלוט. און נאך שטייט: דאס וואלט נישט עסן קיין בלוט פון ווענען עס זאל גוט זיין דיר און ריינע קינד נאך דיר. גוט ווען דאס בלוט וואש דעם מענטשנס לייב גלויבט נישט דר צו פון דעם וועגן איז מקבל שכר דר וואש שייך זיך אפ דר פון גיל און ערות דאס איז גנות וואש דעם מענטשנס לייב גלויבט און האט נחישת השק דר צו איז שוין איין פל שכן דאס דר וואש שייך זיך אפ דר פון דאס ער איז מקבל צו אטרויסן שכר פיר זיך און זיינע דורות און דורו דורות ביז סוף כל הדורות:

כה אף ער די האַמטע דער יצר פון דעם מענטשנס הארץ איז ביזן פון זיין יוגנט אן פון דעםט וועגן אז דער מענטש וועט אן הויבן אים צו ברעכן און צו שטויסן אין אן הויב פון זיין יוגנט וועט דר נאך זיין גרינג אין זינע אויגן אים מנצח צו זיין צו אלץ וואס ער וועט וועלן . אבר ווען ער וועט אין זיין יוגנט פאלן אין דר האנט פון זיין יצר דער אונ וועט זיך ציהען נאך אים . וועט ער אים אלע צייט גפילן פו זיך שווערד און הארטר אים מנצח צו זיין און דר יצר הרע וועט זיך אלע מאג מער שטארקן איבר אים . אזו וויא מיר לערנן אין מסכת סוכה . רבי אבי ואנט אין אן הויב איז דער יצר הרע גלייך בייא דעם מענטשן אזו וויא דער פארים פון שפין וועב . און דער נאך אז דר מענטש פאלט אים בינט ער אים צו צו זיך מיט אנראבע שטריק פון איין וואגן און עס איז שוין ווייער שווער זיך אפ צו רייסן פון אים . אויך לערנן מיר אין פרק הראיה . רב נחמן בר יצחק האט גדרשט ווארום שמיים אין פסוק ויצר ה' אלהים את האדם מיט צוויי יודין גלייך וויא עס איז גווען צווייא באשעפניש . איז דער תירוצ אין באשעפניש איז גווען . צו גומן דאש איז דר יצר טוב . און איין באשעפניש איז גווען . צוא ביזן דאש איז דער יצר הרע וואס בייא דעם מענטשן איז . האט רב נחמן בר רב יצחק איין קשה גפרענט נאך דעם פשט נאך בייא איין ברמה שמיים דאך גיט ווייער מיט צווייא יודין וועסטו דען ואנין דאס דער יצר הרע איז גיט שולט אין איר . מיר זעהן דאך אבר דאס ויא מוט שאדין און בייסט און שלאנט מוז דאך זיין דאס ויא האט ויא איין יצר הרע . אלא אזו וויא רבי שמעון בן פוי דאס גואט דרום שמיים ווייז מיט צווייא יודין דאש איז דאש לשון פון צווייא

פרק ז נר א כלל ב חלק ג

[illegible]

ויתכסה שחורים ויעשה מה שלבו
זיוין אותו ומשברים אותו כדגריסין
מר (שם ד) רגזו ואל תהטאו וגו'
אבל לעתיד לבא שיהא נשבר
האמת וכפי המלחמה שעשו עמו
מריבין המלחמה כפי שהיו עושים

ב"י זיך גייערדיג רעכנינט אים דר פסק
אלע קרבנות . דען אזו שטייט דאש
ו איין צו בראכן גמיט . אונד אזא מער
ש גיט נאכאס פאר גאט . דען אזו שטייט
זייען הארץ אזו גאט גיט מבוה : ואם
שש קען גיט צו ברעכין זיין יצר הרע
אז איין ארט וואש מען קען אים גיט
אזו וויא מיר לערנן אין פירק אין דורשין
י ה' ה' וואס ווען איין מענטש ווערט
פאר אים זאל ער גיין אין אזו איין ארט
דאס אן קליידן אין שווארצע קליידער
קליידר פאר ער זאל גיט אים זייען
וואש זיין הארץ גלוסט אונד זאל גיט
דעם ארט וואו מען קען אים . דען
שעם גרעסער . אונד דאס מיינט מען ווען
אדר מרינקען אונד צו פירן זיך אין
זיין עבירה מאן דאס מאד דער מענטש
רפואות צווא בויש זיין זיין יצר הרע
מאגן אים דעם יום המיתה אונד דאש
דען וועט ער גייען בויש זיין זיין יצר
הרע אונד אפילו צווא עסן אונד מרינקן גיט
אלעא . גיט מתייר גייען נאר ער הטעם
זיין יצר הרע מביט זיין דאס ער וועט
אונד ארט וואו מען קען אים גיט אונד
נעם ארט אונד וועט זיין אן גיקלייד אונד
א זיין יצר הרע צו בראכן ווערן אונד ער
קסט צו מאן יואע"ס אונד חאטשע אויף דר
צדיקים גלייך וויא איין האר ווייל וויא
המיט אים אונד צו ברעכין אים אזו וויא
פאר לוי וואס אייביג זאל דר מענטש דר
איבער דעם יצר הרע אזו וויא אין פסק
מוב איבער אייער יצר הרע אונד ווערנט
יצר הרע אויף דר וועלט גלייך וויא איין
מנצח זיין ב"י ער שטארקט זיך איבער
אונד הויכר בארג אונד דרום קעגן זיי אים
דר לעתיד לבוא דאס דר יצר הרע וועט
צווא

ומבמרו לעשות לאורח הבא לו ויקח את כבשת האיש הרש ויעשה לאיש הבא אליו * וגרסין נמי
פרק אין דורשין דף ט"ו דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש וכו' * והכמים אומרים
באבריו של אדם וכו' כדאיתא בהקדמה * ורפואתו של אדם מחולי תאות היצר הרע היא בדברי תורה
כדגרסינן בפרק החילול דף נ"ב ובפ"ק דקדושין דף ל' תנא דבי רבי שמעאל בני אם פגע בך *מנוול
זה משכרו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח שנא' (איוב יד) אבנים שחקו מים ואין מים אלא תורה
שנאמר (ישעיה נה) הוי כל צמא *לכו למים * ואם ברול הוא מתפוצץ שנא' (ירמיה כג) הלא כה דברי
כפאש נאם ה' וגו' * וג"כ צריך לאדם לכופף את יצרו ויזבחנו ובוזה מכבד לשם יתברך ומקריב קרבן *
כדגרסינן במסכת סנהדרין פרק נגמר הדין דף מ"ג אמר ריב"ל כל *הזוכה את יצרו ומתודה עליו
כאלו כבדו לשם יתברך בשני עולמות העוה"ז והעוה"ב שנאמר (תהלים ז) זוכה תודה *ויכדנני ושם
דרך אראנו בישע אלהים אמר רבי יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה שפלה
שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שבר עולה בידו * מנחה שבר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה
עליו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כלם שנא' *זבחי אלהים רוח ששברה * ולא עוד אלא
שאין תפלתו נבאסת שנא' (תהלים כא) לב נשבר וגדכה *אלהים וגו' *ואם אינו יכול לשכרו יגלה ממקומו
ואל יבא לידי חילול השם כדגרסינן פרק אין דורשין דף ט"ו ובסוף פ"ק דקדושין דף מ' תניא רבי
אלעאי הוקן אומר אם רואה אדם *שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים
חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא * ואע"פ שבטעור הוה דומה יצר הרע לצדיקים כחוט השערה לפי שמי
בפ"ק דברכות דף ה' אמר רבי שמעון בן לוי לעולם *יגריו אדם יצר טוב על יצר הרע שגו
לרשעים נדמה להם כהר גבוה לפי שאינן רוצים לנצחו עד שמתגבר עליהם ועל כן אינן יכולין עב
היצר הרע מאלו לפי שהקב"ה יסיר לב האבן ויהדש לב בשר וידמה להם ברפך לפי שהצדיקים ישיגו
לב למיהם עד שבששותו וכל הגדול מהבחו יצרו גדול ממנו יראה להם שהיה הר גבוה בראותם שאינן

פון דעם ארץ־פון אונ האט זיך גימאכט פאר דעם מאן וואס איז ניקומן צו אים. און דר פסוק איז ווארן גימאכט אויף דעם יצר הרע. נוא רופט אים דר פסוק פריער אן דורך גייער דאס ער פאר זאמט זיך גאר נישט. און דר נאך רופט ער אים אן אויך דאס ער פאר וויסט זיך שוין אביסל און דר נאך רופט ער אים אן איש דאס הייסט איין בעל הבית דאס ער איז שוין אלע צייט אין דר היים. אויך האבן מיר אויפן אין דר הקדמה געשריבן וויא פיל ערים קען זיין דא עדות צו זאגן אויף דעם מענטשליכע מעשים וויאטו של אדם און דעם מענטשליכע רפואה פון דר קרייזן פון די תאוות פון דעם יצר הרע און מיט דברי הוזהר ער זאל הוזהר לערנען. אזו וויא מיר לערנען אין פרק החליל און אין קורשין. דיא ישיבה פון רבי ישמעאל האבן גילערקעט. מיי קינד ווען דר מענול דר יצר הרע האט דאך פגעניגט און רעט דאך אן צו זינדלען. אזו פירר אים אין בית המדרש ווען ער איז הארט אזו וויא אשמיין וועט ער דאך צו גיין. אזו וויא אין פסוק שמיים די שמיים וואס די וואסלן האבן זיי צו מאלן דאס שמיים קען דעם יצר הרע וואס ער איז הארט אזו וויא איין שמיין איז ער ווארן צו מאלן דורך דר תורה דען די תורה איז געליבן צו וואסער אזו וויא אין פסוק שמיים אימלכר וואס דארשטיג איז גייט צו דר וואסער פון דר תורה. און ווען דר יצר הרע איז שוין הארט אזו וויא איין וועט ער דאך צו ברעקלעט ווערן אזו וויא אין פסוק שמיים. פרוואר שמייע רייד זיין אזו וויא פייגל זאגט נאט. אזו וויא פייגל מאכט ווייז דאס איין דאס קען קען צו שלאגן אזו אויך איז די תורה זיא צו שראגט דעם יצר הרע. זיגט און אויך מוז דר מענטש ביין און אנדער מעניג מאכן זיין יצר הרע און זאל אים קוילן און דער מיט איז ער מבדד צו גאט און איז מקריב איין קרבן אזו וויא מיר קערען אין סנהדרין רבי יהושע בן לוי זאגט דר וואס קוילעט זיין יצר הרע און איז מתורה אויף ווייז עבירות איז גלייך וויא ער האט גאט מבדד געווען אויף ביידע וועלטן אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט. דען אז שמיים אין פסוק דאס גאט זאגט ויבט תורה יכבדני דר וואס קוילט זיין יצר הרע און איז מתורה אויף ווייז עבירות דער מוט מיר אן צוויי פבדים דיינו אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט און דרום שמיים יכבדני מיט צוויי נגין מרט צו זיין אויף די צוויי פבדים. שמיים ווייטער אין פסוק ויש דר אראט בישע אלהים און דער וואס עקטראכט זיין ווען ער זאל גיט פאר קרימן. דעם וועל איך ווייזן אין דר הילף פון מיר גאט זאגט רבי יהושע בן לוי קום און זעה וויא גרויש דיא גייערניע גמטיין זיין פאר גאט דען ווען דר בית המדרש איז גישטאנן און אפענטש האט מקריב געווען איין עולה האט ער גאר גיהאט דעם שחר פון איין עולה און ווען ער האט מקריב געווען איין מתנה האט ער גאר גיהאט דעם שחר

פרק ז נר א כלל ב חלק ג

בראשונה והרשעים לפי שלא נתנו בעמל להכניעו והיו שלמים אתו עכשיו שנכנע מאליו בלי עמל דכתיב (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן ירמה להם כחוט השערה כדגסנין פרק החליל דף נ"ב דרש רבי יהודה בר אלעאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים צדיקים נדמה להם כדר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה הללו בוכים והללו בוכים צדיקים בוכים ואומרים היאך יכולנו לכבוש את הררי הגבוה הזה ורשעים בוכים ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה ואף הקב"ה תמה עמדם שנא' (זכריה ה) כי יפלא בעיני שארית העם הזה גם בעיני יפלא נאם ה' אלהים:

הכלל השלישי הכבוד

ויש בו שני חלקים החלק הא' ברבנות החלק הב' התקרב לשלמות : החלק הראשון הרבנות ויש בו שני פרקים :

בו פרק ראשון הגדולה לאדם בעולם הזה מסבבה שמקנאין בו בני אדם ומוציאתו מן העולם בלא זמנו ומטרידתו מן העולם הבא כי בקנאותו יחלקו עליו והוא משתחרר עליהם ומפסיד אמונתו כמו שאמרו ז"ל כיון שנתמנה אדם פרנס מלמטה נעשה רעה מת קודם כולל למען השדרה והרבנות שהנהיג עליהם כדגסנין בסוף פ"ק דסוטה דף י"ג אמר רב יהודה אמר רב מפני מה יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות וגרסי' נמי בפסחים פרק האשה דף פ"ו אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת את בעליה שאין לך כל נביא שלא יקח (פי' קיב) ד' מלכים שנא' (ישעיה א) חזון ישעיהו בן אמוץ וגו' וגרסינן נמי במסכת ברכות פרק הוואה דף נ"א אמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו של אדם ואלו הן מי שנותנין לו ס'ת לקרות ואינו קורא בו וכוס של ברכה לכרך ואינו מכרך והמנהיג עצמו ברבנות מי שנותנין לו ס'ת לקרות ואינו קורא כדכתיב (דברים לו) כי היא חייך וכוס של ברכה לכרך ואינו מכרך דכתיב (בראשית יב) ואברכה מכרכיך והמנהיג עצמו ברבנות דאמר רבי אסי בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם אחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות עליהם איני והא אמר ליה ר' לריב בני נהוג נשיאותך יכרמים יחורק מרה בתלמידים לא קשיא הא בצנעא הא בפרהסיא ואל יחשוב שום פרנס שבאה לו הגדולה בחכמתו אלא הקב"ה ממנה אותו מלמעלה כדגסנין שם עלה אמר רבי יוחנן ג' הקב"ה מכריז עליהם בעצמו ואלו הן רעב

מענטש ווערט אויף גיטקען פון איין פרנס פון אונטן און ווערט ער שוין גירעכניג איין רשע אויבן אין הימל און איבער דער גרולה וואס ער פירט איבער ויין פאלק ווערן פאר קירצט ויינע יארן דען מיר גפינען גיט קיין גרעסערן מאן פון יוסף הצדיק און האטשע ער האט בצאלט צוא ויינע בריר גוטס פון דעם ביין וואס ויין האבן אים גיטאן אז ער דאך גיטאברן פריער פון אלע ויינע בריר פון וועגן דאס שדרה שאפט און דאש רבנות וואס ער האט זיך גיפירט איבער זיי אז וויא מיר לערנן אין מסכת סוטה רב יהודה האט גיטאנט פון וועגן רב פון וואס איז יוסף גיטאברן פריער פון ויינע ברירער אז וויא אין פסוק שמיים ויסת יוסף וכל אחיו יוסף איז גיטאברן און דר נאך ויינן אלע ויינע בריר גיטאברן דאס איז גיטען ווייל ער האט זיך גיפירט מיט שדרה שאפט אויך לערנן מיר אין פסחים רבי יוחנן זאגט וויא איז צום שדרה שאפט דען ויא בגראבט אירע הארן פון ווער צייט דען עס איז גיט גיטען קיין גביא וואס ער האט גיט איבער גילעכט פיר מלכים דען אזו שמיים אין פסוק דאס איז דאס זעהנג פון דר גבואה פון ישעיהו בן אמוץ וואס ער האט גיטען גביאות אין די מעג פון דא פיר מלכים עוויזו יתם אחו יחזקיהו דא מלכים פון שבט יהודה נוא עתה מיר דאס דר גביא האט איבער גילעכט די פיר מלכים אויך לערנן מיר אין ברכות רב יהודה זאגט דרייא ואבין פון קירצן דעם מענטשנש מעג איינש איז ווען מען רופט אים צו קיינען אין דר תורה און ער גייט גיט דען עס שמיים אין פסוק די תורה גיט דיר לעבן און דר ליינגרט דיינע מעג לערנן מיר דער פון אפ ווען ער וויל אבער גיט ליינען אין דר תורה ווערט פון קירצט ויינע מעג און ווירד ווען מען גיט איינס איין כוס צו בענטשן און ער וויל גיט בענטשן דען עס שמיים אויך וועל בענטשן דיינע בענטשן און דער וואס בענטשט ברכת המזון דער בענטשט דעם בעל הבית איז ממילא גירונג ווען ער וויל גיט בענטשן ווערט ער גיט בענטשט און ווירד דער וואס פירט זיך מיט רבנות דען רבי אסי בר חנינא האט גיטאנט פון וואס איז יוסף גיטאברן פאר ויינע בריר ווייל ער האט זיך גיפירט מיט רבנות אויף ויין פריערט דא גביא עס איז דאך גיט אז וויא דא וואס דאס איין שדרה מאר זיך הויך גיט פירן דען רבי האט גיטאנט צו ויין זון רבן גמליאל שוין זון דר וועסט ויין איין נשיא נאך מיר זאלטשן דיינ נשיאות הויך פירן און זאלטשן זעהען דיינע תלמידים זאלן מרא האבן פון דיר זעהן מיר דאך דאס איין האר מעג זיך הויך פירן ענטפערט די גמרא טאקע אפינבאר זאל ער זיך הויך האלטן כדי כען זאל מרא האבן פאר אים אבר ווען ער איז מיט לייטן אליין זאל ער זיך גיט הויך האלטן אקעגן זיי גייערש ער זאל זיי נהג פבור זיין

מלחמה עס יצר הרע : צדיקים בוכים
מזכירים כעסם שיהיה להם לכבוד חס סרעס
סוזה כמיים :

מת יוסף קודם לאחיו דכתיב ויסת יוסף
וכל אחיו : קשה קבר כלומר הצליח
מיס מהס על ידי שטיו מתנשאים ברבנות
מתחוס ברמים לא חולל כשילוחך כפי התלמידים
אלא נהוג כהן כיד רמס : זרוע מרה לימס
כסחא לימחק עליהם להודיעו כשילוחו :

צו ברקאן ווערן פון זיך זעלבערט אן דר מלחמה פון די מענטשן דען נאט וועט אפ מאן דאס שטיינערנע הארץ פון די מענטשן וואס ויין האבן גראט דורך דעם יצר הרע און וועט ויין בנייען איין ווייך הארץ וויא פלייש דענטש קאל וועט זיך דוכטן פון קערט דען די צדיקים וועלן דר גרייכן דעם אמת און נאך דר גרוישר מלחמה וואס ויין זאבן כל ימיהם גיהאט מיט אים ביין ויין האבן אים פובש גיטען איז דר וואס איז גרעסער פון ויין חבר איז דאך ויין יצר הרע אויך גרעסער דרום וועט ער אן גיטען ווערן צו ויין דאס ער איז גיטען איין הויכער בארג ווייל ויין האבן גטווס כל ימיהם אלץ מלחמה האבן מיט אים און די רשעים וואס ויין ויינן קיין מאל גיט גירונגט גיטאברן אין דעם מדיקייט צו מבינע ויין דעם יצר הרע און ויין שלום גיטען מיט אים און האבן אים גיטאנט וויא ער האט ויין אן גרעס און דר נאך לעתיד אז דער יצר הרע וועט אונטער מעניג ווערן פון זיך זעלבערט אן מדיקייט גייערש נאט וועט אים אפ מאן דאס ער זאל שוין מער גיט אן ריידן די מענטשן צו ביין אז וויא אין פסוק שמיים דאש נאט זאגט און אויך וועל אפ מאן דאש שטיינערנע הארץ פון אייער לייב וואס איר האט גיהאט דורך אייער יצר הרע דען וועט זיך דיא רשעים דאכטן דאס ער איז גרינג אז וויא איין האר צו גובר ויין אים אז וויא מיר לערנן אין פרק החליל רבי יהודה ברבי אלעאי האט גיררשת לעתיד לבוא וועטגאט בריינגן דעם יצר הרע און וועט אים קוילן פון די צדיקים און די רשעים אין די אויגן צו די צדיקים וועט ער ווערן אן גיטען אז וויא איין הויכער בארג און צו די רשעים וועט ער ווערן אן גיטען אז וויא איין האר אז וועלן ביידע ויינן די צדיקים וועלן ווייגן אויף דעם צער וואס ויין האבן גיהאט פון אים בייא זייער לעבין און וועלן זאגן וויא אז האבן מיר גיקענט ביי קיטן דעם דאזיגן הויכער בארג און די רשעים וועלן ווייגן און וועלן זאגן וויא אז האבן מיר גיט גיקענט ביי קיטן די דאזיגע האר און גאט וועט זיך אויך פון וואגערן מיט די צדיקים אז וויא אין פסוק שמיים ווען עס וועט ויין איין וואגערן אין די אויגן פון דעם איבער בלייבונג פון דעם דאזיגן פאלק וויא אז ויין האבן גיקענט ביי קיטן דעם יצר הרע וועט עס אין מינע אויגן אויף זיין איין וואגערן אז וואס גאט דר האר : כו הגדולה לאדם בעולם הזה דא גרולה וואס דער מענטש האט אויף דער וועלט איז גורם דאס מענטשן ויינן זיך מתקנא אין אים און זיא ציהט אים אויס פון דר וועלט פון זיין צייט און פון זאגט אים פון עולם הבא דען דורך דעם וואס די מענטשן ויינן זיך מתקנא אין אים וועלן זיי קריגן אויף אים און ער וועט וועלן הערשן איבער זיי און וועט דורך דעם פון לידן ויין פרוקייט אז וויא אונזער חכמים זאגן וויא פאלד דער

פרק א נר א כלל ג חלק א

ויש לו לפרנס ללמוד ויפסיל דעתו ממנה ולא יסכן
ואם אסורים בוקים ע"י המנהיגין כגון כלל
לדיו יסורין ועניות : המטיל אימה יתירה
פירשתי למעלה בשם המנהיג : לשנים הבא
במעותו של מקום שניך לנהוג בלחש וחסד
ולא יעצור ולא יפיל אימה יהיה עליהם ועמוד
גדולתו של סוף כל הדורות :

ושובע ופרנסי רעב דכתיב (מלכים ב' ח) כי קרא ה' לרעב : שובע דכתיב (יחזקאל לו) וקראתי אל הדגן
והרבייתי אותו : פרנס דכתיב (שמות לה) ראה קראתי בשם בצלאל : אמר רבי יוחנן אין מעמידין פרנס
על הצבור אלא אם כן נמלכין בצבור תחלה : שנאמר ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' אמר
ליה הקב"ד למשה הגון עליך בצלאל אמר לפניו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר
ליה אעפ"כ לך אמור להם לישראל ואמר להם עליכם הגון בצלאל אמרו לו משה רבינו אם לפני הקדוש
ברוך הוא ועליך הגון עלינו לא כל שכן : ויש לו ללמוד כדי שישפיל דעתו ממשנה ואחרון שהיו מנהיגים
של כל ישראל ואמרו ונחנו מה : וגם כן מדור מלך ישראל שנא' (החיים ס) ואנכי תולעת ולא איש : על כן אם ישפיל דעתו בגדולה וישבר
גאון לבו יתמיד בגדולתו כדגרסינן בפ"ק דמגלה דף י"ג אמר רבי אלעזר כשהקדוש ב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לו ולבניו ולבניו לבניו עד
סוף כל הדורות שנא' (איוב לו) ויושיבם לגצה ויגבהו : ואם הגים דעתו הקב"ה משפילו שנאמר יואם אסורים בוקים ילכדון בחבלי עוני :
על כן כל ירא שמים ירחיק עצמו מכל שררה על הצבור וזולתי אם יהיה לשם שמים ולתועלתם ואעפ"כ כן אל יטיל אימה יתירה עליהם
להשתרר כדגרסינן בפ"ק דר"ה דף ט"ו ושנתנו חתיתם בארץ חיים מאי נידו אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור
שלא לשם שמים : ואמר רב יהודה אמר רב כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח לעצמו שנאמר
(שם לו) לכן יראוהו אנשים לא יראוהו כל חכמי לב : אבל יש לו להנהיג עם ישראל בהבה ואהבה כשינהגו כראוי ולא יצערם כי ישראל נקראו
גוי קדוש ואין ראוי להכניעם שלא כראוי ואם יראה בהם שיוצאים כקו היותר וצריך הכנעה ויכיהם ויכניעם כדון וכשושה עד שיבחרו
הדרך הישר וילמדו מאדון העולם שהנהיג את ישראל והולכים במדבר שמחה כאשר ישא האומן את היונק על אחת כמה וכמה מה יש לו
לעשות ילפרנס הבא במצותו :

כז פרק שני

יש גדולה אחרת שאעפ"כ שהיא גדולה מזאת במחלוקתה של תורה שאין ראוי לאדם לחזר אחריה ואם הודף אחריה היא בורחת ממנו
ואם משפיל עצמו בה הקב"ה מגבירו : כדגרסינן בפ"ק דעירובין דף י"ג א"ר אבא אמר שמואל ג' שנים נחלקין ב"ש וב"ה הללו אומרים
הלכה כמרתנו : והללו אומרים הלכה כמותנו : יצתה ב"ק ואמרה להם אלו ואלו דברי אלהים חיים והלכה כבית הלל : ומפני מה זכו

והארץ : ואף על פי כן צו הערשן איבר וי' אוז וזו היא אין מסכת ראש השנה
וועד גירעבינט צווישן די וואס ליידן אייביגע גיהנם : איין דיא וואס
גיבן זייער פארקט אין לאנד פון לעבן : זאגט רב חסדא דאס מיינט מיין
אין פרנס וואס ווארפט צו פיל פארקט אויף דעם צבור גיט לשם שמים :
רב יהודה האט גיאגט פון וועגן רב איסליכר פרנס וואס ווארפט צו פיל
פארקט אויף דעם צבור גיט לשם שמים איין דר גיט זוכה צו זעהן ביא
זיך איין זון איין תלמיד חכם דען אזו שטייט אין פסוק לכן יראוהו אנשים
ווייל מענטשן האבן צו פיל מרא פראס דרום וועט ער גיט זעהן ביא
זיך קיין קלוג הארציגע קינד : אבר איין פרנס גיהער זיך צו פירן מיט
די ישראל מיט פריינדשאפט און ליבשאפט ווען זיי פירן זיך וויא רעכט
אין : און זאל זיי גיט מצער זיין דען די ישראל ווערן אן גרופן אין הייליג
פאלק דרום איין גיט רעכט צוא מאכן זיין אונטער מעניג גיט וויא רעכט
אויסאג ווען ער זעהט אין זיי דאס זיי גייען ארויס פון דעם רעכט פארטיגן
ווען און מען אום רעכט און דארפן האבן הכנעה : אזו זאל ער זיין
שטראפן און מאכן אונטער מעניג פירן און אזו וויא רעכט איין ביז זיין
ווערן ווייזן ארויס ווייזן דעם רעכט פארטיגן ווען צו גיין אין אים : און איין
פרנס גיהער זיך אפ צו לערנן פון גאט וואס ער איז דר האר פון דר גאנצער
וועלט און האט גיפירט די ישראל אין דער וויסנער מדבר מיט גרויס
רחמנות אזו וויא איין דר צידר טראגט דאס קינד וואס ער דער צידר :
און מכל שכן שוין וויא אזו גיהער שוין מאן דר פרנס וואס קומט דורך זיין
בפעל : דר גיהער בודראי פירן די ישראל מיט רחמנות און מיט ליבשאפט :
כז יש גדולה אחרת עס איז דא איין אנדער גדולה חאטשע זיא איין בעסר
פון דר דאזיג גדולה וואס פרייער שטייט דרייט ווען ער האט צוא
קריגן זיך אין דר הורה און צו ווייזן דאס ער איז איין גרויסער למיד : איין
נאך דר גדולה אויך גיט ראוי נאך צו זוכן און ווען ער יאגט יא נאך נאך
איר אנטייפט זיא פון אים : און ווען ער האלט זיך קריין אין דר הורה
מאכט אים גאט הויך : אזו וויא מיר לערנן אין עירובין רבי אבא זאגט פון
וועגן שמואל דריי יאר האבן גיקרינט בית שמאי מיט בית הלל דיא האבן
גיאגט די הלכה בלייבט אזו וויא מיר זאגן : און די האבן גיאגט די הלכה
בלייבט אזו וויא מיר זאגן : איין ארויס איין בת קול פון הימל און האט
גיאגט אייערע ביידע רייד ווייזן די בייד פון לעבדיגן גאט : און די הלכה
בלייבט דאך אזו וויא בית הלל : און דרום האבן בית הלל זוכה גווען די
הקבה זאל גזעצט ווערן אזו וויא זיי ווייל זיי וויינגווען ווייבע לייט און סבלנים
און ווען זיי האבן גילערנט ויערע רייד האבן זיי אויך גילערנט די רייד
פון בית שמאי און האבן ויערע רייד גיט פרא גרינג גיהאלטן און נאך מער
זיי האבן די רייד פון בית שמאי פרייער גילערנט פרא ויערע רייד : אזו
וויא

[illegible]

הוא שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה ולא מעבר לים היא שאם מעבר לים היא אתה צריך לעבור עליה רבא אמר לא בשמים היא לא תמצאנה במי שמנביה דעתו עליה כשמים ולא מעבר לים לא תמצאנה במי שמרחיב דעתו עליה כים ור' יוחנן אמר לא בשמים היא לא תמצא בנסי הירח ולא מעבר לים היא לא תמצא לא יבסתרנים ולא יבסתרנים' וגם כן שנינו בפרק רביעי במסכת רבי עזוק אומר יאל תעשם עמרה להתגדל בדם ולא קרדום לחפור בה וכן היה הלל אומר יודאשתמש יכתנא חלף הא למדת שכל ההנהגה מדברי תורה כאלו נוטל חייו מן העולם ועם כל זה אל יעשה עצמו כבדמה שאינה כרגשת כדגרט' במס' יומא פרק בראשונה א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל תלמיד חכם כו' אינו תלמיד חכם והא כתיב (ויקרא יט) לא תקום ולא תמור ההוא בבטמן כתיב דתניא לא תקום ולא תמור איזו היא נקימה ואיזו היא נמירה נקימה אמר ליה השאילני מגלך א"ל איני משאילך למחר בא אצלו אומר לו השאילני קרדומך אמר ליה איני משאילך כדרך שלא השאלתי מגלך זו היא נקימה ואיזו היא נמירה אמר לו השאילני מגלך אומר לו לא למחר בא אצלו אימר לו השאילני קרדומך אמר ליה הילך ואיני כמותך שלא השאלתי זו היא נמירה יוצערא דנופא לא ותתניא הלמירי חכמים עלובים ואינם עלובים שזמעין חרפתו ואינם משיבין עושיין מאחבה ושמוחין ביסורין עליהם הכתוב אומר (שופטים ה) ואוהבו כצאת השמש ובגבורתו לעולם דנקיט ליה בלביה והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו דמפייס ליה ובפייס נמצא ישראלי להרגיש כשיהללו את כבודו וכל זה כפי למדו ונרסינן בפ' אבות ר"מ אומר אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך עשה ואל תתאוה לשלחנם של שרים שישלחך גדול משלחנם ובתוך גדול מכתרם ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך :

חלק שני

התקרב לשלשנות ויש בו פרק אחד:

כה פרק ראשון הקדוש ברוך הוא למען חסדו הגדול שעושה תמיד עם בני ישראל ממנה מהם

ונוטער זיין אין געלט זאכן * אבר ווען מען טוט אן איין תלמיד חכם אין
 בייש מען ער יוז נוקם ונוטר זיין * פרעגט די גמרא מען דען איין תלמיד
 חכם יא נוקם ונוטר זיין אויף דעם צער פון זיין גוף ווען מען רעט אים
 עפעס אנטקעגן זיין פבור * מיר האבן דאך גילערניגט די לייט וואס ווערן פאר
 שעמט פון מענטשן אונז פאר שטייען נישט קיין מענטשן * זיי הערן זייער
 שאנד וויא מען שטייט זיי אונז ענטפערן דרויף נישט * אונז זיי טוען נאכט
 מצות פון וועגן נאכט ליבשאפט אונז נישט פון וועגן צו קבלה זיין שכל דר
 פר * אונז פרייען זיך אין יסורים ווען גאט שיקט אויף זיי * אויף זיי זאגט
 דר פסוק אונז נאכט ליב האבר וועלן לייכטן אונז וויא די זון לייכט ווען
 זיא גייט ארויס מיט שטארקייט * נאז ווערן מיר דאך דאס מען גיהער זיך
 אין קיין שום זאך נישט נוקם ונוטר זיין * ענטפערט די גמרא דס מיינט מען
 מען זאל זיך אליין נישט נוקם ונוטר זיין * אונז רבי יוחנן מיינט דר תלמיד
 חכם זאל עס הייסן אין זיין הארצין אונז ווען אנדערע לייט קומען אונז ווילן
 זיך נוקם זיין פון זיינע וועגן זאל ער שווייגן אונז זאל זיא נישט ווערן *
 פרעגט ווייז דר גמרא רבא האט דאך גיזאגט ווער עס איז זיין חבר מוחל
 ווען ער טוט אים עפיש איז אים גאט אויך מוחל אויף אלע זיינע עבירות
 ווערן מיר דאך דאס מען גיהער מוחל זיין לייטן אונז מען זאל נישט דער
 לאזן איין נקמה טאן אין זיי * ענטפערט די גמרא דאס איז גיזאגט ווען מען
 בעט איינער דעם תלמיד חכם דארף ער זיך לאזן איינער בעטן אונז מוחל זיין
 יענעם אבר ווען מען בעט אים נישט איינער מען ער האלטן אין הארצן שגגה
 אויף יענעם פון דאנן לערנן מיר אפ דאס עס דארף איין מענטשן צו הארן
 ווען מען טוט עפיש אנטקעגן זיין פבור וואס פבור התורה גייט אן * וגרסין
 אויך לערנן מיר אין פרק דו זאלסט נישט בערן קיין גידה צוא דיר אונז
 זאלסט נישט גלוסטן צו האבן פבור מער ווי דיין לערנן איז זאלסט מצות טאן
 אונז זאלסט נישט גלוסטן צום טיש פון דיא שרים דאס דו זאלסט נאכט האבן
 אויף דר וועלט דען דיין טיש וואס דו וועסט האבן לעולם הבא פאר דעם
 שכל פון דיין תורה לערנן וועסט זיין גרעסער פון זייער טיש אונז דיין קרוין
 וועסט זיין גרעסער פון זייער קרוין * אונז דר האר גאט וואס האט דיר געלייט
 ארבייטן אין דר תורה איז געלויבט צוא בצאלין דיר דעם שכל פון דיין
 ארבייטן אין דר תורה לעולם הבא :

כח הקב"ה גאט ב'ה וועגן זיין גרויסן חסד וואס ער מ'ט מ'סיד מיט דיא
ישראל נעמט ער אויף פון זיי אין אימליכן דוד מ'היגים וואס
זיין חשוב ביי די מלכים אונ שררות צוא ריינד גוטס אויף זיין פאלק
ישראל דען גאט פר לאזט גיט די ישראל דאס זיי זאלן פר לעגט ווערן דרום
שמעל

איר איז וויא דר הימל אונ אויף גיט אין די וואס האלטן זיך ברייט אייב
איר איז וויא דער עס. רבי יוחנן זאגט אל כעמים היא מיינט מען אז וויא
רבא זאגט ולא מזכיר לים היא מיינט מען דוא וועסט די תורה ניש גיפיען
בייא סתרים וואס פארין מעבר לים האנדלען אונ אויף ניש ביי היימישע
כותרים ווייל זיי זיינן פרוי אין עסק לערנן זיי ניש. אונ מיר האבן אויף
גילערניגט אין פערטן פרק פון אבות רבי צדוק זאגט דוא זאלסט די רייד
פון דר תורה ניש מאכן פאר איין קרוין אויף דיין קאפ צו גרויס מאכן זיך
מיט זיי אונ אויף ניש פאר איין ריידל צו גראבן מיט זיי. דאש מיינט מען
דוא זאלסט די תורה ניש לערנען פרי צו מאכן דיר איין פרנסה פון איר.
אונ אייך אזו האט הלל גואנט ווער עס וויל ניצין מיט דר קרוין פון דער
תורה אונ וויל גוטש האבן דורך איר אויף דר וועלט דר קומט אוועק פון
דר וועלט לערנן מיר פון דאנען אפ דאס דער וואס לערינט תורה פרי ער
זאל הנאה האבן דר פון אויף דר וועלט דר נעמט אוועק זיין לעבן פון דר
וועלט: וס כל זה אונ בייא דעם אלמען וואס מיר האבן גישריבן דאש
דער מענטש דארף זיך ניש האלטן גרויס פון דעסט וועגן זאל זיך דער
מענטש ניש האלטן אזו וויא איין פרום דאס עס הארט זייא ניש וואס מען
דעם איר אזו וויא מיר לערנן אין יומא. רבי יוחנן זאגט פון וועגן רבי
שבען בן יוחאי אייב תלמיד חכם וואש ער עמיט ניש אום זיין קבוצ
דר היסט ניש קיין תלמיד חכם. פירענט די גמרא עס שטייט דאך אין דער
תורה דוא זאלסט ניש נוקם וגוטר זיין. ענטפערט די גמרא דאס איז גואנט
אין געלט זאכן אזו וויא מיר האבן גילערניגט עס שטייט אין דר תורה לא
חקום ולא חטור דוא זאלסט זיך ניש טקם זיין אין דיין חבר אונ זאלסט אים
קין שגאה ניש היטן אין דיין הארצן. נקימה הייסט ווען איינער קומט צו
זיין חבר אונ זאגט צו אים אנשלייא מיר דיין זען וויל ער אים ניש אנשלייען
איין אנדרס מאל קומט זיין חבר צו אים אונ זאגט צו אים אנשלייא מיר
דיין האק זאגט ער צו אים אייך וועל דיר אויף ניש אנשלייען אזו וויא
דוא האט מיר ניש אנשלייען דיין זען. דאס הייסט נקימה דאס ער איז
זיך נאקם אין זיין חבר אונ מוט אים אפ אזו וויא ער דאט אים גיטאן.
אונ נסירה הייסט ווען איינער קומט צו זיין חבר אונ זאגט צו אים אנשלייא
מיר דיר זען וויל ער אים ניש אנשלייען. איין אנדרעס מאל קומט זיין
חבר צו אים אונ זאגט צו אים אנשלייא מיר דיין האק. זאגט ער צו אים
נעם דיר אים אונ אייך בין ניש אזו וויא דוא דאס דוא האסט מיר ניש
גיזואלט אנשלייען דאס הייסט נסירה דאס ער היט דיר שגאה אין זיין
הארצן אויף זיין חבר. דער פון לערנן מיר אפ דאס מען טאר ניש נוקם

פרק א נר א כלל ג חלק ב

בכל דור ודור מנהיגים שהיו עומדים בשער המלך לדבר טוב על עמו שאין עוזבים לכולותם בלי עצור ועוזב. ע"כ כל העוסקים עמדם אם יהא כונתם להליץ טוב על ישראל יתמידו בנדלותם ויתעשרו כדגריסין במסכת יומא פרק בראשונה דף כ"ב אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מתעשר 'דמעיקרא כתיב' (שמואל א' יא) בבוקר ולבסוף (שם טו) ויפקדם בטללים 'ואימא מדידהו אם כן מאי רבותא דמילתא' ואם מרחם על הצבור וזכה לגדולה לעוה"ב כדגריסין בפרק חלק דף צ"ב אביר רבי אלעזר כל פרנס שמרחם על הצבור וזכה ומנהיגם לעולם הבא שנאמר (ישעיה מ"ט) כי ימרחם יינהגם ועל מכוני מים ינהלם וגם נותן להם כח לעמוד בהיכל המלך וצדקתם עומדת לעד. כדגריסין ב"ב דאבות ר"ג בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם. דרך איך ישיגית שנידים משכחת עון. וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה במלה וגוררת עון. וכל העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמדם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד. ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם. אבל המתקרב לשלטנות כדי להתגדל את עצמו ולהשתרר על עם הקדוש ואינו משיגה להגן בעדם אלא לכבודו ולכבוד בית אביו יפסיד אמונתו ויהא מוכרח לבקש ולדרוש הנאת השלטנות שאין מקרבין לו לאדם אלא להנאתם כדגריסין ב"ב דאבות הוו דהירין ברשותי. שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין כאותהבין בשעת הנאתו ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו. וגריסין נמי ב"ב דעבודת כוכבים דף י"ז (שם ל) לעלוקה שתי בנות הב אמר רב חסדא אמר מד עוקבא קול שתי בנות צועקים צועקים שניהם שאמרו בעולם הזה הבא הבא. ומאי ניהו אפיקורסות יוהרשות ועל כן הוכיח ב"ב דאבות שמעיה אומר אהב את המלאכה וישנא את הרבנות ואל תתודע לרשות שאולי בקרבתו לרשות לא ינהוג בכל דבר לשם שמים. על כן טוב לו שיתרחק מנסיון זה כי כבר ידע לו ענין דואג האדומי אף על פי שהמלך אשר קרב אליו היה משיח ה' ונשיא היה כבה שנתגלגל הדבר ונהרגו פ"ה כהנים נושאים אפוד בד וגם נוב עיר הכהנים כעולל ועד יונק ועל הטא זה נתלו אחר כך ז' מבני שאול ונמרד דואג מן העולם הזה ומן העולם הבא. על כן יתרחק אדם מהתקרב לשלטנות בלתי לשם שמים לדבר טוב על עמו.

(*) פ"ה שורה שמואל מרחם עלם נר החן

ואל תתורג' לרשות כדי ליטול רבנות על ידיהם. ונמי אל תתודע לרשות שלא יעבידו על דעם קוק כמו שאמר (דנחא האדומי) וכדמסיק אי נמי מכת זה ב"ב סוף עליהם שם מביטו ועושה דבר נכאים על ידי כן לעצם מיהם וס' אין עומדין לו כהנא דחין:

משתדל פר דעם צבור ב"י דעם שררה ואל ויער פונה ויין לשם שמים אבר גיט ויך צו פרימן דר מיט דאם ער האמטאם און דאם גמאן פון וועגן דעם צבור דען זיי האבין נאר דאריבער פועל גיוועוין ביידעם שררה ווייל דר זכות אבות פון צבור האט זיי דר צו גהאלפן. אבר גיט וועגן ויער חשיבות האבן זיי עס גפועלע. און פון דעשט וועגן וועגן זיי טוען לשם שמים וועט זיין גאט געבן אין שוכר דר פר גלייך וויא זיי וואלטן עס גמאן מיט ויער חשיבות: אבל המתקרב לשלטנות אבר דער וואס איז ויך מקרב צום שררה דרי ויך גרויס צו מאכן און צוהערשן איבער דעם הייליגן פאלק ישראל און גיט גיט אקטונג צו מנין זיין פר זיי נאר ער מיינט זיין כבוד און דעם כבוד פון זיין פאטערס הויז. דר ווערט אן זיין פרומקייט און ער וועט זיין גנייט צו זוכן אן צו טאן הנאה דעם שררה דען זיי ווייגן דעם מענטשן גיט מקרב נאר פון זייער הנאה וועגן. אזו וויא מיר לערנן אין אבות. איר זאלט זיין גווארינט אין דעם חשיבות פון דעם שררה דען זיי ווייגן דעם מענטשן גיט מקרב נאר פון זייער הנאה וועגן. זיין ווייזן ויך צום מענטשן פאר ליב האפער ווען זיין האבין הנאה ופון אים און שטייען אים גיט אין זיין גויט. אויך לערנן מיר אין מסכת עבודה כוכבים. עס שטייט זאגן פסק צוא דער גרוב איז צוויי טעכטער וואס זאגן בריינג פון צוויי זאגן רב חסדא פון וועגן מד עוקבא דאם מיינט מען אין קל פון צוויי טעכטער שרייען פון דעם גידקם וואס זיי האבין גיזאנט בייד ויער לעבן בריינג בריינג. דאס זיינען אפיקורסים וואס דינען דיא רמות פוכבים ומולות און זאגן בריינג קרבנות צוא איר און די אנדערע איז דאס הערשאפט פון דעם שררה וואס זאגן בריינג מס און מתנות צום שררה: ועל כן און דרום שטראפן אונזער חכמים דעם מענטשן אין דער מסכת אבות און זאגן. שמעיה ואנט האב ליב די מלאכה און האב פיינט דעם שררה שאפט דען דורך דעם וואס מען פירט זיך מיט שררה שאפט שמארבם מען גיך. און דוא זאלסט גיט בקענט ווערן צום שררה דען טאמער וועסטו ויך גיט פירן מיט דין חשיבות ב"י דעם שררה לשם שמים. דרום איז בעכר דר מענטש ואל זיך מרחיק זיין פון דעם נסיון. דען ער ווייס דאך וואול די ויך פון דואג האדומי דאס ער איז חשוב גווען ב"י שאול המלך און האמטשע שאול המלך וואס האט מקרב גיוועוין דעם דואג איז גיווען אין גזאלפער מלך פון גאט. דורך דעם נביא איז דאך איבער דעם דואג גדרגת גווארין פיה און אכציג פרינים וואס האבן אויף זיך גיטראגן בנדי פהינה און אלע לייט פון דער שטאט נוב אפילו סינדר

דמעיקרא כתיב בבוקר נבי שאול כתיב כהנא למנות את ישראל וכל אחד מרס והשליך לפניו ומנה שברי החרס ולפסוק כהנא כתיב ויפקדם בטללים וזה לית כל אחד מרס טלם מאלף למנות וישראל אסילו ומנה בטללים לסי שאול למנות וישראל אסילו לרבי מרס כדליתא כימא לכך לקח כל אחד טלם ומנה בטללים: ואימא סדירה כל אחד נתן טלם משלו: מרחבם בעוה"ב: ויהנה בעוה"ב: דרך איך מלאכה או פסוק: ישיגית שנידים משכחת עון שהפסוק מהכח כמות של אדם והמלאכה מהכח ומשכחת את הפסוק ומהוון כך ילך הרע בעל מנו: וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בשלל. שאי אפשר לו שלא מווסת ומסכס את כבודו ומשכח תלמוד: יהיו עוסקים עמדם לשם שמים ולא כדי ליטול עסק למדן כך ויך עשיתי כשניל הכבוד ממעלהם שזכות אבותם של צור וצדקתם שומרת על כח המשיגתם אל העוסקים עמדם להנאתם לאור זקנת לא מר טוב הסתדן של העוסקים: ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם: ואתם מעלה גמל טוב מר מעלהם אלא כשניל זכות אבותם של צור מעלה אני עליכם שכר כאלו אתם עשיתם הישיגתם כוח נביא: כחול ואתם עוסקים לשם שמים: לעלוקה לאלו יס שתי בנות שמועקות מעינס על רוב וסורי גיט: אפיקורסות מניות צועק כהן מקרבת לעינס כוכבים ומולות: רשות צועק כהן ממון ודיוון וזלמויות ומס למן: אהב את המלאכה שהכנה מביא לידו שטעם: ושנא את הרבנות המתקן מניגוד שררה של הכור שהרבות מקרבת את כעליה:

שמעלם ער אויף צו זיי אלע צייט העלפר וואס זייגן השוב ב"י די שררות און ווען ויער פונה איז מליץ זיין גוטם אויף די ישראל וועלן זיי בלייבן ב"י ויער גדולה און וועלן רייד ווערן אזו וויא מיר לערנן אין יומא שמואל זאגט ווען איין מענטש ווערט אויף גנומן פר איין פרנס אויף די ישראל ווערט ער רייד אזו וויא מיר נפין ביידא שאול המלך דאס צום ערשטן האט ער די ישראל גציילט מיט שערבליך וואס אימליכר האט גבראכט און פון דעם צאהל פון די שערבליך האט ער גוואוסט ווי פיל זיי וויינען דען מען טאר די ישראל אליין גיט ציילן. און דר נאך איז ער רייד גווארן און האט זיי שוין גציילט מיט שערבליך דאס אימליכר ישראל האט גבראכט איין שערבליך פון שאולס טאף און האט איבער גציילט די טאף האט ער גוואוסט ווי פיל זיי ווייגן. דר פון ווערן מיר דאס וויא מען האט אים אויף גנומן פאר איין מלך איבער ישראל איז ער רייד גווארן. פרעגט די גמרא פון וואגן ווייסן מיר דאס דיא טאף זייגן גווען שאולס טאף טאמיר האט אימליכר ישראל גבראכט איין אייגנעם טאף פון זיין היים. ענטפערט די גמרא ווען עס וואלט אזו גווען וואלט עס דר פסק גיט אן גשריבן דען עס איז קיין חידוש גיט. ואם מרחם על הצבור און ווען דער פרנס איז ויך מרחם אויף דעם צבור וועט ער זוכה זיין צוא האבן גדולה לעולם הבא אזו וויא מיר לערנן אין פרק חלק. רבי אלעזר זאגט אימליכר פרנס וואס איז ויך מרחם אויף דעם צבור דר וועט זוכה זיין און וועט זיי פירן לעולם הבא אזו וויא אין פסק שטייט דען דער וואס דער בארימט ויך איבער דיא ישראל דר וועט זיין פירן לעהיד לבוא און ב"י קוואלן וואשער וועט ער זיי פירן. אויך גיט זיי גאט פח צו פשטיין אין דעם פאליץ פון דעם מלך. און ויער גירעכטיקייט וואס זיי טוען מיט דיא ישראל בלייבט שטיין צו זיי ב"י אייביג וויא מיר לערנן אין אבות רבן גמליאל דר זון פון רבי יהודה הנשיא זאגט עש איז גוט תורה צוא לערנען מיט איין משא ומסן אדר איין מלאכה דר ביידא צו האבן דען דאס מדייקייט פון די צוויי זאבן פר געסן דעם מענטשן צו זיגרינן דען די תורה מאכט דעם מענטשן שלאף און דיא מלאכה אדר דר משא ומסן וואס ער טוט פון זיין פרנסה וועגן מאכט אים אויך שלאף ווערט דורך דס זיין יצר הרע במל און אימליכער וואס לערינט תורה און טוט דר ב"י גיט איין מלאכה צו האבן זיין פרנסה דר פון. ווערט זיין תורה במל דאס ער קען גיט בלייבן ב"י דעם לערנן און ער קומט נאך דורך דעם צו זיגרינן דען ווייל ער האט קיין פרנסה גיט ווערט ער איין גולן און ברויכט לייטן. און אקע דיא וואס זיינען ויך

לא יכול לו שום כישוף : מהדרא מחזק
עורכת שלא יכין רבי חנינא : למשקל
עפרא נשאת לו כספים ולחמיו : אין עוד
מלבדו כתיב כספיו חנינא מלכדו כלומר
שלא מדעתו של מקום כלומר לא נזכר
גזירה מלפניו אין מדיניות לו לחלם : כשפים
טועניקן שמכחישין פמליא של מלכה שלא גזר
על חלם זה למות וכואו מה על ידי כספים :
דקפדי קפדי ליה מי שמקפיד ומקדקד וימר
מדור מקדיקין עמו ודלא קפיד כל כך לא קפיד
עמו לכדור : שעה עומדת לו עולה לגדולה :
כל המבטח לו בחש ספקמים וכתבשין ודוסין
לחיות שיוק כל דבר כדלמדין מאן דקפיד קפדי
גדודי : בלמדי אלף כתיב דמשתע דלון
דוסין לחיות : כדה כנגד מדה דמלון דקפיד
קפדי ליה ולא מקדא ליה : כל כעת יאמר
ליעקב ולישראל מה פעל מה פעל אל שאלתי השרה
ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאלתי
מנהגים מכניסין אותם למחלוקת שאלתי
השרה יכולין ליכנס בה וכיוצא נמי מדה כנגד מדה
שמתוך שאלתי השרה לקחת נחשים לידע הפעילות
אלה נחשים כקדשה משום הכי מגלה לי : כקדשה
היו מולם שאלתי נחשים למחלוקת : לא תלך
עמדם וכיון שגלה דמיון מהפך לילך עמדם אמר
ליה קום לך חלם : אני ה' במסדר להועיל ואלף
על פי כן חזי מדריכך אלף בדרך שאלך כלומר
בדרך שאלתי חסך ללכת בה : אם ללצים נח חלם

דאם דר פישוף וועט אים נים קענן טאן : זעהן מיר פון דאן דאם פישוף
קען נים שארען איין פרוימן מאן און דרום האבין אונזערע חקמים גיזאגט
ווער עס האט מירא פרישוף און איז זייער מקפיד דרויף זוכען די שרים
ווייזר אים מויד צו זיין ווען זיי קענן : אבר דר וואס אקט נים אויף פישוף
זוכען די שרים אויף נים אים צו מויד זיין : און דרויף האבן אונזערע חקמים
ברמז גיזען אין גדרים : רבי יצחק זאגט איטליכער וואס איז גאנץ מיט
גאט איז גאט מיט אים אויף גאנץ אזא וויא אין פסוק שמיים : מיט איין
חסיד טוט גאט חסד און מיט דעם מאן וואס איז גאנץ מיט דיר און
פארקעט נים דרויף פישוף קיין עתידות : פישוף גאט אויף גאנץ מיט אים :
רבי יאשיה זאגט דער וואס איז גאנץ מיט גאט און פארשט נים קיין
עתידות דר איז עולה לגדולה אזא וויא מיר גפינן בייא אברהם אבינו דאס
גאט האט גזאגט צוא אים גייא פאר מיר און זיי גאנץ מיט מיר וועלשט
זיין איין האר אייבר אלע פעלקער איר לוי רבי לוי זאגט איטליכער וואס ברויכט
פישוף דעם קומט די זאכן פון פישוף צו דאגט : אזא וויא אין פסוק שמיים
כי לא נחש ביעקב דאס איז שמיש צוא יעקב קומט נים צוא קיין פישוף :
פרענט די גמרא עס שמיש דאך לא מיט איין אלף איז שמיש נים און
ר' לוי וויל דאך דרינגען פון דעם פסוק דאס ווער עס ברויכט פישוף
קומט יוא צו אים פישוף ענטפערט די גמרא ר' לוי דרינגט פון מדה כנגד
מדה : ווייל דר פסוק זאגט עס קומט צו יעקב נים צוא קיין פישוף ווייל
יעקב ברויכט נים קיין פישוף : איז דער פון גידרונגען דאס ווער עס
ברויכט יוא פישוף צוא דעם וועט פישוף יוא צוא קומן : אהבה דער זון
פון רבי זיידא האט גלערנט איטליכער מענטש וואס ברויכט נים קיין פישוף
וועט מען אים לעתיד אריין בריינגן אין אזא איין סחיצה דאס אפילו די
מלאכי השרת קענען נים אריין קומען אין איר דען אזא שמיים אין פסוק
כי לא נחש ביעקב דר : כעת וגו' ווייל די ישראל ברויכט קיין פישוף נים וועט
זיין איין צייט דאס דיא מלאכים וועלן פרעגן רבי ישראל וואס האט גאט
גיטאן ווייל די ישראל וועלן זיין אין איין סחיצה וואו די מלאכים וועלן
נים קענן אריין קומן אויף האבן אונזערע חקמים גזאגט אין מסכת שבת :
פון דר תורה און פון גביאים און פון כתובים קען מען אפ לערנן דאס
אין דעם וועג וואס דר מענטש וויל גיין : אין דעם וועג פירט מען אים :
אין דר תורה שמיים דאס גאט האט פריער גזאגט צו בלעם ער זאל נים
גיין מיט דיא הארין פון מואב : און דער נאך אזא גאט האט געזען דאס
בלעם וויל גיין מיט זיי האט גאט גזאגט צו אים שמיים אויף און גיי מיט
זייא : און אין גביאים שמיים איך גאט לערני דיע צו גיטאן און פון דעם
וועגן

כל אשר יש לו עינים לראות יש לו לברוח מן העבירות מדעתו אפילו בלא יראת עונש שכולם הם
דברים מאוסים בפני כל יודע והקים לא טובים ודברים משונפים והרגל רע ואמונה כוזבת ואף
על פי :לא היתה תורה מזוהרת עליהם היה לו לכל משכיל לברוח מהם כי בעבודת כוכבים ומזלות
ומשמשיה וכל הדומה לה בכל הדברים שנקראו דרכי האמורי וחומר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש
אל המתים ומעונן ומנחש ומכשף וכל הדברים הדומים להם כולם הם דברים בלי תועלת ואין בהם
ממש והנמשכים אחריהם אם דומה להם שמוצאים בו ממש הוא הדבר המטעה אותם שפועלת בהם
בהיותם מציירים בו והוא עונש הבא עליהם על שהתחילו בחטא זה והוא אחד מן העונות שעונשם
הוא שאין מספיקין בידם לעשות תשובה כמו שאמר (ישעיה ו) השמן לב העם הזה וגו' אבל העם
הוא שאין מספיקין בידם לעשות תשובה כמו שאמר (ישעיה ו) השמן לב העם הזה וגו' אבל העם
היה איתא דהות קא ימהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא אמר לה אי מסייעת
זיל עבד (הרי"ד) איין עוד מלבדו כתיב והאמר רבי למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של
מעה שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה נמצא שאינו יכול להוידא לאיש הישר וע"כ אמר ויל ידקפיד
קפדי ליה דלא קפיד לא קפדי ליה (נראה שד"ה פועל כו) ולזה רמזו במסכת נדרים פרק ארבעה נדרים
דף לב אמר רבי יצחק כל המתמים את עצמו הקב"ה מתמים עמו שנאמר (תהלים יח) עם חסיד תתחסד
ועם גבר תמים תתנם : רבי יאשיה אמר כל המתמים את עצמו שעה עומדת לו שנאמר
(בראשית יו) התהלך לפני והיה תמים והיינו רבון גוים : אמר רבי לוי כל המבטח לו
נחש שנאמר (בדבר כג) כי לא נחש ביעקב : והלא בלמ"ד אלף כתיב אלא מדה כנגד
מדה : תני אברהם בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו למחיצה שאפילו מלאכי
השרה אינן יכולין להכנס בה שנאמר יכעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל : וגם כן אמר
במסכת מכות פרק אלו הן הגולין דף י"א אמר רבי אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך
שארם רוצה לילך בה מוליכין אותו : מן התורה דכתיב (שם כג) לא תלך עמדם וכתיב קום לך אהם : מן
הנביאים דכתיב (ישעיה כח) אני ה' כלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך : מן הכתובים דכתיב (שם יג) אם ללצים הוא יליץ : וגרסי' במסכת

קנינה און זייענדיגע זייענען אום ניקומען : און אייבר דעם חטא זייענען
גדאננע גווארן זיין קינדער פון שאול : און דאן איז דרייבר פאר יאגט
גווארן פון דער וועלט און פון יענער וועלט : דרום ואל ויך דער מענטש
דר ווייטערין ויך מקרב צו זיין צו שדרות נייערט לשם שמים צוא ריידען
גומש אויף ישראל :
כט כל אשר יש לו עינים לראות איטליכער וואס האט אויגן צו זעהן דאך
לויפן פון אלע עבירות נאר דרויף זיין פאר שטאנד אפילו ווען ער
זאל נים מירא האבין פאר דיא שטראף דארייבר : דען אלע עבירות זיין
מיואטע זאכען פאר איטליכין וואס האט שכל און גועץ וואס זייענען נים
גומש און אומב"ן און גוואונען דעם מענטשין צו שלעכטס און צו פאלשע
גלויבונג : און ווען די תורה וואלט זייא אפילו נים פר באטן וואלט דאך
איטליכער קלוגער מענטש גידארפט א"יין אנטלויפן וויא למשל עבודת
כוכבים ומזלות און אלץ וואס גיהערט דר צו און גלייך דר צו וויא פישוף
וואס הייסן חומר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים מעונן ומנחש ומכשף :
און ארץ וואש איז גלייך צו פישוף : די זאכען האבין קיין נוקצען נים
אין קיין מעשות נים : און ווען שוין איין טייל גלויבן דרינגן און מיינען עס
איז איין ממש דרינגן ווייל זיי האבן גיטראפען וואש ער האט גיזעלט דאס
אין נאר זייער עולם דאס זיי זאלען פאר פירט ווערן דרויף דעם און מיינען
עס איז איין ממש דרינגן ווייל זיי האבן ויך אריינגלייזט אין דר עבירה :
און דאס איז איינש פון די עבירות וואס מען דר לאזט נים דעם מענטשין
השוכה צו מאן אויף זייא : אזא וויא אין פסוק שמיים עס איז פערט און
פר שטאפט דאס הארץ פון דעם הארץ פאלק פון תשובה צו טאן : אבר
דער וואס פהעפט ויך אין אמת דעם קען קיין פישוף נים טאן אזא וויא
מיר לערנן אין סנהדרין און אין חלון דאס איין אשה האט גוואלט נעמן
ערד פון אונס די פים וואו רבי חנינא איז געשטאנן כדי ויא זאל אים דר
מיט פישוף טאן : האט רבי חנינא גזאגט צוא איר אויב דוא קענטשט מיר
פישוף טאן מענטשטו טאן דען עס שמיים גשריפין עס קען קיין שום זאך
נים גיטעהן אן גאטש ווילין : פרענט די גמרא רבי האט דאך גזאגט זיי
הייסן דרום כשפים דאס איז ראשי תיבות שמכחישין פמליא של מלכה וייא
לייכט די ישיבה פון דעם היכל דען זייא שייטן דעם מענטשן מיט פישוף
אפילו ווען מען האט אויף אים נים גזר גווען אין דער ישיבה פון דעם
היכל ער זאל גמיש ווערן : און ווארם האט רבי חנינא נים מירא גהאט
דר פאר : ענטפערט דיא גמרא רבי חנינא האט גהאט פיל זכות דען ער
איז גיטען איין גרויסער צדיק דרום האט ער ויך פר לאזן אויף זייענע זכות

חתימת נר ראשון

יומא כסוף אמר להם הממונה דף ליה אמר רבי לוי מאי דכתיב אם ללצים הוא יוליץ יולעוניה יתן חן
 יבא לשמא פותחין לו בא לשמך כספיעין אותו . תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שהיה מוכר נפט
 ואפרסמון יבא למדוד נפט אומרין לו לך מדוד לעצמך אבל באפרסמון אומרים לו המתן כדי שנתבסם
 אני ואתה ואמרין עליה ת"ד (ויקרא יח) אל תמטאו בכל אלה אדם ממטא עצמו מעט מטמאין אותו
 הרבה . מלמטה מטמאין אותו מלמעלה . בעולם הזה מטמאין אותו בעולם הבא . תנו רבנן ויתקדשם
 והייתם קדושים כי קדוש אני ה' . אדם מקדש עצמו מקדשין אותו הרבה . אדם מקדש עצמו
 מלמטה מקדשין אותו מלמעלה . אדם מקדש עצמו בעולם הזה מקדשין אותו לעוה"ב . הא למדת
 שהשטוף בדבר עבירה ומתדבק בה כניחין אותו לפי שנתנה בשרות האדם הדרך שירצה ללכת בה .
 אבל היותו ומהלך בדרך טובה כספיעין לו ומצילין אותו מן המקרים . לפיכך כל בן דעת יש לו
 לבחור בטוב ולמאוס ברע כבחור בדרך ישרה אפילו שלא יתירא מן העונש . ואם נכשלו רבים מישראל
 בזמן בית ראשון בדברים אלו הסבה היתה בפתויו עובדי הכעל וכבטחון הכוזבת עד שנתקפו בלבם
 אמונתה שלא היו יכולין ליבדל ממנו . כדגרסינן בפרק חלק דף ק"ב רב אשי יאקום אני מלכים ונ'
 הדיומות (פ"ה סוף הפרק עד סגנוע נ"ז מ"ט) אמר למחר נפתח בחבריא (פרקו נדרם נכבדו סניו פ"ה כחופות) אתא
 מנשה איתחוי ליה בהלמא יא"ל חברך או חברי דאבוך קרית לן מהיכא מישרא המוציא א"ל לא
 דענא אמר ליה ברכת המוציא לא גמרת דלא ידעת מהיכא בעי משרא וחברי קרית לן א"ל אימא
 לי מר מיהא ולמחר דרשינן ליה משמד בפרקיה אמר מהיכא דקרים בישולא (פ"ה מתקום מתקין פ"ה
 א"ל מתקום דרשינו למעלה א"ל ב"ה כסא לא חסא כניאו לפניו פרוס כל לחם לא יכסא חלו מולי כסא לא מתקום כסאם חלו יכס
 חלו מתקום סקניו ביסול) א"ל אלא אמאי פלחתון לעבודת כוכבים א"ל אי הוות בההיא זימנא נקטת שיפולך
 ודרשת בתרה (פרקו סוף מנביו סוף פלוגך מין נגיד כדי שחבא קל לרין והוים קל לנס) למחר אמר ניתני יכרברכתא
 (פ"ה כחופות) נמצא שהיה שולט ברם מחבת הפיתוי יצאה דעבודת כוכבים ומולות כי לא היו כ"כ פתאים
 שלא היו רואים לכסוף שעבודת כוכבים ומולות אלא בהמשך ד' מיתות דף נ"ב אמר רב
 תודה אמר רב יודעים היו ישראל עבודת כוכבים ומולות שאני בה משני להו דעבודת כוכבים ומולות

להתחבר כוח יצין אין מעכבין בידו : כח אדם
 ליתכן ה' להיות רעם שותפין לו סחה בטומאה
 ליתכן כח כלומר מסיקין בידו יצין מונעין אותו
 מן השמים לעכוב וכן קצת קצת אף לא ללכת כח
 כח להתחבר כוח יצין לא ימנעו ולא יעוררו :
 ואם לענינים כח להתחבר יצין לו מן מי עיניו
 יצין לו : אם ה' קצת למדור נפס שימור
 אומר לו בטובר מדור אדם לענף : משמאין
 אותו הרבה מניחין אותו יצין אדם וכן
 קצת קצת לו שפתחו כח אף לא שפתחו
 כסס סוף שפתחו כס : והתקשרתם מעט וידיכם
 קדושים כי כסס מסייעין לו : אוקים
 סיס הסקד כח שסעו לשבט מלכות שאל :
 חלק לעולם כח וכן ירכש אהבך ומשה :
 אומר ליה משה כחלום : שסעו וחבריו
 אמר כלומר לו סגור אף שסעין כחן ודבר
 דלמן : מהבא משרא המוציא מליוס מקום
 כסס לרין כלעז כחלום : ורשית ברתה מסי
 כח עבודת כוכבים ועולם שסעין שסע : שפתח
 ברברבא נדחם כחלום ולא אחר כחלום :
 אלא להחיר לו עריות בפרסאין מליוס יצין
 חקן על עריות אחר נפוק כל עול פוס
 מעניט ואל יוכיח : על סעיות חל על עבודת
 כוכבים ועולם אף חקן יצין : כוכובי בנים
 מוכחזים שסע שסע לסע נפגועים כחלום
 כחלום שסע לו נפגועין על דס וזכור מלח וכן
 שסע כוכוב כביס כחלום זכירת מוכחזים
 ואשר ירכש : ומסי : ברת אדרבוי כח אדם

ומולות *אלא להתיר להם עריות בפרהסיא מתיב רב משרשיא (ימיה יז) *כיכור בנייהם מבוהותם ואמר ר"א כאדם שיש לו גענועין על בנו *כתר דאדכיקו בה וכ"כ נדבקו בה עד שאמרו (שם סד) *ומן אז חדלו לקבץ למלכת השמים חסרנו כל *וכל זה היה כפידיומנס וגם יש לו לאדם לעקור

וועגן סאך איך דורך דאך גאר שטערען אין דעם וועג וואס דו ווילסט גיין.
און אין פארום שטייט ווען דער מענטש וויל זיך מ'פאר זיין מיט ל'צום
ווערט ער אויך איין ל' : גרייט אויך לערנן מיר אין יומא רבי לוי זאגט
וואס מיינט דער פסוק וואס ער זאגט ווען דער מענטש וויל גיין מיט
שפעטער לאזט מען אים שפעטער און ווען ער וויל גיין מיט גוטע
לייט גיט אים גאט תן . דאס מיינט מען ווען דער מענטש וויל זיך מ'פאר זיין
לאזט מען אים דא וועגן אפיין צו גיין אין איר נאך זיין אייגענעם ווילען
און ווען ער וויל אבער גיין אין גוטן וועג און צו פירען זיך גיין העלפט
מען אים פון הימל דער צוא דאס צוא טאן . מען האט גלעריקט אין דר
ישיבה פון רבי ישמעאל עס איז איין משל צוא איינעם וואס פאר קופט
טראן אייל און שמן אפריסון . ווען איינער קומט טראן אייל צו קויפן זאגט
דר קרעמער צו אים מעסט דיר אליין אפ דען ער וויל גיט שטיין ביא
דעם גשטאנק . און ווען איינער קומט צו קויפן שמן אפריסון זאגט דער
קרעמער צו אים ווארט איך וועל דיר אפ מעסטן כדי איך זאל אויך איין גוטן
לייט בקוץ דורך דעם . אזוי אויך ביא שלעכטע מעשים לאזט מען
אים אליין און ביא גוטע מעשים שטייט מען דער ביא פון הימל .
אויך זאגן מיר ווייטער אין דר גמרא עס שטייט אין דער תורה איר זאלט
גיט פון אים רייניגט ווערן מיט די ראינע בייע זאכן . דען ווען דער מענטש
איז זיך אביסל מ'פאר מיט עבירות ווערט ער דורך דעם שטארק
פערזאנליכע . און ווען ער איז זיך מ'פאר אונטן אויף דער ערד
איז מען אים מ'פאר אויבן אין הימל . און ווען ער איז זיך מ'פאר אויף
דר וועלט איז מען אים מ'פאר אויף יעדן וועלט . די רבנים האבן גלעריקט
עס שטייט אין דער תורה איר זאלט אייך הייליגן וועט איר זיין הייליג
דען איך גאט בין הייליג . דאס מיינט מען ווען דער מענטש הייליגט זיך
אביסל . העלפט מען אים ער זאל זיך קענען פיל הייליגן און ווען ער
הייליקט זיך אונטערן אויף דר ערד הייליגט מען אים אויבן אין הימל . און
ווען ער הייליגט זיך אויף דר וועלט הייליגט מען אים אויף יעדן וועלט
דר פון לערנן מיר אז ווען איין מענטש לויפט נאך איין עבירה צו טאן און
בהעפס זיך אין איר . לאזט מען אים טאן זיין ווילען דען דא וועגן פון
אימלעכען מענטשן זיינן אין זיין אייגענעם ווילען . אבער דר וואס פארשט
און גייט אין גוטן וועג העלפט מען אים און מען איז אים מציל פון דא
בייע שטעפג פון דער וועלט . דאס אימלעכער וואס האט שגל דארף
אים דר ווילן אין נוסח און מ'פאר זיין אין ביז און אים דער ווילען

התיבת נר ראשון

שחזרו כה מעמלן חקם חקם עולם : שבעות
שוא לבעל חלל ללד : וסווגים מעמלן חקם
שלה כמו כן הדוע חסר כניסח וחלול כן
גדול כמלח מעמלן יקח ומלכיו נגדי כחוס :
כרי שיהיו ישראל בריאים לפי שהסב עס
אם כנדאם ילעש הולד וכן מלכיו חללים
כמו חזיר קס ללעש שיון נלדשות כמלן
שדע לפי חמלן קאטיליל סחליון נה : בכל
מחלליון לחנה חלילי חלסורי חלל : ושפיכות
דמים כון חמלן לו חרונ יכרל חכך וחס לא
חכר : עבודת כוכבים ומזלות הא דאמון
שכר : וכל יעטר לפי שחלל חלל חס
חלוק כל נכד וכל נכד : וכל מחלוק וחסל
נכד : חלל חלל כמחל חלל נעמל חלל : וכל :

מלכו אמונה זאת לפי שהאמין בשום דבר מדברי עבודת כוכבים ומזלות או החושב שיש ממשלה ויכולת
מלכו לה לבדו עוקר היכולת מהבורא יתברך או נתון לו שותף וזו היא כפירה גמורה ואמונה חזקת לעיני
כל יודע כי כבר נתברר במופתים נחתכים כי יש בורא לעולם וכניע לכל מתנועע והוא מנהיג ושלט
בכל אין זולתו ועל כן ההנהגה היא שוה וישרה ואזהרת ישיבות שוא ושקר וברכת השם ויראת מקדש
וקדשיו וכל הדברים שנקראו חלול השם השכל מחייב אפילו בלי יראת שמים עונש שיש לו לאדם לירא
מבוראו שהוא זנו ומקיימו ושמרו יותר השכל בשר ודם וזי יש לו לאדם להשמר מליגע בכל
הדברים שנראה בעין השכל שיהם חוץ מכבודו והמצות שהזהיר לכהנים שיהיו מובדלים יותר מכל
העם מהטומאות ימוזוגים וממלבושים כל זה צריך לעובדי האל כי המשרתים אשר עומדים בדיכ
המלך הם מובדלים מן ההמון בכל מדותם ושכססיהם על אהת כמה וכמה מה יש לעשות ולהכביל
לעומדים תמיד בדיכ מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא והמצות שהזהיר לכל ישראל מלאכול
דברים נמאסים ומליקרב לנשים ידועות לכלם יש מעם קרוב אל הדעת שרם עצה טובה יכדי שיהיו

ישראל בריאים ונקיים מכל מינוף וקדושים ומתוירים מכל טומאה ומרוחקים מכל התאוות הגשמיות וממצות שהזהיר בענייני הדיינים
ואונאות ונקימה ונסירה ושנאה וחמור ממון כל אלו הם צריכין לישוב העולם ולהנהגה מדינית ולהבנת שלום ולכל מדות טובות שבעולם
וכלם הם נכללים בפסוק (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך מאי דעלך כני להכרך לא תעביד כמו שלמד הלל הזקן לעובד כוכבים שבא אצלו ושאל
ממנו שינייהו על מנת שילמדו תורה בזמן שיעמוד על רגל אחד כדאיתא בפרק כמה מדליקין דף ל"א וכל אלו והדומים להם מתייבב הדעת
אפילו שלא הזהירו תורה : והמתאווה לשום אדם ממנו הוא מנפש רעה שיש לו כדכתיב (משלי כא) נפש רשע אותה רע : ועל כלם יש
לו לאדם לשמור את עצמו מליגע בשום ענף מהדברים החמורים שהורסים עיקרי האמונה שגורו רבותינו ז"ל עליהם שיהרגו ואל יעבור
כדנסינן בפרק יום הכפורים דף פ"ב ובפרק כל שעה דף כ"ה כי אתא רבין אמר ר' יוחנן יבבל סתראפין חוץ מעבודת כוכבים ומזלות
גלוי עריות יושפיכות דמים יעבודת כוכבים ומזלות הא דאמון : גלוי עריות ושפיכות דמים דתניא ר' אומר (דברים כב) כי כאשר יקום איש על

וי זאלין ניש נעמן קיין גרושה אדר אתלוצה : און אפון גדול זאל נאר
אבתולה נעמן פר אווייב : אויף דאש זיי זאלין האבן פונדערע קליידר
צו בנדי כהנה : די זאכן דארפן זיין צו גאט ריגש : דען דיא ברינר
וואס שטייען אין דעם פאליץ פון איין מלך די זינגן אפ גישייד פון דעם
פראסטן פאלק מיט אלע זייערע מדות און קליידר און מיט זייער פירונג
מכל שכן שוין די כהנים וואס זיי שטייען תמיד אין דעם פאליץ פון דעם
מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא דארפן בנדיא זיין אפ גישייד פון
פון אנדערע מענטשן פון אלע טומאות און אויף מיט זייערע קליידר און
ווייבר : והנאות און די מצות וואס גאט האט אן גזאנט צו כל ישראל דם
זיי זאלין ניש עסין די זאכן וואס זינגן מיאס און סבא דהיינו שפכים
און רמשים און חור : אויף וואס ער האט אן גזאנט דאש זיי זאלין ניש
לינגן בייא איין אפה ווען זיא איז ניש ריין דאס זינגן אעלעכע זאכן
וואס מען קען דאס מיט דעם שכל פר שטיין דאש זיי זינגן איין עצה
טובה פר די ישראל פרי זיי זאלין זיין גיגונד און ריין פון אלע אום
רייניקייט און הייליג און ריין פון אלע טומאות און זאלין זיין דר ווייטערע
פון אלע וועלט יכע תאוות : אויף דיא מצות וואס גאט האט גיבאטן
מען זאל רעכט משפטין און מען זאל קיינס ניש נארן אין משא ומתן און
מען זאל ניש נוקם ונזכר זיין און מען זאל קיין יודין ניש פייגט האבן
און מען זאל ניש גלוסטין קיין פרעמער געלט די זאכן דארף מען גייט
האבן צום ישוב פון דר וועלט דאש די מענטשן זאלין קענן וואונן מיט
אנגרד און די מדינות זאלן קענן גוט גפירט ווערן און דיא זאכן מאכן
שלום צווישן מענטשן אויף קוקט דורך זיין אלע גוטע זאכן וואס אין
דער וועלט איז : און די אלע זאכן זינגן נכלל אין דעם פסוק ואהבת לרעך
כמוך דאס איז מיינט דא זאלסט דין חבר ליב האבן אזו וויא דרך און
וואס דו ווילסט ניש איין אנדר זאל דיר עס מאן זאלסט עס צוא דין חבר
ניש מאן : און ווען דר מענטש וועט דעם פסוק מקיים זיין וועט ער קיינס
קיין ביין ניש מאן : אזו וויא מיר גפינן דאס הלל הזקן האט גילערנט צוא
איין פותי וואס איז ניקומען צוא אים ער זאל אים מגיד זיין אויף
דעם תנאי ער זאל אים לערנן די גאנצע תורה אין דר קליינר צייט וואס
ער וועט קענן שטיין אויף איין פוס : האט אים הלל מגיד גיזען און האט
אים גילערנט דעם פסוק ואהבת לרעך כמוך און האט גזאנט צו אים דר פסוק
אין דר כלל פון דר גאנצער תורה אזא וויא אין פרק כמה מדליקין שטייט
וכל אלה והדומים להם און די אלע זאכן און אלע זאכן וואס זינגן גלייך צו
זיי איז דער שכל מחייב מען זאל זיי ניש מאן אפילו ווען די תורה וואלט
זיי ניש פר באטן : און דר וואס גלוסט פרעמער געלט דאס קוקט דורך דעם
בייזן נפש וואס ער האט : אזו וויא אין פסוק שטייט דאס נפש פון דעם
רשע גלוסט ביין : און מערער פר אלץ מוז זיך דר מענטש היטען ניש
אן צו רירען אין קיין צווייג פון די הארבע מצות : וואס דורך דעם קען

מכש ניש און זיי האבן גרינט עבודת כוכבים ומזלות נאר פרי זיין זאלין
פרי זיין צו זנות ווייל די תורה האט דאך זנות פערבאטן אבר פון דער
עבודת כוכבים ומזלות האבן זיין גיט גהאלטן : פרענט רב משרשיא עם
שטייט דאך אין פסוק כחור בניהם סוכות אזו וויא זיין האבן געדיינקט
פון זייערע קינדער האבן זיי געדיינקט אויף פון זייערע סוכות : אינ רבי
אלעד האט גזאנט אזו וויא איין מענטש האט ביינקען אויף זיין זון אזא
האבן זיין געדיינקט נאך זייערע מדות כוכבים ומזלות : נעהען מיר דאך
דאס זיי האבן זיין גהאלטן פון זיין : ענפרט די גמרא דאס איז גיזען נאך
דעם אז זיי האבן זיך זייער שטארק בהעפט אין די עבודת כוכבים ומזלות :
אבר פריער האבן זיי גיט גהאלטן פון זיי און זיי זינגן אזו שטארק בהעפט
גיווארן אין די עבודת כוכבים ומזלות ביז זיי האבן גזאנט פון דר צייט אן
וואס מיר האבן זיך אויף גיזערט צוא דעמפן צו די מזלות פון דעם הימל
זינגן מיר גיזערט גיווארן פון אלעם גוט : און דאס איז אלץ גיזען נאך
זייערע מדינות נאך דאס זיי האבן זיך אזא איין גרעטאג אויף גיזער
דר מענטש אים רייסן פון זיין הארצין די אמונה פון די כוכבים ומזלות
דען דר וואס גלויבט אין איין שום זאך פון דר עבודת כוכבים ומזלות אדר
ער טראכט דאס עס איז דא איין גוועלטליקייט און איין יכולת חזק גאט
דר רייסט אים פביכול דאס יכולת פון גאט אדר ווען ער זאגט דאס עס
איז דא איין שותף צו גאט דאס איז איין רעכטע פפירה און איין פאלש
גלויבונג פאר די אויגן פון אלע פר שטאנדיגע מענטשן דען דאס איז שוין
באווירן גיווארן דורך פיל קרארע צייכין דאס עס איז דא איין גוועלטליקע ריזענדיגע
וואס האט דיא וועלט בשאפן און ער גיט קראפט צו אייטליכע ריזענדיגע
זאך וואס אין דר וועלט איז דאס עס זאל זיך קענען רירן און ער איז
דער פירער פון דר וועלט און גוועלטליג אין אלימן און חזק אים איז נאר
גישט און דרום איז דאס פירונג פון דער וועלט גוט און רעכט פארמיט :
ואהיות און דאס וואס די תורה האט אן גזאנט מען זאל ניש שווערן אום
ויסט אדר פאלש : און מען זאל גאט ניש שענדן און מען זאל מרא האבן
פאר זיין הייליגן בית המקדש דאס איין אום ריינר זאל ניש ציינן גיין
אין בית המקדש און זאל ניש עסין דאש פלייש פון קרבנות : און מען
זאל ניש מאן די זאכן וואס זינגן איין חילול השם : די אלע זינגן אעלעכע
זאכן וואס דר שכל איז מחייב מען זאל זיי מאן אפילו אן דר מרא פון
איין עניש : דען דר מענטש דארף מרא האבן פר זיין בשעפער וואס
ער שפייזט אים און דר האלט אים אויף דר וועלט און היט אים פון
אליס בייזן דארף ער פר אים מערער מרא האבן וויא פר איין מלך בשר
ודם : און אויף דארף דר מענטש זיך היטן פון אן צו רירן אין די אלע
זאכן וואס ווערן אן גיזען על פי שכל דאש זיי זינגן קענן גאטש פבוד :
והנאות און די מצות וואס גאט האט גיבאטן צו דיא כהנים דאש זיין
זאלין זיין אפ גישייד מער פון נאר דעם פאלק : פון טומאות און דאש

חתימת נר ראשון

רעהו ונו' וכי מה ענין רוצה אצל נערה המאורסה אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש נערה המאורסה לרוצה מה רוצה ייהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה ייהרג ואל יעבור. יורוצה גופיה מנא לן סברא הוא כי הדוא דאתא לקמיה דרבא א"ל אמר לי ימארי דוראי זיל קמליה לפלניא ואי לא קמילנא לך א"ל רבא ליקמלך ולא תיקמליה ימארי דוראי סומק מפי דילמא דמא דחברך סומק מפי. ונרסנין במס' סנהדרין פרק בן סורר ומורה דף ע"ח אמר ר"י משום ר"ש בן יהוצק נמנו וגמרו בעליית בית נתנה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבד ואל תהרג יעבור ואל ייהרג חוץ מעבודת כוכבים וג"ע ושיד ועל ג' דברים אלו נחרב בית ראשון כדגרסינן בפ"ק דיומא דף ט"ו ומקדש ראשון מפני מה חרב מפני שהיו בו ג' דברים עבודת כוכבים גלוי עריות ושפיכות דמים. עבודת כוכבים ומזלות דכתיב (ישעיה כח) כי קצר הוצע מהשתרע ואמר ר"י קצר מצע זה מהשתרע עליו יעני רעים כאחד. והמסכ' צרה כדתכנס אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כי מטי רבי יוחנן להאי קרא כבי אמר מאן דכתיב ביה (תהלים ל) כונם כנד מי הים נעשית לו מסכה יצרה. גלוי עריות דכתיב (ישעיה ג) יען כי גכחו בנות ציון ותלכנה וגו' וברגליות תעכסנה. אמר ר' יצחק מלמד שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעוליהן ומחלכות בשוקי ירושלים וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועות בקרקע ומתירות עליהם ומכניסות בהן יצר הרע כאדם. שפיכות דמים דכתיב (מלכים ב) גם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד וגו' רשעים היו אלא שתלו במחונם בהקב"ה. אתאן למקדש ראשון עליהם שלש פורעניות כנגד שלש עבירות שכידם שנאמר (שם) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים יעיים ההר והר הבית לבנות יער אלא מקדש שני מפני מה חרב שהרי היו עוסקים בתורה ובמצות ובגמילות חסדים מפני שנאת חנם שהיתה בהם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות שבתורה ג"ע עבודת כוכבים ושיד. וג"כ יזהר מליגע בדברים שנקראו חלול השם שאינן מתמקדן עד יום מותו כדגרסינן בפרק יום הכפורים דף פ"ו שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש יאמר לו שלשה הם ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר האדם על מצות עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר (ירמיה ג) ישובו בנים שובבים

שנאמר (פסוק) ראשיה בשוהד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכפף יקסומו ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו. לפיכך הביא הקב"ה עליהם שלש פורעניות כנגד שלש עבירות שכידם שנאמר (שם) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים יעיים ההר והר הבית לבנות יער אלא מקדש שני מפני מה חרב שהרי היו עוסקים בתורה ובמצות ובגמילות חסדים מפני שנאת חנם שהיתה בהם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות שבתורה ג"ע עבודת כוכבים ושיד. וג"כ יזהר מליגע בדברים שנקראו חלול השם שאינן מתמקדן עד יום מותו כדגרסינן בפרק יום הכפורים דף פ"ו שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש יאמר לו שלשה הם ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר האדם על מצות עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר (ירמיה ג) ישובו בנים שובבים

שעשעו פון ציון האבין זיך גיפירט הויק און זיינען גינאנגען מיט אויס גיטערקע העלער און מיט זייערע פיס האבין זיי לייטן פון גיפס. רבי יצחק זאגט מיר לערנן אפ פון דאנן דאס זיי האבין גבראכט גווייזן און בויםל אפרסמון וואס ער שטעקט זייער און האבן עס גלייגט אין זייערע שיד. און זיינן גינאנגען אין די מארקן פון ירושלים און אז זיי זיינן גינאנגען ביי די בחורים פון ישראל האבן זיי איין שטארקן טריט גיטאן אין דער ערד און האבן ארויף געשריצט אויף דיא בחורים פון דעם גווייזן און בויםל און האבן אריין גבראכט אין זיי איין ברענגענדיגן יצר הרע אז וויא דר גיפט פון איין ש'אנג. אויף גיפין מיר דאס שפיכות דמים אז גווען אין ירושלים אז וויא אין פסוק שטייט אויף פיל בלוט האט מנשה פרגאסן אין ירושלים מיר גיפין נאך עבירות וואס אין די צייטן פון בית ראשון זיינן גווען איידער ער איז חרוב גווארן אז וויא אין פסוק שטייט דיא הארין פון ירושלים האבן משפט גיטאן מיט שוחד און אירע כהנים האבן געפסקט פאר געלט און אירע נביאים האבן נביאות גזאגט פון זילבער. און זייא האבן זיך נאך פאר זיכערט אויף גאט און זאגן פון וואר גאט איז צווישן אונז עס וועט קיין ביזי נים קומן צו אונז. און איבער די דרייא עבירות האט גאט אויף זיי גבראכט דרייא ערליי שטראף אז וויא אין פסוק שטייט פון אייערש ווען וועט ציון חרוב ווערן און וועט צוא אקערש ווערן וויא איין פעלד און ירושלים וועט ווערן צו הויפן פון ערד און דר בית המקדש וועט גלייך זיין צוא דיא הויכע ערסער וואס אין איין וואלד איז אבער ווארום איז דר בית שני חרוב גווארן זיי האבן דאך תורה גלערניגט און מצות און גמילות חסדים גיטאן. ענטפערט די גמרא עס איז חרוב גווארן ווייל איינער דעם אדערן האט אום זיסט פייגט גהאט. פון דאנען קענען מיר אפ לערנן דאס שגאת חנם איז גיוואונען אנטקעגן די דריי עבירות. עבודת כוכבים ומזלות און גלוי עריות און שפיכות דמים. גם כן און אויך זאל דר מענטש זיין גיהיט פון צו אן ריין אין דיא זאכן וואס הייבן חלול השם דען פון די זאכן ווערט דר מענטש נים גלייטערט פון ער שטארבט אז וויא מיר לערנן אין פרק יום הכפורים דאס רבי מתיא בן חרש האט גפרענט רבי אלעזר בן עזריה האשמו גהערט די פיר ערלייא בפרות וואס קיין פון וועגן עבירות חלוקים וואס רבי ישמעאל האט זיי גדרשט. האט רבי אלעזר גזאגט צוא אים עס זיינען נאר דרייא ערלייא בפרות. און תשובה מו זיין מיט איםליכן. און דאס זיינן זיי. ווען דר מענטש האט עובר גווען אויף איין מצות עשה דאס ער האט עס נים גיטאן אז באלד וויא ער טוט תשובה איז מען אים עס תיכף מחל וויא אין פסוק שטייט טוט תשובה איר ווילדע קינדער וועל איך אייך באלד היילן פון אייער ווילדיקייט און וועל איך מוחל זיין. און ווען דר מענטש האט עובר גווען

יהרג ואל יעבור ענין זה : ורוצה גופיה מנא לן שיהרג ואל יעבור : מארי דוראי מנא עני : רמאי חזית דרמא דידך סומק מפי כלומר כלום חזית דרמא דידך סומק מפי וידע שאין חזית עומדת מפני : סקוט נפס וסטר חזה שאף זו תדהה מני : סקוט נפס אין זו דומה לשאר עניות דמל מקום יש כלן חבור נפס והאורס נל הפירס לרמות חת כמנח אלא מפני חזית נפס של יסאל וכלן פצירה נעשים ונפס אורס מו יאמר שנפס חזית לפני המקום ויחר משל זה דלמא של זה חזית טפי לפני הקב"ה ונמלא עניות נעשים ונפס אורס : שני רעים אלס שהעמיד מנשה כהניל : צרה לשון נעוה כמני מוס לחוש א' וכן וכעסה לרמה גבי חס : עיים חורס : חלוקי כפרה שחלקין נכסיהן זה כך וזה כך : אמר לו שלשה הן כהנלקים שים עניות שאל לרביה לזה וזה וזה וזה וזה לזה לזה אלס פארה אים מן כהנלקים שאל לרביה למלס : שובו בכים ומור ארסא משונותכס

ער אויס רייסען די ווארצלען פון דר אמנה. און די חכמים האבין גיזאגט דאס דר מענטש זאל זיך פסער לאזין הרנגען און נים עובר זיין אויף זיי. אז ווי מיר לערנן אין יומא און אין פסחים. אז רבין איז נקומן פון ארץ ישראל האט ער גזאגט פון וועגן רבי יוחנן מיט אלע אסורי הנאה מען מען היילן איין חולה חוץ מיט עבודת כוכבים ומזלות און גלוי עריות און שפיכות דמים. מיט עבודת כוכבים ומזלות נים דען עס שטייט אין פסוק דוא זאלסט נאמליב האבן מיט נאר דיין נפש מיינט מען אפילו ווען מען וויל דיר דיין נפש צו נעמן זאלסטו דאך קיין עבודת כוכבים ומזלות נים דיין. און גילוי עריות און שפיכות דמים ווייס איך. דען עס שטייט אין פסוק ווען איינער וועט מאנס זיין איין נערה המאורסה און זיא וועט שרייען און קיין העלפער וועט נים זיין צוא איר. האט זיא קיין עונש נים דען אזוי גלייך וויא איינער שטייט אויף אויף זיין חבד צוא הרנגען אים אזוא אויף איז דיא זאך פון דר נערה מאורסה. זאל איך. אז וואל וויא איינער טאר זיין לעבין נים מציל זיין מיט זיין חבדס בלוט אז וויא טאר ער זיין לעבין נים מציל זיין מיט דעם וואס ער זאל עובר זיין אויף גלוי עריות. אז וויא מיר האבן אויפן אין סף כלל א' גשריפן די גמרא באריכות. אויך האבן מיר גלערניגט אין דר גמרא פון סנהדרין רבי יוחנן האט גזאגט פון וועגן רבי שמעון גזאגט דאס אין דער אויפער שטוב פון נתנה אין שטאט לוד האבין דיא חכמים געציילט דיא דעות און אפגעמאכט דאס אויף אלע עבירות אין דר תורה ווען מען גייט אים ער זאל עובר זיין און ווען נים וועט מען אים הרנגען זאל ער עובר זיין און זיך נים לאזען הרנגען. נאר אויף עבודת כוכבים ומזלות און אויף גלוי עריות און שפיכות דמים מו ער זיך לאזין הרנגען און נים עובר זיין אויף זיי. ועל שלשה דברים אלו אביר די דריי זאכן איז דאס בית ראשון חרוב גווארן אז וויא מיר לערנן אין יומא דער ערשט בית המקדש איז חרוב גווארן ווייל זיי האבן דרייא עבירות עובר גווען. עבודת כוכבים ומזלות און גלוי עריות און שפיכות דמים. וויא אין פסוק שטייט דען די בעט איז צו קורץ זיך אויס צו ציהען אויף איר. זאגט רבי יוחנן דאס מיינט מען דר פלאץ פון דעם היכל וואס מנשה האט איין דמות כוכבים ומזלות אריין גבראכט אין אים פאר איין חבד צו גאט איז דאס ארס צו איינער דאס צוויי חברים זאלן דרייבר הערשן. רבי שמואל בר נחמני האט גזאגט פון וועגן רבי יונתן. ווען רבי יוחנן איז נקומען צוא דעם פסוק האט ער גוויינט און האט גזאגט ביא דעם גרויסן גאט וואס ביא אים שטייט ער האט איין גזאמלט אז וויא איין הויפן דיא וואסער פון דעם ים זאל דיא דמות כוכבים ומזלות אים איינג מאכען. און גילוי עריות גפינען מיר אויך אין די צייטן פון בית ראשון וויא אין פסוק שטייט דרום וואס דיא

חתימת נר ראשון

[illegible]

ג' גילבאס ווערן דורך דיר. דהיינו ריין
 האבן נאך און וואל מיט לייט ריין
 גען אין מארק און וואל האנדלען מיט
 אים וואל דעם מענטשן וואס האט
 וואס האט אים גילאס לערן תורה.
 ערנסת תורה. ווייז צו דיא מענטשן
 ועדס יעדע מענטש האט גילערנט
 א שיינ וינע מעשים וינען איין אים
 וואגט צו מיר דא בייט מין קעכט
 וואס מיר מיט דיר באריכטן. און ווען
 און וינע רייד וינען ניש בנתח מיט
 אז וספון אין מארק און האנדלט ניש
 א ווייז צו יעדעס מענטשן וואס ער
 א פאסער וואס ער האט אים גילאס
 האט אים תורה גילערנט. וואל צו
 טקין תורה. דען יעדע מענטש וואס
 א וינע מעשים וינען ווייז ויער שלעכט
 פסק דאס ער מאכט איין חילול השם
 און וינע לאנד איבער ויערע עבירות
 איין וינע דאוינע וינען נאכט פאלק און
 ויין לאנד און נאכ האט וינע נאכגעט
 וואס הונט האט כשעט השם און ווען
 פוכבים ופולות ויילן גייען די ישראל
 דער ווען מען וויל איין מענטשן גייען
 א. הייסט אויף איין קליינע נאך איין
 שין דען די כונה פון די עבדי פוכבים
 לויבן דרום דארף ויך דר מענטשן לאזן
 דרויף. אזו וויא מיר לערן אין פרק ג'
 ע' ישראל קיין בבל האט ער נאכט פאלק
 צייט וואס דיא עבדי פוכבים ופולות
 ער תורה פר. לאזן איז נאך גאט נאך
 עברה און מציל ויין ויין לעבן נאך איין
 יעדע ארט איז אפיין דאס אלע ווערען מיט
 א בעסער לאזן הרענען און נישט עובר
 צוה וואגט רבה בר יצחק פון ווערן דיר
 אפילו

[illegible]

אויף אזו איין זאך וואס איז פאר באקאנט אין דער תורה און ער האט עס יא
גמאן - און ווען ער טוט נאך דעם תשובה - מאכט די תשובה דאס מען
ווארט אים פון צו שטראפן דרויף און ווען יום כפור קומט איז אים דער
טאג מכפר די זינד אזו וויא אין פסוק שטייט דען אין דעם דאזיגן טאג
יום כפור טוט גאט פאר געבן אויף אייך איינערע זינד צו הייניגן אייך פון
אלע איינערע זינד - און ווען דר מענטש איז עובר אויף די זאכן וואס
מען איז אויף זיי חייב פאר אדער מיתות בית דין - איז תשובה און יום
כפור תולה און גיין אויף אים ער זאל נישט שטארבן איבער דעם טאטא און
די יסורים וואס גאט שיקט אויף אים די לייטערן אים פון דיא עבירות
אזו וויא אין פסוק שטייט און איך גאט וועל בפעל צו שטראפן זיי מיט
אין דעם פון יסורים אויף וויינערע עבירות - אבער ווער עש פאכט איין
חילול השם אזא איז קיין פח נישט אין תשובה זיא זאל אויף האלטן
די שטראפ איבער דר זינד און אין יום כפור איז קיין פח נישט צו מכפר
זיין זיין זינד איז אין די יסורים איז קיין פח נישט צו לייטערן אים פון דר
זינד זייערע דר מיט לייטערט אים ערשט פון דר זינד אזו וויא אין פסוק
שטייט דאס דר גביא זאגט מיט מינע אויערין האב איך גהערט ווי גאט
פון דר גאנצער וועלט האט גישווארן און האט גזאגט אויב די דאזיגע
זינד וועט פאר געבן ווערן צו אייך ביז איר וועט שטארבן אזו האט גזאגט
גאט פון דר גאנצער וועלט : ואם הוא אדם גדול און ווען ער איז איין נכבד
און כבוד די קלענסטע זאך וואס עס פאכט נישט הייסט שוין פאר אים איין
חילול השם וויא די גמרא זאגט וואס הייסט איין חילול השם זאגט רבא ווען
איך געט פלייש פון דעם קעב און גיב אים נישט בא'לד קיין געלט דען מיינט
ער דאס איך וועל אים שוין נישט צאלן זיא דאס איז נאר גזאגט גווארן אין
די ערשט וואו דר קעב גייט נישט אלליין מאגן געלט פאר פלייש נאר מען
בריינגט אים אפ אהיים דאס געלט און ווען איינער פאר זאכט זיך צוא
בריינגן מיינט ער דאס ער וועט אים שוין נישט אפ געבן - אבער אין די
ערשט וואו דר קעב גייט אלליין מאגן געלט פאר פלייש מאכט נישט אויש
ווען מען פאר זאכט זיך אפ צו בריינגן אים דאס געלט דען ער איז זיך
נישט מייאש דר פון - רבי יוחנן זאגט ווען איך גייא פיר איילין אן תורה
לדען און אן תפילין הייסט עש שוין איין חילול השם יב נחמן בר יצחק
זאגט : ווען איינער טוט פיינע מעשים דאס די לייט זאגן אויף אים גאט
זאל רעגט מענטש'ן מחל זיין וויינע עבירות - רב יצחק פאר אבד'יט זאגט
ווען וויינע חברים שעמן זיך פון די פיינע מעשים וואס ווערן גהערט פון
אים - אב'י זאגט איין חילול השם הייסט אזו וויא מיר האבן גילערנט
עש : מיינט אין פסוק דו זאלסט גאט דיין גאט ליב האבן דאש מיינט

חתימת נר ראשון

יצחק אמר רב אפילו לשנוי יעקבא דמסאנא וכמה בפרהסיא אמר ר' יעקב א"ר יוחנן אין פרהסיא פחותה ימערשה בני אדם וכל בן דעת ילמד כמה שעשו אבותינו הראשונים אברהם אבינו באור כשרים ויצחק בעקירתו ודניאל בנובא דאריותא וחנניה מישאל ועזריה בנו אתון נורא יקידתא ועשרה הרוגי מלכות והרוגי לוד וכל תנות הצדיקים שכל זמן וזמן היו מוסרין עצמן להרינה למען קדוש השם והיו קונים עולמים ולא הצדיקים בלבד עשאוהו אלא אפילו מי שהיה רשע כל ימיו מוסר עצמו למיתה כדי לקנות עולמו בשעה אחת כמו שעשה ר"א בן דורדיאה כדגרסי ב"פ דעבודת כוכבים דף י"ז תניא אמרו עליו על ר"א בן דורדיאה שלא הניח זונה שלא בא עליה פעם אחת שבע שנים זונה שנשכרת בברכי הים ונוטלת בים של דינרין בשכרה נמל כים דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות בשעת דרגל דבר הפיחה (פירוש) כשעת פסחים ספליה רוח) אמרה מה הפיחה זו אינה תוזרת למקומה כך אלעזר בן דורדיאה אין מקבלין אותו בתשובה הלך וישב בין הרים ונבעות אמר הרים ונבעות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שנבקש רחמים עליך נבקש רחמים עלינו דכתיב (ישעיה נה) כי הרים ימושו והנבעות תמוטנה. אמר שמים וארץ בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שנבקש רחמים עליך נבקש רחמים עלינו דכתיב (שם נה) ומהרה תלכנה וכלכנה בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שנבקש רחמים עליך נבקש רחמים עלינו דכתיב (שם נה) ונמקו כל צבא השמים. אמר אין הדבר תלוי אלא בי. הניח ראשו בין ברכיו ונעה בככיה עד שיצאה נשמתו יצאה בת קול ואמרה ר"א בן דורדיאה מוזמן לחיי העוה"ב. בכה רבי מאיר ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים אמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלים אותן אלא שקוראים אותן רבי. ולא מורע ישראל בלבד אלא אפי' מאומה אחת כמו שאמרו יבן קלמטיני וקטיעא בר שלום כדגרסינן ת"ר כשחלה ר' יוסי בן קסמא הלך רבי חנינא בן תריון לבקרו אל חנינא אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואברה את טוביו ועדיין היא קיימת ואני שמעתי עליך ישאתה יושב ועוסק בתורה ומקדיל קהלות ברכים וספר תורה מונח לך בחיקך אל מן השמים ירחמו אל אני אובר לך ידברים של מעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת שלך באש אל רבי מה אני לחיי העוה"ב אמר לו כלום מעשה בא לידך אל ר' ימעות פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים ונתתים לעניים אל אם כן יבחלקך יהא חלקי ומנורלך יהא נורלי. אמרו לא היו ימים מועמים עד שנפטר רבי יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומי והספידוהו הספד

לכות ננועים חסיו שניו זה שאין כלן מזה אלא מהם בעלמא יקדש את כסם כפיו חכריו ישראלי: עשרה בני אדם כלי פסוקא מדבר כפיו עשרה ישראלי: הרגל לשון הפתח הפתח חסיו: קלמטיני ממונה לבית בני אדם נהרות המלך: שאתה יושב ועוסק בתורה וזה נורא על קד: דברים של מעם שהמליכה את ביתו והרגה את חסידיו ועדיין קיימת: מועות שבתותי לשע דת פורים נתחלפו לי וחלקתים לעניים כספר חיימי שחוקי על נדקס ואל נפרעתי מכל נדקס: מחלקך יהא

ווען איה ואל ואני צו די שטערן אונ צו די מולות טוט תפלה פר מיר קענן ווי מיר ענטפערן איי מיר ואלן פר דיר תפלה טאן וועלן מיר בעסר פאר אונז אליין תפלה טאן דען עס שטייט אין פסוק וי וועלן צו גיין אלע שטערן פון הימל האט אלעזר גאנץ איה ועה דס די זאך היינט אפ דס איה אליין טו תשובה טאן. האט ער גלייגט ויין קאפ צווישן ויינע קניא אונ האט און לאנג גווייגט ביז ויין נשמה איז אים אויס גאנגן איז ארויס גאנגן איין בת קול פון הימל אונ האט גאנץ רבי אלעזר בן דורדיאה איז מוזן לחיי עולם הבא. האט רבי גווייגט אונ האט גאנץ אנדערע מוזן פיל יאר פר בריינגן ביז ויין קענן ויה קויפן עולם הבא אונ אנדערע קויפן ויה עולם הבא אין איין שעה. זאגט רבי נים גנו וואס מען נעמט אן די לייט וואס טוען תשובה ניערט מען רופט ויין נאך רבי און וויא דאס בת קול האט אים גרופן רבי אלעזר. ולא מורע ישראל בלבד אונ נים אליין דער וואס איז פון דער ישראלי קען ויה קויפן עולם הבא אין איין שעה ניערט אפילו דר וואש איז פון איין אנדר אויפה קען ויה אויף קויפן עולם הבא אין איין שעה. וויא די חכמים האבן גאנץ בייא איין תליון אונ בייא קטיעא בר שלום. וי די גמרא זאגט די רבנים האבן גלערינט אן רבי יוסי בן קסמא איז קראנק גווארן. איז רבי חנינא בן תרדיון גאנגן צו אים מבקר חולה ויין. האט רבי יוסי גאנץ צו רבי חנינא. חנינא מין ברודר ווייסט דען נים דאס די אויפה עוברי כוכבים וסולות האט מען פון דעם הימל גימאכט קניגין דען ויא האט חרוב גימאכט נאכס הויז אונ האט פר ברענט ויין פאלין אונ האט גהרגת ויינע חסידים אונ האט פר לארן ויינע גוטע אונ פרוקע לייט אונ האט דאך נאך איין קיום אין דר מלכה. אונ איה האב גהערט זאגן אויף דיר דס דו ויצט אונ לערנסט תורה אונ זאמלסט איין פיל לייט אונ לערנסט מיט ויי אויפנבאר אונ איין ספר תורה לינט ביי דיר אין דיין שוים. אונ די אויפה האט דאך דאס פערבאטן אונ ווארום ביסמו עובר דרוף. האט רבי חנינא גאנץ פון דעם הימל וועט מען ויה דר באריקן איבר אונ וואס רבי יוסי גאנץ איה זאגן דיר רייד מיט איין מעם דר ביי דס טען טאר נים עובר ויין איבר דר רייד פון דר אויפה אונ דר זאגסט מיר פון הימל וועט מען ויה דר באריקן. איה וואונדער מיה אויב מען וועט נים פר ברענגן דיה אונ דיין ספר תורה אין פייער. האט רבי חנינא גאנץ צו רבי יוסי. וויא וועל איה ויין לעולם הבא. האט רבי יוסי גאנץ צו אים איז עפעס איין גוטע מעשה דיר צו האנד נקומן. האט רבי חנינא גאנץ צו אים. איה האב אויף געלט פון סעודת פורים גימיינט דאס עס איז צדקה געלט אונ האב צו טיילט צו ארעמע לייט אונ האב דר נאך נים אפ גינגן פון צדקה געלט. האט רבי יוסי גאנץ צו אים ווען דו

אפילו ווען מען גייט אים אנדערע שיה ריסקען וויא דא אידין טראגן אן צו טאן. פרענט רי גמרא וואס הייסט איין אפער ארט. זאגט רבי יעקב פון ווענן ר' יוחנן פרהסיא איז ווען צעהן ישראלי זאלן דר ביי ויין וכל בן דעת איז אפליכט בן דעת גיהער ויה אפ לערנן פון דעם וואס אונזערע ערשטע אבות האבן גטאן. דהיינו אברהם אבינו האט ויה גלאזט אריין ווארפן אין קאלך אויבן פון גאטש וועגן. אונ יצחק האט ויה גלאזט בריינגן פר איין קרבן יאג דניאל האט ויה גלאזט אריין ווארפן אין לייבן גרוב. אונ חנניה מישאל ועזריה האבן ויה גלאזט אריין ווארפן אין איין ברענדיגן קאלף אויבן אונ די עשרה הרוגי מלכות אונ די הרוגים פון דר שטאט לוד. אונ אלע פתות צדיקים וואס אין אלע צייטן ויינן גווען די האבן ויה מוסר נפש גווען אויף קידוש השם אונ האבן ויה דר מיט נקיפס עולם הבא אונ נים נאר ווען די צדיקים אליין האבן דאס גטאן ניערט אפילו ווער עס איז אלע ויינע מען גווען איין רשע אונ האט ויה לסוף איבער גיענפערט צווא שטארבן ברי ער זאל ויה דורף דעם קויפן עולם הבא אין איין שעה. און וויא רבי אלעזר בן דורדיאה האט גיטאן. וויא מיר לערנען אין דער ספיק עבודה ויה מען האט גאנץ אויף רבי אלעזר בן דורדיאה דאס ער האט נים אוישין גלאזט קיין זונה וואס ער איז בייא איר נים גילענן. איין מאל האט ער גיהערט דאס עס איז דא איין וונה צווישן די שטעט בייא דעם ים איז ויא נעמט נים אנדערש וויא איין בייטל מיט רענדליך פאר איר שרר. האט ער מיט ויה גנוקן איין בייטל מיט רענדליך אונ איז איבר גפארן איבר ויבין טייבין ביז ער איז נקוקען צו איר. בשעת ער איז בייא איר גלענן האט ויא איין נפות גלאזט האט וי גאנץ און וויא דר נפות קען ויה נים אים קערין צוריק אין לייב אריין. און אלעזר בן דורדיאה וועט מען ויין תשובה נים אן נעמן איז ער גאנגן אונ האט ויה גוועט צווישן בערג אונ הויף אונ האט ויה גטראכט ווען איה זאל זאגן צו די בערג אונ הויף טוט תפלה פאר מיר קענן וי מיר זאגן איי מיר ואלן פר דיר תפלה טאן וועלן מיר בעסר תפלה טאן מיר ואלן אליין נים חרוב ווערן דען עס שטייט אין פסוק דר בערג וועלן ווערן אפ גטאן אונ די הויף וועלן צו גיין אונ ווען איה זאל זאגן צו הימל אונ ערד טוט תפלה פר מיר. קענן וי מיר זאגן איי מיר ואלן פר דיר תפלה טאן וועלן מיר בעסר אויף אונז אליין תפלה טאן. דען עס שטייט אין פסוק דר בערג וועלן ווערן אפ גטאן אונ די הויף וועלן צו גיין וויא איין רויף אונ די ערד ווערן פר פולט ווערן וויא אקלייד. אונ ווען איה זאל זאגן צו דר זון אונ צו דר לבנה טוט תפלה פר מיר קענן וי זאגן צו מיר איי מיר ואלן פר דיר תפלה טאן. לאמיר בעסר פר אונז תפלה טאן. דען עס שטייט אין פסוק דר לבנה וועט פר שטעמט ווערן אונ די זון וועט מכווש ווערן. אונ

חלקי כולל וסיוט וחסד כממקד : אראך בכך כלום : ופי זו סוף שכרם של חורב : נימא ככר מת ומשער : ויחיה ויברא : מלכותא קטעיתא שחשך חורב ח' שלח חשבו עוליס : קמוניא חרילא בית חלול ומלא פסד : בלא מיכסא כלומר חוי לך כולל ועליהן חמה נכבד ולא מלת חת עומד ומסול חלק עמסם : לאהרן ולבניו נלחם הפנים כתיב מחלל לאהרן ומחלל לבניו וכו' נמי בשום חוי נד כלן סבורי שמי לבד : בעל החוטם מה חוטם מוסא חת הפנים כן כולל מוסא נמי דורו כלומר קלין סבדור מתבקש להצטו וכו' חת לו שלח וכו' נד חשך הפסד : טשא כחתיא : אול כהנמן לגבי רבן גמליאל

גדול בחזירתו מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקביל קהלות ברבים וס'ת מונחת לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בספר תורה שלו והקיפוהו חבילי זמורות והציתו בהם את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהרה אמרה לו בתו אבא יאראך בכך אמר לה בתי אלמלי אני לבדי נשרפתי קשה עלי הדבר עכשיו שאני נשרף וס'ת עמי מי שיבקש עלבוננו של ספר תורה יבקש עלבוננו : אמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה אמר להם גוילים נשרפים ואותיות פורחות אמרו ליה פתח פ'ך ותכנס האש אמר להם מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו : א"ל קלסמינרו ר' אם אני מוכה עליך בשלהבת ונטול ספוגין של צמר שעל לבך אתה מביאני לעולם הכא אמר ליה אין אמר ליה אישתבע לי אישתבע ליה מיד הרבה עליו בשלהבת ונטול ספוגין של צמר מעל לבו ויצתה נשמתו בטורה : אף הוא קפץ ונפל לתוך האש ומת יצתה ב'קואמרה ר' חנינא בן תרדיון וקלסמינרו מווסמין לחיי העוה"ב : בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשער אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים : וגרסינן נמי התם דף י' קטיעא בר שלום חד מן השובי

דמלכותא היה ההוא קיסר דהיה סני ליהודאי אמר להו לחשובי דמלכותא : מי שעלתה *נימא ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער אמרו לו יקטענה ויחיה : א"ל קטיעא בר שלום חדא דלא מכילת להו לכולהו דליתנהו נבך דכתיב(וכיה) כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם ה' : מאי קאמר איליטא דבדרתינן בדר' רוחי עלטא : לר' רוחות מבכי ליה : אלא כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל : ועוד דקרו לך *מלכותא קטיעתא : אמר ליה מימר שפיר קאמרת ומיהו כל דוכי (ס' נוס') למלא שדו ליה ילקמוניא חרילא : כדנקיט ליה ואויל אמרה ליה ההיא כמרוניא ווי ליה לאילפא (ס' פירוס ספיוס) דאזלא יבלא מיכסא נפל על רישא דערלתיה וקטעה אמר יהבית מיכסאי חלפית ועברית כי קא שדי ליה אמר כל נכסאי לרבי עקיבא וחביריו יצא רבי עקיבא ודרש (ויקרא כד) ודיתה ילאהרן ולבניו מהצה לאהרן ומהצה לבניו יצתה בת קול ואמרה קטיעא בר שלום מווסן לחיי העוה"ב : בכה ר' ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת כגון קטיעא בר שלום ויש קונה עולמו בשנים רבות כגון אנטונינוס : וגרסינן נמי בפרק בתרא דתענית דף כ"ט הניא כשחרב מורנוסורפוס את האולם נגזרה נזירה על ר'גלהרנא בא אותו ההנמן ועמד בבית המדרש ואמר יבעל החוטם מבקשין בעל החוטם מבקשין : אול רג' טשא מינייהו יאול לגביה אותו הנמן בצינעא א"ל אי מצינלא לך מיתניא לי לעלא דאתי א"ל אין א"ל אישתבע לי אישתבע ליה סליק לאיגרא

אינער האט פויל פלייש אין זיין פוס צו זאל ער לאון אפ האקן די פוס און זאל ווערן גיווגר אדר ער זאל זיא לאון מיט דעם פויל פלייש און זאל פיל צער ליידן : האבן זיי גיואנט צו אים עס איז בעסר ער זאל די פוס לאוין אפ האקן און זאל ווערן גיווגר : און דאס האט ער גימיינט די ישראל און האט זיי גינליכן צוא פויל פלייש : האט קטיעא בר שלום גיואנט צו אים דוא קענסט זיי נישט פר לענרן : איינס דען עס שטייט אין פסוק כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאום ה' קען מען נישט מיין כשט דאס נאם האט די ישראל פר שפרייט אין די פיר זייטן פון דר וועלט : דען וואלט גיארפנט צו שטיין לארבע רוחות : צו די פיר זייטן פון דר וועלט אבר אז עס שטייט כארבע רוחות מינט מען אזו : אזו וואי די וועלט קען נישט זיין אן ווינטן : אזו אויף קען זיא נישט זיין אן ישראל : און נאך איינס איז : מען וועט דיר רופן איין אפ גיהאקסער מלכות ווייל דוא וועסט זיין גימנעט איין אויב : דרום איז בעכר דוא זאלט זיי לאן לעבן : האט דר מלך גיואנט צו קטיעא דוא זאגסט רעכט גאר דר מנהג המליכה איז אימליכער וואס איז מנצח דעם מלך מיט הייד דעם וואקפסט מען אריין אין איין ליידני הויז און מען שייט דאס הויז אויף אים אן מיט גרד כדי ער זאל דארטן דער שטיקט ווערן : וויא מען האט אים גיפידט אריין צו ווארפן אין דעם הויז : האט איין הארינטע פון די רומים גיואנט צו אים וויא צו דר שייף וואס זיא גייט און גייט קיין מכס נישט דען לאזט מען זיא נישט אריין אין דר מדינה וואס זיא גייט אהין : און דאס האט זיא גימיינט אים דאש ער גייט צו די ישראל אין יענר וועלט און האט זיך נישט גמלח דען וועט מען אים נישט אריין לאזן אין גן עדן : ווארום אברהם יצט אויף דער מיד פון דעם גן עדן און לאזט נישט אריין דער וואס איז נישט גמלח : איז ער גיפאלן אויף דעם שפיץ פון זיין ערלה און האט זיא אפ גיביסין מיט זיינע ציין און האט גיואנט איך האב שוין מיין מכס גיגעבן וועל איך שוין קענן קיפן אין גן עדן : און אז מען האט אים גיוואלט אריין ווארפן אין דעם הויז האט ער גיואנט אלע מינע גיט זאלן זיין צו רבי עקיבא איז צו זיינע חברים : איז רבי עקיבא גינאנגען און האט גידרשט דאס אים קימט איין העלפט נישטער ווייל ער האט אים ביווגר דר מאנט און זיינע חברים ביווגר : אזו וויא אין פסוק שטייט ביא דעם לחם הפנים דאש ער זאל זיין צו אהרן און צו זיינע זין מינט מען איין העלפט צו אהרן און די אנדרע העלפט צו זיינע זין : אזו רבי אויף אזו : איז ארום גינאנגן איין בת קול און האט גימנעט בר שלום איז אן גיברייט לחיי עולם דאס : האט רבי גיוויינט און גיואנט אנדרע קיפן זיך עולם הבא ערשט אין פיל יארן אזו וויא אנטונינוס האט רבי פיל יארן באדינט און אנדערע קיפין זיך עולם הבא אין איין שעה אזו וויא קטיעא בר שלום : וגרסינן נמי התם דף י' קטיעא בר שלום חד מן השובי

בישט אזוי איין ווערן ווינט : איך מיר דאס פון דיין חלק זאל זיין מיין חלק און פון דיין גורל זאל מיין גורל אויף זיין לעולם הבא : האבן דיא חכמים גוואנט עס איז נישט גיווען קיין פיל טעג דער נאך ביו רבי יוסי בן קסמא איז גישטארבן : זיינען גינאנגן אלע חשובים פון רום און האבין אים שטארק מספיד גיווען : אין זייער אום קערין זיך האבן זיין גפונן רבי חנינא בן תרדיון דאש ער לערנט תורה מיט פיל לייט אויפגבאר און איין ספר תורה לינט אין זיין שוים : האבן זיין אים גנומן און האבן אים ארום גיוויקלט מיט זיין ספר תורה און האבן אים ארום געליינט מיט בינדיק צווייגן פון בוישער און האבן אין זיין אן גיצונדין פייער און האבן גבראכט שוואמין פון וואל און האבן זיי גיוויקט אין וואשער און האבן זיי גיליינט אויף זיין הארצן כדי ער זאל נישט בארד שטארבן און זאל זיך יסורים ליידן : האט זיין טאכטער גוואנט צו אים מיין פאטער זאל איך דיר דען זעהן אזו : איז דאס דען דר שרר פון תורה לערנן : האט ער גוואנט צו איר מיין טאכטער ווען איך אליין זאל פר ברענט ווערן וואלט עס מיר זייער שווער גיווען : אבר היינט דאש די ספר תורה ווערט מיט מיר פר ברענט : דר וואס וועט זיך אן נעמן פאר די שאנד פון דער ספר תורה דער וועט זיך מיין שאנד אויף אן געמן : האבן זיינע תלמידים גוואנט צו אים רבי וואס וועט שטען : האט ער גיוואנט צו זיי איך זעה דער פארשט וועט פאר ברענט און די אותיות פליהען אוועק : האבן זיין גוואנט צו אים עפין דיין מויל און לאז דאס פייער אריין גיין אין גוף וועסטו נישט שטארבן : האט ער גוואנט צו זיי עס איז בעסר דאס גאט זאל מיין נשמה צו נעמען וואס ער האט זיא מיר גיגעבן : און איך אליין ווייל מ'ך נישט מסיח זיין : האט דער תליון גוואנט צו אים רבי ווען איך וועל דעם פלאם גרויס מאכן און וועל צו נעמן די שוואמין פון וואל וואס זיין אויף דיין הארצן וועסטו מיר בריינגן לעולם הבא : האט ער גיוואנט זיא : האט דער תליון גוואנט צו אים שווער מיר דרויף : האט ער אים גישווארן : האט דר תליון בארד גמאכט אגרויסן פלאם און האט צו גנומן דיא שוואמין פון וואל פון זיין הארצן : איז אים זיין נשמה גיף ארום גינאנגען : און דער תליון איז אויף אין פייער אריין גישפונגען און איז גישטארבן : איז ארום גינאנגן איין בת קול און האט גוואנט רבי חנינא בן תרדיון און דער תליון זיינען אן גיברייט לחיי עולם הבא : האט רבי גיוויינט און האט גוואנט אנדרע מוין פיל יארן גוטס מאן ביו זיין זיך דר מיט עולם הבא קיפן און אנדערע קיפן זיך עולם הבא אין איין שעה אזו וויא דער תליון : וגרסינן נמי התם דף י' קטיעא בר שלום און גיווען איינער פון די חשובים פון מלכות איז גיווען איין מלך וואס האט זייער פינט נהאט אידיון : האט ער גוואנט צו זיינע האריין ווען

חתימת נר ראשון

נישואים: מית חר מינייהו מן הווענים וסגורים
שליש לנס כסיל סרעו לגזור:

הכל ורעות רוח בכל מה שיעמול תחת השמש ואף על פי שיתמודדו חיי הגוף יחשוב איך ימינו כצל עובר וטוב לו למות או ליהרג קודם יומיו ויחיו לעולם נפשו. ולא שיחיה גופו זמן מועט ויהרום אמונתו ויכרות נפשו לעד. על כן יש לו לאדם לפתוח עין שכלו וימאס בהכלי ועלבוד לשם יתברך וללמוד מדותיו וללכת אחריהם וזכה ושיג למעלה עליונה ויתעדן במצב הנצחי במעלה עליונה שאין עולין לה אלא המזומנים לה שנקראת ירושלים של עזה"ב. כדנרסינו במסכת בתרא פרק המוכר את הספינה דף ע"ה. מאי ועל מקראיה (מסעיכו קודם פרשת חזקוני נא לידיו בידיה דקדא ונכח ב' על כל מכן סר זיון ועל מקראיה עין יומס ועשן ונכח אש להכס לנס כי על כל כבוד הופס. פסעים לזכות המשיח ונאס על כתי הסכמים) אמר ר' יוחנן לא כירושלים של עולם הזה ירושלים של עולם הבא. ירושלים של עולם הזה כל הרוצה לעלות עולה ושל עולם הבא אין עולין לה אלא המזומנים:

והריני אויף לערנן מיר אין דר גמרא תענית אז טורנדסרופוס האט הרוב גימאכט דעם אולם דאס איז איין חדר אין בית המקדש איז גנור גווארן דיא גזירה אויף רבן גמליאל מען זאל אים הרגנן. איז גיקומען איין האר אונ האט זיך גישטעלט אין בית המדרש אונ האט גיאנגט מען זוכט דעם מענטשין וואס האט אגרויסן גאז דאס האט ער געמיינט רבן גמליאל ווייל וויא דער גאז מאכט שוין דעם פנים אזא מאכט רבן גמליאל שוין אלע מענטשן פון זיין דור. איז רבן גמליאל גיגאנגן אונ האט זיך בהאלטן איז דר האר גיגאנגן צו רבן גמליאל אין פר בארגענעש אונ האט גואגט צו אים ווען איך וועל זיך מציל זיין וועסטו מיך בריינגן לעולם הבא האט רבן גמליאל גואגט ויא. האט דר האר גואגט צו אים שווער מיר דרויף האט ער אים גשווארן. איז דר האר אויף גיגאנגען אויף דעם דאך אונ האט זיך אראפ גווארפן אונ איז גשטארבן. אונ דאס ווייסן מיר ווען זיאי זיינען גנור איין גזירה אונ איינר פון דיא הארן שטארבט זיינען זיאי כבטל די גזירה ווייל זיי זאגן גאט האט זיי גישטראפט איבך די שלעכטע גזירה. איז ארויס גגאנגן איין בת קול אונ האט גואגט דר האר איז אן גברייט לחיי עולם הבא. לפיכך דרום איסליכר מענטש וואס האט שכל צו פר שטיין דארף איין ווען. וויא דאס לעבן פון דר וועלט איז נארישקייט אונ וויא איין ווינט אין אלע זיינע ארבייט וואס ער מוט אונטער דער זון אונ האטשע דר מענטש גליכט צוא לעבן אויף דר וועלט זאל ער דאך

הנר השני

בסור מרע בדבור שלא יפער פיו בדבור של המא ונחלק לעשרה כללים:

כלל א' שלא ישב במושב לצים. כלל ב' שלא ידבר שקר. כלל ג' שלא יחנף. כלל ד' שלא יספר לשון הרע. כלל ה' שלא ילבין פני חבריו ברבים. כלל ו' שלא יגלה סוד. כלל ז' שלא יחזיק במחלוקת. כלל ח' שלא ימלא שחוק פיו. כלל ט' שלא יזכיר שם שמים לבטלה. כלל י' שלא ידבר בדברי חלול השם:

הקדמה לנר השני

האל יתברך שם פה לאדם כדי שירגילהו בדברים שיש בהם תועלת לגוף ולנפש. לגוף במה שצריך למחיתו מסהורות ופרנסתו ומאכליו ומשתיו ולבושו וכל צרכיו. ולנפש מה שמצווה בו כגון קריאת תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהיא יסוד וקיום כל הפצות. וג"כ להורות האל יתברך על כל המוכות שעושה עמנו בכל עת ולברכו על כל הדברים שיהנה בעולם הזה ולהתפלל לפניו ולבקש ממנו הסד ולהתחנן לפניו בכל מה שיהא צריך לו בלב שלם ומעונה והוא ישמע אליו כדכתיב (תהלים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו וגו' וכתיב (שם נא) לב נשכר ונדכה וגו'. ואם יזכה לעלות למעלה העליונה ללמוד תורה וללמדה ולדרוש ולהורות לנבוכים בשבת להם הדברים הנאים והמדות הטובות ולננות להם הפחיתות אשריו ואשרי חלקן שהוא זוכה ומזכה לאחרים כלם יקראו בניו ומעשה ידיו

האל יתברך גאט יתברך האט גגעבן צום מענטשין איין מיל כדי ער זאל אים גייוויין אין רייד וואס איז אונז צום גוף אונ צום נפש צום גוף וואס ער דארף ריידן צוא זיין לעבן. צו זיין גישעפט. צו זיין פרנסה. צום עסן אונ טרינקען אונ קליידן אונ אלע זיינע בעדערפענס. אונ צום נפש איז וואש ער איז גיבאטען פון גאט צו לערנען תורה שבכתב דאס איז חומש אונ עשרים וארבע אונ צוא לערנן תורה שבעל פה דאס איז משניות אונ גמרא וואס דאס איז דער גרוגד אונ דר בשטאנד צו וויסען פון אלע מצות. אונ אויך נוצט אים דאס מיל צו לויבן גאט אויף אלע טובות וואס ער מוט מיט אונ אין אלע צייט. אונ צו מאכן איין ברכה אויף אלע זאכן וואס ער האט הנאה פון זיאי אויף דר וועלט. אונ תפלה